

Projektet Skogsägarrörelsens historia

Skogspolitik utan helhetsperspektiv

**2. Redovisning av det politiska
händelseförloppet 2000-2010**

Jan Sandström

**LRF Skogsägarna
2018**

ISBN 978-91-7446-102-2

Innehållsförteckning

Projektet Skogsägarrörelsens historia.	8
Inledning.	8
Projektbeskrivning.	8
Författarens introduktion	9
Skogliga konsekvensanalyser (SKA)	10
Familjeskogsbruk och renskötsel	10
Svensk-Norska Renbeteskommissionen	10
Rundabordssamtal i Jokkmokk 2002.	10
En ny rennäringspolitik	11
Dialog och samverkan mellan näringarna.	12
Profilen	13
Konkurrenslagen poppar upp	13
PM Konkurrenslagen och lantbruket	13
Miljömålsarbetet tar fart	14
Framtidens miljö – allas vårt ansvar (SOU 2000:52)	14
Levande skogar	14
Bara naturlig försurning	15
”Procenten”	15
Miljöförslag med svagheter.	16
Uppmaningar i klimatpolitiken.	16
Nyckelbiotopinventeringen ändrar karaktär	17
Biotoper i Roslagens famn.	17
Aktioner mot markförsurningen	17
LRF försvarar grundlagen.	18
Den basala ägarstrukturen	18
Ägande och struktur inom jord och skog (SOU 2001:38)	19
Jordförvärvslagen	19
Jordförvärvsförordningen	19
Skattelagstiftning.	19
Fastighetsbildningslagen.	19
Skogsvårdslagen	19
Enskild eller allmän väg?	20
Om allemansrätten	20
Synen på internationell skogspolitik	20
Skogspolitiken utvärderas	21
Utvärdering av skogspolitikens effekter (SUS 2001).	21
Om 1990-talets skogsbruk och skogspolitik	21
Bedömda effekter av 1990-talets skogspolitik i framtiden	22
Diskussion	22
Sammanfattande bedömning av insatsbehoven	22
Skogspolitikens effekter på biologisk mångfald	24
Naturvårdsverket och strandskyddet	25
Göran Enander ny GD.	25
Österblom och EU	25
Finlands sak är vår?	26
EU:s ramdirektiv för vatten	26
Klart som vatten (SOU 2002:105)	26
Bestämmelser om miljö kvalitet (SOU 2002:107)	27

Bestämmelser för vattenskyddsområden	28
Protest mot konkurrensnackdelar	28
Om tillståndet i skogspolitiken	28
En optimist ser mörka moln	29
Okänslig markavsättningspolitik	29
Justering i skogsbeskattningen	30
Bekämpningsmedel mot snytbagge?	30
Statsskogsutredningen vill skärpa kraven	30
Räddningsverket vill sluta spana	31
Den goda resan – på dåliga vägar?	31
Biobränslen i energiomställningen	32
Skogsprogram inte aktuellt	33
Lagförslag om skogsbruk	33
Övriga om skogspolitiken	34
Attityd stavas självutplåning	35
Ett svenskt träbyggnadsprogram	35
Mer byggande i trä	35
Avstämningar i näringspolitiken	36
Om kooperation.	36
Om nötande	36
Sextonde miljö kvalitetsmålet	36
Regionala landskapsstrategier.	36
Restaurering av biotoper.	37
Skydd av hotade arter.	37
Förvaltning av viltstammar.	37
Rovdjursmålen blir miljömål	37
Skador och störning under fortplantningstid	37
Brister i statlig naturvård	37
Tillräckliga resurser.	37
Strategier och samarbete.	37
”Glappet”	37
Värdering.	38
Ersättningsmark	38
Reservatsbildning	38
Naturvårdsavtal.	38
Utelämnade frågor	38
Olika meningar om frivilliga avsättningar	38
Skog i EU:s landsbygdsstöd	39
Klimatrapporter under lupp	40
Skatt på avstånd.	40
Gudrun – en nationell katastrof.	41
Regeringen möter upp	41
31 mars 2005 - en historisk dag.	41
Framställan till regeringen	42
PM om skattereduktion för virke från stormfälld skog	42
Fördelning av medel för att åtgärda körskador	43
Skogsstyrelsen summerar.	43
Ur Södras s.k. ”vitbok” 2006:	43
Hänsyn till orimlighetens gräns	44
”Våra skogar flyttar inte till Kina”	44

Det våras för bioenergin	44
Jägareförbundets allmänna uppdrag	44
Skyddsstrategi med nya grepp	44
Uppdraget	45
Avgränsning	45
Samverkan i planering	45
Värdeutrakter	45
Arealmål	45
Urval av områden	45
Ekologisk konsekvensbedömning	46
Ekonomiska konsekvensanalyser	46
Miljömålsproposition modell 2005	46
Landsbygdsprogram med lite skog	47
Skogsutredningen levererar	47
Landsbygdsutveckling och skogen	47
SVO:s uppdragsverksamhet och organisationsform	48
Målstyrningstaktik	48
Frågor i långbänk	49
Nytt grepp om våtmarken	49
Jämställdheten utreds	50
Ansträngningar i nyckelbiotopsfrågan	50
Vad visar Norrtäljeprojektet?	51
Landrättigheterna i norr	51
Jakt- och fiskefrågor i renskötselområdet	51
Gränsdragningskommissionen	52
Utkast till Nordisk samekonvention	53
Strategi om rätt till självbestämmande	54
FN:s urfolksdeklaration	54
Hur ska formen för samlevnad utvecklas?	55
Sven Erik Hammar på KSLA	55
Profilen	56
Efter Gudrun	56
Vi Skogsägare rapporterar	56
... om varma vårvindar	56
... från Segerstéens badbrygga	57
Förslag till skogsutredaren	57
Första reaktion på Mervärdesskog	57
Kunskapsnivån räcker inte	58
Utökad lovplikt avslås	58
EU:s handlingsplan för skog	58
Mer pengar till landsbygden	59
Dyra krav på generell hänsyn	59
Skogsbruket säger nej till km-skatten	59
Nya konsekvensutredningar	60
Tillstånd för husbehovstäkt avstyrks	61
Ampert om CBD	61
Askåterföring vid bränsleuttag	61
EU:s vattendirektiv oroar	62
Makt via offentlig upphandling	62
Slutbetänkandet Mervärdesskog	62

Skogspolitikens mål	63
Fjällnära och svårföryngrad skog	63
Ökad virkesproduktion	63
Röjning	64
Skog och klövvilt	64
Utarmning av biologisk mångfald	64
Skogens vatten	64
Frivilliga avsättningar	64
Kulturmiljövärden i skogen	64
Generell hänsyn mm	65
Skogens sociala värden	65
Den nya Skogsstyrelsen	65
SMÖR och planplikt	65
EU och skogspolitiken	65
Minskad ram för kvävegödsling	66
Sektorsmålen i bakvatten	66
Föryngringar	66
Röjning	66
Skog/vilt-balansen	66
Skydd av skyddsvärd skogsmark	66
Miljöhänsyn vid föryngringsavverkning	67
Mark och vatten i balans	67
Skogsbruk – rennäring	67
Fornlämningar och värdefulla kulturlämningar	67
Rekreationsanpassat brukande av tätortsnära skogar	68
Behovet av fortsatta sektorsmål	68
LRF-förslag om skatter vid markavsättning	68
Ersättnings- och skatteprinciper vid markavsättning	68
Villkor för skogskonto	68
Villkor för skogsavdrag	69
Ifrågasatt uppdragsverksamhet	69
”På väg mot ett oljefritt Sverige”	69
SNV vägleder om avtal	70
”Polytaxkurvan” fram och tillbaka	71
Miljömålet i skogspolitiken	71
FU Levande skogar	72
Uppföljning och utvärdering	72
Långsiktigt skydd av skogsmark (delmål 1)	72
Förstärkt biologisk mångfald (delmål 2)	73
Skydd för kulturmiljövärden (delmål 3)	73
Förslag till delmål	73
Bevarande av skyddsvärd skogsmark	73
Skötsel av formellt skyddad skog och skogsmark med eget bevarande	74
Biologiskt värdefulla strukturer och processer på produktiv skogsmark	74
Skydd för kulturmiljövärden	74
Miljön i och kring vatten i skogslandskapet	74
Åtgärder och styrmedel	74
Ekonomiska konsekvensanalyser	75
FU Myllrande våtmarker	75
Uppföljning och utvärdering	75

Förslag till delmål	75
Hänsyn till våtmarker	76
Långsiktigt bevarande av våtmarker	76
Åtgärder och styrmedel	76
Bättre hänsyn	76
Skogsbilvägar	76
Planering och rådgivning	76
Dikesrensning	77
FU Bara naturlig försurning	77
Försurad skogsmark	77
Skogsbrukets försurningspåverkan	77
Åtgärder	78
Konsekvensanalyser	78
Reaktion mot reservatpolitik	78
Profilen	78
Dubbelspel i viltfrågan	79
Viltskadepolicy	79
Strategi	79
SMÖR avvecklas	80
Vägledning om ekosystemansatsen	80
Kontinuitetsskogar?	80
Se över förvärvslagarna!	81
Miss försenar EU-stöd	81
Kickstart för bioenergi inom EU	81
Nöjd Erlandsson i skogspolitiken	82
Segerstéen ny ordförande i CEPF	83
”Har någon sett chefen?”	83
Linda i Almedalen	83
Nya perspektiv på skogsskyddet	83
Jord- och skogsbruk påverkas mest	83
Vad är hållbart nyttjande?	84
Miljömål utan eftertanke	84
Miljömålsrådet: ”Nu är det bråttom”	85
Övergripande synpunkter	85
Levande skogar	85
Reviderat delmål: Bevarande av skyddsvärd skogsmark	85
Reviderat delmål: Skydd för kulturmiljövärden	85
Nytt delmål: Skötsel av skyddad skogsmark	85
Nytt delmål: Miljön i och kring vatten	86
Nytt delmål: Tätortsnära natur	86
Åtgärder och styrmedel	86
Myllrande våtmarker	86
Bara naturlig försurning	86
Hushållningsstrategin	87
Statskontoret träffar rätt	87
Naturvårdsinstrumenten	87
Statens skogar	87
Incitamenten för medverkan	87
Projektet SKA-VB 08	87
Rättsosäkert artskydd	89

Ohållbart om växtskydd	90
Skogen i klimatpolitiken	90
Utvecklingen.	90
Mål och måluppfyllelse	91
Tvärsektoriella åtgärder	91
Utsläpp inom ramen för EUs handel med utsläppsätter	91
Utsläpp utanför EU:s system.	91
Våra värden i stora världen	92
Vissa samepolitiska frågor	92
Miljömålen i nya perspektiv	92
Expropriationsersättning	93
... och egendomsskyddet ses över igen.	94
Utredningsförslaget om Egendomsskydd och allemansrätt, 2 kap.15§.	94
Det politiska landskapet	95
Skog utan gräns?	96
Mellan hopp och förtvivlan	96
Nytt försök i älgförvaltningen	96
Komet lyser upp	97
Profilen	98
De mjuka värdenas tyngd	98
Polytaxfrågan söker lösning	98
Surdeg till regelverk.	99
Yttranden i skogsbruksfrågor.	99
Intensivodling av skog (MINT).	99
Främmande trädslag.	100
Område för bekämpningsåtgärder	100
Systemfel i vattenförvaltningen	100
Åtgärdsprogram i skogen	100
Aktualiserade avtal	101
Områdesskydd som skadeorsak	101
EU-toppar hos Norrskog	102
EU:s förnybarhetsdirektiv - RES	102
Landsbygdspeng till skogen	102
Illegal avverkning - FLEGT	103
Forest Europe	103
Mötet i Nagoya - CBD	103
Köpenhamns-mötet – UNFCCC	104
Global plattform - IFFA	104
Århuskonventionen.	105
Kriterier för offentlig upphandling	105
Sammanfattande synpunkter	105
Miljöstyrningsrådets olämpliga hybridisering	106
Segerstéen tackar för sig	106

Projektet Skogsägarrörelsens historia

Inledning

Flera av de svenska skogsägarföreningarna har i samband med jubileer, föreningsfusioner och liknande dokumenterat sin historia och verksamhet i form av någon minnesskrift eller annan sammanställning. Det finns också i deras arkiv mycket dokumentation bevarad som inte publicerats och som är värdefull för framtiden. Skogsägarnas Riksförbund publicerade år 1957 skriften ”Skogsbönder går samman” som beskriver bildandet av de olika skogsägarföreningarna och deras första verksamhetsår inklusive riksförbundet och dess roll. 1980 kom ytterligare en skrift med samma inriktning ”Skogsägarföreningarna i historiskt perspektiv” med Bengt Andersson, Jan Häckner och Lars Lönnstedt som författare. Men en samlad genomgång och analys av detta historiskt intressanta material fram tills nu har inte gjorts, dvs. en sammanställning som beskriver utvecklingen av den svenska producentkooperativa skogsägarrörelsen som helhet, men också en beskrivning och analys av de krafter som ligger bakom denna i många avseenden enastående utveckling. Det gäller frågeställningar som hur skogsägarrörelsen påverkat svenskt skogsbruk när det gäller skogslagstiftning, kunskapsutveckling, teknikutveckling, virkesförsörjning, prissättning, virkesförädling mm. Några av oss som under många år varit verksamma i skogsägarrörelsen, både i föreningar och på central nivå har sett det som viktigt att dessa frågor blir belysta och att skogsägarrörelsens historiska insatser blir dokumenterade. Mot bakgrund av detta startade vi ett projekt där vi försökt fånga upp några av dessa intressanta frågeställningar.

Projektbeskrivning

1. Att uppdatera och komplettera de faktasammanställningar som gjorts tidigare. Vi syftar framförallt på ”Skogsbönder går samman” (1957) och ”Skogsägarföreningarna i ett historiskt perspektiv” (1980). Denna del av projektet har genomförts som ett examensarbete inom SLU:s skogliga fakultet.
2. Att ur ett historiskt perspektiv beskriva skogsägarrörelsens framväxt och utveckling till en betydande

kraft i svensk skogsnäring I kooperativ samverkan har de privata skogsägarna satt verksamhetsmål och inriktat sina samlade resurser för att inom strategiska ämnesområden som virkesmarknad, näringspolitik, skogsbruksservice och kunskapspridning kunna både agera och reagera för att stärka familjeskogsbrukets framtidsutsikter och positioner. För varje ämnesområde ansvarar en författare. Denna del utgör tyngdpunkten i projektet.

3. Att leta upp och göra en sammanställning av det arkivmaterial som finns om skogsägarföreningarna och riksförbundet samt att göra en sammanställning av all den litteratur som handlar om skogsägarföreningarna och dess verksamhet.

4. Att sammanställa och digitalisera det intervju-material som redan finns med personer som under lång tid var förtroendevalda eller anställda i skogsägarrörelsen samt komplettera detta material med nya intervjuer.

Vi hoppas och tror att projektet kan bli ett viktigt bidrag till den historiska dokumentationen av skogsägarrörelsen. Vår förhoppning är också att detta material skall kunna intressera forskare till att gå vidare inom ämnesområdena som vi lyfter fram och fördjupa forskningen om skogsägarrörelsens och dess insatser inom svensk skogsnäring.

Projektet har finansierats av Skogsägarnas Forskningsfond och Gunnar Hedlunds forskningsfond och vi vill i detta sammanhang framföra ett stort tack för det stöd vi fått från LRF Skogsägarnas ledning.

Sven Sjunnesson, ordförande i projektgruppen
Jan Sandström
Ola Persson
Ulf Österblom

Författarens introduktion

För skogsägarrörelsen har det näringspolitiska arbetet sedan länge varit ett medel att nå organisationens övergripande mål, här uttryckt som ett "Fritt, lönsamt och miljöanpassat skogsbruk". Vid millennieskiftet fusionerade Skogsägarnas Riksförbund med LRF, då LRF Skogsägarna blev en avdelning i LRF och fick ansvar för skogsfrågorna. Ställningstaganden i näringspolitiken har formats i ett samspel mellan skogsägarföreningarna och deras riksorganisation. Under senare decennier har omvärldens intresse för skogsfrågor varit stort, vilket lett till att näringspolitik blivit allt viktigare.

När man följer näringspolitiken i skogsbruket det första decenniet av 2000-talet är det slående hur pass dominerande miljöpolitiken blev trots skogspolitikens två jämställda övergripande mål, om produktionen och miljön. Skogsstyrelsens starka engagemang i skogens miljöfrågor ledde till att gracerna fördelades alltför ensidigt. Miljö blev hos myndigheten i det närmaste synonymt med biologisk mångfald. Något vanvördigt kan man säga att skogsmyndigheten tappade bort produktionen. Skogsnäringen upplevde att den i många fall, trots de politiska intentionerna, kom på mellanhand och att statsmakter och myndigheter saknade helhetsperspektivet.

I del 1 av Skogspolitik utan helhetsperspektiv analyseras och diskuteras de stora händelserna i den näringspolitiska bevakningen under åren 2000-2010. Här i del 2 sammanfattas de viktigaste händelserna i den näringspolitiska processen. Skogsägarrörelsens ståndpunkter och slutsatser redovisas så som de framgår av remisser, skrivelser, ledarsidor, tidningsartiklar, intervjuer och andra yttringar. I remissarbetet har LRF svarat för de breda näringspolitiska frågorna i samarbete med skogsägarföreningarna, medan LRF Skogsägarna haft ansvar för de rent skogliga frågorna.

Jan Sandström

Skogliga konsekvensanalyser (SKA)

En av de första skogliga konsekvensanalyserna (SKA) för skogsbruket gjordes av skogsforskningens store förgrundsman, Israel af Ström, i mitten av 1800-talet. Dennes analyser omfattade hela landet med undantag för ”oåtkomlig skog” i de norra provinserna och ”skoglösa fält” i de sydligaste landskapen. Skogsarealen uppgick till 12,8 milj. ha och den potentiella årliga tillgången på virke 15 milj. m³. Men förbrukningen var 19 milj. m³ och af Ström förutspådde en framtida katastrofal brist på skog, speciellt som befolkningstillväxten börjat ta fart.

Bilden vid senaste millennieskiftet är betydligt mer optimistisk. I olika scenarier beräknas den högsta möjliga avverkningsnivån för 2000-talet till 82-104 milj.m³sk. Resultaten av SKA 99 visar att målen i den svenska skogspolitiken ligger rätt, säger Skogsstyrelsens GD Maria Norrfalk. Skogen har skötts väl av generationer skogsägare och erbjuder därför goda möjligheter i framtiden. Om de fortsätter att sköta den kan avverkningarna vara fortsatt höga och även öka. Samtidigt får vi mer gammal skog, fler lövträd och gamla grova träd samt bättre förutsättningar för biologisk mångfald. Men för att nå de skogspolitiska målen fullt ut krävs bättre förnygring och bättre skötsel av de unga skogarna än vad vi har idag, säger Maria Norrfalk.

Familjeskogsbruk och renskötsel

I boken ”Ingen frid i fjällen” (1999) beskriver Svante Isaksson hur staten kom att behandla samer och nybyggare i gamla tider. Nu lyfts ILO-konventionen fram med nya spänningar mellan inte bara samebyar och markägare utan också mellan samer.

Ulf Österblom i Vi Skogsägare nr 6/2000: LRF Skogsägarna och Skogsägarnas Inlandsråd har gett ut en policyskrift ”Familjeskogsbruk och renskötsel – i samverkan för Norrland”. Skriftens bärande tes är att såväl konfliktlösning som framtida samverkan måste utgå från lokala lösningar baserade på nationell samsyn. Ett extra stort ansvar ligger på statsmakterna att med helhetsyn behandla de areella nä-

ringarnas behov i Norrland. Särskilt som staten har ett tungt ansvar för historiska oförrätter begångna mot både samer och nybyggare. Det vore därför djupt olyckligt om statsmakterna genom en ratificering av ILO:s konvention 169 skulle medverka till en ensidig rättighetsförskjutning till rennäringens fördel, men på familjeskogsbrukets bekostnad.

Svensk-Norska Renbeteskommissionen

Kommissionen lägger fram sitt betänkande 2001. LRF finner det anmärkningsvärt att den svenska delegationen under kommissionens arbete inte tagit kontakt med markägarna på tillbörligt sätt. Renbeteskommissionen har därmed inte fullgjort uppdraget att också ta hänsyn till andra samhälls- och näringsintressen. Under den kommande förhandlingen mellan den svenska och den norska staten måste markägarna garanteras möjlighet att få sina intressen och rättigheter beaktade både i utläggningen av konventionsområden och vid beslut om hur områdena får användas. LRF kan förstå behovet av att bygga in större flexibilitet i en ny konvention om den gränsöverskridande renskötseln. En ny ordning med mellanstatliga organ kan godtas under förutsättning att konventionen respekterar äganderätten och ger lokala markägare fullvärdigt inflytande.

Rundabordssamtal i Jokkmokk 2002

Ur LRF Skogsägarnas ordförande Christer Segersténs tal:

Norrlands framtid – samiska mervärden. Vid detta rundabordssamtal ska vi beskriva förutsättningar för samverkan i en situation då sysselsättning och befolkningsunderlag i Norrlands inland sviktar. Kan skogsbruk och rennäring samverka för att vända en negativ trend i denna del av Sverige? Jag hoppas och tror det. Våra gemensamma intressen bör få starkare genomslag om vi samverkar. Några exempel på lämpliga samverkansfrågor: Kommersiellt samarbete i förädlad turism och kring lokala produkter från lantbruket och rennäringen. Statens målsättningar med sitt stora skogsinnehav i Norrland är givetvis av intresse för regionens renägare och familjeskogsbrukare. Man bör kunna tänka sig lokal förvaltning av statlig mark. Det finns gemensamma intressen i rovdjursfrågor. Inte minst finns det flera berörings-

punkter i generella företagsfrågor. Staten måste beakta de handikapp som de norrländska företagen har i fråga om t ex infrastruktur, transportkostnader och allmän samhällsservice.

Det måste naturligtvis finnas ett samverkansklimat. Samverkan bygger på tillit, man måste kunna förutsätta goda avsikter. Vi ska inte sticka under stol med att rennäring och skogsbruk i vissa fall kan ha svåröfrenliga önskemål och att det kan finnas övergripande politik som kan få stor betydelse för en närings framtid. Samverkanstanken kan förtvina i en miljö där en konstruktiv argumentering om spelreglerna övergår till agitation, vare sig det gäller den svenska eller internationella scenen. Svenska staten har också ett stort ansvar för hur relationerna utvecklas mellan näringar och befolkningsgrupper i denna del av Sverige, där man genom sitt historiska agerande komplicerat rättsförhållandena. Regeringen har därför en nyckelroll för att skapa goda förutsättningar för samlevnad och samverkan mellan rennäring och skogsbruk.

ILO-utredningen hade per definition inget uppdrag att göra avvägningar utifrån gällande rätt eller rådande läge för rennäring och skogsbruk. Den parlamentariskt sammansatta Rennäringspolitiska kommittén däremot har haft att hantera behovet av avvägningar. Den har nyligen lagt sitt betänkande. Vi konstaterar att meningarna i nu aktuella frågor gått isär i utredningen. Det är bra att remisstiden blivit lång; då binner LRF se till att remissvaret är väl förankrat i bygderna.

För en tid sedan tog vi kontakter med Svenska Samernas Riksförbund (SSR) på riksplanel. Efter vad mina kollegor berättat har efterföljande möten varit både inspirerande och givande sakligt sett. Med överenskommelsen från december 2001 mellan LRF Skogsägarna och SSR har denna "riksgrupp" fått ett tydligare ansvarsområde. Vid senaste mötet hade vi en inledande diskussion med SSR om lämpliga former för samverkan på lokal och regional nivå. Möten och samtal i praktiska former, och på bredare front, kan påbörjas i höst. Vi vill se bestående nätverk mellan näringarna.

En ny rennäringspolitik

LRF har haft Rennäringspolitiska kommitténs betänkande (SOU 2001:101) på underremiss till länsförbunden i Norrland samt skogsägareföreningarna. Samtliga har yttrat sig.

Renskötseområdet omfattar omkring en tredjedel av Sveriges yta. Inom området skall 3700 samiska renägare, 220 000 renar och 40 000 familjeskogsbruk samsas. Ändrade marknadsförhållanden och hårdare ekonomiskt klimat har framtvingat rationaliseringar, moderniseringar och andra förändringar av näring-

arna. Det har lett till att dessa påverkar varandra på ett annat sätt än tidigare, vilket inneburit att det på vissa områden uppstått störningar och tvister mellan näringsidkare. LRF finner motsättningarna mellan de renskötande samerna och jord- och skogsbrukets utövare djupt beklagliga.

LRF och LRF Skogsägarna har tagit fram en policy "Familjeskogsbruk och renskötsel – i samverkan för Norrland" med huvudmålet att bönder och samer ska kunna utveckla och modernisera sina näringar. LRF vill särskilt understryka vikten av helhetssyn, avvägningar, lokala lösningar och ökade kunskaper.

När regeringen tillsatte Rennäringspolitiska kommittén fanns höga förväntningar. Nu måste med beklagande konstateras att dessa förväntningar helt har kommit på skam. Betänkandet motverkar i stället det av LRF och LRF Skogsägarna i policyn uppsatta huvudmålet att bönder och samer ska kunna utveckla och modernisera sina näringar i samförstånd. Förslaget utgår ensidigt från rennäringens behov och önskemål. Skogsbruket tvingas ta omfattande hänsyn till renskötelsen. Vad kommittén åstadkommit är en försvagning av äganderätten till förmån för renskötselrätten. Regleringen av förhållandet mellan samebyarnas och andras markanvändning kan därför inte bygga på kommitténs förslag. Nedan följer LRF:s sammanfattande synpunkter på förslagen:

- avstyrker förslaget om att dela upp rennäringslagen i två lagar.
- är en brist att kommittén inte lägger fram ett konkret förslag om ersättning för rättegångskostnader i mål som rör principiellt viktiga frågor angående samernas markrättigheter.
- avvisar kommitténs antydningar om ändrade bevisregler i mål angående renskötselrättens bestånd och omfattning.
- ställer sig bakom en allmän hänsynsregel av portalkaraktär som ur de areella näringarnas synvinkel får sitt närmare innehåll genom en hänvisning till tillämpliga regler i skogsvårdslagen och i rennäringslagen. Förbundet finner det inte lämpligt att förena hänsynsregeln med en uttrycklig skadeståndsregel.

- ställer sig bakom förslaget att utvidga samrådsplikten till att gälla även vinterbetesmarkerna under förutsättning att de begränsningar i samrådsplikten som idag gäller enligt föreskrifter meddelade av Skogsstyrelsen framgent ska gälla hela renskötseområdet. Begränsningarna bör överföras från föreskrifterna till lagtexten.
- ställer sig i stort bakom den inriktning förslaget om tydligare skydd för samebyarnas vinterbetesmarker ger uttryck åt, men anser att det krävs några förtydliganden både i lagtext och i motivtext.
- avstyrker förslaget om prövning av avverkning med hänsyn till rennäringens intressen. Genomförs förslaget skapas en stor byråkratisk beslutsapparat som kan leda till att en förlamande hand läggs över stora delar av norrländskt skogsbruk.
- avvisar tanken att Sametinget ges en mer dominant ställning i markanvändningsfrågor inom renskötseområdet än andra remissorgan.
- tillstyrker kommitténs förslag att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om jakträtten och fiskerätten inom olika delar av renskötseområdet.
- delar kommitténs uppfattning att koncessionsrenskötseln bör finnas kvar och att Muonio sameby inte bör bli en särskild skogssameby.
- tillstyrker förslaget om att det ska finnas en myndighet som har ansvar över att rennäringen tar den hänsyn till miljön och övriga allmänna intressen som föreskrivs i lagen om bedrivande av rennäring. LRF kan dock inte biträda förslaget att tillsynsmyndighet ska vara Sametinget utan anser istället att tillsynsfunktionen bör ankomma på länsstyrelse.
- instämmer med kommittén att tillämpningen av reglerna om den hänsyn som skogsbruket ska ta till rennäringen även fortsättningsvis ska ankomma på skogsvårdsstyrelserna.

- finner den av kommittén redovisade bedömningen av de ekonomiska effekterna av de framlagda förslagen vittna om att dessa effekter inte blivit närmare analyserade.

Renskötse rättens kärna är en på sedvana grundad betesrätt. Renskötse rätten är sålunda ytterst beroende av gamla sedvänjor och handlingsmönster. Enligt LRF:s uppfattning kan en samepolitik i samverkans tecken inte bygga på ålderdomliga och svårtolkade rättsregler. I policyn är huvudspåret att finna lokala lösningar, där man på frivillighetens väg söker sig fram till bra avvägningar mellan rennäringens och skogsbrukets intressen.

LRF skissar på en modell med renbetesavtal som kunde vara en möjlig väg framåt. En idé kunde vara att bygga på de nuvarande reglerna i jordabalken om nyttjanderätt. En annan vore att utgå från tankegångarna bakom fastighetsbildningslagstiftningen. Om man väljer att slå in på avtalslinjen behöver en sådan lösning göras föremål för närmare överväganden.

Dialog och samverkan mellan näringarna

Historiskt har renskötare och skogsbrukare levt tillsammans under olika former av samverkan. Samhällsutvecklingen i stort har inneburit att det vardagliga mötet från förr till stor del lösts upp och band brutits. Inom ”Riksgruppen” tillsätter Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och LRF Skogsägarna 2002 en arbetsgrupp för att sätta ett projekt om dialog och samverkan. Målsättningen är att lägga grunden för en lokal, löpande dialog och praktisk samverkan mellan samebyarna och skogsbruksområdena. Efter inledande informationsmöten inom respektive organisation följer under 2003 dialogmöten som samlar ett par hundra förtroendemän i ledande ställning. Dessa personer bjuder sedan in till lokala samverkansmöten inom hela renskötseområdet.

Projektet avrapporteras nästföljande år och anses mycket lyckat. – Hela arbetet i och omkring projektet har präglats av en ärlig vilja och stor öppenhet om den nuvarande situationen och framtidsfrågorna, skriver projektledaren Christine Rosenkrantz. Ett nätverk mellan rennäringen och familjeskogsbruket har skapats och det finns stora förväntningar på fortsättningen.

På Skogsägartinget i Åre 2003 står skogsbruket i Norrlands inland i fokus. Inbjuden talare är P-G Idivuoma, ordförande i SSR. Han lägger tyngdpunkten på det som förenar. – Det behövs en utveckling i det här området av både rennäringsen och skogsbruket. Den ska vi få tack vare varandra, inte på bekostnad av varandra.

Projektet om fördjupad samverkan redovisas.

– Det har varit möten från Åsele till Pajala som överlag varit positiva, säger Staffan Jonsson, ordförande i Skogsägarnas Inlandsråd.

Vid den här tidpunkten är flera statliga utredningar aktuella. – Utredningarna är en sak för sig, vi fortsätter våra möten, säger Jonsson. Idivuoma replikerar att det kan vara en lite knagglig resa, men vi tänker inte hoppa av.

Profilen

Förtroendemannen Staffan Jonsson från Hammerdal och Norrskog var flerårig ordförande i Inlandsrådet. Under hans tid bettade det till politiskt omkring skogsbruk och rennärings. Med Staffan fick skogsägarna en klok riktkarl som hade lång erfarenhet från skogsägarrörelsen och ett levande kontaktnät med kommunpolitiker och ledande personligheter i norrländskt näringsliv. Det var i första hand Staffan som fick dialog- och samverkansprojektet att bli det efterlängtaade genombrottet för de goda kontakterna mellan familjeskogsbrukare och renskötare. Jonssons förhandlingskicklighet och rutin kom senare väl till pass när parterna förhandlade fram ett avtal för renbete i Härjedalen.

Konkurrenslagen poppar upp

Det kommer ett pressmeddelande från Konkurrensverket, uppbackat av sågverksorganisationer, som föreslår att det undantag som finns i Konkurrenslagen för skogsområdet tas bort. Året innan segrade Södra i Marknadsdomstolen i samma fråga.

Ulf Österblom i Vi Skogsägare nr 2/2000: *Den kanske viktigaste enskilda faktorn för den svenska skognärings framgångar är att vi lyckats mobilisera resurserna i familjeskogsbruket genom frivillig samverkan mellan många små skogsägare. Att vi funnit en effektiv form för samverkan mellan många små enskilda företagare, som därmed ges*

en chans att matcha marknadens stora aktörer lämnar Konkurrensverket ingen ro. Ett sådant samarbete ska förbjudas och konkurrenslagen ändras. Man tar sig för pannan. Mot bakgrund av strukturutvecklingen i svenske skogsindustri och den internationaliserade virkeshandeln är det fullkomligt obegripligt att en konkurrensmyndighet kan kräva att samverkan i skogsägareföreningar bör förbjudas. Vi förutsätter att regeringen ser till att verkligheten och inte teoretisk formalism får styra konkurrensreglerna för skogsnäringen.

PM Konkurrenslagen och lantbruket

I sitt svar på Näringsdepartementets PM (2000) tar LRF särskilt upp frågan om skogsägareföreningarna och legalundantaget. Förbundet ser mycket allvarligt på Konkurrensverkets förslag att skogsprodukter, och därmed skogsägareföreningarnas verksamhet, ska utgå ur legalundantaget. Förslaget är anmärkningsvärt och skulle om det genomförs medföra mycket negativa effekter för de enskilda skogsägarna, familjeskogsbrukets långsiktiga utveckling och råvaruförsörjningen till industrin. Föreningarnas möjligheter att fungera enligt föreningslagens och stadgarnas förutsättningar skulle starkt begränsas och samhällsekonomi skadas, skriver förbundet.

Riksdagen gjorde 1994 tydligt att skogsprodukter ska ingå i legalundantaget. De skäl som anförts för att skogsprodukter även fortsättningsvis ska ingå kvarstår, enligt LRFs mening, till alla delar. I Departements-PM ”Små företag och konkurrenslagen” (DsJu 1998:78) utvecklas skälen för att låta skogsprodukter ingå i legalundantaget. Det framhålls även där att sakförhållandena är oförändrade, och skälen för att ha samma legalundantag för skogsbruket som för lantbruket har den tyngden att det saknas anledning att frångå riksdagens tidigare ställningstaganden. LRF avstyrker bestämt och med skärpa Konkurrensverkets förslag och yrkar på att skogsprodukter kvarstår i legalundantaget.

Regeringen avvisar hösten år 2000 Konkurrentverkets propå om att slopa det s.k. legalundantaget för skogen. Den har lyssnat på LRF:s och skogsägareföreningarnas företrädare och deras argument.

Miljömålsarbetet tar fart

Riksdagen beslutade 1998 i bred enighet att anta 15 miljökvalitetsmål. Den tillsatte kort därefter en parlamentarisk beredning, **Miljömålskommittén**, med uppdraget att skapa en samlad bild av de delmål som behövs för att kunna nå miljökvalitetsmålen inom en generation. LRF Skogsägarnas ordförande Christer Segerstéen försökte i elfte timmen peppa upp kommittén med tre goda råd. – Rasera inte det intresse och engagemang som finns för de gröna frågorna. Statsstyrd frivillighet är inte frivillig markavsättning. Och död ved får inte innebära insektsfara.

Framtidens miljö – allas vårt ansvar (SOU 2000:52)

Miljömålskommitténs uppgift var att med hjälp av bl.a. sektorsmyndigheter precisera miljökvalitetsmålen, föreslå s.k. etappmål till 2010 och tänka till om strategier och styrmedel. Skogsbruket berörs av en handfull kvalitetsmål, bland annat ”Levande skogar” och ”Bara naturlig försurning”.

Levande skogar

LRF Skogsägarna presenterar med en skrivelse till Miljömålskommittén hela näringens synpunkter på kommittesekretariatets arbetshandling om Levande skogar vid en välbesökt hearing i april 2000 i regeringskansliet. Här följer näringens och LRF Skogsägarnas synpunkter på arbetshandlingen och på sekretariatets efterföljande kommentarer.

- Sektorspolitiken beaktas inte tillräckligt, vilket ger intrycket att den inte är fast etablerad. Arbetshandlingens beskrivning av nollalternativet, dvs. gällande politik, håller inte måttet eftersom den inte redovisar näringens insatser inom ramen för sektorsansvaret. LRF Skogsägarna uppmanar till byte av terminologi. Staten bidrar till en konstig syn på vår basnäring då man uppenbarligen måste skydda sig mot den.
- LRF Skogsägarna avråder från att försöka styra skogsbruk genom kvantifierade, nationella mål. Erfarenheten visar att sådana måltal ofta kalke-ras på lägre nivåer och blir inte relevanta i det

operativa miljöarbetet. Den framkomliga vägen är att utgå från mätbara inriktningsmål. Naturvårdsverket har i utredningar medgett att man bör vara försiktig med måltal om brukande och biologisk mångfald. Men sekretariatet vill inte ändra sig. Det agerar dogmatiskt, enligt LRF Skogsägarna.

- Kommittén föreslår som etappmål 1 att ytterligare 800 000 ha skyddsvärd skogsmark undantas, vilket då inkluderar frivilliga åtaganden. Skogsstyrelsen utgår från miljömålspropositionen och föreslår ett statligt åtagande om 300 000 ha. Näringen stödjer Skogsstyrelsens resonemang. Men frivilliga insatser bör per definition inte bestämmas i politiska måltal. Myndigheterna måste visa stor flexibilitet vad gäller medlen vid avsättning av skogsmark och sättet att styra markanvändningen där det finns stora natur- och kulturvärden. LRF Skogsägarna förstår den oro som finns hos lövsågverken i södra Sverige, när det framgår att en stor del av avsättningarna kommer att beröra ädellövskogen. Förbundet anser att det skulle vara värdefullare med verksamhetsmål om hur staten använder sina resurser för enskild rådgivning och samråd för att främja en prioritering av avsättningsobjekt.
- Näringen slår ned på Miljömålskommitténs förslag till etappmål 2 om död ved, eftersom det kvantifierade målet innebär en påtaglig fara för uppblussande insektsvärningar. Sekretariatet sänker ambitionsnivån till 50 % höjning till 2010 förebärande att skogsbruket anser det vara svårt att komma längre på den korta tiden. Men sanningen är att näringen liksom forskningen tidigare varnat för att även 50 % höjning innebär för stora risker. Därför föreslår näringen ett inriktningsmål om en successiv ökning. Det finns inget katastrofskydd vid insektsvärning. Sekretariatets balansakt är oansvarig, menar LRF Skogsägarna.
- Etappmål 3 om kulturlämningar är högt ställt. Dokumentationen av fornminnen är idag bristfällig. De praktiska konsekvenserna för skogsbrukare som har omfattande forn-lämningar och kulturmiljöer måste beaktas i

delmålet. Detta negligeras dock av sekretariatet. LRF Skogsägarna påpekar att nya tolkningar av fornlämningsområden kan leda till stora lagskyddade områden. Även om skogsbrukaren skulle få tillstånd till visst skogsbruk blir den rättsliga situationen orimlig. Med denna utveckling måste lagen innehålla en ersättningsklausul, anser LRF Skogsägarna.

- Särskilda åtgärder för hotade arter enligt etappmål 4 har inte omfattats av skogspolitiken. Enligt näringsens uppfattning kan praktisk politik om biologisk mångfald bara i undantagsfall utgå från enskilda arter. Som hittills bör strategin vara baserad på generella åtgärder och skötsel av biotoper. Ingen reaktion från sekretariatets sida.
- Biodiversiteten i skogen har under senare decennier i anmärkningsvärt stor omfattning påverkats av klövvilt. Näringen anser det vara befogat med ett särskilt delmål som tar sikte på att balansera populationerna av klövvilt med tanke på den biologiska mångfalden. Sekretariatet tar upp tråden, men föreslår att Naturvårdsverket får huvudansvaret för ett sektorsmål om detta konfliktområde. LRF Skogsägarnas anser att frågan ska ägas av regering och riksdag. Ifall dessa inte prioriterar frågan bör Skogsstyrelsen ta ställning till behovet av ett prioriterat sektorsmål, inte Naturvårdsverket.
- Näringen avvisar alla tankar på en övergripande planering av skogsmiljön i myndighetsregi. I ekologiska landskapsplaner och i Gröna skogsbruksplaner dokumenteras natur- och kulturvärden med nya planeringsmetoder. Denna planering är konkreta uttryck för näringsens sektorsansvar. Sekretariatet svarar att det behövs samordning mellan näringsens och samhällets planering. LRF Skogsägarna konstaterar att sekretariatets önskan ligger långt vid sidan av gällande politik.

Bara naturlig försurning

LRF Skogsägarna tillskriver sekretariatet om vad förbundet anser vara den allvarligaste miljöfrågan i skogen. Förbundet berömmar Sveriges regeringar

för att ha tagit försurningsfrågan på allvar och drivit på i det internationella miljöarbetet. Förbundet delar målsättningen att trenden mot ökad försurning av skogsmark måste brytas genom minskat nedfall av försurande ämnen och delar kommitténs optimism härvidlag. Däremot instämmer förbundet inte i hur kommittén ser på den naturliga markförsurning som blir följderna av virkesproduktionen. Det intressanta är inte hur stor denna är relativt det sura nedfallet, utan ifall markvittringen kommer att kompensera för den naturliga markförsurningen. LRF Skogsägarna anser att dagens skogsbruk är långsiktigt i detta avseende. Men om hela träd tas ut vid avverkningar kan det bli aktuellt med kompenserande askäterförling eller vitaliseringsgödsling. LRF Skogsägarna kan inte bifalla en precisering av miljö kvalitetsmålet som tar sikte på successivt trädslagsbyte till lövrik skog i södra Sverige. Det är däremot motiverat att staten sätter upp kunskapsmål om kritiska belastningsgränser i skogsmarken och om markförsurning vid olika slag av markanvändning.

Våren 2001 lägger regeringen sin proposition **Svenska miljömål** (2000/01:130). Den anser att delmålen som Miljömålskommittén föreslagit rörande Levande skogar är tillfyllest utom i två fall. Arealmålet för skyddsvärd skogsmark bör höjas (relativt basåret 1998) från föreslagna 800 000 ha till 900 000 ha, varav 500 000 ha frivilligt. Mängden hård död ved bör nästan fördubblas. Regeringen menar att det trots goda intentioner fortfarande finns en rad problem att lösa rörande miljö tillståndet i skogen. Arealhöjningen kommer oväntat och väcker viss uppståndelse i skogskretsar. Riksdagen antar regeringens förslag.

”Procenten”

LRF Skogsägarnas chef Ulf Österblom kommenterar statens avsättningspolitik i Vi Skogsägare nr 4/2001. Internationellt likställer man avsättningsprocenten med graden av omsorg om biodiversiteten. Sådant tänkande är skraddarsytt för intensivt drivet plantageskogbruk eller nordamerikanskt koncessionsskogbruk, anmärker Österblom. Den nordiska verkligheten är en helt annan. Mångfalden ägare är långsiktigt den bästa garantin för äkta diversitet. Idag finns det många som har synpunkter på hur våra skogar ska skötas, men när det gäller inskränkningar i driften och formella avsättningar måste detta vara en fråga mellan staten och skogsägaren. Det har känts

som att det vuxit fram en samsyn om de bärande principerna. Österblom tillägger att vi inte får bli så fångade av rödlistornas magi och nyckelbiotopernas okränkbarhet, att vi inte kan hitta praktiska och rimligt billiga lösningar för att nå biodiversitetsmålen. Det är därför nedslående när regeringen i ett politiskt taktikspel om nationella miljömål tar ytterligare 100 000 ha skogsmark, motsvarande ca 2000 normalstora skogsfastigheter, ”ur drift”.

Miljöförslag med svagheter

Miljövårdsberedningens förslag **Gröna nyckeltal** (2000). LRF Skogsägarna ser kritiskt på förslaget, särskilt nyckeltalet för biologisk mångfald.

Naturvårdsverkets förslag **Vattenmiljöer i landskapet – en vägledning** (2001). LRF är tydligt irriterat över förslaget. Då vattenmiljöer ska bevaras är det en central fråga hur markägarna på ett positivt sätt ska involveras och stimuleras, inleder LRF. Förslaget borde ge vägledning om hur detta kan ske. Formerna för bevarandet måste ske med beaktande av brukarens rätt att förvalta det aktuella området. Målsättningen bör vara att så långt möjligt begränsa rättighetsinskränkande ingrepp.

Naturvårdsverkets förslag **Vägledning för avgränsning av naturreservat i skogsmark** (2001). LRF Skogsägarna understryker i sitt svar på förslaget att i reservatsarbetet måste kontakten med markägaren hanteras klokt. Det är inte minst viktigt att länsstyrelsen inför beslut tar tillbörlig hänsyn till den ekonomiska och sociala situationen. På enskilt ägd mark måste huvudalternativet vara att undvika att skapa stora naturreservat av näraliggande värdekärnor. Buffertzoner och arronderingsmark kan vara motiverade som skydd för vissa kärnområden, medan det som kallas utvecklingsmarker enligt förbundet bör strykas i vägledningen.

Förslag till ändring i föreskrifterna (2001). Skogsstyrelsen föreslår att skogsskyddsreglerna i skogsvårdslagen (SVL 29§) kan kopplas ur när naturvårdsavtal slutits mellan myndighet och fastighetsägare. Enligt LRF Skogsägarna måste skogsägarnas (tredje mans) intressen säkras genom tillägg, som förklarar myndigheternas ansvar vid insektsskador utanför avtalat område. Det andra ändringsförslaget gäller 30§ och föranleds av Naturvårdsverkets nya

s.k. rödlista. Förbundet tolkar ändringsförslaget som att samtliga rödlistade arter skall prioriteras före annan hänsyn, om intrångströskeln blir begränsande. Förbundet anser att arter som varken är hotade eller sårbara inte ska prioriteras, d v s man bör inte ändra innebörden av 30§.

Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd (2003). LRF lugnar Naturvårdsverket med att jättesträd ofta representerar kulturella värden även för markägare. Det hör till undantagen att dessa avverkas. En stor andel av träden omfattas av olika skyddsregler i miljöbalken. I den mån bevarande och skötsel av särskilt skyddsvärda träd behöver regleras bör detta i första hand ske med civilrättsliga avtal mellan markägaren och staten, hävdar LRF. Tvångsmedel ska så långt möjligt undvikas.

LRF bereds tillfälle att kommentera två nya handböcker med allmänna råd om naturreservat och Natura 2000-ärenden. Som det nu är bedrivs naturvårdsarbetet alltför ofta ur ett rent myndighetsperspektiv och en markägares delaktighet, som det ofta talas om, sker i praktiken på myndighetens villkor. **Handboken om naturreservat** måste på ett tydligare sätt ge råd om hur markägarfrågor ska hanteras. Ett reservatsärende måste konsekvensbedömas med hänsyn till dess effekter på annat miljöarbete och till sociala faktorer. Länsstyrelserna bör ha en strategi för att tillmötesgå markägarnas krav på ersättningsmark. Och det bör alltid övervägas om det är möjligt att överlåta förvaltningen på markägaren. Värdet av **Handboken om Natura 2000** skulle öka om den kompletteras med texter rörande förhållningssätt till markägare. För varje förtecknat område måste gälla att berörda markägare utan dröjsmål ska informeras om områdets utsträckning på marken och om de inskränkningar i brukande, som gäller för området och dess omgivning. Handboken ska ge anvisningar som gör det möjligt att skilja ut verksamheter och åtgärder som inte innebär betydande miljöpåverkan, d v s som normalt inte är tillståndspliktiga.

Uppmaningar i klimatpolitiken

Under år 2000 presenteras två utredningar som rör klimatpolitiken. Det är **Handla för att uppnå kli-**

matmål (SOU 2000:45) och Klimatkommitténs slutbetänkande ”Förslag till svensk klimatstrategi” (SOU 2000:23). EU-kommissionen presenterar en grönbok om handel med utsläppsätter för växthusgaser.

LRF kan i väsentliga delar tillstyrka förslagen om att handel med utsläppsätter görs till instrument för internationell och nationell klimatpolitik på de områden där kvothandel lämpar sig som styrmedel. EU diskuterar i sin grönbok hur kvothandel initialt kan införas fr.o.m. 2005 omfattande koldioxid från större punktkällor i sex industrisektorer. LRF förordar i stället upplägg och omfattning enligt riktlinjer i SOU 2000:45, med tillägget att sänkor för klimatgaser bör beaktas på ett jämbördigt sätt. Detta gäller inte minst kolsänkorna i ett uthålligt skogsbruk. I fråga om klimatkommitténs strategiförslag anser LRF att Sverige ska hålla fast vid EU-fördelningens utsläppsåtagande, d v s högst +4 % ökning från nivån 1990 till snittet för perioden 2008-2012. Kommitténs förslag om 2 % minskning under perioden bör ses som ett internt nationellt mål, frikopplat från internationella åtaganden och kvothandel.

Nyckelbiotopinventeringen ändrar karaktär

Blir skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotoper ett hot mot äganderätten? LRF Skogsägarnas ordförande Christer Segerstéen uttalar sig om nyckelbiotoperna i Vi Skogsägare nr 1/2001. Frågan måste ställas, anser Segerstéen, eftersom skogsvårdsstyrelsens kontrollinventering visar att nyckelbiotoperna vuxit från att vara små värdekärnor till att omfatta hela skogsområden, och när det förutsätts att de enskilda skogsägarna ska skydda huvuddelen av dessa nya arealer frivilligt. Närmare 10% av den slutavverkningsbara skogen klassas nu som nyckelbiotoper. Det är därför viktigt att skogsvårdsstyrelser och länsstyrelser gör en prioritering av sina objekt vid markavsättning för naturvårdsändamål. Segerstéen menar att skogsvårdsorganisationen har ett stort ansvar för de förändrade förutsättningarna. Det är dags att avdramatisera nyckelbiotopsbegreppet.

Biotoper i Roslagens famn

2002 arrangerar skogsägarrörelsen en skogsdag om nyckelbiotoperna i Roslagen. Det framgår att var femte hektar avverkningsmogen skog i Norrtälje förväntas vara en nyckelbiotop. Deltagarna vänder sig mot Skogsstyrelsen. Vad händer nu? Är arbetet verkligen kvalitetssäkrat? Varför informeras vi om inventeringen i efterhand? Är det rimligt att så stora arealer klassas som värdefulla restbiotoper?

– Skogsstyrelsen kommer att arbeta igenom ”berget” av nyckelbiotoper och då visar det sig vilka som blir reservat och kan ersättas. Inom tio år bör vi vara klara om vi får tillräckligt med medel, informerar Bo Wallin, miljöansvarig på Skogsstyrelsen.

– Vi ändrar inte vår syn på nyckelbiotoperna av det skälet att certifieringen hindrar avverkning då den processen är marknadsstyrd och den måste parterna själva hantera, säger Maria Norrfalk, GD i Skogsstyrelsen.

– Värst är osäkerheten, säger markvärden Anders Eriksson.

Mellanskog tar initiativ till en samrådsgrupp med myndigheterna för handläggning av nyckelbiotoper för att få till en smidigare och snabbare handläggning.

Aktioner mot markförsurningen

Skogsstyrelsen släpper inte frågan om ett åtgärdsprogram (2001) mot markförsurning. Avgörande för ett uthålligt ekonomiskt skogsbruk i södra Sverige är att nedfallet av försurande luftföroreningar fortsätter att minska. LRF Skogsägarna delar uppfattningen att det är angeläget att kalka eller vitaliseringsgödsla om naturlig återhämtning - trots kraftigt minskat nedfall - inte räcker för att neutralisera det markvatten som når sjöarna. Däremot avvisar förbundet förslaget att markägarna ska stå för 20 % av kostnaden. Det är kontinentens industrier som under ett halvt sekel kontaminerat skogsmarken, varför motåtgärder i likhet med kalkning av sjöar bör finansieras av det allmänna. Skogsstyrelsen föreslår en treårig förberedelsefas och en femårig genomförandefas av programmet.

Skogsstyrelsen vill införa en regel i skogsvårdslagen om kompensationsgödsling efter stamvedsuttag

för att kompensera borttransport av näring. Man bedömer att 25 % av skogsmarken i Götaland skulle beröras. LRF Skogsägarna stödjer inte detta förslag. Med dagens kunskaper om näringsbalansen – inklusive en försiktighetsprincip – kan man inte motivera krav på kompensationsgödsling vid uttag av stamved. Däremot finns det skäl att i vissa trakter och situationer tillämpa särskilda bestämmelser för uttag av s.k. grot (grenar och toppar) med tanke på meruttaget av näring. Förbundet påpekar att skogsbrukets näringsbalans inte får blandas ihop med de effekter som luftföroreningarna ger upphov till.

LRF försvarar grundlagen

1999 års författningsutredning fick bl.a. i uppdrag att föreslå hur skyddet av miljön ska regleras i 1 kap. 2§ regeringsformen samt lämna förslag till ny lydelse av stadgandet om skydd för egendom i 2 kap. 18§. LRF yttrar sig över delbetänkandet **Vissa grundlagsfrågor (SOU 2001:19)**.

Införandet i konstitutionen av ett stadgande om skydd för miljön får inte medföra oklarhet om rättsläget, skriver LRF i remissyttrandet. Resultatet skulle bakvägen kunna försvaga egendomsskyddet i 2 kap. 18 § RF. Egendomsskyddet i grundlagen har alltsedan tillkomsten 1995 varit föremål för en omfattande och delvis hätsk diskussion i vetenskapliga och politiska sammanhang. Ytterst har den gällt om lydelsen av 2 kap. 18§ strider mot bakomliggande motivuttalanden, och om den på så vis kommit att utöka rätten till ersättning vid rådighetsinskränkningar. Den parlamentariska författningsutredningen prövade ett flertal lösningar till ny grundlagstext men kunde inte enas. LRF finner att beslutet att inte lägga fram något förslag till ändrad lydelse av 2 kap. 18 § RF är det enda riktiga, eftersom det inte gått att nå en så bred politisk enighet som enligt konstitutionell praxis krävs för viktiga ändringar i grundlagen. Enligt LRF vittnar tillsättandet av en utredning med uppdrag att riva upp en knappt sex år gammal bred politisk uppgörelse rörande egendomsskyddet i grundlagen om bristande insikt om det fundamentala sambandet mellan äganderätt och det ekonomiska livet. En författning som inte ger ett starkt och stabilt skydd för den enskilda

äganderätten riskerar få en kraftigt dämpande effekt på företaget och blir ett hot mot välståndsutvecklingen.

Den basala ägarstrukturen

Alltsedan Domänverkets storhetstid i mitten av förra seklet har staten knappast rosat marknaden som skogsägare. 1990 förvaltede Domänverket 4,5 milj. ha produktiv skogsmark. Efter en strukturell oro - med ombildning till Domän AB för att förvalta huvuddelen av den produktiva marken, fusion med Assi till AssiDomän AB, börsintroduktion av AssiDomän AB, utdelning till aktieägarna av ett nybildat bolag, Sveaskog AB med 900 000 ha produktiv skog, förvärv av samtliga aktier i Sveaskog genom betalning med aktier i AssiDomän varvid Sveaskog blev helstatligt - satsar staten 2001 mångmiljardbelopp på att köpa tillbaka resten av aktierna i AssiDomän. Enligt riksdagsbeslut ska medföljande industrier säljas och Sveaskog bli ett renodlat skogsförvaltande företag. Om Sveaskogs bud på Assidomän accepteras har cirkeln slutits och staten blir ånyo landets största skogsägare med närmare 3,3 milj. ha eller 20 % av den produktiva skogsmarken.

Ulf Österblom tar upp frågan om statsskogarna i Vi Skogsägare nr 6/2001. Är detta en önskvärd comeback? Österblom menar det. Den gör det möjligt för samhället att ta huvudansvaret för markavsättningarna för bl.a. naturvärden och genom försäljning av skogsmark förstärka enskilt skogsbruk med mer än de 5-10 % som tidigare beslutats. Men frågan uppkommer om **Statsskogsutredningen**, med uppgift att föreslå en samlad och effektiviserad förvaltning av statens skogsinnehav, håller på att bli överspelad. Det är en samordning som Österblom bejaktar. Ägandet bör, menar han, läggas i en myndighet. För både skogsnäringen och samhällsekonomin är det för övrigt av största vikt att staten är en professionell skogsägare med hög målsättning för virkesproduktionen och med ett marknadsmässigt uppträdande i virkeshandeln.

Ägande och struktur inom jord och skog (SOU 2001:38)

En särskild utredare fick 1999 i uppdrag att utvärdera effekterna av vissa jordpolitiska bestämmelser. Utredaren skulle bl.a. titta över jordförvärvslagen i sin helhet och se om fastighetsbildningslagen fått menliga effekter för skogsvården. I betänkandet främjas skogsbolagens markanskaffning. LRF sammanfattar sin syn på betänkandet mot bakgrund av sitt policydokument ”Äga jord och skog under ansvar” från 1996.

Jordförvärvslagen

- LRF avstyrker förslaget om att reglerna om glesbygd slopas.
- kan i allt väsentligt ställa sig bakom bedömningarna och förslagen rörande förvärv i omarronderingsområden.
- finner det positivt att utredaren inte föreslår någon ändring av principen om upprätthållande av den nuvarande balansen mellan olika ägarkategorier ifråga om innehav av lantbruksfastigheter. Förbundet har heller ingen erinran mot förslaget i 4§ att förvärv mellan juridiska personer ska vara tillståndsfria.
- Däremot är det LRF:s uppfattning att utredarens förslag är otillräckliga för att rida spärr mot förskjutningar i ägarbalansen mot ett ökat bolagsägande av skogsmark i vissa områden. Förslagen om kompensationsfria förvärv är belysande för detta. Dessa förslag konserverar den rådande ordningen med möjlighet för ekonomiskt starka skogsbolag med industriell verksamhet att förvärva skogsmark i närheten av sina industrier och lätt konkurrera ut långsiktigt arbetande enskilda skogsägare. Utredarens förslag innebär dessutom ökade möjligheter till sådana bolagsförvärv. Detta blir bl.a. följderna av att regeln i 5§ tredje stycket om hänsynstagande till på orten boende fysisk persons intressen inte längre ska gälla. LRF är därför inte berett att ställa sig bakom utredarens ändringar. För att motverka dessa anser LRF att följande förändringar i 5§ krävs:

Juridisk person får lämnas förvärvstillstånd när förvärvet sker från en fysisk person endast om

- 1. Förvärvaren avstår egendom som är av betydelse för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering till en fysisk person och den egendomen i värde motsvarar marknadsvärdet på den egendom som avses med förvärvet.
- 2. Egendomen är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk, eller
- 3. Annat skäl föreligger.

Jordförvärvsförordningen

LRF förordar vidare att i förordningen införs vissa skärpningar av kompensationsprincipen. Dessa avser krav om att kompensationsmark och förvärvad mark ska ligga inom samma geografiska område, att registrering av juridiska personers köp och försäljningar ska ske och att juridiska personer, som i större omfattning verkar på fastighetsmarknaden, avkrävs årliga markbalanser. LRF uppvaktade bostadsutskottet angående troliga konsekvenser av förslagen om skogsbolagens kompensationsfria förvärv, dock utan framgång.

Skattelagstiftning

LRF avstyrker förslaget om att regelverket kring skogsavdragen görs till föremål för översyn med den antydda inriktningen att möjligheterna till sådana avdrag beskärs.

Fastighetsbildningslagen

LRF tillstyrker att en utvärdering görs av de viktiga frågorna om skydd mot en alltför långtgående uppdelning av skogsfastigheter.

Skogsvårdslagen

LRF håller med utredaren om att det är viktigt med en striktare tillämpning av reglerna i skogsvårdslagen om ställande av ekonomisk säkerhet för återväxtåtgärder för att bidra till att lösa problemet med de s.k. exploaterande fastighetsförvärven. Vidare understryks att den tidigare aviserade utredningen av hur säkerheten

ska kunna knytas till fastigheten, i stället för som nu till ägaren, kommer till stånd och utmynnar i en lösning. Förbundet kan inte instämma i att det behövs en sänkning av arealgränsen såvitt avser skogsvårdslagstiftningens regler om ransonering.

Enskild eller allmän väg?

LRF och Skogsindustrierna avger ett gemensamt och kritiskt svar till Näringsdepartementet på utredningsbetänkandet **Enskild eller allmän väg?** (SOU 2001:67).

Jord- och skogsbruket avvisar helt utredningens förslag om att överföra betydande delar av det allmänna vägnätet till enskild väghållning. De lågtrafikerade allmänna vägarna utgör enligt organisationerna en ofrånkomlig del i den grundläggande infrastrukturen i Sverige. LRF och Skogsindustrierna hänvisar till riksdagens transportpolitiska beslut från 1998, där det bl.a. fastslogs att transportsystemet skall främja en positiv regional utveckling genom att dels utjämna skillnader i möjligheterna för olika delar av landet att utvecklas, dels motverka nackdelar av långa transportavstånd. Utredningens förslag motverkar dessa strävanden. Som allt annat måste vägnätet och dess olika funktioner kunna vidareutvecklas. Utredningen gör härvidlag en förtjänstfull översyn av kriterier och definitioner av vägnätet samt dess regelverk för finansiering, planering och uppföljning av vägbyggnad och underhåll.

Om allemansrätten

I en **skrivelse till Regeringen** (2001) hemställer LRF att det tillsätts en utredning med uppgift att lämna förslag till bestämmelser som förbjuder kommersiell verksamhet på annans mark med hänvisning till allemansrätten. Det finns, enligt LRF, starka motiv för att genom en lagbestämmelse skilja det kommersiella utnyttjandet av allemansrätten från allemansrätten i dess hävdvunna form. Frågan om förbud mot att i förvärvssyfte utnyttja annans mark med stöd av allemansrätten var föremål för behandling i samband med miljöbalkspropositionen 1997. Regeringens och riksdagens mening var att denna fråga inte skulle be-

handlas i balken utan lösas i rättspraxis. Nuvarande rättsläge, som det fastslogs av Högsta Domstolen i det s.k. forsränningsmålet 1996, anser LRF vara otillfredsställande. Enligt domen finns inte något allmänt hinder för en kommersiell arrangör att utnyttja annans egendom för sin verksamhet. Det är först när skador och olägenheter överskrider vad fastighetsägaren måste tåla mot bakgrund av allemansrätten som fastighetsägarens medgivande behövs. Problemet är bl.a. att det många gånger är först då verksamheten pågått en tid, som det med bestämdhet går att säga att den får sådana konsekvenser att medgivande krävs.

Om ett förbud införs kommer det krävas att den arrangör, som vill använda marken i sitt företagande, måste träffa en överenskommelse med fastighetsägaren. Det är LRF:s mening att förbud ska gälla verksamhet som på ett påtagligt sätt, med åberopande av allemansrätten, påverkar fastigheten/fastighetsägaren. Detta innebär att en fastighetsägare även vid en lagreglering av kommersiell verksamhet får vara beredd att tåla intrång av tillfällig eller bagatellartad karaktär, t.ex. en svampexkursion, även om det skulle vara fråga om verksamhet som kan betraktas som kommersiell. Att vissa former av organiserad verksamhet inte skulle täckas av ett förbud fritar naturligtvis inte arrangören från ett allmänt krav på kontakter eller överenskommelser med berörda fastighetsägare.

Regeringen vidtog ingen åtgärd.

Synen på internationell skogspolitik

Den internationella skogspolitiken har främst handlat om hur skogsbruk kan bidra till en hållbar utveckling så som den definierades vid Rio-konferensen 1992. Politiken påverkar direkt och indirekt de nordiska ländernas skogsbruk, vilket är skälet till att den nordiska skogsägarrörelsen nu deltar i det internationella arbetet. Representanter för LRF Skogsägarna brukar t.ex. ingå i den svenska delegationen vid möten inom FN.

Den centrala frågan är hur skogsskövlingen i världen kan stoppas. Länderna kunde inte enas om en skogskonvention under Rio92. I stället antogs icke-bindande Skogsprinciper för hållbart skogsbruk. Arbetet övergick sedan i två FN-ledda processer under 90-talet, som år 2000 ändade i FN:s skogsforum,

UNFF. Dess uppgift är att förverkliga de många förslagen från de föregående processerna. UNFF utvärderas 2005. LRF Skogsägarna tycker att det skulle vara positivt om processen kunde bli en plattform för ett globalt hållbart skogsbruk.

Mångfaldskonventionen, CBD, är en av överenskommelserna från Rio92 och handlar om skyddet av skogarnas biodiversitet. En annan är Klimatkonventionen, UNFCCC. Arbetsfördelningen mellan UNFF, CBD och UNFCCC behöver tydliggöras. CBD bör komplettera UNFF genom att koncentrera sig på skyddet av biologisk mångfald, menar LRF Skogsägarna.

Europeiska ministerkonferensen för skydd av Europas skogar (MCPFE) tar fram förslag på ämnesområden som är viktiga för länderna. MCPFE tar sikte på att omsätta de internationella processerna på den regionala nivån. Länderna som deltar ansvarar själva för att verkställa beslut som fattas vid de återkommande konferenserna. Enligt LRF Skogsägarna bör MCPFE stärka det enskilda skogsbrukets roll och säkra den privata äganderätten i det europeiska skogsbruket. Erfarenheterna från MCPFE bör tillvaratas bättre i de internationella processerna.

EU har skapat nya regelverk som direkt eller indirekt påverkar skogsbruket, t.ex. miljöprogram, ramdirektiv för vatten, Natura 2000 och landsbygdsförordningen. Däremot saknar EU egen skogspolitik. Det finns alltså inget direktorat som har ett samlat ansvar för skogsfrågorna. I stället har tre direktorat avtalat om skogsfrågornas koordinering inom kommissionen och om hur ansvaret ska fördelas. MCPFE tillhör jordbruksdirektoratet, medan miljödirektoratet leder den europeiska skogliga ”utrikespolitiken” i t.ex. de internationella skogsprocesserna. LRF Skogsägarna markerar att det behövs tydliga principer för denna ”politik”.

Den nordiska skogsägarrörelsens mål är att EU:s verksamhet och lagstiftning ska främja hållbart skogsbruk i en balans mellan ekonomiska, ekologiska och sociala dimensioner. Utgångspunkten bör vara de specifika förutsättningar som gäller för europeiskt skogsbruk såsom subsidiaritetsprincipen, den fria marknaden för skogsprodukter och synen på skogens roll i klimatpolitiken.

Skogspolitiken utvärderas

Skogsvårdsorganisationen levererar en diger utvärdering av skogspolitiken. Med en så väldig utvärdering i postfacket frågar sig LRF Skogsägarna om inte de stora utvärderingsprojekten kan ersättas av mer ”direktverkande” och billigare instrument för löpande, årliga uppföljningar av de viktigaste mätbara målen.

Utvärdering av skogspolitiken effekter (SUS 2001).

LRF Skogsägarna berömmar Skogsstyrelsen för en ambitiös utvärdering som ger goda möjligheter att stämna av skogspolitiken. Skogsstyrelsen har förtjänstfullt utvecklat analysmetoderna och det finns informativa tidsserier över skogsbrukets utveckling. De många rapporterna ger även ett bra underlag för fortlöpande dialog mellan stat och näring.

Till beskrivningen av 1979 års ”kraftfulla” politik vill förbundet dock tillägga att staten genom detaljstyrningen gavs ett starkt inflytande över enskilda brukares beslut i skogsbruket. Beskrivningen haltar också betänkligt då man lyfter fram effekterna av det statliga stödet men inget säger om att bidragen till största delen finansierades av skogsägarna själva genom skogsvårdsavgiften.

Om 1990-talets skogsbruk och skogspolitik

- Näringens egna insatser och aktiviteter för skogsmiljön borde ha getts en mer rättvisande bild. LRF Skogsägarna ifrågasätter utvärderingens kritiska attityd till de frivilliga markavsättningar som familjeskogsbrukarna gör. Detta kan inte uppfattas på annat sätt än att myndigheterna vill styra vad som bör avsättas ”frivilligt”.
- Statens nuvarande hantering av nyckelbiotopsfrågan är inte tillfredsställande. Den nu aktuella utvärderingen skulle givetvis varit tillfället då inventeringen granskats. För att föra frågan framåt skulle Skogsstyrelsen ha kunnat ta fasta på de synpunkter som LRF Skogsägarna tidigare framfört i fråga om definitioner, prioritering

och skötsel av objekt, handläggning av ärenden samt tillgången till ekonomisk ersättning.

- Utvärderingens tidsserier visar att skogsvården försämrades under 1990-talet. Med ökade investeringar mot slutet av årtiondet förväntar sig myndigheten att återväxterna långsamt förbättras, vilket LRF Skogsägarna vill instämma i. Dock borde det varnats för bakslag, eftersom det enda riktigt effektiva medlet mot snytbaggen försvinner då bekämpningsmedlet permethrin förbjuds.
- Arealen ungskog med akut röjningsbehov växer mycket snabbt. Skogsstyrelsen har genom statistisk analys visat på betydelsen av god rådgivning. Det är också viktigt att man i denna utvärdering utförligt belyser de svåra betesskadorna i återväxter och ungskog. LRF Skogsägarna vill bekräfta att många markägare känner sig nödsakade att plantera gran på tallmark, och att lövträd ofta inte kan etablera sig under det hårda betestrycket.
- Skogsstyrelsen drar slutsatsen att kalhyggesbruk passar mindre bra i det tätortsnära skogsbruket. Förbundet delar inte reservationslöst denna uppfattning. Ett modifierat småskaligt trakt-hyggesbruk kan mycket väl vara förenligt med människors behov av god närmiljö etc. LRF Skogsägarna stödjer Skogsstyrelsens förslag att initiera forskning om alternativa skötselmetoder. De produktionsmässiga och ekonomiska frågorna måste då ges samma uppmärksamhet som miljöfrågan.

Bedömda effekter av 1990-talets skogspolitik i framtiden

- Den viktiga frågan om inhemsk, lönsam virkesförsörjning behöver analyseras bättre, menar LRF Skogsägarna. Sågverkens tillgång till timmeråvara av lönsamma kvaliteter och dimensioner måste särskilt utvärderas. Det är troligt att den skogsmark som avsatts och de ytterligare krav som diskuteras leder till större virkesbortfall än i Skogsstyrelsens beräkningar. Det finns förvisso tekniska svårigheter att hantera

ekonomi i den beräkningsmodell som använts, men det får inte innebära att den ekonomiska dimensionen utelämnas. Med den svaga lönsamheten i branschen kan den ekonomiska ”nollzonen” komma att öka och gallringar bli olönsamma. När man beskriver virkesförsörjningen är det sålunda väsentligt att informera om god ekonomi i branschen och även att kommentera riskerna med politiska beslut som fördyrar driften och minskar framtidstron.

- LRF Skogsägarna har önskat att skogsvårdsorganisationen satsar mer på skogsvård. Att tala väl för en kunskapsbaserad skogspolitik men samtidigt minska rådgivningen med ungefär två tredjedelar borde faktiskt uppmärksammas tidigare. Förbundet hade gärna sett att Skogsstyrelsen hade gått längre i sin analys av den egna verksamheten.

Diskussion

Några disparata frågor tas upp i en avslutande ”diskussion”. Här hade LRF Skogsägarna förväntat sig kommentarer till utvecklingen inom EU och de internationella konventioner som berör skogsbruket. Då närings- och forskningsmedverkan i skogspolitiken i stort sett lämnats därhän i utvärderingen hade en genomgång av dessa insatser passat in här.

Skogsstyrelsen begrundar hur målstyrningen av politiken kan göras effektivare. LRF Skogsägarna håller med om vikten av att ha en levande diskussion inom sektorn om målen. Det finns ett starkt behov av att utveckla en dialog om målstyrningen mellan de fyraåriga omdreven. Som en följd av SUS 2001 behöver sektorsmålen revideras, menar Skogsstyrelsen. Förbundet instämmer. Eftersom det fortfarande verkar vara oklart hur sektorsansvar förhåller sig till mål och ambitionsnivåer, kan det vara tid för en kritisk analys.

Sammanfattande bedömning av insatsbehoven

Det insatsbehov Skogsstyrelsen identifierar blir mycket resurskrävande. Det förutsätts att myndighetens insatser liksom idag finansieras via statliga anslag. LRF Skogsägarna vill ge prioritet åt ökade skogsvårdsinsatser och lämpliga åtgärder mot viltskador och markförsurning. Rådgivningen på skogsvårdsom-

rådet har nedrustats trots att vikten av ”mjuka” medel i politiken betonats. Nu behöver resurser överföras internt till rådgivning och utbildning.

- LRF Skogsägarna stödjer Skogsstyrelsens förslag till kraftsamling för bättre återväxtresultat och delar bedömningen att det behövs fler fältbesök vid förnygringsavverkningar. Utan effektiva alternativ till permetrin försämrar återväxterna i södra Sverige med störningar i virkesflödet till industrin. Skogsstyrelsen vill pröva någon form av frivillig återrapportering av återväxtåtgärder för att effektivisera tillsynsarbetet. LRF Skogsägarna stödjer förslaget.
- Förbundet instämmer i att röjningarnas omfattning och kvalitet måste öka. Röjningsaktiviteten ökas effektivast genom riktad rådgivning till skogsägarna i samverkan med näringsorganisationer och genom att fler entreprenadföretag kan etableras.
- LRF Skogsägarna delar Skogsstyrelsens farhåga att miljökvalitetsmålet ”Levande skogar” kommer att kräva extraordinära insatser av organisationen. Utan resursförstärkning kan rättssäkerheten för markägarna komma att försvagas. Eftersom halva arealen nyckelbiotoper utgörs av objekt som överskrider 5 ha är det nödvändigt att reservatsmedel prioriteras för nyckelbiotoper och att samarbetet mellan länsstyrelser och skogsvårdsstyrelser koordineras bättre. Näringsen förväntar sig en inbjudan från myndigheterna till en diskussion om en översyn.
- Motivet med s.k. LEKO-områden är att staten ska välja andra former än storreservat inom områden, där det historiskt utvecklats stora naturvärden vid småskaligt brukande. Dessa områden får inte utvecklas till instrument för statlig landskapsplanering och de får inte hindra aktivt brukande.
- Markägare har av tradition en stark känsla för att vårda gårdens kända kulturlämningar. Samtidigt är det oundvikligt att generationernas odlarmödor varvas i skog och mark. På kort sikt är statens huvuduppgift att tillhandahålla

ett digitalt kartmaterial som visar fornlämningarnas läge och att samarbeta om de fasta fornlämningarna. Förbundet stödjer Skogsstyrelsens motiverade förslag om revidering av delar av kulturminneslagen.

- Det är nödvändigt att staten tar viltbetesskadorna på allvar. LRF Skogsägarna backar upp förslaget att skogsvårdsstyrelserna ska agera aktivt i de lokala samrådsgrupperna och i länets viltvårdsnämnder. Däremot menar förbundet att de föreslagna viltskadeinventeringarna ska finansieras av staten. Det borde ligga i statens intresse att det vid avvägning mellan viltvård och skogsbruk lämnas en ”säkerhetsmarginal” för skogen, eftersom uppkomna skogsskador kostar under mycket lång tid, medan viltpopulationen kan korrigeras relativt snabbt. Genom att viltbetesskadorna uppenbarligen inte kan bemästras med dagens skogs- och jaktpolitik får de skogsägare som investerar i skogar av god kvalitet mycket svårt att skydda sina återväxter och ungsogar. Detta är oacceptabelt i ett aktivt ekonomiskt skogsbruk. Förbundet anser att en utredning bör tillsättas för att utvärdera det lokala samrådsförfarandet och undersöka om dagens älgskötselområden fungerar i enlighet med riksdagens jaktpolitiska beslut. Och det måste klargöras vilken myndighet som har det övergripande ansvaret.
- Det kan behövas ökade insatser för att lyfta fram skogens sociala värden. Allmänhetens intresse för friluftsliv tycks ha minskat kraftigt under senare decennier. Den verkliga utmaningen blir därför att få ut människor i det fria. En sådan resursinsats är betydligt mer angelägen än att byråkratisera skogens skötsel med tanke på de sociala värdena. Förbundet tror att ett mer utvecklat samarbete mellan skogsvårdsorganisationen och projektet ”Skogen i skolan” är en god idé. När det blir aktuellt att via planering eller på annat sätt kanalisera tätortsbor till skogen rekommenderas att sluta avtal med markägarna.
- LRF Skogsägarna tror på utvecklad samverkan mellan skogsbruk och rennäring och kommer att lämna konkreta förslag på sådant samarbete

i sitt yttrande över Rennäringspolitiska kommitténs betänkande. Förbundet instämmer annars i att skogsvårdsstyrelserna bör spela en central roll vid en förnyad utbildning om skogsbruk och renskötsel. Det är också viktigt att projektet ”Renbruksplan i Västerbotten” utvärderas.

- Det bör vara självklart att Skogsstyrelsen som statligt verk ges möjlighet att initiera vetenskapliga undersökningar och utredningar då sådant behov uppkommer i myndighetens arbete.
- LRF Skogsägarna tillstyrker förslagen till författningsändringar, nämligen en undantagsmöjlighet i 10§ SVL för att utveckla särskilda naturvärden, ändringar i föreskrifter till 14§ om anmälan om avverkning, ändring i allmänna råd till 36§ gällande ställande av säkerhet samt en översyn av kulturminneslagen
- Luftföroreningarnas långsiktiga påverkan på mark och vatten i främst Sydsverige är en utomordentligt viktig miljöfråga för skogsbruket. Förbundet stödjer Skogsstyrelsens förslag till ny uppläggnings av åtgärdsprogrammet med större fokus på en förberedelsefas där pågående forskning och metodutveckling först utvärderas.

Skogspolitikens effekter på biologisk mångfald

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket lämnar våren 2002 sin utvärdering av politikens effekter på biodiversiteten. I sitt svar markerar LRF Skogsägarna inledningsvis att detta borde inlemmas i SUS 2001, eftersom miljö kvalitetsmålet ”Levande skogar” blivit ett led i skogspolitik. Förtjänstfullt redovisas hur man från myndigheternas sida söker utveckla metoder för att inventera och övervaka den biologiska mångfalden. LRF Skogsägarna menar att det är svårt att mäta effekten av just skogspolitik bland flera olika påverkansfaktorer. Lättare är det att utvärdera åtgärder med sikte på att bevara biodiversiteten, som kan kopplas till skogspolitik. Förbundet påpekar ånyo att det inte är avsikten att politikens jämställda mål ska uppnås i bestånd eller på enskilda fastigheter. Denna avstämning ska göras på en övergripande nivå.

Den rapsodiska textens hänvisningar till ett naturlandskap ger ett närmast ohistoriskt intryck. LRF Skogsägarna menar att det är av stor betydelse för utvärderingen av skogspolitikens effekter att läsarna upplever diskussionen om landskapets brister, tillstånd och utveckling som trovärdig. Förbundet reagerar också på myndigheternas beskrivning av hotet mot rödlistans arter med påföljande tankar på omfattande restaureringsarbeten på vanlig skogsmark.

Förbundet kommenterar särskilt utvärderingens text om nyckelbiotopinventeringen. Skogsägarrörelsen ställde sig under 1990-talet bakom en inventering av småbiotoper som fungerar som värdekärnor av avgörande betydelse för skogens flora och fauna. Skogsstyrelsen kom emellertid snart att vidga definitionen av begreppet nyckelbiotop. En kontrollinventering visar nu att nyckelbiotoperna kan omfatta hela 800 000 ha skogsmark, och myndigheten gör bedömningen att ca 10 % av den avverkningsbara skogen i vissa regioner har nyckelbiotopkvalitet, lokalt ännu mer. Skogsstyrelsen deklarerar att den kommer att sätta till alla klutar för att undvika åtgärder som skadar naturvärden i nyckelbiotoper. Nu framgår av utvärderingen att skogsägarna i gemen är positiva till aktivt naturvårdsarbete och att nyckelbiotoperna oftast är resultat av enskilda brukares tidigare hävd och bruk. Det är därför begripligt att skogsbrukare vill få besked om vad det innebär när myndigheten registrerat nyckelbiotoper på marken. Myndigheternas vilja att informera och att samråda om den uppkomna situationen har uppenbarligen ofta varit mycket svag. När drygt 10 % av den slutavverkningsmogna skogen kan klassas som nyckelbiotoper är det uppenbart att detta får effekter både för enskilda familjeföretag och på virkesmarknaden.

Läget föranleder LRF Skogsägarna att yrka på överläggningar mellan staten och näringen i ”nyckelbiotopsfrågan”. Förbundet föreslår bl.a. att definitionen av begreppet omprövas mot bakgrund av ny ekologisk forskning. Staten måste sätta av tillräckliga resurser för att samråda om skötsel av nyckelbiotoper och snabbare kunna ersätta markägarna vid intrång i markanvändningen.

Sedan en längre tid finns uppenbara samarbetssvårigheter mellan skogsvårdsstyrelser och länsstyrelser, något som drabbar markägarna. Ofta handlar det om att skyddsobjekt faller i det omtalade ”glappet” mellan biotopskydd (under ca 5 ha och skogsvårdsstyrelsens ansvar) och naturreservat (över ca 30 ha och

länsstyrelsens ansvar). Ett annat olyckligt förhållande är att myndigheterna verkar se naturvårdsavtalet enbart som en sorts erkänsla för ett i grunden frivilligt sparande.

Förbundet finner anledning påminna att det är riksdagen som avgör om och när balansen mellan produktions- och miljövärden ligger i linje med skogspolitiken och den övergripande ekonomiska politiken.

Naturvårdsverket och strandskyddet

Naturvårdsverkets rapport om **Kartläggning av strandskyddsbestämmelserna** (2002) handlar bl.a. om strandskyddet vid små sjöar och vattendrag. I princip anser verket att strandskyddet gäller fullt ut även vid de minsta vattendragen.

LRF uppfattar att kartläggningen präglas av de miljömässiga och allemansrättsliga aspekterna på strandskyddet trots att detta även har konsekvenser för byggande, regional tillväxt och äganderätt. Med hänsyn till frågans räckvidd finns skäl att överväga en offentlig utredning, konstaterar ett mycket kritiskt LRF i sitt svar till regeringen. Förbundet avstyrker ett generellt strandskydd vid vattendrag under 6 m. Mellan 6 och 10 m bredd bör det räcka med en 50 m bred strandskyddszon. De lättnader som föreslås av regionalpolitiska skäl är alltför begränsade. Enligt LRF bör bestämmelsen om lättnader i strandskyddet rensas från villkor som komplicerar handläggningen. LRF avvisar förslaget om anmälningsplikt för byggnader och anläggningar för jordbrukets, skogsbrukets, fiskets och rennäringens behov liksom förslaget att länsstyrelsen inom vissa områden får förordna att synnerliga skäl ska gälla för dispens. Förbundet reagerar mot att Naturvårdsverkets åsidosättande av proportionalitetsprincipen.

Regeringen lämnar rapporten därhän.

Göran Enander ny GD

Vi Skogägare nr 6/2003 intervjuar nye generaldirektören på Skogsstyrelsen, Göran Enander. Han känner

sig varm i kläderna som GD. – *Vi har bestämt oss för fyra prioriterade områden, återväxt, gallring, generell naturhänsyn och skogens sociala värden. Enander vill se ett ”klarkort” från markägaren när föryngringen är utförd men också striktare tillämpning av lagens bestämmelser. Han anser att regeringen måste ta upp röjningsfrågan i en översyn av skogspolitiken. – Det är viktigt att landets viktigaste näring också diskuteras utanför skogssektorn. Det är läge för en oberoende parlamentarisk utredning - med nya förutsättningar krävs en översyn. Han är beredd på frågan om markavsättningarna. – Vi ställer oss självklart bakom riksdagsbeslutet. Ifall jag finge önska mig något till jul är det en spänstig skogsdebatt, det tror jag gynnar hela näringen långsiktigt!*

Österblom och EU

Ulf Österblom skriver i Vi Skogsägare nr 1/2003: *Jag får ofta frågan varför LRF Skogsägarna ägnar så mycket tid åt att försöka påverka behandlingen av skogsfrågor i EU. Det finns ju ingen gemensam skogspolitik. Och från kommissionen upprepas att skogspolitiken förblir en nationell angelägenhet. Närhetsprincipen ska råda, den fria marknadens princip ska gälla. Det är myter. Beträffande närhetsprincipen saknas EU-regler för rena skogsskötselåtgärder men det finns andra politikområden med bäring på skogen där EU styr och ställer desto mer, däribland miljöpolitik. Vi riskerar att bakvägen få en europeisk skogs(miljö)politik, som baseras på en mycket inskränkt syn på skogsbrukets bidrag till en i äkta mening hållbar utveckling. Och så myten om den fria marknaden och den fungerande konkurrensen. Om ett medlemsland så väljer kan man ge ekonomiskt stöd till skogsbruksåtgärderna med 50-procentig medfinansiering av EU. Och några länder har bestämt sig. På industrisidan kan man peka på storskaliga investeringsstöd i östra Tyskland. Exemplet kan kompletteras med att EU är vår företrädare i internationella överläggningar om skog och skogsbruk på FN-nivån. Det är inte självklart att EU-kommissionen vill torgföra den nordiska skogsbruksmodellen. Slutsatsen är klar. Vi måste satsa mer kraft för att påverka utvecklingen i EU och på global nivå för att säkra ramvillkoren för familjeskogsbruket, helst i allians med andra intressenter.*

Finlands sak är vår?

Vid Virkesforum 2003 diskuteras EU:s subsidiaritetsprincip och det finska skogsprogrammet. Det finns både svenska och finska röster som menar att det är feltänkt att slåss för ”närhetsprincipen”, eftersom man med facit i hand kan se att EU via annan politik, främst genom Miljödirektoratet, passar på att ta greppet om det nordiska skogsbruket. Martin Lillandt, vice VD i Metsälitto, presenterar det finska skogsprogrammet, det sjunde i ordningen. Modellen går ut på att politiker, näring, riksdag och andra berörda enar sig kring ett antal tydliga mål. – *En del tycker nog att det är ren planeekonomi, men om vi inte gjort så här skulle vi aldrig uppnått dagens nivå för skogsindustrin*, säger Lillandt. Målen rör hållbar avverkningsnivå, investeringar i skogsbruket, vidareförädlingsgrad, internationellt arbete, markavsättning mm. Till programmet medel kan räknas stora summor statligt stöd till bl.a. skogsbruksåtgärder och infrastruktur. Skogsstyrelsens GD Göran Enander talar för ett motsvarande svenskt skogsprogram. Men då måste vi ha med oss hela det politiska systemet, menar Enander. Han förutskickar att ett svenskt program behöver innehålla en kraftfull satsning på virkesproduktionen samtidigt som höga miljöambitioner upprätthålls.

EU:s ramdirektiv för vatten

LRF och LRF Skogsägarna slår fast, inte minst mot bakgrund av EU:s ramdirektiv, att vattenfrågor kommer att höra till de viktigaste politikområdena framöver.

Klart som vatten (SOU 2002:105)

Regeringen tillsatte **Utredningen svensk vattenadministration** för att ge förslag till organisation för att implementera EG:s ramdirektiv för vatten. Ramdirektivet omfattar både ytvatten och grundvatten. ”God vattenstatus” ska uppnås till 2015. Centrala delar är att ta fram miljömål för vatten och åtgärdsprogram till 2009. Arbetet ska dokumenteras i förvaltningsplaner för 119 huvudavrinningsområden. Som underlag för mål och åtgärdsprogram ska man göra en analys och karaktäristik av vattnen. Genomförandet av åtgärdsprogrammet berör ett stort antal nationella och regionala myndigheter, kommuner m.fl. Varje medlemsstat är skyldig att se till att direktivet genomförs i den nationella lagstiftningen. I Sverige faller uppgiften på Miljöbalkskommittén.

I sitt remissvar våren 2003 på betänkandet ”Klart som vatten” betonar LRF att vattenvårdsfrågorna bör ses i ett samhälleligt sammanhang, m a o behövs en rimlig avvägning mellan å ena sidan vattenmiljöintresset och å andra sidan areell produktion, levande landsbygd mm. Nedan följer en sammanfattning av remissvaret:

I sitt remissvar våren 2003 på betänkandet ”Klart som vatten” betonar LRF att vattenvårdsfrågorna bör ses i ett samhälleligt sammanhang, m a o behövs en rimlig avvägning mellan å ena sidan vattenmiljöintresset och å andra sidan areell produktion, levande landsbygd mm. Nedan följer en sammanfattning av remissvaret:

- LRF stödjer förslaget att landet delas in i fem vattendistrikt, fem nya självständiga myndigheter, skilda från länsstyrelsen. Deras arbete behöver koordineras med fem befintliga myndigheters ansvar, bl.a. Naturvårdsverket och Jordbruksverket.
- Det är viktigt att sammansättningen av myndighetens styrelse garanterar en balans mellan vattenvårdsintressen och viktiga produktionsintressen och att jord- och skogsbruket erhåller representation i styrelserna.
- LRF instämmer i vad utredningen för fram om delaktighet och samverkan. Samtidigt kan konstateras att detta inte kommit till uttryck i författningen. Varken samverkansorganens inflytande över vattenmyndighetens beslut eller deras arbetssätt ges tydliga former i författningen.
- LRF delar utredningens åsikt om behovet av lokal samverkan. Den måste i allt väsentligt bygga på frivillighet och utformas på ett sätt som ger incitament och utrymme för egna initiativ.
- Möjligheten till framförhandlade avtal med vattenmyndigheten kommer att ge frivillig samverkan ökad stabilitet och säkerhet.
- Förhållandet mellan den nya vattenvårdssamfälligheten, oavsett vilken form den ges, och de olika samfälligheter (t.ex. dikningsföretag, vattenförbund) och frivilliga sammanslutningar (t.ex. vattenvårdsförbund) som redan är verk-

samma i vattenområdet berörs över huvudtaget inte av utredningen. Detta bör utredas vidare.

- LRF delar utredningens uppfattning att det of-tast är nödvändigt med obligatoriskt deltagande i samverkan.
- Det bör utredas närmare om inte befintlig lagstiftning, i första hand när det gäller vattenförbund och markvattensamfälligheter, räcker för att klara de krav på formell samverkan som idag kan identifieras.
- För det fall man väljer ny lagstiftning om vattenvårdssamfälligheter bör den innehålla villkor till skydd för den enskilde, som möjliggör en avvägning mellan nyttan med en åtgärd och kostnaderna för denna, en prövning av föreslagna lokaliseringar samt en skälighetsavvägning mellan den miljöpåverkan en deltagare gör sig skyldig till och de kostnader som vatten-vårdsbeslutet innebär.
- LRF anser att utredningens förslag avseende vattenavgifter är positivt såtillvida att man fördelar bördan över ett större kollektiv. Förbundet anser dock att jordbruket redan idag tar ett stort ansvar för sin miljöpåverkan vilket måste beaktas vid bördefördelningen.
- LRF anser att vattenvården till stora delar utgör ett allmänt intresse och att finansieringen huvudsakligen bör ske med allmänna medel. Vattenverksamheternas finansiering bör utredas vidare och LRF är berett att medverka i detta.

Bestämmelser om miljö kvalitet (SOU 2002:107)

Miljöbalkskommittén lägger ett delbetänkande, **Bestämmelser om miljö kvalitet (SOU 2002:107)**, an-gående implementeringen av ramdirektivet för vatten i svensk lag.

LRF inleder sitt remissvar: *Knappast några andra nä-ringsgrenar i vårt land berörs så ingående av miljöbalken som jord- och skogsbruket. Bestämmelserna och dess tillämpning griper in i bondens vardag på ett påtagligt sätt. Genom mil-*

jöbalken har de miljökrav som gäller för bedrivande av areell näringsverksamhet i betydande grad skärpts.

De förslag som nu presenteras av Miljöbalkskom-mittén innebär ytterligare skärpta villkor. Förslagen syftar till att komplettera svenskt miljövarsarbete, som hittills främst haft fokus på störningskällorna, med arbetsmetoder som inriktas mot den miljö kvali-tet som man vill nå.

Nedan sammanfattas LRF:s remissyttrande:

- Gällande bestämmelser i miljöbalken har i stor utsträckning utformats ur ett snävt myndig-hetsperspektiv. Miljöbalkskommitténs förslag har härvidlag inte inneburit någon förändring. LRF anser att den framtida miljöbalken måste innehålla en tydlig reglering som medger en rimlig avvägning mellan miljöintresset och pro-duktionsintresset. Ett tillgodoseende av detta krav fordrar att reformpaketet kompletteras med två grundläggande byggstenar. Den nu-varande skälighetsregeln i 2 kap. 7§ MB måste kompletteras med föreskrift som medger att ett krav om viss miljö kvalitet enligt de föreslagna miljö kvalitetsbestämmelserna ska kunna jämkas i det enskilda fallet. För det andra måste införas en regel om ersättningsrätt gällande 5 kap. vid vissa ingrepp i den pågående markanvändning-en som sker därför att marken använts eller kommer att användas på ett sätt som kan vara skadligt för människors hälsa eller miljön.
- Förslagen rörande de lokala intressenternas inflytande på de olika faserna i vattenplane-ringscykeln är otydliga och ofullständiga. Bl.a. behövs det ett författningsmässigt förtydli-gande hur det är tänkt att samverkansorganen ska arbeta. Det fordras bl.a. regler som gör det möjligt att överklaga vattenmyndighetens beslut om karaktärisering, fastställande av miljömål mm.
- LRF anser att Miljöbalkskommittén i för stor utsträckning använt sig av förordningsformen för genomförande av ramdirektivets bestäm-melser. Sålunda har centrala och beständiga regler intagits i utkast till förordning om för-valtning av vattendistrikt. Starka rättssäkerhets- och lämplighetsskäl talar för att dessa bestäm-melser i stället tas in i lag.

- LRF tillstyrker förslaget att regeringen, med underlag från vattenmyndigheterna, ska rapportera erfarenheterna av genomförandet av ramdirektivet till riksdagen.
- Miljöbalkskommitténs behandling av frågan om förhållandet mellan ramdirektivets miljömål och de 15 nationella miljömålen måste i det fortsatta beredningsarbetet synkroniseras så att samverkansorganen garanteras ett inflytande.
- I motsats till kommittén förordar LRF att lagform istället för förordningsform väljs vid införandet i vår rättsordning av definitionerna av bestämmelser om miljö kvalitet.
- LRF vill understryka Miljöbalkskommitténs uttalande om att de nationella regelverken ska motsvara en jämbördig ambitionsnivå inom EU.
- I anslutning till diskussionen om fördelning av bördorna i åtgärdsprogram vill LRF understryka vikten av att resultatet av bördefördelningen är väl underbyggt och uttryckt i åtgärdsprogrammet, eftersom fördelningen i allmänhet kan förväntas få stor betydelse för möjligheten att fortsätta bedriva verksamhet kring det aktuella vattnet.
- LRF avstyrker förslaget om införande i svensk författning av en legaldefinition av begreppet ”förorening” med den vida innebörd som begreppet har getts, utan att det dessförinnan har gjorts en närmare konsekvensanalys.

Utredningarna ovan låg till grund för **Prop. 2003/04:2, Förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön**. Regeringen följde i stort sett utredningsförslagen. Den tog inte upp LRF:s hjärtefrågor om intressentbalans i vattendelegationer, oklarheter om samverkanorganens ställning eller behovet av ersättningsregel i 5 kap. MB.

Bestämmelser för vattenskyddsområden

Förutom implementeringen av EU:s vattendirektiv arbetar Naturvårdsverket med nya regler i Miljöbalken för vattenskyddsområden. LRF bevakar utvecklingen av frågorna och man är oroad på förbundet. Nya vattenskyddsområden tenderar bli areellt mycket omfattande. Det finns ingen intrångsersättning om skogsbruksåtgärder skulle komma att styras med s.k. hänsynsregler i miljöbalken. Den normala synen på ersättningsrätten i skogen, d v s rätt till ersättning föreligger då ”pågående markanvändning” avsevärt försvåras, måste gälla, enligt LRF.

Protest mot konkurrensnackdelar

För att få jämförbara villkor med konkurrenterna i Europa vill LRF lyfta bort en ”ryggsäck” på en miljard kronor bränsleskatt, varav skogsbruket belastas med en tredjedel. En protestaktion inom Södras område tar särskilt sikte på situationen beträffande ”arbetsfordon” i skogsbruket. Smålandsentreprenören med skördare och skotare betalar 150 000 kr mer i bränsleskatt än kollegan och konkurrenten i Finland. Det innebär finsk fördel med tio kronor per kubikmeter. – Vi har en långbänk med dieselskatten som förvånar. Det blir fler protester om inget positivt händer, tror man på LRF Skogsägarna.

Om tillståndet i skogspolitiken

Några år in på nya seklet reflekteras det på LRF Skogsägarna över den skogspolitiska situationen. Vem tar ansvar för skogsbruket? De senaste årens skogsbruksdebatt har handlat för lite om det ekonomiska bruket av skogen och kanske lite för mycket om ”skyddet” av skogen mot sådant bruk. Beslutet att ”skydda” ytterligare 100 000 ha utan analys och förankring reser farhågor om att välgrundade beslut ersätts av kortsiktigt opinionsfrieri. Under några år

har skogsägarrörelsen känt sig ensam i försvaret av skogsbrukets intressen. Men en ändring verkar vara på gång. Staten har återkommit som stor skogsägare via Sveaskog och vill också aktivera sig. På förbundet registreras att statsminister Göran Persson vill att tillväxtfrågorna prioriteras. Skogsminister Ulrica Messings besked är att skogspolitiken ligger fast. Göran Enander, GD i Skogsstyrelsen, vill prioritera skogsvården, men anar större miljöanspråk och menar att det är dags för ny skogspolitik.

För Ulf Österblom, chef för LRF Skogsägarna, känns det välgörande att produktionsfrågorna backas upp av regeringen. Det är gemensamma tag i skogsvården som behövs, ingen ny politik. Det är fråga om prioritering och hårt vardagsarbete – både i myndighet och i näring. Gärna i bättre samverkan. Nu brådskar ett tydligt ”kontrakt” mellan näringen och statsmakterna för att landet inte ska tappa täten inom viktiga kompetensområden som skogsteknik och trämekanik. Kontraktet, som kan ha formen av en kontinuerlig och öppen dialog, ska identifiera nyckelfrågor för skogsnäringens utveckling och vilka som har ansvaret. Sist men inte minst – gemensamt måste stat och näring satsa rejält på att hävda och marknadsföra den svenska skogsbruksmodellen. Så låter det från Ulf Österblom och LRF Skogsägarna.

Ändå är det miljöpolitikens förlängning i skogspolitiken som upptar förbundets mesta tid. Miljöfrågorna dominerar i media, inom myndigheter och SLU. På skogsägarmöten kan 10 % av deltagarna anmäla att de är illa berörda av myndigheternas miljöanspråk. Medlemstrycket förs uppåt i organisationen, till föreningsmöten och årsstämmor.

En optimist ser mörka moln

LRF Skogsägarnas och Södras ordförande Christer Segerstéen i *Vi Skogsägare* nr 6/2002: *Marknaden ser ljus ut men balansen brister i skogspolitiken. Riksdagen har satt upp som mål att 900 000 ha produktiv skogsmark ska avsättas för naturvård till 2010. Cirka hälften på frivillig väg. Men nu visar det sig att myndigheterna ute i landet vill gå långt längre än vad riksdagen tänkt sig och önskar sig dubbelt så stor areal, varav hälften ska avsättas frivilligt. Har länsstyrelserna plötsligt fått egen beskattningsrätt? Sambället måste nu tydligt och klart ta ett helhetsansvar för skogsnäringen och för en balanserad skogspolitik!*

Segerstéen spanar vidare i ett efterföljande nummer: *Man slutar aldrig att förundras, ena dagen är skogsbruket en viktig resurs för det hållbara samhället, nästa dag betraktas samma verksamhet som miljöfarlig. Det är faktiskt resultatet av regeringsrättens dom i det s.k. Nora-fallet. Domen innebär att det vardagliga arbetet kan komma att styras av både skogsvårdsorganisationen med skogsvårdslagen och kommunen med miljöbalken. Dubbelkommando, alltså. Då miljöfarligt skogsbruk stoppas av miljöbalken utgår ingen inträngsersättning. Skogsägarrörelsens självklara krav är att ”föreningstämpeln” för skogsbruk som bedrivs i enlighet med skogsvårdslagen tas bort med det snaraste. Hur skall vanligt folk annars få tilltro till myndighets-Sverige? Det positiva är att regeringen tydligen observerat dilemmat.*

Okänslig markavsättningspolitik

Ulf Österblom gör sig i samma tidning, nr 3/2003, till tolk för skogsägare som innehar mark med höga naturvärden och som ”drabbas” av samhällets miljömål om markavsättning. LRF Skogsägarna har tidigare kritiserat det politiska schackrandet om måtalet. Nu påtalas att myndigheterna bemöter många markägare okänsligt. LRF:s och föreningarnas främsta uppgift i denna svåra process är att se till att medlemmarna behandlas anständigt och rättssäkert och utan onödiga intrång i enskilt ägande och brukande. En anständig markavsättningspolitik förutsätter enligt LRF Skogsägarna:

- Fullödlig information, reell förhandling, rättssäker behandling och generös ekonomisk kompensation till den enskilde markägaren.
- Ökad användning av naturvårdsavtal.
- Statens egen mark måste utnyttjas maximalt för att nå naturvårdsmål och som bytes- eller ersättningsmark för enskilda ägare.
- Effektiv samordning och samverkan mellan skogsvårds- och naturvårdsmyndigheten.

Justering i skogsbeskattningen

LRF yttrar sig 2003 över Finansdepartementets promemoria om skogsbeskattning. Här föreslås direktavdrag för omarronderingskostnader som är önskvärda ur allmän synvinkel, och att avdraget sedan återförs vid framtida avyttringar. Vidare ska direktavdragna utgifter inte få öka möjligheterna till skogsavdrag. LRF tillstyrker förslaget om direktavdrag och begränsningen vad gäller skogsavdrag i dessa fall.

Eftersom förbundet och finansdepartementet delar inställningen att en engångsersättning vid naturvårdsavtal skatterättsligt får periodiseras under avtalets löptid blir det, enligt förbundet, inte särskilt angeläget att införa möjlighet att använda skogskon- to för ersättningen. LRF:s grundinställning är dock att engångsersättningar på grund av naturvårdsavtal bör jämföras med ersättningar för allframtidssupplåtelse. Förbundet anser vidare att beskattningen av ersättningar vid avstående och allframtidssupplåtelse av mark för naturvårdsändamål slopas.

LRF vill också att reglerna om återföring av skogsavdrag snarast ändras så att återföring sker vid vinstberäkningen. Även återföringen av substansminskningsavdrag och värdeminskingsavdrag bör ändras.

Bekämpningsmedel mot snytbagge?

Kemikalieinspektionen (KEMI) föreslår hösten 2002 att bekämpningsmedlet Cyper Plus med cypermetrin som verksamt ämne inte godkänns för användning på skogsplantor mot snytbagge.

Växtskyddsmedel som innehåller permetrin godkändes för behandling av skogsplantor i slutet av sjuttioalet. KEMI förlängde registreringen vid tre tillfällen. EU har beslutat att avföra permetrin som godkänt medel, eftersom företaget som varit notifierare återtagit sin ansökan. Det betyder att fr.o.m. 2004 är det inte längre tillåtet att använda medlet som skydd mot snytbaggen. Till dags dato har något effektivt alternativ inte kunnat erbjudas skogsbruket. I detta läge har kemiföretag i samarbete med skogsbruket undersökt nya bekämpningsmedel, som skulle

kunna ersätta permetrin, däribland cypermetrin. Sådana medel måste först godkännas. Efter en kortfattad risk-nyttovärdering konstaterar KEMI att cypermetrin har liknande hälsorisker som permetrin, varpå liggande ansökan avslås.

I LRF Skogsägarnas remissvar redovisas pågående forskning och hänvisas till empiriska resultat rörande hälso- och miljöeffekter. Man betonar att EU:s beslut angående permetrin inte är baserat på hälso- eller miljöskäl och varnar för att återväxten i skogen krisar om skogsbruket står utan effektiva bekämpningsmedel. LRF Skogsägarna anser att nytta överväger risk och förordar att Cyper Plus godkänns för användning på skogsplantor mot snytbagge.

KEMI beslutar att godkänna två nya bekämpningsmedel t.o.m. 2005, varav det ena är Cyper Plus.

Statsskogsutredningen vill skärpa kraven

I Statsskogsutredningens betänkande **Statlig skog och skyddad mark (SOU 2002:40)** presenteras förslag som leder till effektivare förvaltning av statens totala skogsinnehav. Enligt LRF har utredaren lagt fram ett intressant underlag för såväl ägaren som andra parter.

LRF menar i sitt remissvar att det är rimligt att diskutera en klassificering av marken och jämföra med vad som sägs i myndigheters instruktioner, regleringsbrev och bolagsordningar. Klasserna ”skogsbruk”, ”kombinationsbruk” och ”natur” kan vara ändamålsenliga på statens mark. LRF avvisar emellertid statliga förvärv av tätortsnära mark för friluftsliv. Den frågan äger kommunerna.

Utredningen är mycket tydlig i synen på statens ansvar att bidra med mark för att miljö kvalitetsmålet Levande skogar ska nås. Förbundet backar upp förslaget att huvuddelen av tillkommande naturreservat måste avsättas på statlig mark. Staten ska enligt utredningsförslaget avsätta minst 140 000 ha som reservat och reservera minst 60 000 ha som ersättningsmark för de fall reservat läggs på enskild mark. Miljö kvalitetsmålet återstående arealkrav – 120 000 ha som reservat och 80 000 ha som biotopskyddsområden och

naturvårdsavtal – måste enligt LRF kunna destineras för att stötta brukare som har stora nyckelbiotoper på sina marker och därför utsätts för betydande ekonomisk osäkerhet. Staten måste agera med överblick och som en problemlösare, annars kan den företagsmässiga grunden för tusentals skogsbrukare ryckas undan.

Utredningen visar att knapphändiga instruktioner gör att det saknas en helhetssyn på policy, styrning och ambitionsnivåer hos de statliga förvaltarna. Detta kommer tydligt till uttryck i fallet Sveaskog. Enligt LRF är det väsentligt att Sveaskog inte utnyttjar sin dominerande ställning på virkesmarknaden för snedridning av konkurrensen. Förbundet förutsätter att staten avstår från att etablera långsiktig virkeshandel baserad på externt anskaffat virke. Staten och Sveaskog bör vidare verka för en sund strukturrationalisering i sågverkssektorn. Sveaskog har visserligen antagit en miljöpolicy, men företaget har tydligen inte för avsikt att ta ett särskilt ansvar för att miljökvalitetsmålet Levande skogar ska nås. Agerandet visar att staten behöver utveckla en klar och genomtänkt policy för sitt skogsägande, menar LRF Skogsägarna.

Utredningen lägger fram tre förslag till ny organisation. Förslag 1 innebär att ägaransvaret för skogsmarken samlas i ett statligt verk, där Sveaskog AB blir ansvarigt för avverkning och virkesförsäljning. Förslag 2 innebär att mark, som klassats som ”kombinationsbruk” och ”natur”, förs till en myndighet, medan den kommersiellt brukade marken behålls i Sveaskog AB. Förslag 3 innebär ingen egentlig förändring jämfört med nuläget.

LRF stödjer utredarens förslag 1. Detta ligger i linje med övergripande mål och de anförda skälen för statligt ägande. LRF anser att det ligger närmast till hands att välja affärsverket som organisationsform, eftersom det torde ge ägaren bättre möjligheter att styra och samordna verksamheten. Skogsbruket kan emellertid i enlighet med förslaget drivas i dotterbolag på marknadsmässiga villkor. Den organisationsform som staten väljer måste under alla omständigheter garantera att staten kan ta särskilt ansvar för viktiga avvägningar mot andra intressen.

LRF Skogsägarna uppväktar berört riksdagsutskott våren 2003 men betänkandet når aldrig riksdagen. Utredningen var överspelad.

Räddningsverket vill sluta spana

2002 meddelar Räddningsverket att man vill ta sin hand från skogsbrandsbevakningen med flyg och menar att andra intressenter får ta över verksamheten. LRF Skogsägarna blir något förvånat och anser att det här handlar om ett allmänt intresse och att bevakningsåtgärderna är en angelägenhet för det allmänna. Ett halvår senare får LRF Skogsägarna och Skogsindustrierna anledning skriva till försvarsmministern, då Räddningsverket dragit sig ur rollen som organisatör och finansiär av skogsbrandflyget. Under den torra och brandfarliga sommaren 2002 upptäcktes 265 bränder. Tack vare snabba insatser på ett tidigt stadium kunde stora skador på egendom och miljö förhindras. Tiden för att lösa nuvarande kris är mycket kort, påtalar organisationerna, och yrkar att staten tar sitt ansvar och tillskjuter de medel som behövs för ett fungerande skogsbrandflyg.

Efter några riskfyllda år i anledning av brister i huvudmannskapet avgör den stora branden 2006 i Bodträskfors i Norrbotten frågan och brandflyget i statens regi återupptas.

Den goda resan – på dåliga vägar?

”Den goda resan” kallas Vägverkets förslag (2003) till **Nationell plan för perioden 2004-2015**. Inledningsvis vill LRF poängtera att Vägverkets presentation på ett pedagogiskt sätt belyser aktuella brister på vägnätet. LRF befarar att med planförslagets förutsättningar kommer landsbygden, och därmed jord- och skogsbruket, uppleva stora svårigheter i transportarbetet. Vägverkets farhågor att anslagna medel inte kommer att räcka till är befogade och måste lyftas fram ytterligare när planen överlämnas till regeringen.

LRF anser att

- det inte är acceptabelt att endast ca 60 % av bärighetsbristerna kommer att åtgärdas under perioden. Medelsbehovet är mer än dubbelt så stort som tillgängliga ramar.

- det övergripande investerings- och rekonstruktionsbehovet beträffande vägnätet inte kan tillgodoses med angivna ramar.
- av samhällets skatter och avgifter på trafiksektorn bör en större andel återföras till underhåll och investeringar i vägnätet.
- den starka tillväxten av främst lastbilstrafiken kommer att kräva ett väsentligt ökat underhållsbehov av vägnätet.
- en positiv regional utveckling inte nås med Vägverkets förslag, utan landsbygdens vägnät riskerar att utarmas ytterligare.
- ett stort ofinansierat åtgärdsbehov föreligger avseende det enskilda vägnätet.
- nya finansieringsformer kan prövas. LRF avvisar den tidigare föreslagna PPP-modellen.
- Forskning, utveckling och demonstrationsprojekt har varit en kraftfull motor för utveckling av alternativa uthålliga energisystem i Sverige.
- Staten har haft en nyckelroll för utvecklingen av uthållig energiproduktion, dels genom satsning på EFUD, dels genom etablering av institutionellt ramverk som beaktar miljökonsekvenser. Staten bör även framgent agera i denna nyckelroll.
- I EFUD-utredningen saknas framtidsanalys i form av visioner och scenarier för energiomställning till 2050. En framtidsinriktad analys bör komplettera utredningen.
- Sverige har idag världsledande kompetens inom miljövänlig uthållig energiomvandling. Den industriella implementeringen behöver fortsätta. Även produktionen av den förnyelsebara energiråvaran behöver utvecklas och bli en bas för lönsamt företagande och tillväxt.
- Statens ansvar för energiomställning bör fortsatt hanteras i Näringsdepartementet och Energimyndigheten. En rådgivande omställningsberedning kan tillföra kompetens.
- Utredningens synpunkter på fragmentering inom EFUD delas av LRF. Det blir nu viktigt med koncentration och kritisk massa.
- Kraftfulla statliga satsningar bör göras inom EFUD på forskningsrådets anslagsvolym för energiforskning.

Biobränslen i energiomställningen

LRF anser att avsevärda resultat redan uppnåtts i energiomställningen och att detta till stor del är en följd av EFUD-satsningarna (Energirelaterad forskning, utveckling och demonstration). Den tekniska och miljömässiga utvecklingen har varit stark på användarsidan. På dessa områden har näringslivet kunnat möta upp med motfinansiering. Utvecklingen på produktionssidan, t.ex. i skogen, har varit betydligt svagare, framför allt beroende på svag lönsamhet som följd av ett överutbud. De ekonomiska förutsättningarna för utveckling på produktionssidan är dock bättre nu än under de senaste tjugo åren. I skogsnäringsen och jordbruket finns en potential att inom något årtionde öka den årliga biobränsleproduktionen med ca 50 TWh. LRF anser att det därför behövs ett nytt EFUD-program som ger stöd åt utvecklingen på produktionssidan.

LRF kommenterar utredningen **EFUD – en del i omställningen av energisystemet (SOU 2003:80)** och sammanfattar:

LRF kommenterar avslutningsvis några globala energifrågor. Oavsett hur Kyotoprotokollets internationella tillämpning utvecklas, står det klart att klimatfrågan kommer att fortsätta vara den starkast drivande kraften bakom energipolitikens utformning. När det gäller rena marknadsmässiga drivkrafter torde emellertid den successiva uttömningen av olje- och gasreserverna, föregången av kraftig prisstegring, fortsätta vara den starkaste faktorn bakom en omställning av den svenska energiförsörjningen.

Skogsprogram inte aktuellt

Näringsens parter har var för sig lyft viktiga framtidsfrågor och även tagit upp detta med regeringen i form av fackförbundens ”Plattform för den svenska skogsnäringen”, LRF Skogsägarnas ”Inför ett program för svensk skogsnäring – viktiga insatsområden” samt Skogsindustrins brev till statsministern om ett gemensamt ”forum” för näring och berörda departement. Gemensamma nämnaren är bredden i de angelägna frågeställningarna och behovet av strategisk översyn av politiken. Fackministern visar intresse. Skogsägarrörelsen bjuder år 2004 in skogsnäringens övriga intressenter till ett konkret och offensivt samarbete baserat på en ny ”utvecklingsplattform” för svensk skogsnäring. Det tillsätts en arbetsgrupp med representanter för facken, skogsindustrin och skogsägarrörelsen. Under samma tid aviserar regeringen en utvärdering och översyn av skogspolitiken.

Arbetsgruppen gör en visit i Finland för att studera grannlandets Nationella Skogsprogram 2010. Drivkrafterna i Finland tycks finnas i den internationella politiken och i skogsbranschens stora ekonomiska betydelse. Programmet är ett samverkansprojekt mellan staten och näringen av ett slag som vi saknar i Sverige.

Arbetsgruppen tittar på möjliga breda samverkansåtaganden om skogsbrukets framtid och diskuterar möjligheten att växla upp ett skogsprogram till ett skogsnäringensprogram. En möjlig stöttesten är organisationen av breda nationella program eftersom den svenska förvaltningstraditionen gör att man behöver finna en annan arbetsform än den finska.

Arbetet avrapporteras till uppdragsgivarna i början av 2005. Näringsens parter väljer att leverera en skrivelse till regeringen om sina utgångspunkter inför Skogsutredning 2004 och släpper tanken om ett nationellt program. Något sådant är inte längre aktuellt.

Lagförslag om skogsbruk

Föreskrifter om skogsodlingsmaterial (2002). LRF Skogsägarna lämnar synpunkter på Skogsstyrelsens förslag. Vad gäller vegetativt förökat skogsodlingsmaterial anser förbundet att en begränsning av användningen till 5 % av bruksenhetens produktiva areal är alltför sträng. Den avancerade uppgiftsskyldigheten

vid saluföring av skogsodlingsmaterial bör begränsas till importörer och producenter. Skogsmyndighetens kostnader för tillsyn och kontroll av produktion och handel av skogsodlingsmaterial ska staten stå för.

Om säkerhet för återväxtåtgärder (2002). LRF Skogsägarna välkomnar en översyn av 36§ SVL om säkerhet för återväxtåtgärder eftersom dagens regler lämnar öppningar för oseriös exploatering av fastigheter. Utredaren föreslår bl.a. att vid överlåtelse av fastighet säljarens säkerhet i vissa situationer får stå kvar och att detsamma i så fall får gälla även i fråga om säljarens kostnadsansvar. LRF Skogsägarna tillstyrker förslagen.

Ändringar i skogsvårdslagen (2004). Skogsstyrelsens ändringsförslag är ägnade att motverka s.k. exploaterande förvärv av fastigheter. LRF instämmer i att reglerna om ställande av säkerhet för återväxter bör ses över och tillstyrker att 8§ SVL ändras så att större ansvar läggs på säljaren att medverka till god återväxt efter egna slutavverkningar. Dessutom att i en ny 10a§ tydliggöra att köparen inte får avverka förrän förvärvstillstånd meddelats. Den särskilda regeln 11§ för att främja en jämn åldersklassfördelning bör, enligt LRF, fortsatt vara inriktad på utvecklingen inom större skogsinnehav och som hittills gälla fastigheter över 1000 ha. Förbundet avstyrker bestämt förslaget i 12§ SVF att med hänvisning till risk för exploaterande avverkningar sänka arealgränsen till 500 ha. Med tanke på att företag inom familjeskogsbruket behöver växa för att utvecklas bärkraftigt bör man överväga att höja gränsen till 2000 ha.

Avgift för dispens från sexveckorsregeln (2004). Skogsstyrelsen anför som skäl att andelen dispensärenden har ökat och att detta leder till oplanerade aktiviteter för myndigheten. Man föreslår ett schablonbelopp per ärende. Skogsägarföreningarna framhåller betydelsen av dispensmöjligheten i det praktiska arbetet och för skogsbrukets ekonomi. Dispensfrågan ska inte betraktas som en merkostnad för skogsvårdsorganisationen. Skogsägarrörelsen accepterar förlängningen av tiden för avverkningsanmälan till sex veckor under villkoret att det ger möjlighet till motiverade dispenser vid avverkningsanmälan. Föreningarna avstyrker samfällt förslaget att avgiftsbelägga dispensansökan.

Ändrade tillsynsregler avseende skötsel av skog (2004). Skogsstyrelsens föreslår att myndighetens tillsynsansvar också kommer att omfatta 9 kap. miljöbalken vad avser skötsel av skog. Man konstaterar

rar att med Regeringsrättens dom i det s.k. Nora-fallet är det klarlagt att balkens 9 kap. om miljöfarlig verksamhet är tillämplig på föryngringsavverkning, markberedning och dikning och att kommunen blir tillsynsmyndighet. Enligt Skogsstyrelsen är detta olyckligt. Det strider mot principen att skogsägaren endast ska ha att göra med en tillsynsmyndighet i skogsskötseln. LRF Skogsägarna har rådgjort med föreningarna och backar upp Skogsstyrelsens förslag.

LRF Skogsägarna vill samtidigt påpeka att Skogsstyrelsen inte behandlar andra konsekvenser för skogsbruket av Regeringsrättens dom än dubbelkommandot. Men effekterna för markägarna kan bli betydligt allvarigare. Sedan tidigare gäller att ifall en myndighet vill begränsa skogsbruksåtgärder finns särskilda institut tillgängliga i miljöbalken. Blir sådana åtgärder så pass långtgående att den pågående markanvändningen – d v s skogsbruk - avsevärt försvåras inom det berörda området, utgår enligt lag ekonomisk ersättning till markägaren. Om myndigheten i stället med hänvisning till balkens regler om miljöfarlig verksamhet förändrar eller förbjuder t.ex. en slutavverkning utgår ingen kompensation till skogsbrukaren. Detta förändrar i grunden förutsättningarna för skogsbruk i vårt vattenrika land och riskerar bli en hämsko för nödvändiga långsiktiga investeringar, varnar LRF Skogsägarna. Regeringsrättens dom ger dessutom myndigheten rätt att ta ut avgifter för tillsyn av centrala åtgärder i skogsbruket, vilket strider mot hittillsvarande skogspolitik.

Genetiskt modifierade träd. Svensk position (2004). LRF Skogsägarna delar Skogsstyrelsens ståndpunkter i förslaget till svensk position. Eftersom GMO skulle kunna skapa nya möjligheter för skogsbruk i en framtid med ökad produktion, resistens mot insekter och svampar mm, är det viktigt att bedriva forskning och försöksverksamhet om genmodifierade träd som är anpassade för svenska förhållanden. Förbundet förutsätter att Skogsstyrelsen i ett eventuellt senare policydokument betonar vikten av FoU inom området.

Det statliga stödet för ädellövskogsbruk (2004). LRF Skogsägarna instämmer i Södras svar på utvärderingen av det statliga stödet. Ett fortsatt stöd till ädellövskogsbruk är en nödvändig konsekvens av ädellövskogslagen. Den föreslagna principen att ersätta stöd, som utgår i relation till nedlagda kostnader, med ett prestationsrelaterat stöd i form av ett schablonbelopp är tilltalande, då det kan medverka till

förenklad administration, ökad kostnadsmedvetenhet och främja metod- och teknikutveckling. Eftersom hägn och andra viltskyddsåtgärder ofta är nödvändiga vid anläggning av ädellövskog bör en väsentlig del av det totala schablonbeloppet kunna utgå i samband med föryngringsarbetet. Ett schablonbelopp för varje hektar framröjd eller framgallrad ädellövskog på tidigare icke-ädellövskogsmark är välmotiverat. Utsyningen bör avvecklas. Det är bättre att skogsvårdsorganisationen utbildar ett antal specialister i ädellövskogsbruk som goda rådgivare till såväl entreprenörer som skogsägare.

Övrigt om skogspolitiken

Gällande skogspolitik lades fast av regering och riksdag 1993. Politiken utvärderades av Skogsstyrelsen 1997 och 2002. Regeringen harangerar det mycket omfattande materialet i 2002 års utvärderingar i sin skrivelse **Uppföljning av skogspolitiken (Skr. 2003/04:39)**. Här tecknas effekter av skogspolitiken, och nulägen och utveckling jämförs mot uppställda mål. Regeringen gör bedömningar om mål och medel i den fortsatta skogspolitiken. Sedan förklarar regeringen att den har för avsikt att initiera en oberoende utvärdering och översyn av skogspolitiken. Det är först nu som det är möjligt att mer genomgripande utvärdera effekterna av 1993 års skogspolitik, säger man.

Kommittédirektiven spänner över väldigt mycket. Vid översynen ska utgångspunkten vara att grunderna för gällande skogspolitik ligger fast. Statens resp. skogsnäringens ansvar för genomförandet av politiken ska förtydligas. Eventuella målkonflikter mellan skogspolitiken och andra politikområden ska klarläggas. Virkesförsörjningsfrågorna ska särskilt belysas. Resultaten från det miljömålsarbete som aviserats till 2005 bör kunna beaktas, men utredaren ska gå vidare och bedöma behovet av ytterligare hänsyn och skydd. Till särskild utredare utses landshövdingen i Jämtlands län, Maggi Mikaelsson. Utredningen tar sig namnet Skogsutredningen 2004 (SU 04).

På LRF Skogsägarna överraskas man av att skogspolitiken ska nagelfaras efter det som redan sagts i regeringens skrivelse till riksdagen. Så vad återstår då

att utreda? Ja, möjligen finns det motiv för en specialanalys av skogsmyndighetens roll och arbetssätt. Men för detta behövs ingen stor utredning om skogspolitiken. Faran med att lägga hela skogspolitiken i potten är uppenbar. Under utredningstiden riskerar både statsmakterna och näringen att tappa tempo i att effektuera det som vi vet bör göras – nu.

I en intervju i Vi Skogsägare nr 3/2004 gör näringsminister Ulrica Messing några markeringar inför den kommande skogsutredningen. Messing är nöjd med utvecklingen på miljöområdet, men mer oroad över produktionen. LRF Skogsägarnas ordf. Christer Segerstéen är inne på liknande tankar i en krönika i Vi Skogsägare nr 4/2004. Han talar om möjligheternas väg. – *Den vägen innebär inte att vi ska ge avkall på vårt miljöarbete, däremot att vi måste sätta produktionsfrågorna mer i fokus. Vi måste verka för ett trendbrott, se till att Sverige väljer möjligheternas väg.*

Attityd stavas självutplåning

I Sverige byggs Arlanda i betong, i Norge byggs Gardemoen i trä. Operahuset i Umeå är i betong, Sibeliushallen i Helsingfors är i trä. Nu manar riksdagen till ett handlingsprogram för trä.

Pär Fornling, redaktör på Vi Skogsägare, fascinerar av svenskens attityd. Lilla Karlstad lever till stora delar på skogsindustrin, men väljer att uppföra den nya sporthallen och ett nytt shoppingcenter i stål, glas och betong. Och historien upprepar sig ständigt. Samma ”moral” går igen i miljödebatten som hellre handlar om begränsningar och restriktioner än den goda miljö som skogen faktiskt bidrar till genom att brukas och nyttjas. Moralen sitter i att i olika officiella sammanhang till självutplåningens gräns sätta sig över nationella intressen. Nu tycker sig Fornling skönja en hälsosam attitydförändring när riksdagen intresserar sig för träfrågorna.

Ett svenskt träbyggnadsprogram

På regeringens bord ligger ett förslag till riksdagen om ett träbyggnadsprogram, Mer byggande i trä. Sådana finns i flera andra länder. Programmet föreslår träutbildning av arkitekter och konstruktörer, gemensamma standarder för träbyggande i Europa, exportkampanj för trähus och att staten medverkar till ett antal större byggen i trä. I anslutning till programmet intervjuas statsminister Göran Persson. Han tvekar inte att tala sig varm för vikten av träbyggnadsprogrammet. – *Trä är miljövänligt, trä är tryggt och trä är snyggt.* Att Göran Persson har en personlig relation till trä framgår av intervjun. – *Jag har ett starkt intresse för arkitektur! Det har gjorts väldigt mycket fint av trä i Sverige, men inte så mycket under de senaste 50 åren. I dag noterar jag att det finns många duktiga lokala byggmästare som bygger platsbyggda hus av god kvalitet till lågt pris. De skulle gärna kunna få lyfta lite arkitektoniskt också.*

Mer byggande i trä

LRF Skogsägarna ansluter sig i allt väsentligt till det gemensamma yttrandet om träbyggnadsprogrammet från Skogsindustrierna, Skogs- och Träfacket samt Trä- och möbelindustriförbundet. Det finns ur ett samhällsperspektiv starka skäl att utveckla byggandet i trä. Träfrämjande åtgärder är ett effektivt sätt att skapa tillväxt i glesbygd och hjälpa till att behålla ett aktivt skogsbruk i hela landet. LRF Skogsägarna understryker att det är en mycket viktig uppgift att öka kunskapen om de tekniska möjligheterna med träbyggande.

Det nationella Träbyggnadsprogrammet antas 2004 av riksdagen och drivs politiskt av näringsdepartementet och industriellt av Träbyggnadskansliet. Det skapas två centrumbildningar för träbyggande, i Skellefteå och Växjö kommuner. Men redan 2008 läggs programmet ned av regeringen. Från Träbyggnadskansliet konstateras att det industriella träbyggandet slagit igenom på bred front under den tid som programmet pågått och att utvecklingen övergår i en ny fas med plattformen Trästad, ett nationellt nätverk bestående av träbyggnadsbranschen och ett antal kommuner.

Avstämningar i näringspolitiken

Om Kooperation

För oss som varit med ett tag är Kooperation ett honnörsord, säger Lars-Eric Åström, ordförande, i Södra. Men han talar helst om den ekonomiska föreningen. Det är viktigt att jordbrukets kris inte blir Kooperations kris. Södra har varit pådrivande för att få fram förändringar av lagstiftningen. Gränserna för ränta på insatskapitalet har tagits bort, och vinsten kan användas för att fylla på medlemmarnas insatskonton med insatsemissioner. Föreningen kan också få in pengar genom att medlemmar och andra intressenter köper räntebärande förlagsinsatser. Åström för upp ett par nya idéer på önskelistan, dels papperslös handel med förlagsinsatser, dels en ny sorts förlagsinsatser med evig löptid som kan handlas och överlåtas.

Om Nötande

Ulf Österblom är nöjd med att skogsägarrörelsen kunnat inregistrera en framgång i sänkningen av dieselskatten för arbetsmaskiner. Han passar på att påminna om det näringspolitiska arbetet och ger några exempel på tidigare goda resultat: skogsvårdsavgiften avskaffad, ny skogspolitik baserad på principen frihet under ansvar samt grundlagens regler om egendomsskydd. Arbetet kan bäst beskrivas som utdragna processer och ett målmedvetet ”nötande”. – *Utgångspunkten för vårt arbete är alltid den enskilde skogsägarens intressen med grund i respekten för äganderätten och för goda villkor för småföretagandet. Konceptet fordrar inte bara en stor portion uthållighet utan också effektiv spaning och ständig vaksamhet. Framgångar kan undermineras genom nya politiska initiativ. Många och starka krafter vill fortfarande urholka äganderätten. Det behövs därför starka organisationer som står på skogsägarnas sida och det gör LRF och skogsägareföreningarna.* (Vi Skogsägare, nr 5/2004)

Sextonde miljökvalitetsmålet

Naturvårdsverket föreslår ett särskilt sextonde miljökvalitetsmål för biologisk mångfald. Delmål som tar sikte på biodiversiteten finns förvisso i flera av de femton gällande miljömålen, men det sextonde betraktas som kompletterande som fyller ut ”luckor” i den befintliga målstrukturen. Här exemplifieras med landskapsperspektivet, restaurering, främmande arter, rovdjur, biologiska kulturarvet, ett socialt perspektiv mm. Det hänvisas även till regeringens skrivelse **En samlad naturvårdspolitik, Skr. 2001/02:173**.

Regeringen har berett LRF tillfälle att lämna synpunkter på rapporten om ett sextonde miljökvalitetsmål, **Ett rikt växt- och djurliv – förslag till miljökvalitetsmål (Rapport 5301)(2004)**. Förslaget är allmänt hållet. Vad det mer konkret innebär förtydligas i ett antal punkter. LRF understryker att det nya miljömålet med dess inriktning på tillstånd i miljön kan betyda stora ingrepp i markägarens förfoganderätt över sin egendom. Det perspektivet måste uppmärksammas mer i det fortsatta arbetet. En annan obelyst aspekt är effekten för samhällsekonomin. Det är lätt att se att detta sextonde kvalitetsmål lämnar utrymme för åtgärder som kan bli kostsamma för samhället. Det är anmärkningsvärt att Naturvårdsverkets kostnadsanalys handlar mer om personalbehov än effekterna för markägare och företagare. Ett sådant synsätt kan LRF inte dela.

En huvudsynpunkt är att ett framgångsrikt miljöarbete förutsätter ömsesidig förståelse mellan naturvårdande myndigheter och dem som äger och brukar marken. Det är nödvändigt att utveckla arbetsformer som gör eventuella motsättningar hanterbara.

LRF:s övriga synpunkter på delmålen:

Regionala landskapsstrategier

- En fungerande landskapsplan kan bara skapas i samklang med jord- och skogsbruk. I stället för ett kvantifierat mål för antalet planer bör målet inriktas mot arbetsformer som möjliggör planering i ett landskapsperspektiv.

Restaurering av biotoper.

- Restaureringsmark måste rymmas inom de 900 000 ha som riksdagen beslutat ska avsättas.
- Restaureringsåtgärder ska grundas på frivillighet.
- Åtgärderna måste ge förutsägbara resultat.

Skydd av hotade arter.

- Förslaget om åtgärdsprogram kan accepteras under förutsättning att programarbetet bedrivs i samarbete eller samverkan med ägare/brukare av berörda mark- och vattenområden.

Förvaltning av viltstammar.

- Med hänsyn till bristerna i viltförvaltningen tillstyrker LRF att ett förslag till viltförvaltnings-system tas fram.

Rovdjursmålen blir miljömål

- LRF har inget att erinra mot att de mål för rovdjurspolitiken som antagits av riksdagen infogas i det sextonde miljömålet.
- Statsmakterna måste ge djurägare i områden med stora rovdjur ett bättre stöd.

Skador och störning under fortplantningstid

- Ett generellt förbud mot störning under fortplantningsperioder skulle bli mycket kostsamt. Skogsbrukets skador på fågellivet har i regel endast marginell inverkan på populationerna. Från mångfaldssynpunkt finns inte skäl att införa bestämmelser som i praktiken omöjliggör skogsavverkning under en stor del av året. Detta måste beaktas vid kommande översyn av regelverk.

Brister i statlig naturvård

Att det finns svagheter i gällande **Regelverk och praxis för långsiktigt skydd av skogsmark** (2004) har varit uppenbart under lång tid, och problemet har lyfts av LRF Skogsägarna. Därför välkomnas att Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen fått i uppdrag att redovisa läget. Det är bara att beklaga att markägarsidan inte involverats i uppdraget. Så här kommenterar LRF Skogsägarna myndigheternas rapport:

Tillräckliga resurser

LRF Skogsägarna delar oron för att miljöpolitiken åter kommer i otakt genom att de politiska målen, t.ex. om reservatsavsättningar, inte kan uppnås inom utsatt tid med tillgängliga resurser. Politisk hederlighet kräver att staten antingen tillhandahåller tillräckliga resurser eller sänker arealmålet för skogsmark som skall undantas från skogsbruk.

Strategier och samarbete

Behovet av en samlad strategi för områdesskydd och av ett ökat samarbete mellan myndigheterna är uppenbart och väl känt. Då är det viktigt att strategiarbetet på den regionala nivån inte föregriper den helhetssyn och de övergripande principer som den nationella strategin ska ta fram. Under senare år har det funnits klara tendenser till en omvänd ordning.

Miljöpolitiken har mycket att vinna på att markägarsidan deltar och har synpunkter på strategier och samarbetsformer. LRF Skogsägarna är övertygat om att en förändring från statlig restriktionspolitik till lokal samverkan är den rätta vägen. Men även i denna rapport förmärks att myndigheterna vill regissera samordningen av formella avsättningar och frivilligt skydd. Förbundet vill varna för att ge begreppet frivillighet en ny innebörd.

Myndighetens handläggning måste vara både rättssäker och förtroendeskapande. Det är viktigt att myndigheten har förståelse för markägarens situation och att markavsättning görs med så små inskränkningar i ägandet som möjligt.

”Glappet”

LRF har under flera år påpekat att markägarna hamnar i ett glapp mellan två myndigheter när Skogs-

styrelsen avsätter biotopskyddsområden upp till 5 ha och länsstyrelser tar vid med reservat från 20 ha. Det är beklagligt och oacceptabelt att myndigheterna fortfarande står oeniga. Förbundet kan stödja Skogsstyrelsens förslag att utsträcka användningen av biotopskyddsområdet till 20 ha, men Naturvårdsverket föreslår ingen snabb och trygg lösning. Det ”utredningsavtal” som föreslås i rapporten avstyrks. I stället rekommenderar LRF Skogsägarna flexibla naturvårdsavtal i de fall man vill pröva avtalsvägen.

Värdering

Det viktiga värderingsarbetet behandlas bara kortfattat. Idag arbetar skogsvårdsstyrelser och länsstyrelser efter något olika koncept. Ovällden hos myndigheten som ska göra en oberoende värdering och sedan förhandla om priset kan med fog ifrågasättas, menar förbundet, och föreslår att värderingsarbetet belyses i särskild ordning.

Ersättningsmark

Rapportens skissade problembild känner LRF Skogsägarna väl igen. Länsstyrelserna behöver någon form av objektbank. Därför behöver staten driva på utförsäljningen av mark från Sveaskog och även uppmana företaget att delta i markbyten. Förbundet anser att ersättningsmark ska kunna erbjudas markägaren oavsett denne säljer till staten eller väljer att behålla äganderätten till naturreservatet.

Reservatsbildning

Rapporten presenterar ett antal lösningar för att effektivisera reservatsbildning. LRF Skogsägarna instämmer i det mesta. Så t.ex. stöds förslaget att se över reavinstbeskattningen och antingen avskaffa eller sänka den.

Naturvårdsavtal

LRF Skogsägarna anser att avtalsformen har potential att bli ett mer kraftfullt verktyg än den är idag. Eftersom det finns stora fördelar för miljöarbetet med flexibla, frivilliga överenskommelser mellan myndigheter och markägare, lägger Skogsstyrelsens rigida inställning hämsko på en effektiv miljöpolitik i skogsbruket. Avtalsvägen stängs när den ansvariga

myndigheten ställer krav som gör naturvårdsavtalet mindre intressant eller oanvändbart.

Utelämnade frågor

Förbundet anser att gällande riksdagsbeslut om arealfördelningen mellan naturreservat, biotopskyddsområde och naturvårdsavtal hämmar effektiviteten i miljöarbetet. Myndigheterna borde ha lämnat förslag till lösningar på problemet med de låsta andelarna.

Ett effektivt genomförande av ett långsiktigt skydd förutsätter regler och praxis som respekterar äganderätten fullt ut. Med tanke på att det oftast föreligger en tvångssituation för markägare är det ”normala” marknadspriset egentligen inte den rätta ersättningsnivån. Förbundet yrkar på att staten överväger detta vid kommande beslut om bättre regelverk.

Det är angeläget att undersöka vilka möjligheter det finns att utnyttja medel från miljö- och landsbygdsprogrammet (LBU) för naturvårdsåtgärder. Denna möjlighet har inte behandlats i rapporten.

LRF Skogsägarna har inget att erinra mot Naturvårdsverkets åtgärdsprogram med **23 punkter för bättre skötsel av skyddade områden**. Förbundet vill däremot återknyta till frågan om markägarförvaltning av naturreservat och föreslår att det i avsnittet Lokal delaktighet läggs till ytterligare ett mål om att, där så är lämpligt, naturreservatens ägare skall ha erbjudits uppdraget som förvaltare. En markägarförvaltning torde i många fall också vara kostnadseffektiv för staten eller kommunen.

Olika meningar om frivilliga avsättningar

Skogsstyrelsens **förstudie om frivilliga avsättningar** (2004) inbjuder till principdiskussion. Följer man upp synen på 1993 års politik finner man att den i vissa avseenden förändrats med tiden. Ett sådant skifte rör åtgärden ”frivillig avsättning” (FA). LRF Skogsägarna har återkommande tvingats reagera på tolkningar och förslag där FA behandlats som ett särskilt led i de myndighetsstyrda avsättningarna. Den aktuella förstudien blir tyvärr inget undantag.

För skogsägarrörelsen är det en grundbult i politiken att det delade sektorsansvaret för skogsmiljön

mellan stat och näring genomförs i den anda som det rådde enighet om 1993. Denna positiva syn på samverkan som etablerades för att hantera den nya skogspolitiken måste sektorn vara rädd om. Det är de många skogsägarna som genom egna beslut, grundade på kunskap och engagemang, svarar för det stora miljöarbetet. Om sektorsansvar ges ny innebörd genom att staten aktivt ska styra FA, skulle detta få mycket negativa återverkningar i det samlade miljö-
vårdsarbetet i skogen, anser LRF Skogsägarna.

Det finns en avgörande skillnad mellan LRF Skogsägarnas och förstudiens uppfattning som rör begreppet ”skyddsvärd”. Förstudien föreslår ett antal preciserade krav för att de frivilliga avsättningarna ska få rubriceras skyddsvärda och få avräknas mot delmålet i Levande skogar. En arealgräns sätts vid 0,5 ha, vilket betyder att den stora mängden mindre objekt som avsätts i familjeskogsbruket skulle definieras bort! Gränsen måste sänkas! De skyddsvärda avsättningarna är enligt förstudien objekten i nyckelbiotopinventeringen. Det politiska målet skulle således bara kunna nås om markägarna frivilligt avsätter områden med naturvärden som inventerats fram av myndigheten och som överensstämmer med dess definitioner. De FA som görs av det stora flertalet skogsägare skulle följaktligen inte räknas. Enligt LRF Skogsägarna måste ”skyddsvärda FA” bedömas och bestämmas av markägarna själva med stöd av god utbildning och rådgivning.

Förbundet reagerar också på tanken att staten ska lägga resurser på att följa upp varaktigheten av FA. Mer produktivt är att genom information och rådgivning uppamma miljöintresset och verka för att nya generationer ”ärver” de värden som föregångarna skapat.

Skogsstyrelsen anser att FA måste vara dokumenterade i plan eller handling för att räknas i Levande skogar. Bättre är, enligt LRF Skogsägarna, att uppmana till en gemensam information till markägarna om hur FA kan dokumenteras. Denna dokumentation är givetvis skogsägarnas egendom. Uppgifterna kommer inte att tillhandahållas av föreningarna. För att objektivt skatta FA i småskogsbruket föreslås i förstudien ett stickprov ur myndighetens återkommande småskogsundersökning genom en postenkät. Förbundet delar bedömningen att detta kan vara en lämplig metod. Tillgängliga aggregerade data om certifierad areal och arealen gröna skogsbruksplaner kan också ge information om utvecklingen av FA över tiden.

Skog i EU:s landsbygdsstöd

LRF lämnar synpunkter till regeringen på **EU-kommissionens förslag till rådsförordning till stöd för landsbygdens utveckling** (2004) för perioden 2007-2013. Nedan utelämnas de av LRF:s synpunkter som enbart omfattar jordbruket.

- EU:s stöd till landsbygdsutveckling behöver också innehålla komponenter som, tillsammans med övriga nationella insatser för landsbygden, bidrar till att skapa goda förutsättningar för landsbygdsföretagande och utveckling i vidare mening.
- I kommissionens förslag till ny förordning finns ett antal nya åtgärder med anknytning till skogsbruk. LRF avvisar bestämt att skogsskötselåtgärder ska ingå som en del i EU-politiken för landsbygdsutveckling. Däremot kan åtgärder inom kunskapsförsörjningen rymmas här och vissa långsiktiga investeringar, t.ex. plantering av mark som ligger för fåfot.
- Intrångsersättningar som följd av inrättade Natura 2000-områden ska inte blandas samman med den gemensamma politiken för landsbygdens utveckling.

Södra Skogsägarna har också yttrat sig över kommissionens förslag. Det är viktigt, säger man därifrån, att förordningen inte medverkar till att finansiera normala produktionsåtgärder i skogen. Däremot välkomnar Södra utvidgade möjligheter för skogsbrukare att i likhet med andra näringsidkare på landsbygden diversifiera och/eller utveckla förädling, turism, miljötaganden, infrastruktur mm. Insatser för att utveckla småföretagande och entreprenörskap på landsbygden bör kunna implementeras i regelverket utan konflikt med gällande konkurrens- och marknadsregler. Med tanke på att jord- och skogsbruket har en avgörande betydelse för sysselsättning och tillväxt på landsbygden bör miniminivån för axel 1 (Förbättrad konkurrenskraft för jord- och skogsbrukssektorn) vara minst 25 %, menar Södra. Medel från den s.k. LBU-fonden bör i första hand riktas till enskilda företagare, t.ex. skogsbrukare samt organisationer som företräder skogsägare och andra landsbygdsföretagare.

Klimatrapporter under lupp

Fyra rapporter belyser hur tillgång och efterfrågan av biobränsle i Sverige kan komma att utvecklas med olika politiska grepp på framför allt det energipolitiska och klimatpolitiska området. Rapporterna studeras av LRF. Här kommenteras kort **Kontrollstation 2004**. Övriga rapporter är: Basindustrin och Kyoto, Post Kyoto samt Uppdrag rörande den framtida användningen av bioenergi i Sverige.

Några berörda myndigheter gör i huvudrapporten "Kontrollstation 2004" prognoser över energisveriges utveckling till 2020. Huvudprognosen utgår från att kärnkraften är avvecklad efter 40 års drifttid. Modellberäkningarna landar i att gasutnyttjandet expanderar kraftigt till år 2020 och tränger undan biobränsle, som minskar under samma period.

LRF vill allvarligt ifrågasätta huvudprognosens förutsättningar. Enligt förbundets bedömning kommer fossilgasen inte ha de komparativa fördelar som krävs för en expansion enligt "huvudprognosen". En sådan utveckling skulle ske i strid med Sveriges energipolitiska och klimatpolitiska målsättningar, slår LRF fast.

Rapporten gör bedömningen att det främst är koldioxidskatten som lett till minskade svenska utsläpp samt att skatten ger goda förutsättningar att välja kostnadseffektiva åtgärder. LRF instämmer i allt väsentligt om detta.

När det gäller övriga styrmedel i klimatstrategin delar LRF uppfattningen att dessa är motiverade och bör utnyttjas fortsättningsvis. LRF delar även utredningens slutsatser om effekter av nuvarande system med full skattebefrielse för biodrivmedel. Med utgångspunkt från motiven bakom EUs biodrivmedelsdirektiv ser LRF det logiskt att biodrivmedel från tredje land får befrielse från koldioxidskatt, medan inom EU producerade drivmedel även befrias från energiskatt med hänsyn till positiva effekter på försörjningstrygghet mm.

Skatt på avstånd

När Vägtrafikskatteutredningens betänkande **Skatt på väg (SOU 2004:63)** lämnas ringer redan varningsklockan i skogsföretagens huvudkontor. Vägtrafikbeskattningen är en nyckelfråga för det svenska jord-

och skogsbruket med dess industriella värdekedjor. LRF saknar inför sitt remissvar en övergripande konsekvensanalys av utredningsförslagen.

Transportarbetets nyckelroll för de areella näringarna och en levande landsbygd är särskilt stark. Transportberoendet förstärks av den relativt låga produktionen per arealenhet. Jämfört med t.ex. tropiskt plantageskogsbruk krävs cirka tio gånger större transportarbete i Norden. Konkurrenskraften för svenskt jord- och skogsbruk kan upprätthållas genom en kombination av kvalitetsinriktning, systemlösningar, förädling och effektiva transporter. Vägtrafikbeskattningen bör ge incitament för miljövänliga lösningar inom ramen för ett skattetryck som inte slår ut viktiga gröna framtidsnärings. I en bifogad bilaga redovisar LRF den beräknade sammantagna effekten av utredningens förslag för skogsnäringen, d v s ökad dieselskatt vid transporter, km-skatt för transportarbete och sänkt dieselskatt för arbetsmaskiner. Det rör sig, enligt LRF, om kostnadsökningar på 1,6 miljarder kr/år (26 kr/m³fub). Ökade kostnader i den storleksordningen kan inte kompenseras med ökad produktivitet utan omfattande strukturförändringar och företagsavvecklingar. Stora arealer produktionsskog i svagare avsättningslägen kommer att bli noll-zoner, vilket får genomslag på råvaruförsörjningen till skogsindustrin. Investeringar i skogsindustrin kommer att i högre grad söka sig till länder med gynnsammare kostnadsnivå.

Sammanfattande omdömen från LRF om förslagen:

- Utredningens förslag att successivt höja dieselskatten avvisas, eftersom den höjer kostnadsnivån inom svenskt näringsliv och det är svårt att kompensera näringen på rimligt sätt.
- LRF anser att dieselskatten för arbetsmaskiner i jord- och skogsbruket ska sänkas till industrinivå, d v s till 54 öre/l. Nedsättningen bör ske via ett återbetalningssystem baserat på färgad diesel av miljöklass 1.
- LRF tillstyrker förslagen om förändrade fordonskatter på personbilar men föreslår att skatten på lätta lastbilar inte höjs. Rörande tunga fordon har LRF i huvudsak inga principiella invändningar mot inriktningsförslag om ökad miljöstyrning.

- Utredningsförslaget om kilometerskatt för tunga fordon fr.o.m. 2008 leder enligt LRFs bedömningar till orimliga kostnadshöjningar för jordbruks- och skogssektorn. Förslaget i nuvarande form avvisas och ytterligare analyser måste göras innan eventuella principbeslut fattas.

Christer Segerstéen kommenterar situationen i Vi Skogsägare nr 2/2005: *Det är konstigt att man från sambällets sida tar fram förslag som blir tunga extra bördor för skogsnäringen. Jag tänker främst på utredningen "Skatt på väg" som genom en kilometerskatt ökar kostnaderna för skogsnäringen med uppemot två miljarder. Långa avstånd är en realitet för vår näring. "Skatt på väg" blir inget annat än en "skatt på avstånd" och kommer att fungera som en ren straffbeskattning för stora delar av vårt land. Transporterna blir så dyra att det inte längre blir intressant att bedriva skogsbruk i avlägset liggande områden i inlandet. Om inte det förslaget går direkt i papperskorgen kommer skogsägarrörelsen inte stillatigande låta dåligt utredningsarbete leda till ekonomiska nollzoner runt om i skogsbygderna.*

Gudrun – en nationell katastrof

Natten mellan 8 och 9 januari 2005 fällde stormen Gudrun totalt ca 75 milj. m³sk. Värst drabbat var Kronobergs län där 18 % av virkesförrådet fälldes. På 10 % av de drabbade enheterna motsvarade stormfällningarna 10 årsavverkningar eller mer. Upparbetningen gick snabbt tack vare en enorm mobilisering av maskiner och personal. De enskilda skogsägarna med hjälp av familjemedlemmar m.fl. gjorde en betydande insats i upparbetningen. Det beräknas att 92% av upparbetningen var avklarad vid årsslutet 2005.

För Arne Lundin och hans fru inleddes katastrofen vid sextiden på lördagskvällen den 8 januari. Då tog vinden fart och började skaka knutarna på deras gård Ramsås med 150 ha skog i Agunnaryd, sydost om Ljungby. Det var en skrämmande upplevelse. Blåsten ökade tills den bara var ett intensivt dån, timme efter timme, berättar han. Strömmen gick och vindarna slet i huset. Vi var rädda för att taket skulle flyga av och hörde hur det brakade där ute i skogen. Vid niotiden hade det värsta dragit över och Arne Lundin vågade öppna dörren för att titta ut. Det syntes ingenting i mörkret, men han kommer

alltid att minnas den tunga doften av kåda som hängde i luften. Doften av nyavverkat virke. På tre timmar förlorade han 80% av sin skog. (Veckans Affärer).

LRF Skogsägarna i pressmeddelande:

Detta är den värsta skogskatastrofen någonsin. LRF Skogsägarna kommer tillsammans med övriga aktörer i Skogsverige att i samarbete med regering och myndigheter ta ett stort ansvar för att mildra effekterna för skogsbruket. Och eftersom det är fråga om en naturkatastrof har givetvis statsmakterna ett stort ansvar för att stödja både enskilda och företag som drabbats hårt. En dialog i positiv anda har redan inletts med regeringen.

Regeringen möter upp

Med det bristfälliga agerandet efter tsunamikatastrofen i Thailand i färskt minne agerar regeringen denna gång snabbt. Näringsminister Ulrica Messing besöker stormområdet. En katastroffond inrättas, och Skogsstyrelsen får i uppgift att hantera efterverkningarna av stormen, bl.a. hur stödinsatser ska utformas och användas. Regeringen och myndigheterna öppnar för en diskussion om villkoren för statligt stöd med näringen. De nationella stödåtgärderna måste godkännas (notifieras) av EU, och regeringen ansöker därför tidigt om medel från EU:s solidaritetsfond och får också bidrag för vissa ändamål.

Inom Skogsstyrelsen bildas en "stormgrupp" för att samordna aktiviteter. Det gäller att snabbt komma igång med bl.a. flyginventeringar och informations- och rådgivningsinsatser. Nästa steg blir att dra upp riktlinjer för skogsskyddsarbete, ta kontakter med Kemikalieinspektionen om virkesskydd, förenkla rutiner för virkesmätning, kraftsamla för skadevärdering mm.

31 mars 2005 - en historisk dag

Vi Skogsägare dokumenterar: De kom från hela landet, men mest från de orkanhärjade områdena i Götaland. Till slut var det 6000 på Sergels torg som krävde hjälp med att bygga en ny framtid efter stormen. På flera sätt blev det en historisk manifestation.

– *Det här är troligen den största naturkatastrof i landet som någon kan minnas. (Caroline Trapp, LRF:s ordförande)*

– *Manifestationen hade gjort intryck och bidrog till de beslut som togs dagen innan mötet. (Ulrica Messing, näringsminister)*

– *”Orkanen fällde vår framtid, hjälp oss skapa en ny”*, skanderade Erik Eriksson, LRF Värmland.

Vid ett antal tillfällen har jord- och skogsbrukare genom LRF och skogsägarrörelsen genomfört liknande demonstrationer för att påkalla statsmaktens uppmärksamhet.

- Värnamo möte 1964. Handlade om jordförvärvslagen och förslag att låta skogsbolagen köpa fritt. 6000 deltagare bidrog till att stoppa förslaget.
- Protestmöten landet runt 1983. Regeringen föreslog särskilda avverkningskonton. De hamnade i byrålådan.
- Vårdkasar brinner i bygderna 1985. Skogsägarrörelsen reagerar mot förslag på nya marklagar. Dessa förändrades.
- Protesten i Jönköping 1995. Regeringen ville införa särskild skogsskatt för EU-avgiften. 3000 deltagare, regeringen backade.
- Till dessa händelser fogar sig nu manifestationen i Stockholm 31 mars 2005.

Framställan till regeringen

I mars 2005 gör LRF och LRF Skogsägarna en gemensam framställan med en begäran om besked om vilket stöd staten är beredd att ge tiotusentals hårt drabbade skogsägare. Organisationerna understryker att det även finns ett starkt allmänintresse av ett direktstöd till de enskilda skogsägarna. För att direktstödet ska bli ett tillräckligt starkt incitament bör det utgå med 50 kr per uttransporterad kubikmeter. Förslaget är att stödet endast ska utgå till skogsägare som drabbats av stormfällningar som överstiger en normal årsavverkning. Organisationerna är beredda att omgående inleda diskussioner om stödets detaljutformning inklusive villkor. I direktstödet kan ingå regeringens föreslagna skatteavdrag och bidraget till återställande av skadade vägar.

Ett utvidgat åtgärds paket bör ges följande inriktning:

- Direktstöd till drabbade skogsägare med 50 kr per m³sk uttransporterat virke enligt ovanstående förslag.
- Snabbt och resolut genomförande av utlovade regelförändringar och dispenser beträffande transporter, lagring och miljövillkor.
- Snabbt besked om den konkreta utformningen av stödet till kollektiv virkeslagring och terminalhantering.
- Ett kraftfullt stöd till restaurering/återbeskogning riktat till de enskilda skogsägarna.
- Anpassning av gällande skatteregler i linje med det förslag som LRF lämnat till finansdepartementet och näringsdepartementet.

PM om skattereduktion för virke från stormfälld skog

LRF:s synpunkter på lagförslaget om skattereduktion delges Finansdepartementet i april. Underlaget för skattereduktion bör också omfatta stormvirkesvolymer som uttas under första halvåret 2007. Det innebär att reduktionsreglerna ska tillämpas vid 2006 – 2009 års taxeringar. I övrigt har LRF främst synpunkter på vad gäller,

(3§) Ingående sortiment. En avgränsning av stormvirke till barrsågtimmer och barrmassaved blir alltför snäv. LRF yrkar dessutom på att lövtimmer, specialsortiment av barr och löv samt energived är ingående sortiment.

(5§) Mättningskrav. LRF menar att mättningskraven måste av olika skäl formuleras på annat sätt.

(6§) Skattereduktion. LRF ställer sig bakom förslagen om skattereduktion.

Fördelning av medel för att åtgärda körskador

LRF Skogsägarnas yttrande i augusti 2005 till Skogsstyrelsen gäller fördelningen av medel för att åtgärda körskador på enskilda vägar. Ändå måste konstateras att de 100 milj. kr som anslagits utgör en liten del av kostnaderna för vägunderhåll som följt av stormen Gudrun. De enskilda skogsägarna kommer alltså själva att tvingas stå för stora och oförutsedda kostnader. LRF Skogsägarna delar inte myndigheternas åsikt att enskilda vägar med statsbidrag ska ges särskilt hög prioritet. Förbundet påpekar att det är regeringens intentioner att alla skogsägare/väghållare ska behandlas lika. Det är högst troligt att de icke bidragsberättigade vägarna är svårare skadade än det normalt mer underhållna bidragsberättigade vägnätet. Skogsstyrelsen har en särskild uppgift att förse Vägverket med underlag om stormens effekter så att det blir en rättvis fördelning av medlen.

Skogsstyrelsen summerar

I Meddelande 1/2006, **Stormen 2005 – en skoglig analys**, gör Skogsstyrelsen en omfattande uppföljning av katastrofens följdverkningar. Stormens ekonomiska, sociala och ekologiska konsekvenser sammanfattas. Det lämnas rekommendationer om det fortsatta arbetet efter Gudrun och här diskuteras både riskanpassning av det framtida skogsbruket och krisberedskap. De ekonomiska och sociala konsekvenserna i skogsbruket av stormen Gudrun beskrivs utförligare i Rapport nr 12/2006 (kom ut först 2011). Den samhällsekonomiska kostnaden för skogsbruket blev i storleksordningen 15 miljarder. För hela näringen blev den större. I rapporten redovisas regeringens stödpaket, som uppgick till över 3 miljarder kr:

Skattereduktion. Ett villkorat direktstöd till drabbade skogsägare. Skattereduktionen uppgick till 50 kr/m³fub inmätt virke. Stödet uppskattades till 2 miljarder kr.

Dieselskattebefrielse. Full skattebefrielse i Götaland för skogsmaskiner 2005 och 2006. Stödet uppskattades till 200 miljoner kr.

Lagringsstöd med vissa villkor för stormfällt virke 2005-2006. Det tillfälliga stödet hade två delar – en anläggningsdel och en driftsdel. Stödet omfattade totalt 375 milj. kr.

Slopade ban- och farledsavgifter t o m 2006. Stödet uppgick till 30 milj. kr.

Vägstöd för förstärkt underhåll till enskilda vägar och övriga skogsbilvägar. Avsattes totalt 130 milj. kr.

Återväxtstöd. Inom ramen för stormstödet avsattes högst 450 milj. kr för återväxtstöd. Stödet fördelades på bidrag till traditionell återbeskogning och till återbeskogning med lövträd. Det bedömdes att 330 milj. kr utbetalades t.o.m. 2010 för åtgärdsarealen 90 000 ha. Anledningen till att pengarna inte gick åt var att arealen lövskogsförnygring som kräver stängsel, precis som LRF förutspått, blev betydligt mindre än antagits.

Ur Södras s.k. "vitbok" 2006:

Södra Skogsägarnas ordf. Lars-Eric Åström berättar. *"Jag började ringa runt på söndagsmorgonen för att bilda mig en uppfattning om skadorna. Under söndag förmiddag misstänkte jag att det skulle bli som stormen 1969. I slutet av veckan – efter flygbesiktning – insåg jag att det skulle bli mycket värre. Känslomässigt gick jag från storm till orkan och sedan till katastrof".*

Det stod tidigt klart att vare sig Södra eller enskilda skogsägare skulle klara av att hantera situationen efter Gudrun utan stöd av politiker och berörda myndigheter. I efterhand är alla ledande företrädare för Södra eniga om att "utfallet" av de olika politiker- och myndighetskontakterna blev mycket lyckosamt.

En lärdom är att vi ska hålla kontaktvägarna med politiker ständigt öppna och inte bara då det händer något, säger Lars-Eric Åström.

En ledande myndighetsrepresentant kommenterar: *"jag tycker att Södra var mycket framgångsrikt i sin lobbyning. De var också mest aktiva av alla. Det är inte många som får sitta på ömse sidor av statsministern på en middag för att framföra sin sak".*

En annan myndighetsrepresentant håller med: *"jag tycker Södra var duktiga på att föra ut informationen tidigt och väcka opinionen, liksom också få upp tunga aktörer på banan. Både Kungen och Messing var ju i skogen tidigt".*

En intressant reflexion som flera av Södras företrädare gör i juni 2006 är att det var lättare att både föra en dialog, och nå framgång med denna, visavi rikspolitiker och centrala myndighetsföreträdare än med motsvarande aktiva på lokal nivå.

Hänsyn till orimlighetens gräns

Lite i skymundan har Miljöbalkskommittén lagt sitt omfattande betänkande Miljöbalkens sanktionssystem och hänsynsregler (SOU 2004:37) som kommenteras i Vi Skogsägare nr 1/2005 av LRF:s chefsjurist Fredrik Bonde. Som ett exempel på nya hot mot äganderätten pekar han på detta förslag till en ny allmän hänsynsregel om den biologiska mångfalden som läggs, trots att det för både jordbruket och skogsbruket redan finns bestämmelser om hänsyn i driften. I gällande lagregler finns en spärr för hänsynens räckvidd. Någon motsvarande begränsning finns nu inte i den föreslagna regeln utan dess ”hänsyn” kan sträcka sig till det orimligas gräns. Detta förslag står i uppenbar strid mot grundlagens skydd för äganderätten och hör hemma i papperskorgen, dundrar Fredrik Bonde. Regeringen gör bedömningen att denna hänsynsregel inte bör införas.

”Våra skogar flyttar inte till Kina”

Vid Skogsägartinget i Växjö 2005 pekas de viktigaste framtidsfrågorna ut. Sverige måste satsa på skogen som ett medel att skapa framtidstro. Byggandet i trä kan öka avsevärt. Till dem som nu utreder skogspolitiken och delar av miljöpolitiken sänds budskapet att se det svenska skogsbruket som en resurs och en möjlighet och inte som ett problem. Budskapet paketerades i en innehållsrik broschyr med titeln ”Våra skogar flyttar inte till Kina”.

Det våras för bioenergin

En trosvisst Christer Segerstéen i Vi Skogsägare nr 6/2005: *En sak är säker. Vi står äntligen på tröskeln till ett verkligt genombrott för den gröna förnyelsebara energin. Kulmen för den traditionella oljeanvändningen är nära. Gör vi inget åt utsläppen av växthusgaser kommer situationen på vårt jordklot att vara mycket annorlunda om hundra år. Ett aktivt produktionsinriktat skogsbruk blir en av grundbultarna både*

för att skapa ny energi och för att reducera utsläppen av koldioxid. Mest angeläget just nu är att det politiska systemet tar sin del av ansvaret. Det betyder t.ex. att ”skatt på avstånd” inte duger! Vi skogsägare måste ta vårt ägaransvar och sköta skogen för att kunna bidra till det förnyelsebara sambället. En berättigad fråga är om råvaran kommer att räcka både för energiändamål och för den traditionella skogsindustrin. Det gör den om vi bedriver ett aktivt skogsbruk. Hittills har vi styrt över råvara till värmesektorn och ersatt fossilbränslen. Utvecklingen kommer att gå vidare. Det våras för bioenergin!

Jägareförbundets allmänna uppdrag

Efter många år är det dags att se över Jägareförbundets allmänna uppdrag. Enligt LRF preciserar utredaren i sin rapport **Svenska Jägareförbundets allmänna uppdrag (Jo2004/2247)** uppdraget på ett adekvat sätt. Dock saknas skrivningar som tydliggör vilket ansvar som åvilar parterna inom viltförvaltningen. LRF menar att det bör stå i uppdragsbeskrivningen att jägare och markägare har ett gemensamt ansvar för att uppnå målen för viltförvaltningen. Markägarnas organisationer måste hållas informerade och bli delaktiga i de prioriteringar som görs inom ramen för det allmänna uppdraget. Med avseende på omvärlden är det också viktigt att bringa klarhet i uppdraget, så det går att skilja på Jägareförbundets roll som medlemsorganisation och uppdragstagare åt samhället.

LRF förutsätter att det allmänna uppdraget underställs målen för jakt- och viltvårdspolitiken. Förbundet vill stärka och utveckla de lokala samråden i klövviltförvaltningen och pekar på möjligheten att författningsreglera dessa. För närvarande bereds ett nytt älgjaktssystem av regeringen. Jägarförbundets roll i det nya systemet förutsätter särskilda resurser inom ramen för det allmänna uppdraget. Det är samtidigt viktigt att skogsvårdsorganisationens roll i samråden säkerställs. De lokala samråden bör stramas upp, och möjligheten att författningsreglera dessa bör beaktas.

Med beaktande av dessa synpunkter stödjer LRF utredarens förslag.

Skyddsstrategi med nya grepp

LRF och LRF Skogsägarna har i sammanfattning följande synpunkter på Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens remiss om **Fördjupad strategi för formellt skydd av värdefulla naturområden på skogsmark** (2005).

Uppdraget

Den nationella strategin ska vara ett riktmärke. Nu förutsätter LRF att markägarna ges ett reellt inflytande i det regionala strategiarbetet. Enligt LRF går myndigheterna längre än uppdraget anvisar, när man i strategin vill rikta de frivilliga avsättningarna mot vissa områden.

Avgränsning

LRF utgår från att riksdagens beslut att ytterligare formellt skydda 400 000 ha skogsmark till år 2010 ligger fast. Det framgår emellertid av strategin att det härutöver kan finnas skyddsvärd skogsmark, som regionerna i huvudsak får ta ansvar för. Det betyder, enligt LRF, att myndigheternas avvägningar mellan skogsbruk och andra intressen på sådan mark endast kan ske genom avtal med markägare eller med hänsynsregler som vilar på grundlagsfäst äganderätt. Med tanke på skogsnäringens behov av klara förutsättningar måste statens långsiktiga planer hanteras öppet och ärligt i politiken, understryker LRF.

Samverkan i planering

LRF värdesätter att strategin lyfter fram samverkan med markägarna. Men det sägs förvånansvärt lite om hur samarbetet mellan myndigheter behöver förbättras för att göra naturvärden kostnadseffektiv. LRF anser att skogsvårdsstyrelsen bör vara ”förstahandskontakten” för skogsägaren även i naturvårdsarbetet. Det är vidare oklart hur strategin förhåller sig till kommunala markanvändningsplaner. LRF anser att de lokala intressena inte får komma till korta med strategin.

Värdeetrakter

I en värdeetrakt finns särskilt höga ekologiska bevarandevärden och väsentligt högre täthet av värdekärnor än i vardagslandskapet. Värdeetrakterna är grovt fångade i den nationella strategin. Avsikten är att trakterna ska preciseras inom regionerna. Arbetet med bevarandeåtgärder ska föregås av en traktanalys och uppställda mål samt en regional bevarandestrategi, som ska tas fram av myndigheter i samråd med främst markägarna.

LRF kan stödja en modell med värdeetrakter under vissa förutsättningar. LRF saknar ett viktigt avsnitt som visar hur den fördjupade strategin ser på samverkansprocessen med markägarna. Om modellen med värdeetrakter ska hålla för verkligheten krävs tidig dialog med markägarna inom en tilltänkt värdeetrakt och full respekt för äganderätten. Värdeetrakter får inte omvandlas till myndighetsstyrda landskapsplaner.

Arealmål

Strategin föreslår nya regionala arealmål som inte oväsentligt avviker från tidigare. LRF anser att arealmål bör bestämmas med en ny värdebaserad ansats. Den starka kopplingen till s.k. oskyddade värdekärnor och omarbetningen till nya arealmål får dock konsekvenser som måste beaktas. LRF kan inte acceptera den kraftiga ökningen av skyddad areal i östra Svealand som föreslås. Då staten reviderar beslut som nyligen fattats i rådslag med markägare är det rimligt att i de län det blir tal om ökningar bör de falla på de publikt ägda skogarna.

Urval av områden

Det är bra att det tagits fram en metodik för val av områden som ska ges formellt skydd. Det är viktigt att praktiska prioriteringsgrunder verkligen beaktas. När värdekärnor är likvärdiga bör den väljas, som ägs av markägare som accepterar avsättningen, och den undvikas, för vilken det innebär ett företagsintrång. Här saknar LRF emellertid ett avsnitt om bytesmark.

LRF är däremot mycket kritiskt till strategins sätt att koppla ihop frivilliga avsättningar med inventerade, oskyddade värdekärnor för att komplettera det formella skyddet. De frivilliga avsättningar som LRF

verkar för bygger på rådgivning och beslutas av markägaren själv utan särskilda förpliktelser mot stat eller kommun. Förbundet reagerar starkt mot det embryo till kommandopolitik som framträder i strategin.

Ekologisk konsekvensbedömning

LRF håller med om att de regionala myndigheternas arbete blir avgörande för genomförandet av strategin. Det blir därför en brist att man inte kan bedöma hur de regionala strategierna är tänkta att länkas till den nationella strategin. Förbundet anser att trovärdigheten av strategin kan ifrågasättas, eftersom den verkar vara baserad på ambitioner utan motsvarande resurser. Skulle de dåliga oddsen för ekonomin bekräftas blir det nödvändigt att i grunden revidera strategin.

Ekonomiska konsekvensanalyser

LRF föreslår att det läggs ut ett uppdrag om en fördjupad ekonomisk analys av strategins konsekvenser. För att berörda intressenter ska kunna bidra med relevanta synpunkter bör i uppdraget ingå att genomföra hearings och seminarier.

Miljömålsproposition modell 2005

Miljömålsarbetet rullar vidare med **Prop. 2004/05:150, Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag**. De femton befintliga målen tydliggör den miljömässiga dimensionen i begreppet hållbar utveckling. Nu tillkommer ett sextonde miljömål. I övrigt görs en del förändringar i befintliga delmål under miljö kvalitetsmålen. Propositionen kommenteras av LRF Skogsägarna.

Förslagen bygger i första hand på underlag från Miljömålsrådet, som är stationerat på Naturvårdsverket. Näringslivet har en liten roll i rådet. Regeringen tar också spjån i en OECD-rapport som ingår i propositionen.

Regeringen är mån om att sätta in miljöpolitiken i ett politiskt sammanhang så att den inte framstår som ett självändamål. Även om propositionen är mest

upptagen med den nationella nivån kommer makten över själva genomförandet mer och mer hamna på regional och lokal nivå. Länsstyrelserna uppmanas utveckla regionala åtgärdsprogram för att nå miljö kvalitetsmålen och föra en dialog med kommuner och näringsliv. Regeringen återkommer ofta till skrivelsen **En samlad naturvårdspolitik (Skr.2001/02:173)**, där framför allt lokala nivån lyfts fram. Även om kommunerna stryks medhårs förefaller det som att de kommer att bli de svårbedömda aktörerna i pjäsen.

Regeringen har fallit till föga i frågan om ett sextonde miljö kvalitetsmål om biologisk mångfald. Samtidigt som detta mål förefaller svåra på mycket hög höjd, söker det sitt eget gebit för att inte dubblera de övriga miljö kvalitetsmålen delmål. Det uppmärksammade delmålsförslaget om viltförvaltning är ett exempel på vad som tonats ned.

Av vad som kan utläsas under miljö kvalitetsmålet **Begränsad klimatpåverkan** är regeringen mindre pigg på att inkludera kolsänkor i det nationella klimatmålet.

Miljö kvalitetsmålet **Bara naturlig försurning** larmar mindre än tidigare. Diskussionen om ett nytt delmål om skogsbrukets försurning av skogsmarken pågår.

Skogsbruk i miljö kvalitetsmålet **Myllrande våtmarker** är en fråga under utvärdering och kanske också under uppsegling som ett problem. Det är därför angeläget att skogsbruket tar del av arbetet med en ny nationell strategi för våtmarker och sumpskog.

Regeringen är tämligen nöjd med hur arbetet med miljö kvalitetsmålet **Levande skogar** utvecklas utom i ett avseende – takten i det formella områdesskyddet är alldeles för låg. I dagsläget vill man inte förändra de kvantitativa besluten om formellt resp. frivilligt skyddade områden. Regeringen öppnar för att biotopskyddsområden kan uppgå till ca. 20 ha.

För de frivilliga avsättningarna bedöms att delmålet är uppnått, men regeringen har sina dubier om kvalitet och långsiktighet. Det finns en risk för att den, påhejad av myndigheterna, lägger ned en massa kraft på att inventera och stämma av om skogsägarnas frivilliga avsättningar kan godkännas politiskt. Regeringen borde i stället eftersträva ett klimat i näringen som gör att skogsägaren kompletterar sitt brukande med det egna reservatet, stort eller litet.

Med propositionen kan man nog säga att kulturmiljö vården på allvar kommit upp ”på banan”. Det avspeglas i delmålet och även på andra ställen att kul-

turmiljövården ska jämföras med naturvården i miljöpolitiken. Med stärkt kulturmiljövård kommer den ekonomiska frågan för de areella näringarna inte enbart att handla om intrångsersättning. Markägarna får antagligen fler närkontakter med kulturminneslagen och dess restriktiva rättighetsregler.

Artbevarandet har fått ett nytt, samlat och mer offensivt miljökvalitetsmål, **Ett rikt växt- och djurliv**. Det svulstiga delmålet Hållbart nyttjande smiter ihop med **Strategin för hushållning med mark och vatten**. Detta delmål behandlar planering på landskapsnivån, och strategin påannonserar att myndigheterna ska ge sig i kast med regionala landskapsstrategier och ekologiska landskapsplaner. Det råder en genuin osäkerhet om vad som kan bli av detta. Det kan bli en utveckling där myndigheterna planerar markanvändningen över huvudet på de enskilda markägarna. Regeringen vill att kommunerna ska utgå från miljökvalitetsmål i sin översiktsplanering. För markägarsidan gäller att på lämpligt sätt ta del av den kommunala planeringen.

Ett tungt kapitel i propositionen är **Strategin för effektivare energianvändning och transporter**. Regeringen anser att en kilometerskatt för tunga fordon kan vara en viktig åtgärd för att bringa ned utsläppen i transportsektorn och tänker återkomma i den transportpolitiska propositionen.

Landsbygdsprogram med lite skog

LRF svarar på Landsbygdskommitténs delbetänkande om det nya **Miljö- och landsbygdsprogrammet (LBU) (SOU 2005:36)**. Nyttan och värdet av ett aktivt lantbruk i hela landet ska vara vägledande för utformningen, menar LRF. Programmet ska till övervägande del riktas mot det aktiva lantbruket och bör samordnas med insatser inom andra politikområden. Lönsamhet och konkurrenskraft blir en förutsättning för att uppfylla målsättningarna för LBU. LRF anser att LBU-budgeten behöver förstärkas med 1 mrd kr/år.

LBU-programmet innefattar både åtgärder som har bevarandekaraktär (prioritetsområde 2) och åtgärder som har utvecklingskaraktär (prioritetsområde 1 och 3). LRF delar kommitténs slutsats att tonvik-

ten ska läggas på prioriteringsområde 2 och räknar upp prioriterade områden för åtgärder. Förutom dessa åtgärder säger sig LRF vilja prioritera investeringsstöd, eftersom svenskt jordbruk har kända kostnadsnackdelar. LRF är överens med utredningen om att åtgärderna på skogsområdet ska begränsas. Det är dock viktigt att skogsbruket (utanför LBU-programmet) finns med i en övergripande strategi för landsbygdens utveckling, tillägger LRF.

Skogsutredningen levererar

LRF lämnar remissvar på skogsutredningens delbetänkande **Skog till nytta för alla? (SOU 2005:39)** med dess två delområden. Först lämnas synpunkter på "Landsbygdsutveckling och skogen", d v s LBU-programmet, och sedan följer "Skogsvårdsorganisationens (SVO) uppdragsverksamhet och organisationsform".

Landsbygdsutveckling och skogen

Utvecklingen i skogsnäringen får stor inverkan på hela svenska samhället och inte minst på landsbygdens framtid. En väl fungerande landsbygd är en grundförutsättning för konkurrenskraften. Lantbruksinkomster måste i allmänhet kombineras med andra verksamhetsgrenar för att landsbygdens småföretag ska utvecklas och bli starka. LRF lyfter fram de krav som behöver ställas på politiken från en så central landsbygdsbransch som skogsbruket. Näringen är beroende av att mindre samhällen överlever som stödjepunkter. Politiken måste garantera en väl fungerande infrastruktur när det gäller vägar, elförsörjning, telekommunikation mm. Slutklämmen blir att landsbygdspolitiken i högre grad behöver möta skogsbrukets behov.

LRF diskuterar principer bakom stöd. I 1993 års politik slås fast att skogsbruket i princip ska vara självfinansierat. Men eftersom skogsbruk får en viktig roll i landsbygdspolitiken ska skogsbruk kunna komma ifråga för statliga insatser. Det kommande LBU-programmet bör prioritera selektiva åtgärder, som tar sikte på utveckling av enskilda företag och i så liten grad som möjligt hamna i administrationen. Vid ställningstaganden till nya stödregler är det vä-

sentligt att skilja mellan direkta driftsbidrag och investeringsbidrag. Det bör kunna diskuteras att stödja kostnadskrävande eller långsiktiga investeringar som annars knappast kommer till stånd. Det bör också kunna accepteras att stödja åtgärder i samverkan som leder till minskade transaktionskostnader. I fråga om kollektiva nyttigheter bör LBU-stöd kunna utgå om åtgärden initierats av markägaren och även stödjer företagsamheten.

LRF delar utredarens uppfattning att normala produktionsåtgärder inte ska beviljas stöd i kommande LBU-program. Dock vill förbundet öppna för bidrag till beskogning av marginalmarker samt till samverkansföretag om skogsbilvägar. Insatser för kompetensutveckling bör rymmas i programmet. Det bör då handla om skogs dagar, kampanjer och liknande i aktuella och efterfrågade ämnen, inte individuell rådgivning. Förbundet stödjer förslaget att programmet kan bidra till avtalslösningar för att täcka ökade skötselkostnader, om skogsägaren och staten har ett gemensamt intresse av sådan skötsel, t.ex. övergångszoner mot annan mark, tätortsnära objekt eller vård av områden med kulturlämningar. Även stöd till småföretagens vidareförädling av skogsprodukter eller sociala värden bör ingå. Däremot tillbakavisar LRF den lätt kategoriska uppfattningen att de skogliga åtgärderna ges miljöinriktning. Och LBU-programmet ska inte finansiera stöd efter naturkatastrofer.

SVO:s uppdragsverksamhet och organisationsform

LRF anser att den grundläggande principen för uppdragsverksamheten måste vara att verksamheten inte får äventyra rollen som objektiv och oberoende tillsynsmyndighet. Risken för detta är uppenbar om SVO utför uppdrag inom skogsbrukets normala verksamhet. Särskilda skäl kan dock motivera att SVO har viss uppdragsverksamhet, t.ex.

- i situationer där effektiva marknadslösningar saknas
- för verksamheter som kräver utvecklingsinsatser som aktörerna på marknaden inte förmår bära

LRF anser att både rotpoststämpling och värderingsuppdrag ska upphöra snarast. Tjänster som har nära koppling till marknaden för virkeshandel är särskilt olämpliga för en myndighet. Härutöver måste SVO upphöra med skogsvårds- och skogsskötseluppdrag. Däremot biträder LRF utredarens förslag att uppdragsverksamhet personalmässigt skiljs från myndighetsutövning samt att ett råd tillsätts med uppgift att diskutera uppdragsverksamhetens utformning och utförande.

Vad sedan gäller organisationsformen kan LRF tillstyrka utredningens förslag att slå ihop Skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna till en myndighet. Då blir det nödvändigt att den nya myndigheten får en styrelse med fullt ansvar för verksamheten. Sammanslagningen får heller inte leda till en centralisering av myndighetens kompetenser.

LRF Skogsägarnas chef Ulf Österblom beklagar i Vi Skogsägare nr 3/2005 att Skogsutredningen, SU 2004, haft kravet att utreda skogsvårdsorganisationen med förtur. – *Det blev bakvänt. Nu gäller det att med full kraft ta itu med det egentliga uppdraget; hur kan konkurrenskraften i skogsbruket behållas och utvecklas. Utredningen bör ta chansen att analysera det svenska skogsbruket i ett globalt sammanhang. Visst bör perspektivet vidgas när det gäller att utnyttja skogens resurser, men det får inte skymma att nyckeln till framgång ligger i en effektiv produktion och skörd av virke för skogsindustriell förädling. Och det är också viktigt att det görs en helhetsbedömning av annan politik som påverkar skogsbruket.*

Målstyrningstaktik

De skogliga sektorsmålen var redan 1998 strukturerade i övergripande mål, som följdes upp med en målbild för hållbart skogsbruk ur vilken fem sektorsmål sedan togs fram. Dessa var fem till antalet och huvudsakligen inriktningsmål. Det blev sedan ingen egentlig uppföljning av sektorsmålen.

I stället påbörjas en ny målprocess 2003 i vilken Skogsstyrelsen söker en bred förankring av sektorsmål inom ramen för det nationella sektorsrådet. Detta resulterar i nya Nationella sektorsmål 2005. Ett antal skogliga intressenter medverkar i denna beredningsprocess. Enligt direktiven skulle relevanta delar av miljöpolitiken inarbetas, i första hand miljökvalitetsmålet Levande skogar, och kulturmiljö och socia-

la aspekter uppmärksammas. Denna gång tar Skogsstyrelsen trendigt sikte på tidssatta och kvantifierade sektorsmål. Det blir 13 kortsiktiga mål med måltidpunkt 2010. Tidsutdräkten berodde delvis på att det under processen uppstod en nyttig diskussion om det nationella sektorsrådets status och faktiska roll, vilken till slut kom att överskugga själva målarbetet.

Slutprodukten kom aldrig att formellt remitteras. Men som ett gott exempel på målstyrningspolitikens vedermödor kom arbetet med de nationella skogliga sektorsmålen att uppmärksammas av Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor (SCORE) i rapporten ”Målstyrningen drar åt skogen”, 2005.

Frågor i långbänk

Allmänna råd om biotopskyddsområden (2005). LRF Skogsägarna tillstyrker att allmänna råd ändras så att dessa områden normalt inte ska överstiga 20 ha. Förändringen från 5 till 20 ha är ett betydelsefullt steg, som förbundet länge krävt, för att komma tillrätta med ”glappet” mellan biotopskyddsområde och naturreservat. För att slutgiltigt lösa ”glappfrågan” krävs dessutom att skogsvårdsorganisationen får tillgång till tillräckliga ekonomiska medel, samt att skogsvårdsstyrelserna och länsstyrelserna utvecklar sitt samarbete.

Ansökan om godkännande av bekämpningsmedel mot snytbagge (2005). LRF understryker i sitt svar till KEMI vikten av ett fortsatt godkännande för bekämpningsmedlen Cyper Plus och Merit Forest. Svåra angrepp på planteringar kan förväntas under hela ”stormperioden” t.o.m. säsongen 2009. Storskaliga försök med mekaniska skydd visar att dessa ännu inte uppfyller kravet på fullgott skydd. Mer än hälften av plantorna som sätts av Södras medlemmar är barrrotsplantor och andra planttyper som det saknas utprovade skydd för. Södra bedömer därför att ett förbud mot insekticider skulle äventyra återbeskogningen efter stormen Gudrun.

Nytt grepp om våtmarken

LRF Skogsägarna har följande synpunkter på en **Nationell strategi för bevarande och skötsel av våt-**

marker och sumpskogar (2005), som tagits fram av fyra myndigheter.

Sverige hör till de mest våtmarksrika länderna. Omkring en fjärdedel av landets ursprungliga våtmarksareal bedöms ha försvunnit genom utdikning och uppodling. En övervägande andel av den kvarvarande våtmarken är historiskt och i varierande grad påverkad av mänskliga ingrepp. Myndigheterna anser att exploateringsstrycket kvarstår. Strategin innebär att samhället ska avsätta mycket omfattande resurser för att formellt skydda och även återställa våtmarker. Myndigheterna utgår från att ytterligare 400 000 ha sumpskog med höga naturvärden avsätts. Övriga sumpskogar bör brukas med anpassade metoder. Tillsyn av markavvattning, dikesrensning och skyddsdikning bör förstärkas. Enligt LRF Skogsägarna måste en nationell strategi även ta upp och behandla frågor om ekonomiskt nyttjande av våtmarkerna. Äganderättsfrågor borde därmed, enligt LRF, vara centrala för en strategi som tar sikte på ändrad markanvändning och statlig styrning över en ansenlig del av landets yta.

I strategin föreslås en generell naturvärdeklassning av sumpskogsobjekt innan åtgärd. Skog med höga värden (naturvärdeklass 1 och 2) ska antingen avsättas eller målklassas som NO- eller NS-bestånd. LRF Skogsägarna anser att när det handlar om ”skydd” av sumpskogar ska myndigheten utgå från befintliga inventeringar. Att göra en generell naturvärdeklassning före en skogsbruksåtgärd skulle leda till en ad hoc-inventering i kölvattnet på bl.a. sumpskogs- och nyckelbiotopinventeringen, en byråkratisk upprepning som fördröjer och fördyrar skogsbruket.

Förbundet delar strategins syn på värdet av god information och rådgivning om sumpskogarna. Med tanke på att de frivilliga avsättningarna till mycket stor del utgörs av sumpskog verkar skogsbrukarna ha tagit rådgivningen till sig. Det är viktigt att den nationella strategin signalerar att sumpskogar i naturvärdeklasserna 3 och 4 kan och bör skötas med produktion i främsta rummet, naturligtvis med anpassade skötsel- och drivningsmetoder.

LRF Skogsägarna stödjer förslaget att bidrag bör kunna utgå till planering och samordning av nybyggnation av skogsbilvägar som berör våtmarker. När det gäller körning i terräng är det realistiskt att inom vissa delar av landet hänvisa drivningar i sumpskog till perioder med tjälad mark. Desto viktigare blir det med samverkan om utbildning av maskinförare,

utveckling av bättre planeringsunderlag och effektiv teknik för att skydda marken.

Strategin lägger stor vikt vid restaurering av våtmarker, dock utan att visa hur stort behovet kan vara. Förbundet anser att en behovsanalys måste göras innan kostsamma åtgärder påbörjas. Det är heller inte bra med myndigheter som är så fåordiga om effekterna för äganderätten och de juridiska regler man vill ändra på för att genomdriva restaureringsåtgärderna.

Dikesrensning är en nödvändig skötselåtgärd för att kunna upprätthålla den höga skogsproduktion som tidigare dikningar inneburit. Det har vuxit fram regler runt dikesrensning som gör att åtgärden kan jämföras med omfattande markavvattningsföretag och därmed bli tillståndspliktig. I en nationell strategi med helhetssyn bör det i stället övervägas att underlätta den fortsatta produktionen på dikade marker genom att undanröja risk för denna juridiska konsekvens. Förbundet avvisar den föreslagna anmälningsplikten och förespråkar en satsning på information om miljöhänsyn vid dikesrensning och lokal samverkan mellan myndigheten och näringen snarare än att göra rensning till formella myndighetsärenden.

LRF Skogsägarna kan konstatera att utmaningarna är stora när myndigheterna säger sig vilja planera för våtmarker i ett landskap. Det är svårt att få grepp om hur denna planering ska gå till och hur de äganderättsliga frågorna är tänkta att hanteras. Förbundet uppmanar de fyra myndigheterna att närma sig skogsnäringen i dessa frågor.

Jämställdheten utreds

Skogsägarkvinnorna och LRF Skogsägarna har beretts möjlighet komma med synpunkter på betänkandet **Det går långsamt fram... Jämställdhet inom jord- och skogsbrukssektorn (Ds2004:39)**. Uppgiften gick till en särskild utredare att bl.a. kartlägga representationen av kvinnor och män i styrelser, kommittéer och arbetsgrupper inom jord- och skogsbruket, belysa mäns och kvinnors villkor på landsbygden samt analysera vilka orsaker som kan ligga bakom eventuella könsskillnader. Utredningen föreslår en särskild jämställdhetsplan för jord- och skogsbrukssektorn. Utarbetandet och genomförandet av planen görs lämpligen i samarbete med jord- och skogsbrukets organisationer.

Sammanfattande synpunkter:

- Idag är 37 % av skogsägarna kvinnor. De är inte tillräckligt representerade i den skogliga världen precis om utredningen visar. Den gröna sektorn måste använda hela sin kompetens.
- Skogsägarkvinnorna har valt att arbeta tillsammans med männen i skogsägarrörelsen och tror på konceptet att förändra inom organisationen. Kvinnliga nätverk är inte enda lösningen.
- Skogsägarkvinnorna vill påpeka att medlemmarna är suveräna att fatta beslut om skogsägarföreningarnas stadgar. Detta kan inte styras genom direktiv från myndigheter.
- Skogsägarkvinnorna vill vara förebilder och förväntar sig att männen tar sitt ansvar för att ge kvinnorna samma möjligheter till utveckling.
- Det har gjorts en förstudie inom skogsägarrörelsen som resulterat i ett flertal projekt riktade till kvinnliga skogsägare som blivande förtroendevalda.

Ansträngningar i nyckelbiotopsfrågan

Krisen kring nyckelbiotoperna(NB) leder fram till ett avverkningsmoratorium till 2005. LRF Skogsägarna tar nu fram en ny **nyckelbiotopspolicy** i vetskap om att över 10 000 skogsägare har stora arealer nyckelbiotoper med betydande ekonomiska värden. Policyn har två samverkande mål:

- Att prioritering, vård och förvaltning av alla nyckelbiotoper sker med högsta naturvärde i fokus.
- Att berörda markägare garanteras en rättssäker hantering inom de ramar som anges av miljöbalken och annan lagstiftning.

LRF Skogsägarna menar att staten som ”ägare” av NB-begreppet har ett ansvar att prioritera objekten inom ramen för riksdagens beslutade naturvårdsav-

sättningar om 400 000 ha. Skogsägaren ska erbjudas full ersättning i pengar eller mark.

Enligt policyn åligger det skogsägaren att påkalla samråd med skogsvårdsstyrelsen om långsiktiga lösningar för NB, som kan inkludera såväl statlig som frivillig avsättning och skötsel av naturvärdena. Ett protokoll ska klargöra den fortsatta hanteringen. I föreningarnas rådgivningspolicy ingår att frivilligt och med prioritet avsätta nyckelbiotoper till 5% av den produktiva skogsmarken. Skogsägaren ger staten tre års rådrunder efter begäran om ekonomisk reglering mottagits. Virkesköpare ska säkerställa att virket kommer från avverkning som fyller alla lagkrav och att det är kvalitetssäkrat i enlighet med skogsägarens ansvar enligt policyn.

Vid oenighet/tvist hänskjuts frågan till överläggningar och beredning. Ett sådant fall kan vara då enskild nyckelbiotop med större ekonomiskt värde inte får prioritet för statlig avsättning. Föreningen har i sådana fall ansvar för att biträda medlemmen. Om föreningen finner det nödvändigt kan LRF Skogsägarna lyfta frågan till överprövning med central myndighet. Och skulle myndigheten mer systematiskt agera utanför denna policy så har förbundet ansvar för att ta upp frågan om en översyn av policyn med staten.

Vad visar Norrtäljeprojektet?

I Norrtälje finns gott och väl en femtedel av den slutavverkningsbara skogen inom ”Skogsstyrelsens” nyckelbiotoper (BB). Härtill kommer ”Naturvårdsverkets” intresseområden. I sin nationella strategi för skydd av skog finns en återstående skyddsareal tillgänglig för formellt skydd i länet. Myndigheternas inventeringar och ambitioner är dock större. Mellanskog reagerar starkt på vad som uppdragas och myndigheterna finner för gott att svara genom att erbjuda ett samarbetsprojekt, Norrtäljeprojektet. Det ställer onekligen också frågan om den regionala balansen mellan produktion och bevarande på sin spets.

Normen i myndigheternas strategi innebär att all NB-areal som understiger 5% av brukningsenheterna skall skyddas frivilligt. Den prioriterade arealen för formellt skydd finns alltså att söka på brukningsenheter där andelen överstiger 5%. Även andra typer av objekt skall rymmas inom den prioriterade arealen så den samlade bedömningen blir att 3000 ha av NB hamnar utanför formellt skydd och frivilliga avsätt-

ningar. Projektet tar nu sikte på hur denna ”oskyddade areal” skall kunna hanteras och myndigheterna erbjuder sig att hantera dessa NB i enlighet med tre definierade skötselnivåer.

Projektet blir starkt asymmetriskt. Skogsstyrelsens och Naturvårdsverkets egenintressen lyser igenom medan markägarpartens rättigheter hålls tillbaka. Myndigheterna söker en strategisk överenskommelse med en skogsägareförening, som innefattar en möjlighet för markägare att delvis bruka NB som hamnar utanför det formella skyddet och frivilliga avsättningar. Än en gång visar Skogsstyrelsen sin närmast mänskliga hållning till NB-inventeringen. Myndigheterna söker stöd för idén att NB upp till 5% av brukningsenheten skall utgöra frivilliga avsättningar – dvs en styrd frivillighet. Synen på äganderätten framgår av att ersättning för formellt avsatta NB utgår först efter det att 5% av brukningsenheten satts av som frivilliga avsättningar. Norrtäljeprojektet blir ett intressant exempel på hur moderna ideologiska statsapparater kan arbeta. På LRF Skogsägarna diskuteras vad Norrtäljeprojektet visar i sin helhet. Principfrågorna vägs in och samarbetsprojektet faller.

Landrättigheterna i norr

De praktiska frågorna om brukande och om samverkan mellan rennäring och skogsbruk överskuggas av den markpolitiska frågan om rätten till land och vatten. Den känsliga frågan får ny näring med nya utredningar och internationella traktat, där samerna som ett urfolk agerar offensivt.

Jakt- och fiskefrågor i renskötselområdet.

Regeringen tillsatte en jakt- och fiskerättsutredning som lämnade två delbetänkanden och slutbetänkandet **Jakt och fiske i samverkan (SOU 2005:116)**. LRF:s remissvar föregicks av underremisser till de nordliga regionförbunden samt skogsägareföreningarna Norra Skogsägarna, Norrskog och Mellanskog.

LRF delar utredarens bedömning att det finns en viss lagstadgad samisk jakt- och fiskerätt på marker ovan lappmarksgränsen i Norrbotten och Västerbotten samt på renbetesfjällen i Jämtland. Den rätten är

särskilt uttalad på statens marker och på renbetesfjällen. När det gäller de privata markerna nedanför odlingsgränsen är den samiska jakt- och fiskerätten avsevärt mindre. LRF delar även utredarens bedömning att den samiska jakt- och fiskerätten, i likhet med markägarens, är skyddad av grundlagen. LRF delar därtill utredarens syn på behovet av lokal förvaltning och att delade rättigheter kräver någon form av samverkan eller relation rättighetshavarna emellan.

LRF avstyrker emellertid lagda förslag till hur förvaltning och samverkan bör utformas, eftersom förbundet inte delar utredarens analys och slutsatser kring gällande rätt. Förbundet kan heller inte stödja utformningen av de tvångssammanslutningar (samverkansområden), som föreslås ta över förvaltningen av jakt- och fiskeresurserna inom lappmarkerna och på renbetesfjällen.

LRF menar att utredarens förslag om gemensam förvaltning inte beaktar skillnaden mellan den samiska rätten, som en partiell nyttjanderätt ingående i renskötselrätten, och markägarens rätt till jakt och fiske. Samverkansföreningarna skulle få en relativt långtgående bestämmanderätt över jakten och fisket. Det saknas emellertid regler som sätter en gräns för föreningens beslutskompetens, trots att jakten och fisket är att jämföra med pågående markanvändning och därför tveklöst borde omfattas av ersättningsrätten i regeringsformen. Till skillnad från lagen om viltvårdsområden skulle ett samverkansområde komma att sakna godtagbart minoritetsskydd och ett lagskydd för äganderätten. Förslaget skulle medföra en betydande rådighets- och förmögenhetsöverföring från markägarna. LRF kan konstatera att förslaget har sådana brister att det inte kan ligga till grund för lagstiftning.

I utredningen avvisas tanken på inlösen av den jakträtt som tillkommer medlem i sameby vad avser enskilt ägd mark. Bakgrunden synes i allt väsentligt vara att sameintresset motsätter sig sådan inlösen. Det är LRF:s bestämda uppfattning att en inlösen enligt utredningens alternativ II skulle vara att föredra framför tvångsanslutning av privata markägare – och kanske även samebymedlemmar – i samverkansföreningar mot deras uttryckliga önskan. Med tanke på den förenkling som en inlösen av en begränsad del av den samiska jakt- och fiskerätten skulle innebära för den framtida jakt- och fiskeförvaltningen är det förvånande att utredaren inte presenterar ett sådant förslag.

Gränsdragningskommissionen

ILO-utredaren identifierade ett par större hinder som borde undanröjas innan en eventuell ratificering av konventionen. Det gällde att med hjälp av framför allt arkivmaterial identifiera den mark som samerna har rättigheter till. En gränsdragningskommission tillsattes av regeringen där både LRF och Skogsindustrierna fanns representerade med experter. Ambitionsnivån var hög. LRF:s förhoppning var att kommissionen skulle bidra till att behovet av domstolsprocesser om rätt till vinterbete minimerades.

När LRF lämnar sitt remissvar på gränsdragningskommissionens betänkande **Samernas sedvanemarken (SOU 2006:14)** har detta föregåtts av underremisser till de nordliga regionförbunden samt skogsägareföreningarna Norra Skogsägarna, Norrskog och Mellanskog.

LRF sammanfattar:

- Enligt LRF:s uppfattning har Gränsdragningskommissionen inte på ett acceptabelt sätt lyckats klarlägga inom vilka områden sådana vinterbetesmarker finns som avses i 3 § första stycket 2 rennäringslagen. Risken är uppenbar att kommissionens slutsatser snarare ökar än minskar behovet av domstolsprocesser.
- LRF anser att den s.k. markägarkartan, redovisad i betänkandets avsnitt 7.7, med vissa smärre justeringar, samt den till remissyttrandet fogade kartbilagen benämnd "Områden i Jämtland och Västernorrland nyttjade för renbete" på ett riktigare sätt återger läget beträffande rätten till vinterbete.
- LRF ställer sig bakom slutsatsen att det bör krävas omkring 90 år för att urminnes hävd ska uppstå.
- LRF anser, i motsats till kommissionen, att renskötselrätt inte kan uppstå genom brukande efter år 1971.
- LRF delar inte kommissionens uppfattning när det gäller inverkan av luckor i brukandet på renskötselrättens bestånd. Förbundet anser att samma avbrottsid bör gälla och att denna

bör vara lägst 30 år, oavsett om ett uppehåll i brukandet har skett innan urminnes hävd har etablerats eller efter det att urminnes hävd har uppkommit.

- LRF anser att kommissionens slutsatser rörande begreppet ”trakt” inte går att lägga till grund för ett närmare fastställande av detta begrepps innebörd.
- Kommissionens uttalanden rörande bevisbördan och bevisvärderingen i tvistemål om renskötselrättens bestånd är ägnade att skapa osäkerhet och förvirring. LRF menar att det enligt gällande rätt är samebyarna som har att bevisa att den omtvistade marken är belastad med renskötselrätt.
- LRF anser att kommissionens uttalanden om renskötsel inom koncessionsområdet är kontroversiella med avseende på frågorna om koncessionsområdets belägenhet inom renskötselområdet och beträffande Muonio samebys omklassificering till skogssameby.
- LRF ställer sig positivt till förslaget om medlingsinstitut och vill starkt betona betydelsen av avtalslösningar. Medlingsinstitutet bör även få rollen att behandla frågor om renskador på skog, åker och äng så att domstolsprocesser kan undvikas så långt möjligt.

Kommissionen har misslyckats med att fastställa en gräns. Istället har den delat in marken i olika kategorier. LRF är starkt kritiskt till att kommissionen lagt så stor vikt vid Statens Planverks karta från 1978. Redovisningen av ”vinterbetesland utanför åretruntmarker (sedvanemarkar)” kan enligt LRF:s uppfattning inte läggas till grund för några slutsatser om samiska rättigheter. Kartans syfte var primärt att redovisa vilka intressen rennäringen hade i den fysiska riksplaneringen. Företrädare för andra intressen, exempelvis för jord- och skogsbruket, gavs aldrig tillfälle att komma med synpunkter. I ett särskilt yttrande av LRFs och Skogsindustriernas experter hänvisas till den s.k. markägarkartan, som bättre återger läget beträffande rätten till vinterbetet. LRF delar denna uppfattning, dock med vissa tillägg och förtydliganden.

Utkast till Nordisk samekonvention

Önskemålet om en nordisk samekonvention väcktes under slutet av 1980-talet. Nästa politiska steg togs 2001 då det tillsattes en expertgrupp för att lägga fram ett utkast till en nordisk samekonvention under norskt ordförandeskap. Ett sådant presenterades 2005.

LRF:s remissvar på detta utkast har föregåtts av överläggningar med regionförbunden i norr och de berörda skogsägareföreningarna. Det råder total samtycka om svaret.

Direktiven räknar upp ett tiotal ämnesområden som lämpliga att reglera i en nordisk samekonvention. Förutom spørsmålet om rätt till självbestämmande rör de uppräknade frågorna huvudsakligen samiskt språk och samisk kultur. Expertgruppen har emellertid själv valt att utvidga sitt uppdrag till att omfatta även frågan om samernas rätt till land och vatten. Det är anmärkningsvärt. Artiklar om detta jämte artiklar rörande rätten till självbestämmande medför att det som regleras i konventionsutkastet inte enbart handlar om förhållandet mellan samiska intressen och staten, utan i stor utsträckning avser förhållandet mellan samiska intressen och en rad andra samhällsintressen. Trots detta har inga företrädare för de senare fått komma till tals under expertgruppsarbetet. Rennäringens intressen har däremot blivit väl tillgodosedda, inte minst genom att Svenska Samernas Riksförbunds ledning ingått i expertgruppen. Arbetssättet inger, enligt LRF, betänkligheter från objektivitetssynpunkt och sår tvivel om utkastets saklighet och lämplighet. Med tanke på förslagens innebörd och konsekvenser blir inte heller den korta remisstiden tillfredsställande från demokratisynpunkt.

Förslaget innehåller artiklar som ger samerna ett starkt inflytande över betydande delar av näringslivet och över utbyggnaden av infrastrukturen i Norrland. Det innebär en långt gående samisk bestämmanderätt över andras naturresurser och användandet av dessa, däribland rätten för jord- och skogsbrukare inom renskötselområdet att bruka och förfoga över sin jord och skog och sitt vatten. Om en liten minoritet av befolkningen ges befogenheten att både kunna kräva förhandlingar och ersättningar samt avge veton, och i ljuset av att i konventionstexten andra samhällsintressen får vika för samiska intressen vid offentlig förvaltning, finns risken att utvecklingen av närings-

livet och samhällsutbyggnaden i Norrland kraftigt hämmas. Ett genomförande av förslaget kan förutses komma att ställa rennäringen och jord- och skogsbruket i ytterligare motsatsförhållande till varandra.

Om Sverige ratificerar konventionen förpliktar man sig samtidigt att göra artiklarna till svensk lag. En del av artiklarna reglerar mark och rättighetsfrågor som utgör ett centralt rättsområde i Sverige. Det är inte acceptabelt från rättssäkerhetssynpunkt att bygga svensk lagstiftning beträffande dessa frågor på så här vagt formulerade och allmänt hållna artiklar. LRF gör en genomgång av de olika delarna i konventionstexten och kommenterar de mest kritiska artiklarna närmare.

Sammantaget avstyrker LRF förslaget till nordisk samekonvention.

LRFs avstyrkande innebär naturligtvis inte att förbundet avvisar samiskt inflytande eller bestämmande i frågor som rör samernas ekonomiska, sociala och kulturella utveckling. Förbundets uppfattning är dock att rätten till inflytande och bestämmande ska koncentreras till den kulturella utvecklingen och de traditionella samiska näringarna och får inte leda till nya rättighetsförhållanden eller i grunden förändra den offentliga förvaltningen. Det samiska inflytandet måste stå i rimlig proportion till andra näringsutövarers och medborgares berättigade krav på inflytande över samhällsutvecklingen. Bestämmanderätten för samerna måste grunda sig på politiska överväganden av Sveriges regering och riksdag och få sin närmare innebörd och utformning genom nationell lagstiftning.

Strategi om rätt till självbestämmande

På Sametinget 2004 föreslogs en strategi för implementering av det samiska folkets rätt till självbestämmande på den svenska sidan av Sapmi. Strategin antogs av tinget året efter.

Utgångspunkten är att Sverige är en stat baserad på territoriet av två folk med lika rättigheter. I självbestämmanderätten ingår en rätt för det samiska folket att självt bestämma över samernas traditionella land- och vattenområden samt naturresurser. Det ingår också en rätt att utöva väsentligt större inflytande över det icke-traditionella resursutnyttjandet i de samiska områdena. Vidare har samerna rätt till del i

vinst från utvinning av naturresurser som mineraler, skog och vattenkraft i de traditionella samiska områdena, och de måste själva få bestämma över bosättning och turistetableringar i de traditionella samiska områdena. Sverige har en skyldighet att förhindra att brist på resurser omöjliggör en implementering av samernas självbestämmanderätt. Rätten torde dock kunna implementeras mer effektivt genom att samerna får tillbaka naturresurserna i de traditionella samiska områdena. Särskilt effektiv torde en samisk beskattningsrätt av naturresurser i de samiska områdena vara, men även en samisk inkomstskatt, punktskatter och biltullar kan aktualiseras enligt strategiförslaget. Det finns argument som talar både för och emot att skapa samiska kommuner. Samekommunens huvudsakliga uppgifter kan förväntas bestå i att implementera sametingets beslut på det lokala planet samt fatta beslut i frågor som går utanför de traditionella näringarna. Därmed inte sagt att rennäringen är rättighetshavare till samtliga resurser i de traditionella samiska områdena.

FN:s urfolksdeklaration

Generalförsamlingen antog en urfolksdeklaration 2007. Sverige röstade för och avgav samtidigt en s.k. röstförklaring, ett klargörande hur den svenska regeringen ser på deklarationen. Ur röstförklaringen:

“The political discussion on self-determination cannot be separated from the question of land rights. The Government of Sweden must maintain a balance between the competing interests of different groups living in the same areas of northern Sweden.

It is the interpretation of the Swedish government that the reference to indigenous peoples' rights in Articles 26(1), 27 and 28 plus references to ownership and control in Article 26(2) in the Swedish context applies to the traditional rights of the Sami people. In Sweden those rights are called reindeer herding rights and include the right to use land and water for the maintenance for Sami members of reindeer herding communities (...). In the Swedish context Article 28 does not give the Sami the right to redress for regular forestry by the forest owner. Furthermore, the Swedish Government is of the opinion that its present legal system meets the general requirements in Article 27 and 28 and has presently no intention to adjust Swedish legislation in this regard.

Sweden is furthermore of the opinion that Article 32(2) shall be interpreted as a guarantee that indigenous people must be consulted, not as giving them a right of veto.”

Röstförklaringen ignoreras i Samerådets och Sametingens pressmeddelande:

”Vi välkomnar särskilt deklarationens uttryckliga erkännande att urfolken har en oreserverad rätt till självbestämmande, vilket innefattar det samiska folket att fritt avgöra sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling, samt kontrollera och besluta över sina egna naturresurser. Deklarationen proklamerar att Finland, Norge, Ryssland och Sverige inte längre kan betrakta landområden som samerna traditionellt brukat som statens eller någon tredje parts egendom. Deklarationen förpliktigar staterna att erkänna att samerna är ägare av traditionella landområden och naturresurser. Detta innebär exempelvis att samisk mark inte längre kan användas utan att samerna i förväg informerats och gett sitt oberoende samtycke (...). Vi förväntar oss nu att Finland, Norge, Ryssland och Sverige initierar en process så att marker som konfiskerats under kolonisationen återlämnas till samerna.

FN:s urfolksdeklaration går mycket längre än ILO-konventionen 169 och den föreslagna nordiska samekonventionen. Genom antagandet av FN-deklarationen som innehåller internationella minimistandarder måste Finland, Norge, Ryssland och Sverige följaktligen anta ILO 169, och de nordiska staterna utan dröjsmål anta den föreslagna nordiska samekonventionen.”

Hur ska formen för samlevnad utvecklas?

Det uppkomna politiska läget diskuteras ingående på LRF Skogsägarna. Det konstateras att betänkanden och juridiska processer anhopas men tendensen är att frågor och uppgifter bara rullas framåt. På förbundet ställs frågan hur Sametinget och samebyarna egentligen ser på framtiden. Ligger det rentav i Sametingets intresse att ”inte gå i mål” i Sverige, utan låta det internationella trycket verka mot en osäker regering? LRF Skogsägarna hoppas därför på ett samlat politiskt grepp om den inrikespolitiska frågan som så uppenbart påverkar relationen mellan de areella näringarna.

Svaret kommer då ”alliansregeringen” tillsätter en arbetsgrupp med uppgiften att gå igenom de liggande utredningsförslagen och försöka enas om vilka av förslagen som är genomförbara och vilka som bör

avskrivas. Regeringen siktar på en sameproposition 2008. Önskvärt är att oppositionen ansluter.

I Skogsägarnas Inlandsråd diskuteras vad som krävs av den politik som rymmer såväl ansvarsfulla avvägningar mellan rennäring och andra areella näringar som ändamålsenliga anpassningar av lagstiftning och som uppammar en lokal samverkan mellan skogsbrukare och renägare. Rådet registrerar att man från samisk sida alltmer tar utgångspunkt i traktat som har långt till de verkliga förutsättningarna för samlevnad och markanvändning i norra Sverige. Samernas skogspolicy brister i respekten för äganderätten och anses så pass onyanserad att den inte duger för en framåtsyftande diskussion mellan rennäring och skogsbruk. Skogsägarföreningarna rapporterar om ett minskat intresse från samerna för dialogen med skogsägarrörelsen. Men Inlandsrådet följer också med stort intresse reaktionerna i det historiska renbetesmålet i Härjedalen där målsättningen, efter att rättsläget klarlagts, från markägarsidan är att åstadkomma en lokal samverkanslösning baserad på nyttjanderättsavtal. En process av annat slag, och som också bör ha framtiden för sig, är Skogsstyrelsens nya former av renbruksplaner.

Sven Erik Hammar på KSLA

I ett anförande på Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien 2007 svarar Sven Erik Hammar, ordf. Skogsägarnas Inlandsråd, på frågor om konstruktiv samverkan mellan rennäring och andra glesbygdsnäringar.

Den lokala dialogen mellan skogs- och renskötselföretag behöver utvecklas! ”Vi tror på lokala lösningar där man kan diskutera anpassningar – åt båda håll – i skogsbruket och renskötelsen”, säger Sven Erik Hammar. Finns det inom något särskilt viktigt område behov av större hänsyn eller anpassning till renskötelsen, än vad som ryms inom gällande rätt, bör denna utökade hänsyn regleras i någon form av avtal mellan markägare och renägare. Här bör staten kunna ge sitt stöd, menar han. Skador av ren på skog kan för en enskild markägare bli kännbara, så det är viktigt att det går smidigt och enkelt att reglera dessa.

Sven Erik Hammar är väl insatt i politiken kring den ”parallella” modellen för samlevnad som centreras kring urbefolkningars rätt till självbestämmande. Den känns nästan lite överklig. – *Det gäller nu för oss alla att ta ansvar och undvika en negativ uppsplittring av be-*

folkningen i norra Sverige. Vår gemensamma historia handlar om möten mellan de som odlade landet, de som arbetade i skogen och renskötarna. Idag måste glesbygdsnäringarnas folk acceptera varandras ansträngningar att utveckla sina verksamheter för att upprätthålla lönsamhet och framtidstro. För detta krävs kontakter och goda kunskaper om varandras näringar.

Det ingår respekt när människor tar itu med sina gemensamma frågor. Att skjuta dem ifrån sig innebär att man låter andra – som vet mindre om rådande förhållanden och kan vara mindre ansvarskännande – bestämma om framtiden.

Så svaret på mötets fråga blir: Möjligheter till konstruktiv samverkan finns! Det hänger på viljan! Familjeskogsbruket har viljan!

Profilen

Solveig Larsson, skogsägare i Bjurön, är i händelsernas centrum när villkoren för skogsbruket omformas. När redaktör Pär Fornling på *Vi Skogsägare* hittar henne för en intervju om uppdragen som expert eller rådgivare, tillika representant för familjeskogsbruket, sitter hon på älgpass. Hon var expert i ILO-utredningen och fick förtroendet i tre tunga utredningar några år senare, Jakt- och fiskerättsutredningen, Gränsdragningskommisionen och den Skogspolitiska utredningen. – Det har varit mycket ett tag, men jag trivs med frågorna. För min del går äganderätten som en röd tråd genom alla utredningarna. ...Men nu är det dags för redaktören att lämna passet.

Efter Gudrun

Enkäter visar att Gudrun drabbade 50 000 skogsägare hårt. Omräknat är det 40 % av alla skogsgårdar i Götaland. I mitten av januari 2006 hade tre fjärdedelar av det stormfällda virket upparbetats. Nästan 90 % av skogsägarna säger sig ha en fortsatt tro på skogen. En tredjedel känner ganska stor oro och även sorg till följd av stormen.

– Mitt starkaste intryck då var mötet med alla drabbade människor. Nu talar man om att ge sig ut för att plantera, det är skönt att böra. (Ulrica Messing, näringsminister).

– Vi har fått ett bra samarbete mellan näringsdepartement, föreningar, fackföreningar och skogsindustri. (Christer Segerstéen, v. ordf. Södra).

– Vi har 10-15 svåra år framför oss. För att pengarna inte ska försvinna i skatt tycker jag att skogsskadekonton och skogskonton borde kunna överlätas vid generationsskiften. (Ingemar Petersson, Geramon, skogsägare).

– Det viktiga är att brötarna kommer bort. Där kommer vi att vara mycket tydliga. (Göran Enander, GD Skogsstyrelsen).

– För att skydda våra medlemmars stående skog har vi infört ”städkontrakt”. Virke har vi annars redan så det räcker. (Mats Sandgren, skogsdirektör Södra).

– Ersättningen kommer, det är bara att ge sig ut och plantera så fort tjälen gått ur marken. (Ulrica Messing, näringsminister).

– Inför den här säsongen har vi sålt alla de 37 miljoner plantor som går att få fram. Det innebär att en del måste vänta till nästa säsong. (Mats Sandgren, skogsdirektör Södra).

Vi Skogsägare rapporterar...

... om varma vårvindar

Redaktören för *Vi Skogsägare* jämför årstidernas växlingar med näringspolitikens skiftande stämningar. Varma vårvindar drar genom skogen. Visst, termometern visar minus och snön ligger kvar, men vi talar ändå inte om vädret. En titt i den näringspolitiska kalendern bekräftar scenförändringen: Skogspolitiska utredningen lyfter produktionen igen. Regeringen och näringen är häpnadsväckande överens i ”branschsamtalet”. Energikommisionen söker vägar för att bryta oljeberoendet. Skogen blir en påtaglig del i EU:s forskningsprogram. Kampanjen för träbyggande har fått in en högre växel. Längre har näringspolitiken handlat om ett försvar för rätten att bruka skogen. Men nu finns det i alla fall en offensiv motpol. Varför sker vändningen just nu, undrar *Vi Skogsägare*. Skogsnäringen kan i varje fall inte ta åt sig hela förtjänsten.

... från Segerstéens badbrygga

Det rapporteras att LRF Skogsägarnas ordförande Christer Segerstéen fortfarande njuter på sin brygga vid Ämmern. Det är sensommar och han har nyligen bilat genom skogslandet, övertygad om skogens möjligheter. Sommaridyllen till trots tränger sig plikten ändå på, och Segerstéen bockar av den näringspolitiska agendan. Hans tankar går till politikerna inför det stundande valet. Allt vackert tal om en levande landsbygd och stabil sysselsättning förutsätter att vi inom skogsbruket har konkurrensneutrala villkor mot omvärlden. Respektera äganderätten, se skogsbruket som en resurs för uthållig utveckling i Sverige! Sedan var det dags för ett dopp.

... att LRF Skogsägarna ser hösten an med tillförsikt

Linda Hedlund, LRF Skogsägarnas blivande chef, gläds åt att både Oljekommissionen och Skogsutredningen varit lyhörda för skogsägarnas frågor. – *Nu ligger vårt projekt Kraftsamlings Skog i startgroparna. Med det kan vi visa att vi menar allvar med att öka tillväxten i de svenska skogarna. LRF satsar 18 milj. kronor under fyra år och föreningarna lägger till mer än så i ett stort projekt om riktad rådgivning och kompetensutveckling. Det nya Landsbygdsprogrammet (LBU) innehåller delar som bör kunna vara med och finansiera våra satsningar. Och EU-kommissionens nya handlingsplan för skog bör kunna ge ökade förutsättningar för att skogsnäringen ska få genomslag på alla politikområden. Och det behövs.*

Förslag till skogsutredaren

LRF Skogsägarna presenterar i en **skrivelse till Skogsutredningen** 2004 en tät och utförlig genomgång av hela skogsvårdslagstiftningen och ger konkreta förslag till förbättringar med kommentarer. Utgångspunkten är utredningens direktiv och LRF Skogsägarnas ”Strategi för svenskt familjeskogsbruk 2010”. Förbundets genomgång inspirerades också av kontakter med lagloka med förflutet i skogsvårdsorganisationen.

Ledstjärnan för familjeskogsbrukets strategi är ”ett fritt, lönsamt familjeskogsbruk”, med balans mellan mål för produktion, miljö och sociala intressen. Näringspolitiken i vid bemärkelse behöver utformas så att den stimulerar verksamheter och stärker

framtidstron i branschen. Det handlar om att hantera ekonomiska, miljömässiga och sociala frågor på ett avvägt sätt. Mycket kommer att hänga på att familjeskogsbruket utvecklas väl. Som kännetecken för en skogspolitik som är positiv för familjeskogsbruket betonas respekten för äganderätten, ett delat ansvar mellan staten och markägarna, en satsning på ”kunskapslinjen” samt avveckling av onödig byråkrati. Skogsvårdslagstiftningen bör följaktligen utformas så att den blir en väl förankrad uppsättning regler som faller på plats i skogspolitikens helhet.

Det kan finnas anledning, menar förbundet, att påminna om hur olika former av skogliga sociala värden behandlas politiskt. Traditionellt friluftsliv ryms under miljömålet och skogsvårdslagen i skogspolitiken. Redan på 1930-talet övergavs tanken på att dirigera fritidsfolket till särskilda friluftsområden. I stället uppfanns dagens allemansrätt, och under 1950-talet infördes strandskyddet. Att ransonera skogsresurserna med tanke på den lokala sysselsättningen fanns under längre tid i skogsvårdslagen men släpptes. I den kommunala planeringen finns sedan decennier sociala ambitioner. Betydelsen av en nations sociala kapital markeras allt mer i samhällsdebatten. När skogspolitiken nu ses över vill LRF Skogsägarna påminna om att ett par hundratusen beslutsföra familjeskogsbrukare, tillika småföretagare, i många avseenden utgör kärnan i landsbygdens sociala kapital. Häri ligger det väsentligaste sociala värdet.

Det fjortonsidiga dokumentet observerades av Skogsutredningen men absorberades inte.

Första reaktion på Mervärdesskog

Landshövding Maggie Mikaelsson har arbetat med skogsutredningen sedan 2004. Hösten 2006 läggs slutbetänkandet ”Mervärdesskog”.

Göran Enander, Skogsstyrelsens GD, anser att det är bra att det inte finns någon omtolkning i avvägningen mellan miljö och produktion. Han delar uppfattningen att mycket kan göras inom dagens regelverk, men varnar för att tempot måste snabbas upp när det gäller miljömålet 2010.

Linda Hedlund, LRF Skogsägarna, tycker att det är en bra utredning som tar fasta på ökad tillväxt i

skogen och vårt behov av förnyad råvara. Däremot borde utredningen gått vidare med en översyn av Skogsstyrelsen.

Mikael Karlsson, Naturskyddsföreningen, vill att utredningen hamnar i byrålådan, eftersom den är produktionsfokuserad och miljöanalyser saknas.

Stefan Wirtén, Skogsindustrierna, menar att utredningen ger förutsättningar att öka produktionen.

Utredaren själv är mindre oroad av tempot i markavsättningarna. Det viktiga är riktningen och att arbete pågår. Desto mer oroad är hon över viltskadorna. Samhällsekonomiskt har vi inte råd med skadefrekvensen, anser Maggie Mikaelsson.

Kunskapsnivån räcker inte

En särskild utredare presenterar sitt resultat i **Kunskapsuppbyggnaden om biologisk mångfald (SOU 2005:94)**. LRF Skogsägarna delar uppfattningen att kunskapen i stort sett är tillfredsställande för Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt odlingslandskap. Utredaren drar slutsatsen att det är tid att i högre utsträckning än hittills göra vetenskapliga synteser om den biologiska mångfalden, som kan komma till praktisk användning. Förbundet har ingen annan åsikt. Centrum för biologisk mångfald, CBM, skulle kunna fylla den rollen. Men LRF Skogsägarna delar inte uppfattningen att det är ett samhällsproblem att de frivilliga avsättningarnas lokalisering till stora delar är okänd. Dessa avsättningar är och ska vara produkter av ägarnas egna beslut. Staten har inget facit för avsättningarna och har ingen rätt att inkräva uppgifter eller utlämna data till andra intressenter.

Förbundet instämmer i att det är hög tid att tillsätta en parlamentarisk utredning som tittar på effektiviteten i det svenska miljöarbetet. En rådande svaghet är att de areella näringarna, som faktiskt berörs av nästan alla miljö kvalitetsmål, inte getts någon plats i Miljömålsrådet.

Utökad lovplikt avslås

LRF sammanfattar sina synpunkter på PBL-kommitténs slutbetänkande **Får jag lov? – Om planering och byggande (SOU 2005:77)**. LRF avstyrker

förslaget att utöka den generella bygg- och rivningslovsplikten till att omfatta ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk och därmed jämförlig näring i område utanför detaljplan. Den generella bygglovsplikten bör i stället inskränkas så att inte all ändrad användning av byggnader kräver bygglov. Det bör införas en möjlighet för den enskilde att få bindande förhandsbesked om i vilka fall bygglov krävs. Förbundet ser positivt på förslaget till samordning mellan miljöbalken och plan- och bygglagen samt att proportionalitetsprincipen kommer tydligare till uttryck i plan- och bygglagen. Det är däremot en brist att kommittén inte övervägt att vidga kretsen av aktörer som kan initiera en planprocess. PBL-kommittén föreslår att miljöorganisationer ska ges möjlighet överklaga vissa beslut enligt PBL. LRF:s inställning är att rätten att föra talan bör vara begränsad till de fysiska och juridiska personer som är sakägare i mål och ärenden.

EU:s handlingsplan för skog

LRF Skogsägarna delar EU-kommissionens bedömning att det finns behov av en ny handlingsplan för skog och skogsbruk. Förbundet anser att en handlingsplan skulle vinna i konkretion på att baseras på ”interna” europeiska åtaganden som t.ex. MCPFE-processen. Subsidiaritetsprincipen är väl förankrad, skoglig lagstiftning är medlemsstaternas suveräna kompetensområde.

LRF Skogsägarna sammanfattar synen på viktiga insatsområden i EU:s skogliga uppdrag:

- marknadsföring av skogsbruksmodell för EU, baserad på viktiga nämnare/element i europeiskt skogsbruk (kan baseras på MCPFE-processen).
- åtgärder för att stärka skogsbrukets konkurrenskraft och dess bidrag till måluppfyllelse för t ex energi-, klimat- och miljöpolitiken.
- konkreta insatser för att främja användningen av trä.

- analys av det samlade skogsklustrets potential och konkurrenskraft.
- studie av hur processer inom andra politikområden påverkar skogsbrukets förutsättningar.
- åtgärder för ”mobilisering” av unionens skogsresurser, med tyngdpunkt på familjeskogsbruket.

Genomförandet av EU:s skogsstrategi från 1998 visade oförmågan att hantera ett komplext politikområde som skogsbruk. LRF Skogsägarna vill ge sitt stöd till **EU:s handlingsplan för skog** (2006) som ett instrument för samordning av gemenskapens åtgärder angående skog och skogsbruk. Planen föreslås bli femårig (2007-2011). Den har fyra huvudmål: Förbättra långsiktig konkurrenskraft, Förbättra och skydda miljön, Bidra till livskvalité samt Främja samordning och kommunikation. Därtill finns ett antal nyckelåtgärder, varav en är att stärka EU:s profil internationellt. För den som oroar sig för ökade inslag av styrning av skogspolitiken inom EU är det här problemet ligger, menar LRF Skogsägarna. Man kommer inte närmare en gemensam skogspolitik av att samordna skogsfrågorna med t.ex. handels-, miljö- och energifrågor som redan regleras av EU-lagstiftning. Däremot finns risker med ökad central styrning av frågorna när man gemensamt tar ställning till skilda skogspolicyfrågor inom t.ex. FN-förhandlingar.

Ett ständigt bekymmer har varit Kommissionens bristande förmåga att samordna de olika direktoratens insatser för skog och skogsbruk. Avgörande för om en handlingsplan kan bli framgångsrik kommer, enligt LRF Skogsägarna, att hänga på att det finns klara regler för hur detta samarbete mellan direktoraten ska ske och att ansvaret är tydligt definierat. Förbundet trycker på för att näringsens organisationer ska få bättre möjlighet att delta i och påverka genomförandet av handlingsplanen.

Mer pengar till landsbygden

LRF yttrar sig om föreskrifterna för kommande landsbygdsprogram till Jordbruksverket (2006). Det

har tack vare utökningen av programmet med 1 miljard kr/år blivit ett balanserat program, menar LRF, med utrymme för en ökad satsning på landsbygdsutveckling, samtidigt som man i stort sett behåller nivån på miljöersättningarna. Dock ifrågasätter LRF några delar av programmet och reagerar bl.a. på hur skogsåtgärderna hanteras. Föreskrifter för skogliga miljöåtgärder borde, menar LRF, finnas med och hanteras enhetligt med övriga åtgärder.

Dyra krav på generell hänsyn

Linda Hedlund i Vi Skogsägare nr3/2007: *Miljödomstolen i Vänersborg har i två domar lagt nivån på ”toleransavdraget” vid inträngsersättning. Domarna säger att avdraget kan utgöra 5 % av virkesvärdet för berörd del av fastigheten. LRF Skogsägarnas reaktion har alltid varit att det inte ska vara något toleransavdrag alls. Ett sådant är inte rimligt när skogsägaren fräntas rätten att bruka skogen. Ersättningen bör då motsvara hela marknadsvärdet. LRF Skogsägarna har i en skrivelse varslat regeringen om denna felsyn. Eftersom toleransavdraget ska bygga på lagens krav om generell hänsyn i skogsbruket, ändrar Skogsstyrelsen sin praxis för hänsyn enligt skogsvårdslagen med stöd av domarna. Nu ska skogsägaren därför avsätta 5 % av virkesvärdet för att nå upp till skogsvårdslagens krav. Tidigare praxis varierade mellan 2 och 10 % och utgick då från volymen, inte värdet. Att utgå från volymen betyder att man kan spara ekonomiskt mindre värdefulla träd som i stället har böga naturvårdsvärden.* Linda Hedlund ifrågasätter Skogsstyrelsens praxisändring i gällande lagstiftning på dessa lösa grunder.

Skogsbruket säger nej till km-skatten

Utredningen om vägavgifter på E6 lägger ett generellt perspektiv på frågan om vägavgifter. Den finner många skäl att införa en km-skatt för tunga lastbilar, men hänvisar också till regeringens uttalande om att då förutsätts att ytterligare analyser inte får visa på orimliga konsekvenser för regioner och näringar. LRF och Skogsindustrierna yttrar sig gemensamt

över betänkandet **Andra vägar att finansiera nya vägar (SOU 2006:33)**.

LRF:s och Skogsindustriernas ståndpunkter:

- Det allmänna vägnätet ska som idag finansieras med statliga anslag. Undantag bör kunna göras i mycket speciella fall.
- Organisationerna delar inte utredningens syn på möjligheten att införa km-skatt. En sådan skatt på avstånd kan i ett avlångt Sverige inte hanteras utan stora negativa följdverkningar för regioner och näringar med stora transportbehov.
- Organisationerna stödjer den principiella uppläggningsen enligt "Eurovinjett" för svenska förhållanden. Ett avgiftssystem för tunga transporter, som omfattar det allmänna huvudvägnätet och gäller för alla transportörer, svenska som utländska, är den lösning som passar bäst. Bristen i dagens system är kontrollen av efterlevnaden samt uppbörden för de utländska bilarna.
- En fortsatt utvärdering av en långsiktig modell för vägtrafikbeskattningen, som kan säkra en balanserad utveckling av näringsliv och regioner, måste få högsta prioritet.

Organisationerna har tidigare i svaret på betänkandet "Skatt på väg"(2004) tillsammans med Sveriges Åkeriföretag utrett konsekvenser av en km-skatt. Utvärderingen visade att den årliga kostnaden för skogsnäringens transporter skulle öka med 1,8 miljarder kronor genom införande av km-skatt och höjd dieselskatt. Konsekvenserna skulle bli orimliga såväl på det regionala planet som generellt för de gröna näringarna.

Nya konsekvensutredningar

Regeringen ger sina myndigheter Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA) och Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) i uppdrag att utvärdera förutsättningarna för en km-skatt. I sitt svar till finansdepartementet 2007 yttrar sig LRF och LRF Skogsägarna över rapporternas analyser, bl.a. huruvi-

da kilometerskatt för lastbilar kan bidra till att delar av samhällets kostnader förs över på brukaren. LRF noterar att SIKA är tveksamt till om en kilometerskatt är samhällsekonomiskt lönsam. Institutet anser att ett kilometerskattesystem leder till minskade externa kostnader till följd av den mängd anpassningar som skatten väntas ge upphov till. Förbundet uppger om att rationaliseringar redan pågår i snabb takt och att en kilometerskatt knappast påverkar en övergång till järnvägstransporter, eftersom järnvägens flaskhalsar är mycket kännbara för skogsnäringen. Skogforsk utreder på uppdrag av ITPS effekterna för svenskt skogsbruk av en km-skatt och kom fram till att näringens årliga vägtransportkostnader skulle öka med ca 700 milj. kr.

LRF sammanfattar sitt remissvar:

- Sverige bör eftersträva en praktisk form av europeisk harmonisering när det gäller km-skatteverkytet. Även anpassningar av dieselskatten bör ta hänsyn till utvecklingen i andra länder.
- Ett framtida avgiftsuttag måste beakta Sveriges speciella förutsättningar med stor andel glesbygd där landsvägstransporter fyller en viktig roll, inte minst för jord- och skogsbruket.
- Det måste vara självklart att en eventuell skatt differentieras med hänsyn till relevanta egenskaper hos fordonen samt var och när fordonen framförs.
- Km-skatt påskyndar inte övergång till andra transportslag i de areella näringarna.
- Km-skatt för tunga landsvägstransporter i kombination med restitution av dieselskatt tror inte LRF är en möjlig lösning.
- Vägavgifter eller trängselavgifter är i Sverige sannolikt ett bättre sätt att hantera specifika lokala eller regionala problem med lokal klimatpåverkan, trängsel och buller.
- Implementeringen av Sveriges klimatmål 2020 förutsätter ett aktivt utnyttjande av bioenergi, vilket i sin tur förutsätter tillgång till kostnads-effektiva transporter.

Även Konjunkturinstitutet (KI) får i uppdrag att analysera kilometerskattens konsekvenser. KI:s analys kommenteras av Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). I en kritisk genomgång pekar SLU på KI:s huvudsakligen miljöekonomiska och nationalekonomiska perspektiv och kompletterar KI:s utredning med en industriell, företagsekonomisk ansats så att avvägningar underlättas. SLU drar slutsatsen att effekterna för skogsnäringen blir avsevärda och anser inte att KI visat på positiva och hanterbara konsekvenser av en kilometerbeskattning.

Skogsbruket och åkeriföretagen uppdrar åt Skogforsk att göra en fördjupad analys av utredningen om konsekvenser för skogsnäringen av Skatt på väg (SOU 2004:63). Den fördjupade studien av fem sågverk, två bioenergiföretag och ett åkeriföretag bekräftar bilden att en avståndsrelaterad vägtrafikbeskattning innebär stora merkostnader som hotar lönsamhet och jobb.

Regeringen annonserade i sin transportpolitiska proposition 2006 att en kilometerskatt för tunga lastbilar kan införas under förutsättning att skattens effekter inte blir orimliga för regioner och näringar. Eftersom någon proposition om ”skatt på avstånd” inte läggs av regeringen, anser LRF Skogsägarna att den allvarliga frågan för tillfället är avförd från den politiska agendan.

Tillstånd för husbehovstäkt avstyrks

LRF avstyrker Naturvårdsverkets förslag att införa **tillstånds- och anmälningsplikt för husbehovstäkter av naturgrus (Dnr 381-3037-05R)**. Motivet är att förslagen medför omfattande administrativ byråkrati som försvårar verksamheten, särskilt för berörda småföretag i jordbruket och familjeskogsbruket. Viktiga verksamheter som kan komma att byråkratiseras och fördras är byggande och underhåll av skogsvägar, avlägg mm. Husbehovstäkterna sköts normalt mycket väl och har inga negativa naturvårds- eller miljöeffekter som motiverar förslaget. Nuvarande lagstiftning anser LRF vara tillfyllest. Tillståndsprövning kan medföra intrång i pågående markanvändning, d v s förlust av rättighet utan att det i förslaget anges hur denna ska ersättas. Detta är oacceptabelt. Genom information/utbildning kan

kvalitetssäkring åstadkommas mycket effektivare på frivillig väg. LRF är berett att medverka genom utbildningsaktiviteter.

Förslaget om tillståndsplikt fördes inte vidare.

Ampert om CBD

LRF Skogsägarna har tagit del av remissversionen av rapporten **om konventionen om biologisk mångfald (CBD)** från Naturvårdsverket (2006). Svaret är kort och ampert. Projektet har främst behandlat vård och förvaltning av den biologiska mångfalden från ett övergripande administrativt myndighetsperspektiv. Rapporten noterar inte vilket omfattande arbete med information och utbildning som lagts ned för att sprida kunskap om biologisk mångfald i skogsbruket. Inte heller nämns den kraftfulla satsning som svenskt skogsbruk gör inom skogscertifiering med 15 milj. ha certifierad skogsmark. I stället lyfts skogsbruket fram som ett särskilt problem och det påstås utan närmare verifiering att naturvårdsincitamentet är alltför svagt för de privata bolagen. LRF Skogsägarna önskar sig inför kommande utvärderingar en bättre helhetssyn och ett Naturvårdsverk som kan kommunicera med skogsbruket.

Askåterföring vid bränsleuttag

LRF Skogsägarna kommer med några mindre påpekanden om Skogsstyrelsens reviderade **rekommendationer vid uttag av skogsbränsle och vid kompensationsgödsling** (2006). Myndigheten bör satsa på förenklade rekommendationer som anpassas till god konventionell teknik. I avsikt att förenkla budskapet och motivera skogsägarna att kompensationsgödsla anser förbundet att den s.k. schablonmodellen är att föredra med resp. 2 och 3 ton aska/ha beroende på bonitet. Eftersom vittringen anses kompensera för näringsförlusterna vid stamvedsuttag, kan riktvärden rörande kompensation för uttag av stamved utelämnas. Frågan om i vilka bestånd och när aska bör återföras hålls relativt öppen i rekommendationerna. Förbundet ser det som en stor fördel att dessa under

vissa villkor godkänner att kompensationsgödsling kan ske under hyggesfasen.

EU:s vattendirektiv oroar

LRF Skogsägarna tar initiativ till att samla alla skogliga intressenter för att diskutera skog och vatten med anledning av staplade osäkerheter vid genomförandet av EU:s vattendirektiv. Och LRF ber i ett brev att regeringen slår av på takten. Det finns inget behov att vara först ut med detta. Viktigare är att det blir rätt och att alla känner sig delaktiga i processen, menar man från LRF Skogsägarna.

LRF sänder en skarp skrivelse till **regeringen om den svenska implementeringen** av vattendirektivet och ber om ett särskilt möte. LRF är oroat över bristen på politisk styrning då det gäller genomförandet av ramdirektivet för vatten. Det är fullständigt orimligt att ambitionsnivån för genomförandet av vattendirektivet i Sverige ska överlämnas till en liten grupp forskare och tjänstemän på myndighetsnivå. Naturvårdsverket har som utgångspunkt att arbetet huvudsakligen handlar om strikt naturvetenskapliga bedömningar. LRF anser att denna inställning är felaktig. I princip alla beslut och ställningstaganden enligt direktivet omfattar en viss grad av politisk bedömning. Vid en internationell utblick finner förbundet att andra länder betraktar ambitionsnivån i ramdirektivet som en viktig politisk fråga. LRF anser därför att arbetet i större utsträckning än idag måste vara föremål för medvetna politiska överväganden, som utgår från en helhetssyn och som säkerställer att prioriteringar och målkonflikter hanteras på ett rimligt sätt, och att konsekvenser av alla viktigare ställningstaganden utreds och beaktas.

Sverige har bestämt att den fördjupade karaktärisering som ska ligga till grund för förvaltningsplaner och åtgärdsprogram ska vara klar 2007. EU kräver ingen rapportering detta år utan tidtabellen är självpåtagen. Enligt LRF finns det en rad omständigheter som starkt talar för att tiden bör förlängas. Ett skäl är att Sverige binder upp sig vid en ambitionsnivå som går betydligt längre än vad som kommer att gälla för övriga Europa. Hetsen riskerar både kvaliteten i karaktäriseringen och går ut över allmänhetens möjligheter till deltagande. Det är fullständigt oacceptabelt att den självpåtagna tidtabellen ska drabba berörda

verksamhetsutövare. Det krävs tid för att den svenska vattenförvaltningen ska kunna utformas och utvecklas på ett godtagbart sätt. Tidtabellen ger emellertid inte utrymme för detta, varför LRF föreslår att tidpunkten ändras till 2009.

Makt via offentlig upphandling

Linda Hedlund i Vi Skogsägare nr 4/2007: *Stora delar av marknaden för skogsprodukter kräver certifiering av skogsbruket. Men nu står skogsbruket inför något som kan liknas vid certifieringsvång. Länder inom EU börjar införa kriterier för offentlig upphandling av produkter från skogsråvara. Först ut är England och Danmark. Ett EU-land kan inte kräva certifiering, det skulle strida mot frihandelsreglerna. Däremot kan landet vid offentlig upphandling lägga bevisbördan på skogbrukaren för att kriterier i enlighet med en viss certifiering följs. Enligt Linda Hedlund måste det vara möjligt för icke-certifierade skogsägare att leva upp till kriterier för offentlig upphandling. Det är en viktig principfråga. Bästa lösningen vore förmodligen något EU-gemensamt, men vägen dit är sannolikt ganska lång då många viljor ska sammas. Därför är det viktigt att värna PEFC och säkra att det åtminstone finns mer än ett accepterat certifieringssystem. Vad skulle hända med skogsbruket om en monopolist hamnar vid rodret via offentlig upphandling inom EU?*

Slutbetänkandet Mervärdesskog

Utredaren Maggi Mikaelssons uppgift var inte att ompröva grunderna i 1994 års skogspolitik utan att föreslå förändringar i syfte att förbättra politiken. Den omfattande utvärderingen av skogspolitikens effekter, SUS 2001, har varit en viktig källa för utredningen. Utredaren valde att arbeta utåtriktat med goda möjligheter till insyn för sektorn.

Utredningen finner trots vissa tendenser till mattade ambitionsnivåer inte tiden mogen för att förorda några mer omvälvande förändringar. Den vill dock lyfta fram skogens roll i klimatfrågan, dess sociala värden och att det finns skäl att konkretisera det över-

gripande produktionsmålet. Vidare behöver Sverige en strategisk plan för de internationella skogsfrågorna. Utredningen bänder i det tilltrasslade systemet för indelning av skogsrelaterade ägoslag, en fråga som blivit mer akut inte minst för att underlätta jämförelser med andra länder.

Vad gäller frågan om målkonflikter är det svårt att peka ut sådana i den gällande skogspolitiken, enligt utredningen. Grundtanken är att de två övergripande målen inte ska stå i konflikt med varandra. Här konstaterar utredaren att målen är taktiskt vaga och att det saknas preciseringar hur avvägningar bör gå till. Men de skogliga sektorsmålen som tillkommit för att ”ge kött på benen” innebär knappast några målkonflikter. Att det är svårt identifiera målkonflikter mellan de övergripande målen förklaras bl.a. av att produktionsmålet getts få konkretiseringar. Någon egentlig genomgång av konflikter mellan skogspolitikens mål och medel och andra politikområden görs inte.

Utredningen bedömer att det finns stora möjligheter till ökad virkesproduktion inom ramarna för dagens lagstiftning och politik. Något mål för virkesproduktionen bör inte fattas på politisk nivå. Däremot är det önskvärt, anser utredningen, att Skogsstyrelsen, i samråd med näringen, diskuterar hur mål för virkesproduktionen ska utformas för att tydliggöra hur den ska kunna ökas. Utredningen pekar ut ett antal åtgärder som då kan bli viktiga: beskogning av nedlagd åkermark, bästa möjliga odlingsmaterial, gödsling, dikesrensning, främmande trädslag och begränsade viltskador. Särskilt skärps tonen om det konstanta problemet med viltskadorna. Vinterstammarna av älg måste reduceras och Skogsstyrelsen bör i större utsträckning använda sig av skogsvårdslagen.

Direktiven ger utredaren i uppdrag att belysa vad som ytterligare krävs för att 2010-målet om biologisk mångfald ska kunna uppfyllas. Men här kan utredningen bara hänvisa till Miljömålsrådets fördjupade utvärdering som är beräknad till 2008. Utredaren vill gärna se fler former av skydd för skog. Här hänvisas till Statskontorets uppdrag att utvärdera naturvårdsinstrumenten. Beträffande skogens sociala värden pekar utredningen på den brist på samordning som finns mellan statliga myndigheter, inte minst i relationen till kommunerna. Utredningen ser det naturligt att staten och kommunerna är beredda teckna avtal med privata markägare för olika typer av skötsel Anpassningar av sociala skäl.

Slutbetänkandet från **Skogsutredningen 2004, Mervärdesskog (SOU 2006:81)** remitteras till LRF Skogsägarna. Förbundet anser att Mervärdesskog utgör ett bra underlag för att göra justeringar i nuvarande skogspolitik. Men som förbundet framhåller behöver skogspolitik med helhetssyn inkludera även andra politikområden med tydlig bäring på skog och skogbruk, t.ex. den aktuella transportpolitiken och energipolitiken. Utredningen tar heller inte itu med de viktiga begreppen sektorsansvar resp. sektorsmyndighetsansvar vilket varit önskvärt.

Här följer en sammanfattning av LRF Skogsägarnas synpunkter på Maggi Mikaelssons ”iakttagelser och ställningstaganden”.

Skogspolitikens mål

Förbundet ställer sig bakom omformuleringen av skogsvårdslagens portalparagraf. Men det kvarstår att konkretisera portalens ”dubbla” mål för produktion och miljö så att dessa harmonierar utifrån ett helhetstänkande. LRF Skogsägarna är berett att delta i en sådan diskussion. Det är i sammanhanget viktigt att slå fast att det sammansatta övergripande målet gäller den nationella nivån. Att föra måldiskussionen i det enskilda beståndet är fel.

Fjällnära och svårföryngrad skog

Förbundet delar utredningens mening att lagens gränser för fjällnära skog och svårföryngrad skog bör ses över. Dagens regelverk är svåröverskådligt och till stora delar inaktuellt. Begreppet svårföryngrad skog är med tanke på praktisk erfarenhet och beprövad kunskap överspelat och bör fasas ut.

Ökad virkesproduktion

Förbundet instämmer i att virkesproduktionen i Sverige kan öka väsentligt utan att andra värden äventyras. Ökad produktion är sannolikt nödvändigt för att i ett helhetsperspektiv möta de krav som ett hållbart samhälle kommer att kräva. Produktionsmålet får emellertid inte tolkas som ett mål för årlig avverkning. Däremot bejakas att målet tar sikte på ökad tillväxt. Skogsägarrörelsen är inriktad på ett sådant produk-

tionsmål genom sin satsning i kampanjen ”Kraftsamling Skog”. Förbundet efterlyser hur staten bör agera för att främja tillväxten. Det är förvisso riktigt att politiken lämnar stort utrymme för åtgärder som höjer produktionen, men det finns hindrande regler och praxis i skogsbruket som borde kunna undanröjas utan att miljöambitionerna behöver minska. Exempelen är flerfaldiga, t.ex. bestämmelser om dikesrensning, gödsling, främmande trädslag och produktion på nedlagd åkermark.

Röjning

LRF Skogsägarna instämmer i att röjningsverksamheten måste öka, men avvisar tanken på en återgång till lagstadgad röjning. Ett argument är förstås att politiken ska lämna utrymme för skogsägarens egna beslut om hur skogen bör skötas. Ett annat är att det skulle vara mycket svårt att skriva föreskrifter utan att skogsskötseln likriktas på ett icke önskvärt sätt. Det starkaste verktyget för ändamålsenlig röjning är i stället sakkunnig rådgivning från bl.a. Skogsstyrelsens sida, vilket anses vara huvudskälet till att röjningsarealerna ökade under 1980-talet.

Skog och klövvilt

Utredningens grundinställning är att markägaren är ansvarig för att hålla en rimlig nivå på skador av klövvilt. Skogsstyrelsen har en tillsynsroll. Det är en uppfattning förbundet delar. Tillsynen bör innefatta ett ansvar för myndigheten att inventera och följa upp skadeläget i skogarna. Utredningen ser med tillförsikt fram mot ett aviserat nytt förslag till älgförvaltningsystem. Förbundet vill ta tillfället i akt att uppmana utredningen att ta tillvara tankarna i det förslag som bl.a. LRF Skogsägarna presenterade 2004.

Utarmning av biologisk mångfald

LRF Skogsägarna håller med om att Miljömålsrådets utvärdering, planerad till 2008, bör inväntas innan nya förslag lämnas inom detta område. Det hade varit olämpligt av utredningen att föregå dess samlade översyn. Att utvecklingen går åt rätt håll och att rikt-

ningen är lika viktig som takten är en slutsats som förbundet delar med utredningen.

Förbundet riktar också en uppmaning till politikererna att våga se miljömålen i ett vitt perspektiv så att de inte kommer att stå i konflikt med varandra till skada för helheten.

Skogens vatten

Betydelsen av skogens vatten är odiskutabel, men LRF Skogsägarna reagerar starkt mot att utredningen ger Skogsstyrelsen till synes fritt mandat att revidera 30§ SVL om hänsyn till vatten. Det hade behövts klarare direktiv från utredningen om föreskriftsarbete innan förslag till ändring av 30§ kan lämnas till riksdagen. Förbundet markerar att det är viktigt att skogens vattenfrågor inte utvecklas till en fristående lagstiftning.

Frivilliga avsättningar

Konceptet med frivilligt avsatt skog har varit en fantastisk framgång, även sett i ett internationellt perspektiv. Förbundet stödjer tanken att frivilliga avsättningar ska vara klassade som objekt där naturvärden prioriteras i skogsbruksplanen eller motsvarande. Resonemang om ”mer formaliserad frivillighet” avvisas däremot.

Kulturmiljövärden i skogen

Utredningen behandlar kulturmiljövärden tämligen summariskt. LRF Skogsägarna anser att kulturminneslagen behöver ses över, inte bara de allmänna råden. Utredningen har inte bottnat i sin analys och förbundet ser behov av en dialog om hanteringen av frekventa och yttäckande lämningar som t.ex. fornlämnar. Dessutom behöver lagen ses över så att intrångsersättning kan utgå i likhet med vad som gäller för naturvärden.

Det föreslås att sanktionsavgifter införs för skada på forn- och kulturlämningar. LRF Skogsägarna bedömer att detta inte är möjligt med de otydligheter som finns i kulturminneslagen.

Generell hänsyn mm

Lagens generella hänsyn kan ungefärligen uppskattas till 5% av virkesvärdet. Det förväntas därtill schablonmässigt att en skogsägare frivilligt avsätter 5% av sin skogsareal och i många situationer tar ytterligare frivillig hänsyn till allmännyttan. En sådan samhällsinsats med intäktsbortfall tas närmast för givet. I remissvaret diskuteras myndigheternas växande anspår på generell hänsyn.

LRF Skogsägarna reagerar mot det negativa bemötande som dessa frivilliga insatser idag får otillräckliga, fel saker, dålig kvalitet. Detta blir ett direkt kontraproduktivt sätt att kommunicera, slår LRF Skogsägarna fast.

Skogens sociala värden

LRF Skogsägarnas bedömning är att skogens sociala värden sällan står i konflikt med ett aktivt skogsbruk. Undantag kan vara vissa begränsade områden av tätortsnära skog. I stora delar av EU däremot är skog tillgänglig för allmänhetens rekreation en bristvara. Det finns, menar förbundet, ingen anledning att Sverige tar hem sådana frågor och problem som är förknippade med andra länder. Förbundet vill därför se en annan ingång till ämnet än den utredningen redovisar. Snarare bör samhället eftersträva att få människor att utnyttja den enorma rekreativpotential som finns i skogarna än att söka anpassa skogsbruket till friluftsliv. I de fall en kommun vill genomdriva särskilda rekreativ anpassningar i tätortsnära områden på privat mark bör detta lämpligen ske med enkla avtalslösningar.

Den nya Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen utvärderades med förtur i delbetänkandet ”Skog till nytta för alla?”. Utredningen har haft små möjligheter att återkomma till myndighetsfrågan vilket måste beklagas. LRF Skogsägarna understryker att man står bakom förslagen i delbetänkandet om Skogsstyrelsens uppdragsverksamhet och om dess styrelse, och delar bedömningen att det är viktigt att regeringen följer utvecklingen i Skogsstyrelsen. Förbundet tycker sig idag se en myndighet som ”håller på sig” och inte vill samverka. Skogsstyrelsens myn-

dighetsroll behöver därför tydliggöras till att vara sektorsmyndighet för skogsbruk eller för skogsnäringen i sin helhet. Den bör arbeta med utgångspunkten att skogsbrukets viktiga roll i samhället ska tas tillvara. Den ska däremot inte, menar LRF Skogsägarna, vara tillsynsmyndigheten för miljövard i skogen eller ha ett huvudansvar för skogens sociala värden. Förbundet tror på frivillighet och samförstånd i relationen mellan markägare och myndigheten. Men Skogsstyrelsen behöver driva på med aktiv rådgivning och stöd och utöva tillbörlig tillsyn i både produktions- och naturvårdsfrågor.

Förbundet instämmer i att det kan vara lämpligt att överväga ”sanktionsavgift” för vissa mycket tydliga överträdelser i skogsvårdslagen. Det har länge funnits besvärande problem med nuvarande skogsmarksindelning, bl.a. vid internationella jämförelser, varför en ny indelning av skogsmarken tillstyrks.

SMÖR och planplikt

Skogsägareföreningarna råder skogsägarna att ha en skogsbruksplan som svarar mot deras behov och som är deras privata egendom. Förbundet motsätter sig lagkrav på att inneha en skogsbruksplan, eftersom den inte är någon handling som ska granskas av myndigheten. LRF Skogsägarna delar utredningens slutsats att SMÖR (Skogs- och miljöredovisning) inte är ändamålsenlig.

EU och skogspolitiken

Utredningens förslag om EU och andra internationella frågor tillstyrks. Förbundet vill ha bättre förankring av svenska ställningstaganden i EU och internationellt och att större resurser avsätts för de internationella frågorna. Sverige behöver också bli bättre på att ta tillvara möjligheter som EU:s olika program kan ge.

Minskad ram för kvävegödsling

LRF Skogsägarna lämnar synpunkter på Skogsstyrelsens förslag till **nya allmänna råd** om kvävegödsling. Förbundet instämmer i att kvävedepositionen bör beaktas i de allmänna råden och att landet bör delas in i fyra områden. Råden rörande kvävegödslingen inom dessa områden behöver emellertid korrigeras. Inom östra Götaland bör det bli tillåtet att gödsla både tall- och granbestånd. I Svealand och Norrland kan den tillåtna mängden kvävegödselmedel under en skogs-generation höjas betydligt jämfört med förslaget utan risk för miljöeffekter. Var gödsling kan vara tveksam av naturvårdsskäl är utrett sedan länge, varför råden backas upp. Förslagen om gödslingsfria zoner mot vatten kan biträdas, däremot inte att mark ska undantas av rekreationsskäl. Skogsgödsling är samrådspfiktig enligt miljöbalken 12 kap. 6§ och Skogsstyrelsen är tillsynsmyndighet. Någon samrådspfikt med kommunen föreligger inte, varför texten i bakgrundsdokumentet bör ses över.

Sektorsmålen i bakvatten

Skogsstyrelsen genomförde 2007 en analys av måluppfyllelsen för 2005 års nationella sektorsmål samt föreslog åtgärder för att förbättra måluppfyllelsen till 2010. LRF Skogsägarna lämnar synpunkter på arbetsrapporten.

Föryngringar

Enligt gällande sektorsmål ska undermåliga föryngringar halveras. Vid användning av naturlig föryngring behöver platsvalet skärpas och investeringarna öka. I stort sett instämmer LRF Skogsägarna i Skogsstyrelsens analys och åtgärdsförslag. Skyddet mot snyttbaggen får avgörande betydelse, och förbundet markerar att Skogsstyrelsen måste prioritera återväxtarbetet i tillsyn och rådgivning.

Röjning

LRF Skogsägarna delar Skogsstyrelsens farhåga att det blir svårt nå målet för röjningen – arealen med akut röjningsbehov ska vara mindre än 700 000 ha. Slutsatsen blir att sektorn måste prioritera röjningen och avdela tillräckligt med resurser. Förbundet beklagar att skogsägarföreningarnas initiativ till röjningsnätverk tillåtits rinna ut i sanden.

Skog/vilt-balansen

Målet säger att andelen svårt älgskadad plant- och ungskog av tall ska vara lägre eller i nivå med situationen som gällde i början av 1990-talet. Trädbildning av beteskänsliga lövträd ska kunna ske där naturgivna förutsättningar finns. I delar av landet är snart två åldersklasser tallskog ramponerade. Den oacceptabla situationen bekräftas alltså återigen och sektorsmålet kommer sannolikt inte att uppnås. Skogsstyrelsen understryker helt riktigt att det nu krävs att skog/vilt-balansen prioriteras såväl inom myndigheter som inom andra berörda organisationer. Förbundet tillägger att det är utomordentligt viktigt att förslaget till nytt förvaltningssystem drivs framåt i samverkan mellan markägare, jägare och myndigheter.

Skydd av skyddsvärd skogsmark

Målet är att ytterligare 900 000 ha skyddsvärd skogsmark ska undantas från skogsproduktion. De kända nyckelbiotoperna ska bevaras och prioriteras inom denna ram.

LRF Skogsägarna reagerar mot att Skogsstyrelsen enbart följt upp nyckelbiotoper på enskild mark. Det var sagt att nyckelbiotoper ska prioriteras både vid formellt skydd och frivilliga avsättningar, och att vid formellt skydd brukningsenheter med mer än 5% nyckelbiotopsareal ska prioriteras. Någon egentlig uppföljning av detta görs nu inte. I stället anmäls att medelstilledningen begränsat möjligheterna att ge formellt skydd, och det förutsätts att dessa arealer i stället bevaras på frivillig väg. Det kan konstateras att hanteringen av nyckelbiotoper i praktiken fortfarande upplevs som rättsosäker och även orättvis. Förbundet stödjer tanken på att prioritera nyckelbiotoper i sektorsmålet. Bland åtgärdsförslagen vill förbundet

trycka på behovet av nya former av avtal, som ger markägaren en miljöersättning för skapande av områden med höga naturvärden. Det behövs också en revision av de betungande skatter som följer av dagens markavsättningspolitik.

Miljöhänsyn vid föryngrings- avverkning

Gällande mål innebär en halvering av arealen med undermålig hänsyn på riksnivå. På minst 50 % av föryngringsarealen i landet ska skogsvårdsorganisationens ”rådgivningsnivå” uppnås och för vissa specifika miljöfunktioner ska stora framsteg ha skett.

LRF Skogsägarna vill först understryka att 30§ skogsvårdslagen egentligen är en rådgivningsparagraf som blir riktigt effektiv när det råder konsensus om innehållet. Skogsstyrelsen har gjort en uttolkning av lagnivån och formulerat detta i Polytax R1, LIT (Lagen I Taxeringen). Med stöd av Polytax har man dessutom etablerat en rådgivningsnivå för det enskilda beståndet som numera också kallas målnivå. LIT är dock inte kommunicerad med skogsbrukarna, och skogsbrukets organisationer har instruktioner om egna rådgivningsnivåer för skogsbestånd, där man i mycket utgår från regionala förutsättningar.

När det blir dags för översyn bör detta sektorsmål ges en annan utformning. LRF Skogsägarna anser att utvärderingen bör inriktas mot hur de enskilda miljöfunktionerna förändras över tiden. Dagens metodik att väga samman miljöfunktioner till ett betyg på enskilda avverkningar är att ”blanda äpplen och päron” på ett diskutabelt sätt. Annars välkomnar förbundet de åtgärdsförslag som pragmatiskt tar sikte på att förbättra hänsynen. Skogssektorn behöver gemensamt se över målbilden och uppföljningsmetoderna, diskutera prioriteringar mellan målfunktioner och förbättra handläggningsrutiner.

Mark och vatten i balans

Arealen för askspridning ska vara minst lika stor som den areal där det skördas avverkningsrester (grot). Sektorsmålet kommer inte att nås. Det är väl känt att forskarna är oense om nyttan med askåterföring, vilket leder till vissa tvivel om sektorsmålet. Förbundet

menar att kunskapsläget för närvarande inte räcker till för ett myndighetsmål.

Skogsbruk – rennäring

Där det finns en beteslandsindelning ska skogsbruket i sin planering särskilt beakta denna. Målet uttrycker också försiktighet med markberedning på lavmarker.

Skogsbruket ska alltså särskilt beakta viktiga områden som samebyarna lägger fast i renbruksplaner. Det talas om betestrakter, kärnområden, nyckelområden, åtgärdsområden och lågutnyttjade områden. Problemet med denna del av sektorsmålet är att Skogsstyrelsen tänjer hänsyn utöver vad som rymms i gällande rätt. Det hävdas bl.a. att begreppet ”särskilt beakta” måste överensstämma med certifieringsreglerna. Inom områden av synnerlig betydelse för rennäringen, som kan identifieras i moderna renbruksplaner, bör enligt förbundet i stället särskilda markanvändningsavtal kunna slutas mellan markägare och renägare. Förbundet föreslår att Skogsstyrelsen medverkar i detta. Sedan kan förbundet dela oron för att skogsbruket inte tillräckligt effektivt tagit itu med markbehandlingen på lavmark.

Fornlämningar och värdefulla kulturlämningar

Sektorsmålet säger att skogsmarken ska brukas på sådant sätt att fornlämningar inte skadas och så att skador på övriga kända värdefulla kulturlämningar är försumbara. Det är inte sannolikt att sektorsmålet uppnås. Förbundet instämmer i myndigheternas åtgärdsförslag för att råda bot på situationen, bl.a. en effektivisering av den utvecklade ärendehantering.

Arealen fornlämningar och värdefulla kulturlämningar kan visa sig täcka en betydligt större areal än man tidigare utgått från. Även om markägarna i allmänhet har stort intresse för kulturlämningar, kan arealkrävande objekt föra med sig inskränkningar i markanvändningen. LRF Skogsägarna efterlyser möjligheter till flexibla avtalslösningar då markägare t.ex. städar upp i fornlämningsområden.

Rekreationsanpassat brukande av tätortsnära skogar

Målpunkten om kommunala samarbetsdokument är struken. Det är, anser LRF Skogsägarna, viktigt att Skogsstyrelsen håller fast vid den andra målpunkten gällande ett rikstäckande utbildningsprogram om särskild hänsyn till skogens sociala värden i tätortsnära skogar.

LRF Skogsägarna vill fästa uppmärksamheten på att ett utbildningsprogram behöver behandla både äganderätten och allemansrätten.

Behovet av fortsatta sektorsmål

LRF Skogsägarna anser att av nuvarande sektorsmål bör målen om föryngringar, röjning, skog/vilt-balans, naturvårdshänsyn och värdefulla kulturlämningar förlängas. Sektorsmålen om nyckelbiotoper, askåterföring, skogsbruk-rennäring och rekreationsanpassat brukande bör kunna utgå.

Arbetsrapporten blev en ”hyllvärmare”. Trots Skogsutredningens 2004 fokusering på produktionsmålet sjönk det politiska engagemanget för produktionsfrågorna. Återigen, eller fortsatt, var det miljöpolitiken i skogen som fångade huvudintresset. Det gällde inte minst för Skogsstyrelsen.

LRF-förslag om skatter vid markavsättning

I en **skrivelse till regeringen** våren 2007 redovisas LRF:s syn på behovet av förändringar avseende beskattning och markersättningar i familjeskogsbruket.

Ersättnings- och skatteprinciper vid markavsättning

Vid ersättning till markägarna vid markavsättning för naturvård tillämpas idag ett medelpris för genomförda köp. Principen kan starkt ifrågasättas eftersom det inte rör sig om normal försäljning. För den enskilde uppstår dessutom ofta nackdelar för verksamhet och ekonomi som inte beaktas. Härtill kan komma

känslomässiga reaktioner på den tvångsliknande situationen. LRF anser att det borde göras ett tillägg till medelpriset. Eftersom frågan är principiellt mycket viktig och har en räckvidd långt utöver naturvårdsavsättningar, avser förbundet återkomma med en samlad analys och förslag till lösning.

För ersättningen till enskilda skogsägare utgår kapitalvinstskatt med 27% på den del som överstiger anskaffningsvärdet. Då detta ofta är lågt kan den effektiva beskattningen översiktligt uppskattas till 20-25%. Att staten efter en påtvingad avsättning tar tillbaka en stor del av ersättningen som kapitalvinstskatt upplevs som stötande. I våra grannländer Norge och Finland ges särskilda skatteförmåner vid markavsättningar för naturvård.

Från det uppskattade medelpriset dras vid intrångsvärdering ett s.k. toleransavdrag som avser värdet av den generella naturhänsyn som ska lämnas enligt skogsvårdslagen. Att göra ett toleransavdrag är, enligt förbundet, inte motiverat, eftersom staten helt tar över den skogligena förfoganderätten på marken.

LRFs yrkande:

- Att kapitalvinstbeskattningen slopas för ersättning i samband med statlig avsättning för naturvård
- Att vid intrångsersättning (allframtidssupplätsel) reduktion med toleransavdrag slopas

Villkor för skogskonto

Under den senaste 10-årsperioden har antalet fastighetsöverlåtelser varit långt mindre än det bedömda behovet av generationsväxlingar. Ett kraftfullt incitament att öka överlåtelserna vore, menar LRF, att via gåva eller arv ge möjlighet att också överta tillhörande skogskonto/skogsskadekonto med oförändrade skattevillkor. Möjligheter skulle skapas att låta skogskontot följa fastigheten till den nye ägaren. En sådan skatteförändring skulle väsentligt underlätta för parterna jämfört med idag tillgängliga sätt i motsvarande situation.

Villkor för skogsavdrag

Genom skogsavdrag skapas förutsättningar för att en större grupp potentiella köpare av skogsfastigheter får ekonomiska förutsättningar att konkurrera med ofta kapitalstarka aktörer. Skogsavdraget finns i två tappningar; en huvudregel och en kompletterande regel för rationaliseringsförvärv.

LRF har analyserat skogsavdragets funktion och påverkan på skogsbruket och finner att en generell tillämpning av villkoren för rationaliseringsförvärv skulle ge positiva effekter. Jämfört med nuvarande huvudregel uppnås samma avdragseffekt med halva avverkningsuttaget. Det nödvändiga finansiella tillskottet för att genomföra köpet kan därmed uppnås med mindre avverkningsvolym, vilket leder till jämnare fördelning av virkesuttagen över tiden samt mindre åtgärdsenheter.

LRFs yrkande:

- Att det införs möjligheter att överföra skogskonto via arv eller gåva med oförändrade skattevillkor
- Att vid skogsavdrag reglerna för rationaliseringsförvärv får tillämpas generellt

Ifrågasatt uppdragsverksamhet

LRF Skogsägarna tar i skrivelse till regeringen upp frågan om Skogsstyrelsens kommersiella verksamheter. Skogsägarrörelsen har länge ifrågasatt de marknadsnära delarna av myndighetens uppdragsverksamhet. I andra sammanhang, som t.ex. kommittén för översyn av den **statliga förvaltningens uppgifter och organisation (Dir. 2006:123)**, ifrågasätter även regeringen myndigheternas kommersiella verksamheter. I yttrandet över Skogsutredningen 2004 klagade LRF Skogsägarna att man anser att Skogsstyrelsen omedelbart ska upphöra med rotpoststämpling, värderingsuppdrag och skogsvårdsuppdrag mm. Förbundet står fast vid detta. Skogsutredningens förslag att personal- och redovisningsmässigt skilja kvarva-

rande uppdragsverksamhet från myndighetsutövningen biträds.

Med tanke på att Skogsstyrelsen är tillsynsmyndighet för virkesmätningens lag framstår det, enligt förbundet, olämpligt att myndigheten förespråkar och marknadsför en handelsform som innebär osäkrare volymsuppskattning än vad som föreskrivs om mätning av leveransvirke.

Man kan konstatera att uppdragsverksamheten ökat medan rådgivningen minskat kraftigt i omfattning. Situationen borde vara den omvända. Om statens ambitioner är att skogsägarna ska sköta sin skog i syfte att nå skogspolitiska mål, som är högre än skogsvårdslagens nivå, så är det rimligt att staten genom rådgivning bidrar till detta. LRF Skogsägarna avslutar med att ge ett starkt stöd för Skogsutredningens förslag att Skogsstyrelsen bör få en styrelse med fullt ansvar.

”På väg mot ett oljefritt Sverige”

LRF har beretts möjlighet att yttra sig över rapporten **N2007/1050/E ”På väg mot ett oljefritt Sverige”**. **Oljekommissionen** tillsätts 2005 och ska arbeta för ett minskat svenskt oljeberoende. Ordförande blir statsminister Göran Persson. Näringslivet finns representerat. LRF yttrar sig över rapporten **N2007/1050/E ”På väg mot oljefritt Sverige”**.

Kommissionen ser starka skäl att byta ut de fossila energikällorna mot energiresurserna från jord och skog - ”Sveriges gröna guld”. Minskad klimatpåverkan och säker långsiktig energiförsörjning driver på teknikutvecklingen och stärker den internationella konkurrenskraften

I rapporten föreslås följande mål till 2020:

- Energieffektivisering med 20 procent
- Minskad oljeanvändning inom vägtransporter med 40-50 procent
- Uppvärmning av lokaler sker utan olja

- Minskad oljeanvändning inom industrin med 25-40 procent

I huvudsak bejakar LRF budskapet som kommissionen lägger fram. Oljeberoendet ska brytas till 2020. Enligt LRF, som konsulterat både LRF Skogsägarna och Lantmännen, är målen realistiska. Förbundet ser en stor potential i en kraftigt ökad produktion av förnybar energi i linje med kommissionens förslag.

- Viktigast i energisammanhanget är alltid besparing och effektivisering.
- LRF tillstyrker kommissionens förslag om en storsatsning för att ur råvaror från skog och åker producera bioenergi. Detta bör ske genom att skogens tillväxt ökar långsiktigt med 15-20%, att närmare 500 000 ha nedlagd åkermark odlas med energigrödor och energilövträd och staten stimulerar forskning kring biodrivmedel.
- LRF föreslår inrättandet av ett råd med ledande representanter från politik och näringsliv, som kan diskutera strategiska frågor kring hur energisystemet kan ställas om i den riktning kommissionen föreslår.
- LRF föreslår en anläggningsersättning om 10 000 kr per hektar för plantering av snabbväxande lövträd på åkermark.
- Första generationens biodrivmedel är på kort och mellanlång sikt de enda tillgängliga drivmedlen som kan minska transportsektorns utsläpp av koldioxid. Det finns därför, enligt LRF, starka skäl att fortsatt satsa på dessa drivmedel.
- Forskningen på andra generationens biodrivmedel bör koncentreras på bl.a. förgasning av svartlut.
- Strukturen och funktionen av styrmedlen i energipolitiken såsom koldioxidskatt, handel med utsläppsrätter och elcertifikat fungerar väl. Här finns, enligt LRF, inga skäl till större förändringar.

- Institutionella omotiverade skatter, avgifter och regelverk som hindrar övergången till ett oljeoberoende är i detta läge inte acceptabla.

- Framtagande av biobränslen är ekonomiskt känslig för fördyrade transporter.

LRF anser att det finns en stor energipotential i den nedlagda åkermarken och föreslår alltså ett incitament i ett anläggningsstöd för fler snabbväxande trädslag än salixarter. Förbundet pekar också på behovet att minimera skatter på drivmedel m.m. eftersom transportkostnader utgör en så stor andel i kalkylerna för den utspridda produktionen av bioenergi. Beträffande styrmedlen i energi- och miljöpolitiken är LRF ytterst tveksamt till att lyfta bort kraftvärmeverken helt från styrningen med koldioxidskatt. Gällande system verkar för att allt fler fjärrvärmeverk byggs om till kraftvärme som eldas med bioenergi, d v s en önskvärd utveckling ur klimatsynpunkt. LRF tillstyrker kommissionens förslag när det gäller uppvärmning av bostäder och lokaler. Här behöver hinder undanröjas för att underlätta utbyggnaden av småskalig närvärme.

Oljekommissionen väcker internationell uppmärksamhet. Men efter regeringsskiftet 2006 tillsätter nya regeringen en egen klimatkommission med siktet på klimatmötet i Köpenhamn 2009. Detta år lägger regeringen en proposition om sammanhållen klimat- och energipolitik.

SNV vägleder om avtal

LRF Skogsägarna kommenterar **Naturvårdsverkets förslag till vägledning om naturvårdsavtal och skötselavtal (2007)**. Förbundet stödjer tanken på flexibla avtal med kortare avtalstider i naturvården och att naturvårdsavtal bör bli förstahandslösningar i många situationer. Avtal är per definition frivilliga, varför det blir oegentligt att tala om skador och skadevärdering. Vad en skogsägare förhandlar om är snarare den kollektiva nyttighet denne erbjuder och som staten visar intresse för. LRF Skogsägarna påminner om sina skarpa invändningar mot Skogsstyrelsens riktlinjer för naturvårdsavtal.

Vad gäller vägledningen för skötselavtal så välkomnas initiativet. Förslaget svarar upp mot den kri-

tik om bristande skötsel i naturreservat som bl.a. LRF Skogsägarna anmärkt på. Verket skriver att samverkan med markägarna många gånger är en förutsättning för bra skötsel och att ägarna i första hand bör tillfrågas. Förbundet välkomnar slutsatsen som både stärker lokala brukare och ger legitimitet åt naturvården.

”Polytaxkurvan” fram och tillbaka

Den ”gamla” s.k. Polytaxkurvan från 1995 härleddes från Bostadsutskottets betänkande 1986/87:1 och utvecklades till etablerad praxis. Intrångsbegränsningen uttrycktes i m3sk men baserades på ekonomisk värdering.

2007 ger Skogsstyrelsen nya riktlinjer om den naturhänsyn som en skogsägare är skyldig tåla utan ersättning (s.k. intrångsbegränsningen) och som ersätter den tidigare ”gamla polytaxkurvan”. Ändringen grundas på två domar från Miljöödomstolen (MD) och innebär att såväl generell hänsyn som toleransavdrag bör utgöra 5 % av virkesvärdet för den berörda delen av fastigheten. Det innebär att intrångsreglerna skärps för objekt över 5 ha. För skogsbruket som helhet beräknas att ytterligare 1-2 milj. m3sk årligen ska lämnas som naturhänsyn.

LRF Skogsägarna ifrågasätter i en skrivelse till Skogsstyrelsen uttolkningen av domarna. Myndigheten går händelserna i förväg, eftersom det prejudicerande värdet av domarna är begränsat. De nya riktlinjerna har inte diskuterats med skogsbruket, vilket verkar ha blivit symtomatiskt även i tunga principiella frågor, anmärker förbundet.

2008 slår Miljööverdomstolen (MÖD) fast i prejudicerande domar att Bostadsutskottets uttalande ska tjäna som vägledning för polytaxkurvan, varpå Skogsstyrelsens nya riktlinjer upphävs. Den ”nya polytaxkurvan” vilar alltså på samma principiella grund som den gamla, men MÖD faller tillbaka på Naturvårdsverkets praxis, vilket betyder att den ”gamla polytaxkurvan” varit alltför förmånlig för markägaren, informerar Skogsstyrelsen. Enklare för alla parter skulle det bli om myndigheten återgick till den gamla kurvan, menar LRF Skogsägarna.

Miljömålet i skogspolitiken

Skogspolitikens övergripande miljömål har med tiden specificerats genom riksdagens miljökvalitetsmål, främst ”Levande skogar”, och Skogsstyrelsens sektorsmål. Skogsutredaren Maggi Mikaelsson får finna sig i att mångfaldsfrågan i skogspolitiken landar i Miljömålsrådet och rekommenderar därför att dess förslag inväntas. Därmed kommer utvärderingen av de jämförda övergripande målen tidsmässigt ur fas, och den för en skogsutredning så centrala frågan om avvägningen mellan målen blir inte behandlad i Skogsutredning 2004. Utifrån sett kantraras Skogsstyrelsens engagemang över mot miljösidan, och uppdraget åt Miljömålsrådet genomförs med hög ambition via sektorsråd och flera hearings.

LRF Skogsägarna kommenterar **Skogsstyrelsens förslag till framtida målområden för Levande skogar (2006)**. Uppgiften är ett första steg i arbetet med en **Fördjupad utvärdering (FU)** och handlar om möjliga nya mål efter 2010. Förbundet inleder med några grundvalar för miljöpolitiken i skogen:

- Miljökvalitetsmålet Levande skogar är också realiserat i skogspolitikens övergripande miljömål. Det betyder att om Skogsstyrelsen föreslår nya delmål, som minskar produktionspotentialen i svenskt skogsbruk, så föreslår man samtidigt en ändrad balans mellan de övergripande målen i skogspolitiken.
- Eftersom skogsmiljön också påverkas av annan verksamhet blir det nödvändigt att sektorn har goda kontakter med andra myndigheter med inflytande över skogsmiljön. Generellt sett behöver skogspolitiken därför ges ett brett anslag, man måste undvika ”stuprörspolitik” som riskerar att isolera sektorn i samhället.
- Miljöpolitik kan inte konservera miljön. Den kommer alltid att förändras dynamiskt med de ekonomiska och demografiska svängningarna i samhället. Det går inte att försöka konservera en svunnen tids landskap. Staten har visserligen en viktig roll att följa upp och styra miljöutvecklingen, men det skulle vara ett misstag att ge myndigheter rätten att inträngande planera och styra hur skog och mark ska brukas.

- LRF Skogsägarna vill understryka att äganderätten måste respekteras även i miljöpolitiken. Många markägare har negativa erfarenheter av myndighetsarbetet idag. Detta är att beklaga därför att ”den stora naturvården”, som utförs genom många tusen årliga miljöbeslut i skogsföretagen, baseras på ägarnas intresse och engagemang.
- Mycket kan sägas om politisk målstyrning och hur den kan kombineras med regelstyrning. Förbundet vill påminna om att målstyrning som metod blir effektiv politik först om tillräcklig konsensus uppnås om målen. Sett till helheten har myndigheterna hittills inte kommunicerat behovet av målstyrning med skogsägarna tillräckligt väl. Det är också viktigt med samsyn om ansvarsuppdelningen mellan staten och näringen så att miljöarbetet blir kostnads-effektivt.
- LRF Skogsägarna anser att staten måste välja ut några få och viktiga målområden för framtidens Levande skogar och kraftsamla på dessa. Det är också en god egenskap, menar förbundet, att inte föreslå utvidgade delmål utan att ha nått tidigare uppställda målsättningar.

FU Levande skogar

Skogsstyrelsen presenterar sedan sin fördjupade utvärdering av Levande skogar hösten 2007. LRF Skogsägarna och föreningarna svarar samfällt på remissen.

Svensk skogspolitik har varit progressiv genom att tidigt ta avstamp i begreppet hållbar utveckling. I FU fokuserar Skogsstyrelsen på den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling. Man tappar bort de ekonomiska och sociala dimensionerna.

Då det gäller sektorsansvaret för miljön tycks myndigheten vara tämligen tillfreds med den egna insatsen. Förbundet efterlyser vad som framför allt behövs för att nå miljömålet, nämligen en positiv syn på samverkan, och känner tvärtom oro för att myndigheten inte lever upp till det delade sektorsansvaret. LRF Skogsägarna avvisar de svepande och överdrivna utlåtandena om näringens negativa miljöeffekter. Visst

kan det finnas motsättningar om skogarnas skötsel, men det är anmärkningsvärt att Skogsstyrelsen ser en målkonflikt mellan ökad produktion av förnybar råvara och skogens andra miljövärden.

Skogsstyrelsen tar upp klimatförändringens inverkan på miljö kvalitetsmålet. Förbundets slutsats blir att forskningen inte kan rekommendera någon annorlunda naturvårdsstrategi för att möta klimatförändringen än den modell som redan tillämpas. Då klimatförändringen är en ödesfråga blir en ökad virkesproduktion, som binder koldioxid, en viktig fråga för en i vid mening hållbar utveckling.

Uppföljning och utvärdering

Skogsstyrelsen bedömer komponenterna i miljö kvalitetsmålet. När det gäller ”skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas” koncentrerar sig Skogsstyrelsen på vad skogsbruk skulle kunna medföra, medan LRF Skogsägarna finner det lika viktigt att följa upp den kemiska belastningen av skogsmarken. Beträffande ”biologiska mångfalden ska bevaras” vänder sig LRF Skogsägarna mot myndighetens dogmatiska uppfattning att den biologiska mångfalden kan betraktas som något givet och absolut. I en i alla avseenden dynamisk verklighet måste den biologiska mångfalden i stället ses som ett relativt begrepp. Under ”kulturmiljövärden ska värnas” vill förbundet understryka att det behövs en större koncentration i det praktiska arbetet. ”Sociala värden ska värnas” handlar i Skogsstyrelsens tappning om naturupplevelser och friluftsliv. Symtomatiskt nog nämns inte lösningen att vid särskilda behov, t.ex. i tätortsnära skog, avtala med markägarna.

Vid utvärderingen av delmål brukar Miljömålsrådet använda sig av smileys, en ”sur” eller ”glad gubbe”, som visar måluppfyllelse. Värdet av sådana miljöstämplar för korta mål i långsamma miljöprocesser kan ifrågasättas, eftersom de ger en missvisande bild av det pågående miljöarbetet.

Långsiktigt skydd av skogsmark (delmål 1)

En sur gubbe visar att målet inte nås till 2010. LRF Skogsägarna inser förstas att staten inte kommer att klara det formella skyddet, men tar avstånd från Skogsstyrelsens ifrågasättande av frivilliga avsätt-

ningar. Det är bekymmersamt att det uppstått en djup misstroendeklyfta mellan myndigheten och skogsägarrörelsen beträffande vilka frivilliga avsättningar som ska räknas i delmålet.

Det är mycket förvånande att det saknas en egentlig analys av effekten av de satsningar på formellt och frivilligt skogsskydd som staten och skogsbruket hittills genomfört. Och det borde framgå i vilken utsträckning som ambitiösa inventeringar av miljöobjekt följts av seriösa prioriteringar.

LRF Skogsägarna har förståelse för problem som statens tjänstemän upplever p.g.a. resursbrist vid genomförandet av det formella skyddet, men är mycket kritiskt till att Skogsstyrelsen inte redovisar markägarnas erfarenheter. Det finns en stark frustration hos markägarna över att deras skog beläggs med ”skydd”. Det kan gälla myndigheternas sätt att gå fram, att man inte får besked utan bollas mellan myndigheter eller att förhandlingarna tar lång tid och leder till låg kompensation. Finns det ingen statlig självkritik? Nu menar LRF Skogsägarna att det behövs åtgärder som ökar rättssäkerheten och lägger grunden för ett sundare förhandlingsklimat mellan myndigheter och markägare. Eftersom det saknas erfarenheter från korta avtal och miljöersättningar i Sverige borde Skogsstyrelsen ha tittat på det finska METSO-programmet, där man söker nya former för frivilliga avsättningar.

Förstärkt biologisk mångfald (delmål 2)

En glad gubbe säger att målet om vissa strukturer i skogen kommer att uppnås med råge. Den naturliga avgången har gjort att död ved ökat kraftigt. Viktigaste erfarenheten torde annars vara att denna typ av tillståndsmål riskerar bli alltför beroende av opåverkbara utgångslägen i skogstillståndet.

Skydd för kulturmiljövärden (delmål 3)

Sura gubben återkommer. Myndigheterna har gjort en förtjänstfull utvärdering, där det framgår vilka brister det finns i kunskapskedjan mellan entreprenörer, virkesköpare, markägare, Skogsstyrelsen och länsstyrelserna.

Förslag till delmål

Enligt uppdraget ska Skogsstyrelsen lägga förslag på reviderade och eventuellt nya delmål. När det råder konsensus mellan stat och näring om att prioritera en viss delkomponent i miljömålet kan inriktningsmål bli effektivare än kvantifierade resultatmål som är politiskt beslutade. Förbundet ger rådet att överväga detta.

Bevarande av skyddsvärd skogsmark

Arealen skyddsvärd produktiv skogsmark undantagen från skogsbruk uppgår år 2020 till 1600000 ha formellt skydd och 1 000 000 ha eget bevarande.

LRF Skogsägarna stödjer förslaget till ett delmål, som fortsatt prioriterar bevarande av skyddsvärd skogsmark, men avvisar Skogsstyrelsens nya förslag och föreslår att det gamla delmålet förlängs till 2020.

Skogsstyrelsen faller tillbaka på en revidering av 1997 års bristanalys om biologisk mångfald och definierar den skyddsvärda skogsmarken i huvudsak som de ”oskyddade värdekärnor” som myndigheterna tagit fram. Förbundet anser att den reviderade bristanalysen är långtifrån invändningsfri och att den fått alldeles för stor vikt. För att miljömålet ska kunna nås i andanom skulle markägare som har dessa ofta stora värdekärnor på markerna behöva avsätta dessa. Under ”eget bevarande” vill Skogsstyrelsen föra 300 000 ha oskyddade värdekärnor, som då skulle ersätta redan genomförd frivillig avsättning. En sådan praktisk tolkning av delmålet är oacceptabel. Det är viktigt att det framgår att grundprincipen är att avsättningarna ska vara frivilliga. Det gör inte uttrycket ”eget bevarande” i Skogsstyrelsens ändringsförslag varför det avvisas.

För att få en mer komplett bild av samhällets behov diskuterar Skogsstyrelsen vilken skogsmark som skulle behöva restaureras. Man bedömer att ytterligare 500 000 ha behöver undantas skogsbruk, men att uppgiften måste skjutas på framtiden. LRF Skogsägarna varnar för tron att man administrativt och planmässigt kan styra den framtida markanvändningen. Myndigheten påminner sedan om att det finns ytterligare behov av mark, där myndigheterna behöver inskränka skogsbruk utan att marken helt undantas skogsbruk. Av resonemanget att döma kan det komma att röra sig om stora arealer.

Såsom LRF Skogsägarna ser det föreslår Skogsstyrelsen i realiteten en förändrad skogspolitik, som tar som utgångspunkt i enbart den miljömässiga delen av hållbar utveckling.

Skötsel av formellt skyddad skog och skogsmark med eget bevarande

Under perioden 2011-2020 ska den skogsmark inom formellt skyddade områden och med eget bevarande ges erforderlig skötsel om så behövs.

Förbundet stödjer förslaget till ett nytt delmål, men anser att målformuleringen måste omprövas.

Biologiskt värdefulla strukturer och processer på produktiv skogsmark

Till år 2020 förstärks och bevaras biologiskt värdefulla strukturer och processer på följande sätt:

- *Volymen hård död ved ska öka med minst 30 milj. m³sk i hela landet*
- *Inom yngre, medelålders och äldre skog ska arealandelen lövrik skog bibehållas eller öka*

Förbundet kan stödja ett delmål som prioriterar biologiskt värdefulla strukturer i skogen. Målpunkten om lövrik skog behöver emellertid analyseras vidare och omformuleras. Den ökning av den färska döda veden som kan tillåtas får bara ske på sätt som inte riskerar skogsskyddet.

Skydd för kulturmiljövården

Skogsmarken ska brukas så att spåren efter människans historiska nyttjande och vistelse bevaras genom att

- *fornlämningar inte skadas*
- *senast år 2015 har skadorna på övriga kulturlämningar i samband med skogsbruksåtgärder halverats jämfört med 2010*

LRF Skogsägarna stödjer förslaget om ett fortsatt delmål för att skydda kulturmiljövården. Förbundet anser att målpunkten om fornlämningar bör omformuleras och att det bör tillsättas en utredning om kulturminneslagen. Den rådande dogmatiska synen på kulturlämningar behöver ersättas av en balanserad

syn på avvägningen mellan äldre lämningar och en fortsatt markanvändning.

Miljön i och kring vatten i skogslandskapet

Senast 2015 ska kantzoner längs sjöar och vattendrag brukas så att negativ påverkan på biologiskt liv i vatten motverkas genom att

- *körning inte ska ske inom 10 m från sjö eller vattendrag*
- *marksckador till följd av skogsbruk inte ska förekomma inom zonen 10-20 m från sjö eller vattendrag*
- *vattendrag ska skyddas i samband med överfart*

LRF Skogsägarna backar upp förslaget till nytt delmål om miljön i och kring vatten, men anser att målpunkten om körning bör utgå och att andra och tredje målpunkterna omformuleras.

Åtgärder och styrmedel

LRF Skogsägarna anmärker på att åtgärder och styrmedel i remissen är preliminära och ojämna i anslaget. Under arbetsprocessen har förbundet understrukturerat att det är först när relevanta åtgärder och resurser är säkrade som man kan tala om målstyrning med möjligheter. Erfarenheten är tyvärr att Skogsstyrelsen mest engagerar sig i att formulera mål. Nu efterlyses en genuin vilja från myndigheterna till samverkan och förmåga att se sitt eget viktiga arbete i ett ”underifrånspektiv”.

Förbundet lyfter fram genomförandet av det formella skyddet som mest akut. Men detta behöver följa nya spår. Skogsägarrörelsen vill se ett antal förslag genomförda

- *Frivillighet eftersträvas och tvångssituationer blir yttersta undantag*
- *Formellt skydd förläggas i valsituationer till statlig mark*
- *Direkta och indirekta markbyten mellan staten och enskilda eftersträvas*

- Stora nyckelbiotoper prioriteras i enlighet med nationella strategin
- Möjligheter öppnas till reservatsbildning som inte gäller evig tid
- Beskattning av kapitalvinsten vid reservatsupp-
låtelse slopas
- Intrångsersättningen höjs då det inte är norma-
la marknadsupp-
görelser
- Skogsstyrelsens riktlinjer om naturvårdsavtal
revideras
- Korta, flexibla och frivilliga avtal testas som
alternativ
- Reella resurser till miljöersättning skulle stimu-
lera frivilliga avsättningar

Ekonomiska konsekvensanalyser

Eftersom Skogsstyrelsen tappar bort de ekonomiska och sociala dimensionerna av hållbar utveckling menar LRF Skogsägarna att Miljömålsrådet inte får tillräcklig information genom FU.

Att göra ekonomiska konsekvensanalyser är förvisso inte enkelt. Det finns avgränsnings- och metodproblem och här till brist på data som kan begränsa värdet av analysen. Förbundet är skeptiskt till den traditionella nuvärdeberäkningen, som Skogsstyrelsen tillgriper för de föreslagna markavsättningarna. Såväl de samhällsekonomiska som statsfinansiella konsekvenserna blir sannolikt underskattade. Intressantare än nuvärdeberäkningar är att försöka belysa effekterna på avverkningsmöjligheterna. I preliminära beräkningar med den ålderstigna Hugin-modellen kommer Skogsstyrelsen fram till att den långsiktiga avverkningsnivån sjunker med 2-3 milj. m³sk/år. Med den kraftiga minskningen av den slutavverkningsbara skogen, som avsättningarna innebär, förefaller det högst sannolikt att bortfallet blir betydligt större och dessutom mer accentuerat på kort och medellång sikt. Detta förstärks av att man kraftigt underskattar den undantagna arealen. Resultatet måste betraktas som mycket oroande för skogsindustrin. Desto nödvändigare blir det att konsekvensanalyserna beaktar effek-

terna för förädlingsledet, sysselsättningen och exporten. LRF Skogsägarna bedömer därför att de hittills utförda konsekvensanalyserna är av mycket begränsat värde för Miljömålsrådet och förväntar sig ett fortsatt arbete, denna gång i närmare kontakt med näringen.

FU Myllrande våtmarker

LRF Skogsägarna kommenterar **Naturvårdsverkets FU om Myllrande våtmarker**. Rapporten visar att markavvattning och skyddsdikning i skogsbruket i stort sett upphört. Förbundet delar inte myndigheten syn på behovet av långsiktig och storskalig restaurering av våtmarker utanför skyddade områden. Det verkliga problemet ligger snarare i att tidigare skogliga investeringar försummas och produktionspotentialen inte utnyttjas. Men hänsynen behöver förbättras i samband med transportarbetet.

Uppföljning och utvärdering

Uppföljningen av delmål 3 om skogsbilvägar över värdefull våtmark visar en ”sur gubbe”. Mål om en nollvision på kort sikt är orealistisk. Men glädjande nog visar statistiken att det under senare år anlagts mycket få vägar över våtmarker med höga naturvärden. En regional observation är att en kombination av mildare delmål med ett aktivt samråd gett bra resultat. Naturvårdsverket understryker att det behövs skarpare hänsynsregler och en övergripande samordning av skogsbilvägarna.

LRF Skogsägarna anser att näringens rön om effektivare vägbyggnad över våtmark, även om dikesrensning, bör inhämtas. Förbundet understryker att statsmakterna fortsatt måste respektera äganderätten. I ett positivt arbetsklimat kommer våtmarker även i fortsättningen vara objekt som intresserade markägare är beredda avsätta frivilligt.

Förslag till delmål

Av de tre föreslagna delmålen kommenteras i första hand ”Hänsyn till våtmarker”.

Hänsyn till våtmarker

Senast år 2015 ska värdefulla våtmarkers natur- och kulturvärden inte påverkas negativt av mänskliga verksamheter genom att

- *markavvattning, torvtäkt och skador från terrängkörning inte tillåts*
- *avverkningar och andra skogsbruksåtgärder utförs med god hänsyn*
- *vägar byggs så att de inte orsakar skada*
- *dikesrensning utförs korrekt och utan att försämra vattenkvaliteten*

LRF Skogsägarna anser att det är klokt att avgränsa detta delmål genom ett resultatmål, som inriktas mot objekt med värdefulla natur- och kulturvärden med intilliggande områden. För slutligt omdöme är det viktigt att veta dels hur värdefulla våtmarker definieras, dels hur begreppet ”påverkas negativt” tolkas. Förbundet uppmanar myndigheterna till samverkan med näringen i definitionsfrågorna.

Långsiktigt bevarande av våtmarker

Till år 2015 ska natur- och kulturvärdena i särskilt värdefulla våtmarker bevaras genom att

- *gynnsam bevarandestatus uppnås för minst 90 % av våtmarkerna*
- *kulturspåren bevaras och synliggörs i viss del av våtmarker med höga kulturvärden*
- *samliga myrar i Myrskyddsplanen för Sverige har ett långsiktigt skydd*

LRF Skogsägarna har inga synpunkter i nuläget.

Åtgärder och styrmedel

Verket vill revidera hänsynsreglerna i skogsvårdslagen. Det föreslås även förstärkt hänsyn via sektorsmål, skärpt påföljd vid brister i hänsyn, generell samrådsplikt för skogsbilvägar, bidrag till planering och samordning av vägbyggen och en komplettering av

skogsbbruksplanerna med ett ”blått skikt” av målkladdade våtmarker. LRF Skogsägarna vill rent allmänt kommentera att det kan behövas en palett av åtgärder för att nå detta mångformiga generationsmål. Och förslagen måste självfallet också ses i ett skogspolitiskt perspektiv med avvägningar mellan ekonomiska, ekologiska och sociala intressen.

Bättre hänsyn

LRF Skogsägarna kan bejaka viss översyn av hänsynsparagrafen där mark- och vattenvården förtydligas, men avstyrker att de allmänna råden görs bindande, liksom förslaget om längre gående sektorsmål för områden nära värdefulla våtmarker. Vid behov bör i stället nya former av naturvårdsavtal tillämpas.

Skogsbilvägar

LRF Skogsägarna avvisar förslaget om en generell samrådsplikt för skogsbilvägar i hela landet. Propån om bidrag till planering och samordning mellan skogsägare kan bifallas. Ett sådant stöd kan finansieras genom landsbygdsprogrammet.

Planering och rådgivning

LRF Skogsägarna är positivt till att skogsbruksplanen, som ett ägarens verktyg, utvecklas genom en komplettering med ett ”blått skikt”. Förbundet instämmer vidare i att det finns ett allmänt behov av en god rådgivning och information om våtmarker till både markägare och entreprenörer.

Eftersom underhåll av diken är en viktig produktionsåtgärd behövs det effektiva regler och åtgärder, inte bara för att skydda miljön utan också för att underhålla skogsproduktionen på de dikade objekten, slår LRF Skogsägarna fast om Naturvårdsverkets komplettering rörande dikesrensning. LRF Skogsägarna kan verifiera att lagstiftning och regeltillämpning skapar osäkerhet hos brukarna. Det är uppenbart att reglerna inte matchar rättsuppfattningen hos dessa. Verkets aviserade handbok bygger på gällande regelsystem och kommer därmed inte att kunna bidra till att lösa de lagstiftningsproblem som pockar på snara lösningar.

Dikesrensning

LRF Skogsägarna efterlyser i rapporten de slutsatser som Naturvårdsverket drar av Jordbruksverkets grundliga utredning om de legala förutsättningarna för rensning av diken och vattendrag samt LRF Skogsägarnas inlägga ”Dikesrensning – möjliga styrmedel”. Nu lägger verket flera förslag om dikesrensningen. LRF Skogsägarna stödjer förslaget om en genomgripande översyn av lagstiftningen (11 kap. miljöbalken) och utgår från att denna beaktar de synpunkter som delgetts i Jordbruksverkets utredning. Förbundet förordar att tillsynen läggs på Skogsstyrelsen och instämmer i att kompetensen uppenbarligen behöver säkerställas hos myndigheterna. En utveckling av den skogliga planeringen kommer att stimuleras, om staten och näringen kan nå samförstånd om det fortsatta regelsystemet. Det är positivt med nya avtalsformer där miljöersättning kan utgå till markägare som t.ex. återskapar våtmark.

Enligt LRF Skogsägarnas uppfattning, som delas med Jordbruksverket, är underhåll av dikessystem en rättighet som skogsägaren har. Här finns en rättsosäkerhet som hänger samman med att redan en mindre förändring av dikets form vid underhåll per definition gör att underhållet anses vara en markavvattning, som är tillståndspliktig och försedd med kännbara straffsanktioner. Denna rättsosäkerhet måste rättas till. Och det ovetenskapliga och konstiga begreppet i förarbetena om ”nytt naturtillstånd” behöver utmönstras. Utgående från att syftet med underhållet är att vidmakthålla dikningens avvattande funktion, bör man i likhet med Finland ge möjlighet att komplettera med ett dike, när detta blir mer lämpat än att bearbeta ett befintligt. Givet dessa förändringar bör övervägas att införa en anmälningsskyldighet i skogsvårdslagen, som kan ge staten en bra överblick och goda tillfällen för rådgivning. En sådan anmälan är inte det samma som den generella anmälan för samråd enligt miljöbalken som Jordbruksverket tidigare bemött i sin utredning. I den speciella frågan, när en skogsbilväg delvis behöver dras över våtmark, vill förbundet undvika den komplicerade tillståndsskyldigheten. I stället föreslås att gällande samrådsplikt regionalt anpassas och utvecklas i samverkan mellan myndigheter och näringen.

FU Bara naturlig försurning

Naturvårdsverket lägger fram följande förslag till delmål.

Försurad skogsmark

Arealen skogsmark i sydvästra Sverige som har hög eller mycket hög surhetsgrad ska minska med 20 % från år 2000 till 2015. I försurade delar av Sverige ska en fortsatt förbättring ske.

LRF Skogsägarna stödjer delmålet som i första hand tar sikte på utsläpp av svavel och kväve. Statmakterna har hittills framgångsrikt verkat för en minskning av utsläppen i Europa. Detta internationella arbete måste prioriteras även i fortsättningen.

Skogsbrukets försurningspåverkan

År 2015 ska skogsbrukets försurningspåverkan i försurade områden inte överstiga det som kompenseras via naturliga processer.

Till delmålet föreslås en indikator: *Areal skogsmark i försurade områden där nettouttaget av baskatjoner inom skogsbruket på ett påtagligt sätt överskrider vittringen ned till 50 cm djup.*

Naturvårdsverkets huvudargument är att skogsbruket genom sin skörd beräknas svara för 30-70 % av skogsmarkens försurning. Med allt större skördar ökar risken för försurning av vatten och att markens återhämtning efter decennier av surt nedfall fördröjs. LRF Skogsägarna antar att det nya delmålet tar över Skogsstyrelsens sektorsmål om skogsbrukets försurning.

Naturvårdsverket baserar sitt delmål på överväganden om försiktighetsprincipen och ett hållbart skogsbruk. De data och samband som man faller tillbaka på är i huvudsak kvalitativa. LRF Skogsägarna har under många år följt kunskapsuppbyggnaden i försurningsfrågan och sett, hur nya rön tolkats något olika mellan myndigheter och universitet. Med tanke på frågans vikt anser förbundet att det är mycket angeläget att det skapas en gemensam grundsyn, eftersom det handlar om ramarna för ett högproduktivt skogsbruk. Förbundet backar upp ett delmål om skogsbrukets försurningspåverkan i försurade områden, men vill samtidigt betona att försiktighetsprinci-

pen inte omotiverat får lägga hinder i vägen för ökad produktion av biomassa. De trots allt begränsade kunskaperna talar för att delmålet bör inriktas mot de områden i Sydsverige som påverkats mest av svavel och kväve.

En annan viktig slutsats som Naturvårdsverket drar, och som stöds av LRF Skogsägarna, är att den biologiska produktionen ”äger” vittringen. Det betyder att skogsbruk inte får begränsas därför att samhället finner det enklast att fortsätta släppa ut försurande ämnen.

Förbundet saknar en diskussion i den viktiga kvävefrågan. En möjlig läckande kvävepool skulle kunna ge svärbemästrade försurningseffekter i vattendragen. Slutsatsen blir att en sådan risk är skäl nog att redan idag uppamma ett ökat skördeuttag med GROT i de sydvästra delarna av landet så att man inte bygger upp kvävepoolen. Då aktualiseras även återföring av näring genom t.ex. askåterföring.

Åtgärder

Naturvårdsverket presenterar och diskuterar ett flertal åtgärder. Helt avgörande för framgång i målstyrningen blir att myndigheter och näringen samverkar och kan enas om åtgärder. Den åtgärd som LRF Skogsägarna förespråkar som en förlängning av delmålet om försurningspåverkan är askåterföring efter uttag av grot. Avverkningar utan uttag av grot (dvs stamvedsuttag) ska således inte inbegripas i delmålet. Förbundet kan inte acceptera särskilda regler om begränsning av virkesuttag via statliga regleringar av skogsskötseln. Förbundet instämmer i behovet av rådgivningsmaterial om askåterföring och att staten verkar för att användbar aska verkligen återgår i kretsloppet.

Konsekvensanalyser

Miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning är svårhanterbart på grund av sin naturvetenskapliga komplexitet. Det är önskvärt att Naturvårdsverket håller goda kontakter i försurningsfrågan även med näringen, annars ökar osäkerheten om kommande produktionssatsningar.

Reaktion mot reservatpolitik

I anledning av förslaget i FU Levande skogar om en fördubbling av den formellt skyddade produktiva skogen sänder hösten 2007 LRF och LRF Skogsägarna en gemensam **skrivelse till miljöminister** Andreas Carlgren och ber om att få företräde.

Citerat ur skrivelsen:

De naturvårdande myndigheterna i landet har ofta en stark övertro på värdet av regelstyrning. Enligt LRFs uppfattning kan dock ett framgångsrikt naturvårdsarbete aldrig kommenderas fram. Man måste komma ihåg att många av de naturvärden som idag finns i våra skogar har skapats eller bevarats genom markägarna själva, ofta under flera generationer. Inte sällan har detta skett i strid med statlig markanvändningspolitik. För att åstadkomma ett bra naturvårdsarbete måste man således bygga på en tillit till markägarens engagemang, förmåga och ansvarskänsla. Då blir markägaren inte, som vissa anser, ett miljöhot utan en ovärderlig resurs i naturvårdsarbetet. Det känns därför rimligare att beskriva det som att skogsmark bevaras av ägarna än att tala om att staten måste skydda skogen. En grundläggande förutsättning för behållande av biologisk mångfald är ett mångfaldigt privat ägande. Det skydd för naturvärden som sambället vill slå vakt om måste följaktligen nås med minsta möjliga inskränkning i den privata äganderätten.

Det som krävs är en ny verksamhetskultur inom skogsskyddet som bygger på frivillighet. Den gällande ordningen för kommunikation mellan de naturvårdande myndigheterna och markägarna måste i grunden förändras, vilket sannolikt inte kan ske utan korrigeringar i gällande författningar. I stället för att myndigheterna siktar in sig på de markägare som absolut motsätter sig reservatsbildning, måste myndigheterna utgå från de markägare som innehar områden med höga naturvärden och som samtycker till formellt skydd. Ett sådant förändrat förhållningssätt skulle få till konsekvens att en idag bland markägare utbredd myndighetsmisstro ersattes med tilltro och stolthet över innehavda skyddsvärda skogsmiljöer.

LRF vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på det finska METSO-programmet, enligt vilket man söker finna nya former för frivilliga avsättningar.

Profilen

Hans Tibell, rospigg och förtroendeman i Mellanskog, var sbo-ordförande under ett antal år. Med sin utåtriktade läggning var Hans rätt man på rätt plats när naturvärden kom att

diskuterar allt livligare under 00-talet. Tibell blev en flitig och uppskattad debattör i skogspolitiska frågor med ett särskilt intresse för vatten- och reservatsfrågorna. Flera principiellt viktiga naturvårdsfrågor belystes praktiskt i den rika Roslagsbygden. Tydligt redogjorde han för familjeskogsbrukets förutsättningar under ett otal exkursioner och seminarier. Han öppnade sin gård för ett stort antal studiegrupper i LRF Skogsägarnas regi men också mer långväga gäster, bl.a. från Kina har skogsvandrat på Söderön i Roslagen.

Dubbelspel i viltfrågan

2007 skriver LRF Skogsägarna till Skogsstyrelsen om dess **förslag till viltskadepolicy med strategi**.

Obalansen mellan viltvård och skogsvård har satt svåra spår i skogstillståndet under de senaste decennierna. Eftersom skogsskyddet i egentlig mening är en huvuduppgift för Skogsstyrelsen välkomnar LRF Skogsägarna en uppdaterad policy med vidhängande strategi, men med tillägget att det också krävs resurser och vilja hos Skogsstyrelsen för att kunna rätta till obalansen. Enligt LRF Skogsägarnas mening har det saknats ett politiskt ansvarstagande, och den lokala viltförvaltningen har i praktiken avgjort hur de beteskänsliga trädslagen utvecklats. Det måste nu till en kraftfull samordning mellan skogspolitiken och viltvårdspolitiken, förmanar LRF Skogsägarna.

Viltskadepolicy

Enligt LRF Skogsägarna innebär en väl avvägd balans mellan viltvård och skogsvård att skogsbrukare inte ska behöva drabbas av svåra skador på skogen. Såsom Skogsstyrelsen slår fast ska det i normala situationer inte behövas någon stängsling av föryngringar av barrträd, björk och bok. Förbundet instämmer i att Skogsstyrelsen och skogssektorn har ansvar att formulera vad som är tolerabel skadenivå. För att målstyrningen ska bli effektiv behöver jägarnas organisationer involveras.

Det är rimligt att det blir viltvården, med dess relativt snabba regleringsmöjligheter, som anpassar sig till det långsiktiga och ”trögreglerade” skogsbruket och inte tvärtom. Ifall det i politiken eftersträvas en ”optimal” balans mellan viltvård och skogsvård, som gör att säkerhetsmarginalen mot svåra skador i

skogsbuket blir liten, blir det utomordentligt viktigt att det skapas snabba och verkningsfulla mekanismer i viltförvaltningen, som gör att markägare kan ingripa då det uppstår, eller det finns risk för, lokalt svåra skador. Det innebär att markägarna måste ha majoritet i förvaltningsområdena och det ska finnas faktiska möjligheter till skydds jakt. Det kommer även att behövas någon form av ersättningssystem, som kan träda in vid svåra skogsskador och när stängsling av lövträd är nödvändigt.

Förbundet stödjer ståndpunkten att återbeskoning bör ske av kraftigt viltskadade bestånd. Dock bör det understrykas att denna lösning sannolikt bara blir accepterad i brukarledet om viltförvaltningen på ett effektivt sätt kan begränsa återkommande skador.

Strategi

Det är bra att en särskild viltansvarig utses inom distrikten. Denne får en viktig funktion att fylla i viltförvaltningen, dels som representant för staten i viltvårdsnämnder och dels som adjungerad i den lokala viltförvaltningens samråd. På distriktsnivå behövs en handlingsplan där skadeinventeringar utgör ett självklart inslag. Det är givet att myndighetens skogspolitiska arbete ska finansieras med budgetmedel. Att villkora inventeringar med extern finansiering kan förbundet bara tolka som att Skogsstyrelsen egentligen lågprioriterar skadefrågan.

Frågan om acceptabel skadenivå är grannlaga när den ska behandlas på distriktsnivå enligt förslaget. Intresseavvägningen hanteras ju också i viltförvaltningens samrådsförfarande, och där har konsulenterna en mer informerande roll, om denne över huvudtaget medverkar. Här behövs enligt förbundet en politisk uppstramning.

LRF Skogsägarna ser gärna att Skogsstyrelsen genomför utbildningar och att man arrangerar en återkommande nationell konferens i dessa frågor. Det finns bl.a. ett behov att utveckla inventeringsmetoderna för viltskador och fodermängder. Med viss förvåning konstateras dock att verksledningen menar sig sakna tydliga politiska signaler i dessa frågor. Förbundet anser att det länge stått klart att skogsskadorna är ett prioriterat område i skogspolitiken och därmed för skogsmyndigheten. Förbundet kan därför inte acceptera den tveksamhet om tilldelningen av budgetmedel till området som texten antyder.

SMÖR avvecklas

Skogsstyrelsen föreslår att 14a§ i skogsvårdslagen om skogs- och miljöredovisning (SMÖR) avvecklas. I stället avser Skogsstyrelsen att ge skogsägaren tillgång till information om skogliga förhållanden på den egna brukningsenheten genom myndighetens hemsida på Internet. LRF Skogsägarna stödjer förslaget att avveckla SMÖR, men understryker att innan ny information görs tillgänglig via Internet måste det prövas om detta står i överensstämmelse med personuppgiftslagen och andra bestämmelser.

Vägledning om ekosystemansatsen

Naturvårdsverket presenterar 2007 ett utkast till **vägledning om ekosystemansatsen**, som är en strategi för bevarande och hållbart nyttjande av naturresurser och har sitt ursprung i FN-konventionen om biologisk mångfald (CBD). Den bygger på 12 principer (de s.k. Malawi-principerna).

LRF Skogsägarna har på det allmänna planet ingen annan syn på ekosystemansatsen än Naturvårdsverket. Men frågan faller också tillbaka på hur de s.k. Malawiprinciperna kommer att uttolkas. Men med tanke på verkets beskrivning av ekosystemansatsen finns det skäl att göra vissa markeringar. Det är t.ex. nödvändigt att tillämpningen anpassas till de nationella samhälleliga förutsättningarna och till de etablerade institutioner som redan finns, däribland äganderätten. Likaså att näringslivet i ett tidigt skede får en heltäckande och korrekt uppfattning om innebörden av tillämpningen av ekosystemansatsen i sin helhet.

Ekosystemansatsen utgår från naturens produktionskapacitet och har sina gränser, vilket manar till visst mått av försiktighet. Det blir viktigare att arbeta med ekosystemens struktur och funktioner än att fokusera på skydd av enskilda arter. Detta är, enligt LRF Skogsägarna, en viktig slutsats.

Princip 4 måste diskuteras och analyseras vidare innan denna del av vägledningen kan läggas till grund för en miljöpolitisk ansats. Här vill förbundet fästa uppmärksamheten på att filosofin om ekosystemtjänster – där man diskuterar både intäkter och kost-

nader – ännu är outvecklad och behöver diskuteras i ett koncept som även innefattar gällande rätt.

Under princip 12 talar man om komplexa situationer, där det är nödvändigt att involvera intressenterna i en integrerad förvaltning av resurser. Här blir det, menar förbundet, nödvändigt att Naturvårdsverket gör ett förtydligande för att vägledningen ska kunna godtas.

En ansvarsfull och hållbar förvaltning måste ta hänsyn till effekter såväl på lång sikt som till ekosystem utanför den egentliga förvaltningen. Denna princip kan LRF Skogsägarna dela. Här pekar Naturvårdsverket på landskapsplanering som ett lämpligt angreppssätt. Förbundet hävdar att ett sådant beslutsunderlag inte får övervärderas och bli styrande för den enskildes handlingsfrihet inom gällande rätt. Det finns likaså anledning att reagera på verkets överväganden om att utvidga lagens krav på miljökonsekvensbeskrivningar.

LRF Skogsägarna instämmer i att en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av förvaltningen utgör förutsättning för ett långsiktigt hållbart nyttjande. Men då förutsätts att det ryms flexibilitet i gällande styrmedel. Exempel på när flexibilitet tvärtom motverkas finns inom regelverket för miljö kvalitetsnormer och områdesskyddet.

Kontinuitetsskogar?

Skogsstyrelsens rapport, **Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk**, kan, anser LRF Skogsägarna, lägga grunden för ett fortsatt arbete med alternativa skogsskötselmetoder. Arterna behöver lämpliga livsmiljöer i någon skala för att överleva. Många arter har sin livsmiljö inom landskapets dynamik, medan det för andra är viktigare med kontinuitet på beståndsmiljö. Rapporten diskuterar den något oegentliga definitionen kontinuitetsskogsbruk och vill snarare tala om förvaltning av ”kontinuitetsbärande element” genom anpassade bruksmetoder, hänsyn i driften och olika former av markavsättningar. LRF Skogsägarna välkomnar detta omtänkande. Idag bedrivs hyggesfritt skogsbruk på ca 10% av skogsmarken. Förekomsten av olika mål i skogsföretagen och i samhället aktualiserar möjliga alternativ till trakthyggesbruket. Skogsstyrelsen sätter fingret på uppenbara begräns-

ningar i hyggesfria skogsbruksmetoder som behöver studeras vidare.

När det gäller det fortsatta arbetet bör detta, enligt LRF Skogsägarna, inriktas mot att dels utveckla ett effektivt hyggesfritt skogsbruk, dels att finna praktiska bedömningsgrunder för kontinuitetsvärden. Skogsvårdslagen bedöms ge goda möjligheter till olika former av sådant skogsbruk. Förbundet avvisar en konstruerad och svårbedömd definition av begreppet kontinuitetsskog, liksom nya inventeringar baserade på ett sådant begrepp. Skogsstyrelsens huvuduppgift måste bli att förkovra sig som rådgivare i hyggesfritt skogsbruk. För att stimulera till metदानpassning i objekt, där det finns gott om kontinuitetsvärden, bör staten pröva att införa ett system med miljöersättningar. Avslutningsvis anser förbundet att förslag om ett delmål i Levande skogar i ämnet är alltför tidigt väckt.

Se över förvärvslagarna!

Lars-Eric Åström, ordf. i Södra, väcker i Vi Skogsägare nr 1/2008 frågan om förvärvslagstiftningen. Skogsägarna har försvarat sina positioner väl trots lagarnas större frihetsgrader, men det är en klar tendens att allt fler fastigheter förvärvas av nya kategorier köpare. Möjligheten i fastighetsbildningslagen (FBL) att stycka av gårdscentrum med lite mark missbrukas och förstör gårdsstrukturen för framtiden, menar han. Detta gäller inte minst i Sveaskogs fall. Åström undrar vidare om det inte är dags att ifrågasätta om ett litet land kan ha öppna gränser för i stort sett alla kapitalstarka som vill köpa en fastighet. I många grannstater finns inte den möjligheten för svenskar. Trots relativt låg lönsamhet i skogsbruket vidgas gapet mellan pris och avkastning, vilket antagligen får konsekvenser för skogsvården. Och allt fler kastar blickar på skogen som en ”ofarlig” placeringstillgång, t.ex. pensionsfonder och investmentbolag. ”Vanliga” skogsköpare kan inte konkurrera p.g.a. ojämlika skatteförutsättningar. Om politikerna inte vill slåss för en bibehållen ägarandel för familjeskogsbruket borde man ändå göra det av skatteintäktsskäl, men också därför att ett spritt ägande i alla tider har varit en av garanterna för vårt styrelseskick, säger Åström.

Miss försenar EU-stöd

Det handlar om medel inom Landsbygdsprogrammet. – *Vi tvingas inse att vi gravt underskattat komplexiteten i EU:s regelverk och det krav det medför att vara en behörig myndighet*, säger Skogsstyrelsens GD Göran Enander. Myndigheten får inte de pengar man räknat med att få från Landsbygdsprogrammet. I ett första skede finns i alla fall 26 milj. kronor. En annan uppmärksam fråga är att Skogsstyrelsen konkurrerar om kompetenspengar samtidigt som myndigheten själv bestämmer vem som ska få medel. Det finns strikta krav på ansvarsseparation, framhålls det från Skogsstyrelsen. LRF Skogsägarna söker medel för satsningarna ”Kraftsamling Skog” och ”Säker Skog”.

Kickstart för bioenergi inom EU

Året 2008 börjar med en kickstart för bioenergin i Bryssel. Kommissionen föreslår nya mål: Fram till 2020 ska den förnybara energins andel öka till 20% jämfört med 2005. Utsläppen ska minska med 20% under samma tid. Biobränslen ska stå för minst 10% av transportbränslet.

Det föreslås vidare en bördefördelning, vilket innebär att Sverige ska minska CO₂-utsläppen med 17% och öka förnybara energin med 49%. Högst i EU.

Nu går förslagen vidare till ministerrådet och EU-parlamentet. LRF Skogsägarnas ordförande Christer Segerstéen är optimistisk inför möjligheterna. Inom EU har man insett betydelsen av den förnybara energin, och vi sitter på en resurs som växer så det knakar. 50% av veden är förnybar energi och 50% råmaterial till industrin. På racerspråk kallas det ”pole position”. Och visst har vi inhemska investeringsbeslut som andas samma optimism, menar Segerstéen. – *Som jag sagt så många gånger tidigare är vi beredda ta vårt ansvar, men då måste det politiska systemet hjälpa till med konkurrensneutrala villkor och långsiktiga spelregler.*

Nöjd Erlandsson i skogs- politiken

Det blev en borgerlig regering som sent omsider tog hand om skogsutredningens betänkande Mer-värdesskog när den lade sin **Prop. 2007/08:108, En skogspolitik i takt med tiden**. En nöjd skogsminister Eskil Erlandsson intervjuvas i Vi Skogsägare nr 2/2008 om skogspropositionen. Grunderna för gällande politik bör ligga fast, men den ska i högre grad beakta framtida klimatförändringar.

– *Jag är särskilt glad över hela batteriet av olika möjligheter vi erbjuder brukaren för att öka produktionen. Självklart ska det ligga under ett paraply som skyddar och bevarar biologisk mångfald.*

– *Idag har vi en rätt hård lagstiftning som förbjuder användning av främmande trädslag. Vi ska se över detta.*

– *Vi har ett antal hundratusen hektar dikad skogsmark som riskerar att övergå i något annat. Nu säger vi till myndigheten att tala om vilka möjligheter som finns och vad jag som skogsägare kan göra.*

– *Myndigheten hjälper till att ta fram vilka områden som behöver gås igenom med röjsågen, men det är markägaren som avgör om jobbet ska göras eller inte.*

– *Myndigheten ska upphöra med stämplingen men handelsformen bör vara kvar.*

Skogsministern förklarar varför Skogsstyrelsen nu får en styrelse med makt, vilket är ganska ovanligt i dagens statliga förvaltning. Det beror dels på att myndigheten är förhållandevis stor och dels på att verksamheten inte bara drivs med statliga medel utan en del kommer från uppdragsverksamheten.

I propositionen fullföljs många av förslagen från Maggi Mikaelssons utredning: Ny indelning av skogsrelaterade ägoslag. Regeln om Skogs- och miljöövervakning (SMÖR) upphävs. En översyn görs av gränserna för svårföryngrad skog och fjällnära skog. Sanktionsavgifter övervägs vid vissa överträdelser av bestämmelser i skogsvårdslagen. Skogspolitikens s.k. rådgivningsnivå tydliggörs. Ökad rådgivning om förädlat föryngringsmaterial. Uppdrag till bl.a. Skogsstyrelsen att förtydliga regelverket kring dikesrensning. Utbildning om GROT-uttag och askåterföring. Uppdrag till Skogsstyrelsen att se över regler för skogsodling med utländska trädarter. Särskild utredning ser (ånyo) över älgförvaltningen med sikte på ”skog och vilt i balans”. Uppdrag till Skogsstyrelsen att analysera styrmedel med anledning av EU:s ramdirektiv för

vatten. Satsning på kompetensutveckling avseende generell hänsyn. Ökad flexibilitet i avtalsformerna vid skydd av skogsmark. Uppdrag till bl.a. Skogsstyrelsen att se vilka delar av det finska METSO-programmet om biodiversitet som kan passa i Sverige. Förbättrad uppföljning av frivilliga avsättningar. Kvalitetssäkrade inventeringar och kompetensutveckling i kulturmiljövården. Ökade kunskaper om skogens sociala värden. Starkare svensk representation i internationella skogspolitiska sammanhang och närmare kontakter mellan regeringen och skogsnäringslivet. Skogsstyrelsen ska fortsatt kunna bedriva uppdragsverksamhet (UV), men den bör begränsas till uppdrag med tydligt mervärde för att nå skogspolitiska mål eller mål inom andra politikområden.

Andra förslag avvisas och nya ståndpunkter tillkommer i propositionen: Regeringen gör en tydlig markering av betydelsen av en tydligt definierad och långsiktig äganderätt. Det läggs inget förslag om villkorad röjningsplikt. Inte heller ska det finnas krav på skogsbruksplan för varje skogsfastighet. Regeringen menar att sociala värden hanteras bäst med mjuka styrmedel och med respekt för äganderätten. Propositionen rymmer inga medel till Skogsstyrelsen för forsknings- och utredningsuppdrag, inte heller till ett forum för internationella frågor på näringsdepartementet. Däremot är regeringen öppen för intensivodling av skog på nedlagd jordbruksmark. Regeringen anvisar i sin proposition 40 milj. kronor under en tvåårsperiod för insatser rörande skogens roll i klimatet.

I direktivet till skogsutredningen visades ett särskilt politiskt intresse för avvägningen mellan de jämställda övergripande målen och för virkesproduktionen. Skogsutredningen berörde konflikter mellan skogspolitikens sektorsmål, men tog egentligen inte upp konfliktfrågor på högre nivåer där skog och skogsbruk ingår. Utredningen föreslog att Skogsstyrelsen, i samråd med skogssektorn, konkretiserar produktionsmålet genom ytterligare sektorsmål.

Regeringen tar i sin proposition inte upp och belyser målkonflikter, vare sig mellan de övergripande jämställda målen eller mellan skogspolitik och andra politikområden. Den tar heller inte explicit upp produktionsmålet, utan uppmanar Skogsstyrelsen att ta initiativ till nya sektorsmål för att höja produktionspotentialen. Viktigt är då att en produktionsökning sker inom ramen för skogspolitikens jämställda mål, avrundar regeringen.

Segerstéen ny ordförande i CEPF

Till ny ordförande i det europeiska familjeskogsbrukets lobbyorganisation CEPF utsågs 2008 LRF Skogsägarnas ordförande Christer Segerstéen. Bakom CEPF står 24 nationella medlemsorganisationer. Det dagliga arbetet leds av en generalsekreterare och fem anställda vid kontoret i Bryssel.

– *Vi företräder 16 miljoner skogsägare som äger 60 % av skogsmarken i Europa, säger Segerstéen. En grundläggande fråga, som berör alla, är äganderätten. Aktuell näringspolitik handlar mycket om klimat och miljö. Alla politiska frågor drivs av någon. Är vi inte med och säkrar vår position kan det leda till beslut som är väldigt kostsamma för oss skogsägare.*

”Har någon sett chefen?”

Dammluckan är öppnad för vattenpolitiken. En utlösande faktor till att frågorna kommit i centrum är EU:s vattendirektiv.

Men har någon sett chefen, frågar sig Vi Skogsägare 2008. Det normala i en statlig förvaltning är att ha en myndighet, ett departement och en generaldirektör. Men ”vattenbyråkratin” är något helt annat. Fem av landets länsstyrelser är hemvist för landets fem vattenmyndigheter. Varje myndighet har en vattendirektör, ett kansli och en sorts styrelse, som kallas vattendelegation med ledamöter utsedda av regeringen.

– *Det är ett helt nytt sätt att jobba och det tar lite tid att spränga inpinkade revir. Här följer vi vattnets väg och det finns inga gamla gränser, säger Eva Telje-Ekbyörn, LRF, som är ledamot i en av vattendelegationerna.*

Linda i Almedalen

LRF Skogsägarnas chef Linda Hedlund rapporterar från Almedalen 2008. – *Almedalen har blivit stort. Det är intresseorganisationer som bär upp Almedalsveckan och gör den till vad den är. Här skapas kontakter. Det var fullsatt vid LRF Skogsägarnas skogsseminarium om skog som framtida kolsänka och energikälla. Det blev en frejdig debatt. Jag tror*

på mötesplatser som Almedalen, där möten och samtal blir politik.

Nya perspektiv på skogsskyddet

Skogsstyrelsens och Naturvårdsverkets **förslag för ökad frivillighet i arbetet med skydd av skog** är ute på remiss. Detta får Linda Hedlund att glädjas i Vi Skogsägare nr 5/2008.

– *Förslaget är väldigt positivt för skogsägarna. Vi får nästan ”full pott” för våra önskemål.*

- Ett omvänt perspektiv på skyddsarbetet. Utifrån en plan för skyddsarbetet frågar man skogsägarna vilka som intresserade att avsätta skog på sin mark
- Bättre naturvårdsavtal
- Bättre och mer relevant ersättning

Även om det är begripligt att en större förändring fordrar sin försöksperiod blir inledningen väl försiktig med fem kommuner och fem år, anser LRF Skogsägarna. Därför kommer förbundet att kräva både uppskalning av försöksverksamheten och utvärdering i halvtid. För nu är det bråttom, det här har skogsägarrörelsen väntat nog länge på!

Jord- och skogsbruk påverkas mest

Klimat- och sårbarhetsutredningens betänkande (SOU 2007:60) berör jord- och skogsbruk på många områden. Förändrade klimatförhållanden innebär omställning, anpassning och skadeförebyggande insatser i de areella näringarna. Verksamheten kan inte bedrivas med mål om att gångna tiders ”naturtillstånd” ska upprätthållas, utan det blir nödvändigt med anpassning till nya faktiska omständigheter.

LRF kommenterar betänkandet i dess fulla vidd. Här följer förbundets synpunkter på utredningens re-

dovisning och förslag rörande skogsbruket och dess förutsättningar.

Det är positivt att Skogsstyrelsens ansvar för arbetet med anpassningen till ett förändrat klimat tydliggörs i myndighetens instruktion. Beträffande översynen av skogsvårdslagen bör förändringar, förberedda i dialog med berörda myndigheter och organisationer, ske gradvis och i takt med ökad kunskap och erfarenhet. Förbundet avvisar ett regelverk för acceptabel teknik, men det kommer att behövas en ökad satsning på FoU i drivningsfrågor. Beträffande skogsbilvägar är gällande samrådspålit tillräcklig, anser LRF. Det finns uppenbar risk för att olika skadegörare kommer att gynnas, vilket kan komma leda till ökat behov av bekämpningsmedel.

Förbundet stödjer förslaget att se över hur relevansen av miljö kvalitetsmålet Levande skogar påverkas av klimatförändringarna. Vidare ser förbundet positivt på en gemensam informationskampanj till de enskilda skogsägarna i syfte att öka riskspridningen i skötseln av skogen. Utredningen vill se ett fortsatt statligt ansvar för brandövervakningen, vilket LRF länge verkat för. Skogsförsäkringarna har varit inriktade på att täcka svåra skador i skogen. I samband med stormkatastrofen Gudrun gick statsmakten därtill in och täckte vissa förluster hos hårt drabbade skogsägare. LRF ser klara fördelar med att kompletterande statligt stöd diskuteras och som avgörs först efter det händelser av katastrofkaraktär inträffat.

Vad är hållbart nyttjande?

Skogsstyrelsen har haft ett **regeringsuppdrag att precisera hållbart nyttjande av skog**. (Meddelande nr 5/2007). Den övergripande definitionen: *Ett nyttjande där förvaltning och nyttjande av skog och skogsmark sker på ett sådant sätt och i en sådan takt att dess förmåga att både nu och i framtiden fylla viktiga miljömässiga, ekonomiska och sociala funktioner på lokal, nationell och global nivå bevaras, utan att andra ekosystem skadas.*

Begreppet preciseras med stöd av tre dimensioner - en ekonomisk, en ekologisk och en social. Dessa dimensioner - var och en bestående av viktiga funktioner - bildar ramen för hållbart nyttjande. Hur själva nyttjandet bör genomföras för att uppnå hållbarhet måste fortlöpande utvecklas i dialog mellan berörda parter. Det är först vid formulering av praktiska mål

och andra åtaganden som en sammanvägning av dimensionerna görs och hänsyn tas till andra omgivande funktioner. Enligt LRF Skogsägarna kan en sådan tankefigur med fördel ligga till grund för vidare samtal.

Skogsstyrelsen konstaterar att hållbar utveckling och avvägningar i praktiken blir en fråga om värderingar och politiska ställningstaganden, vilka kan förändras över tiden. LRF instämmer i att hållbart nyttjande utgör en ram för det politiska systemet, och för sektorns aktörer vid överläggningar, och kan vara ett ledande begrepp för utformningen av skogspolitik och företagspolicies.

Bilden av hållbart nyttjande kompliceras onekligen, när Skogsstyrelsen kommer närmare in på avsnitten om avvägning mm. Skogsstyrelsen tycks bl.a. mena, med hänvisning till funktionen biologisk mångfald, att hållbart nyttjande i skogen kan eller ska avgöras efter politisk planering eller företagsplanering som sanktionerats av staten. LRF Skogsägarna anser det direkt olämpligt att tolka begreppet så att myndigheter ska stå för avvägningarna, t.ex. genom att planera eller styra hur landskapet ska förvaltas. Att myndigheter skulle bedöma om enskilda åtgärder i företagen kan anses utgöra hållbart nyttjande, t.ex. att tala om en "ohållbar avverkning", är naturligtvis helt oacceptabelt.

Miljömål utan eftertanke

Miljömålsrådet har utvärderat miljömålsarbetet och lagt förslaget att höja ribban ytterligare. Nya målet är 1,6 milj. ha formellt skyddad skog och 1 milj. ha frivilligt sparande fram till 2020.

LRF Skogsägarnas chef Linda Hedlund reagerar i Vi Skogsägare, nr 3/2008. - *Som adjungerad expert har jag haft möjlighet följa arbetet. Resultatet var förutsägbart. Jag har synpunkter på resultatet men jag vänder mig främst mot vägen dit. Ingen hänsyn har tagits till helheten. Målkonflikter har inte tydliggjorts. Därför ser innehållet i miljömålet Levande skogar huvudsakligen ut som det underlag Skogsstyrelsen lämnade till Miljömålsrådet. Generaldirektörerna som sitter i rådet har alltså inte lagt sig i sina kollegers ansvarsområden. Därmed kan man ifrågasätta Miljömålsrådet som beredningsprocess. Nyligen lade regeringen en skogsproposition som inte innehöll så mycket miljöfrågor eftersom dessa förväntades bli behandlade i en kommande miljöproposition. Miljöorgani-*

sationerna klagade över bristande helhetsgrepp. Jag undrar hur mycket produktion som kommer att behandlas i miljömålspropositionen och hur helheten tacklas.

Miljömålsrådet: ”Nu är det bråttom”

LRF och LRF Skogsägarna har beretts tillfälle komma med synpunkter på Miljömålsrådets **fördjupade utvärdering av Sveriges miljömål 2008, ”Nu är det bråttom”**. Utvärderingen vilar på Skogsstyrelsens och Naturvårdsverkets förslag. Nedan behandlas några miljö kvalitetsmål som blir centrala för skogsbruket.

Övergripande synpunkter

Miljömålen tydliggör samhällets ambitioner för miljöarbetet och har bidragit till att Sverige har en ledande position inom miljövärden. Jord- och skogsbrukare står för en mycket stor del av det praktiska miljöarbetet. LRF vill lyfta några kritiska synpunkter på miljömålsarbetet. Det gäller dels hantering av målkonflikter, dels själva miljömålsprocessen.

Det är anmärkningsvärt att det i nuläget saknas en mer samlad analys av hur de olika målen påverkar varandra. Ett tydligt exempel på konflikt är behov av skogsråvara för bioenergi kontra avsättning av skogsmark för naturvårdsändamål. Vid identifierade målkonflikter är det rimligt att prioriteringsbesluten blir politiska och inte ingår i Miljömålsrådets mandat eller, som nu, egentligen inte hanteras alls.

Levande skogar

LRF Skogsägarna konstaterar att det saknas relevanta analyser av effektiviteten av gällande delmål rörande markavsättningar. Förbundet vänder sig mot ”Skansentänket” i bevarandearbetet. Ett hållbart nyttjande av naturen kan komma visa sig innebära kraftigt förändrade landskap. Detta visar också historien.

LRF Skogsägarna menar att klimatfrågan inte beaktas tillräckligt. Av bl.a. den anledningen delar förbundet inte Skogsstyrelsens oförbehållsamma stånd-

punkt att produktion av biomassa ska ske inom ramar som först sätts av övriga miljö kvalitets- och sektorsmål. Den dogmatiska synen att den biologiska mångfalden är något givet och absolut måste ersättas av en insikt i att mångfalden i verkligheten är ett relativt begrepp. Och förbundet saknar den viktigaste slutsatsen om vad som behövs i miljömålsarbetet, nämligen en strävan efter samverkan och ett positivt synsätt.

Reviderat delmål: Bevarande av skyddsvärd skogsmark

LRF Skogsägarna tillbakavisar Skogsstyrelsens nya förslag och föreslår att det nuvarande delmålet fortsatt gäller till 2020. Förbundet vill ompröva den inbördes fördelningen mellan olika formella avsättningar och även inkludera nya mer flexibla skyddsformer. Myndigheten anser uppenbarligen att de samhälls-ekonomiska konsekvenserna är godtagbara. Förbundet menar tvärtom att dessa framstår som orimliga. Rapporten kommenterar inte med ett ord hur förslaget att fördubbla det formella skyddet kommer att slå ekonomiskt för många tusen småföretagare. Den inbördes fastställda fördelningen mellan olika formella skyddsinstitut bör omprövas samtidigt som nya och mer flexibla sådana antas.

Reviderat delmål: Skydd för kulturmiljövärden

LRF Skogsägarna stödjer förslaget om ett fortsatt delmål för att skydda kulturmiljövärden. Skadorna behöver minska genom att skogsbruket planerar bättre och utvecklar arbetstekniken samt att myndigheterna åtgärdar identifierade brister i sin myndighetsutövning. Samtidigt vill förbundet poängtera att det finns behov av att modernisera begreppet fornlämning och stärka äganderätten i kulturminneslagen. Det krävs en mer balanserad syn på avvägningen mellan skydd av äldre lämningar och en fortsatt markanvändning, menar LRF Skogsägarna. Detta gäller särskilt för områden med frekventa eller arealomfattande fornlämningar.

Nytt delmål: Skötsel av skyddad skogsmark

LRF Skogsägarna stödjer ett nytt delmål som prioriterar skötsel av statliga och frivilliga markavsättningar.

Nytt delmål: Miljön i och kring vatten

LRF Skogsägarna stödjer förslaget i princip men vill framhålla att det finns utrymme för tolkning av målet som gör det svårt att se konsekvenserna.

Nytt delmål: Tätortsnära natur

Detta delmål är placerat under det nya målet ”Ett rikt växt- och djurliv”. Delmålet är att 150000 ha tätortsnära skog har en rekreativsinriktad skötsel motiverat av hälsoaspekten. Detta ger intryck av att vara dåligt utrett. Då det inte beskrivs vad ”en rekreativ-anpassad skötsel” innebär och hur detta ska åstadkommas motsätter sig LRF detta mål.

Åtgärder och styrmedel

Följande förslag skulle minska otryggheten, stärka markägarnas rätt och underlätta arbetet med formella avsättningar. Dessa vill LRF Skogsägarna se genomförda:

- Frivillighet eftersträvas och tvångssituationer blir yttersta undantag
- Formellt skydd förläggs i valsituationer till statlig mark
- Direkta och indirekta markbyten mellan staten och enskilda eftersträvas
- Stora nyckelbiotoper prioriteras i enlighet med nationella strategin
- Möjligheter öppnas till reservatsbildning som inte gäller i evig tid
- Beskattning av kapitalvinsten vid reservatsupplåtelse slopas
- Intrångsersättningen höjs då det inte är normala marknadsuppgörelser
- Skogsstyrelsens riktlinjer om naturvårdsavtal revideras
- Korta, flexibla och frivilliga avtal testas som alternativ

Myllrande våtmarker

Markavvattning och skyddsdikning har i stort sett upphört i skogsbruket. Vad som däremot är aktuellt är underhållet av tidigare investeringar för att upprätthålla skogsproduktionen och utveckling av mer anpassade driftsmetoder på torvmarker. Delmålet om skogsbilvägar har inte nåtts, vilket visar att denna ”nollvision” varit orealistisk. Intressantare är att det anläggs mycket få vägar över våtmarker med höga naturvärden. LRF Skogsägarna uppmanar myndigheterna att dra nytta av den stora erfarenhet som finns i näringen när det gäller bl.a. dikesrensning och vägbyggnation.

Miljömålsrådet föreslår ett par nya delmål, bl.a. ”Hänsyn till våtmarker”. LRF Skogsägarna backar upp ett resultatmål som inriktas mot objekt med värdefulla natur- och kulturvärden och uppmanar myndigheterna till samverkan med näringen så att åtgärder och styrmedel blir realistiska. LRF Skogsägarna avvisar förslaget om generell samrådspåbudsplikt för skogsbilvägar i hela landet, men öppnar för regionalt avpassade samrådsformer. Likaså stödjer förbundet ett bidrag till planering och samordning mellan skogsägare vid byggande av skogsväg. Förbundet välkomnar en utveckling av skogsbruksplanen genom en komplettering med ett ”blått skikt”, som behandlar hänsyn till vatten och våtmarker och instämmer i behovet av god rådgivning till skogsägare och entreprenörer.

Bara naturlig försurning

Statsmakterna har hittills på ett framgångsrikt sätt verkat för en minskning av utsläppen i Europa. Det internationella arbetet måste prioriteras även i fortsättningen. Idag gäller det att särskilt bevaka eutrofieringen av marken. Nu föreslås ett nytt delmål, ”Skogsbrukets försurningspåverkan”, för främst försurade områden i söder. Motivet är att markförsurning genom större skördar ökar risken för försurning av vatten. LRF Skogsägarna backar upp delmålet men betonar att försiktighetsprincipen inte omotiverat får lägga hinder i vägen för ökad produktion av biomassa. Inom försurade områden i sydväst med förhöjd risk för kväveutlakning kan det finnas skäl att öka uttag av grot för att minska kväveförrådet, men också att kompensera för näringsuttag genom askåterföring.

Av tänkbara åtgärder förespråkar LRF Skogsägarna askåterföring efter GROT-uttag. För detta behövs ett rådgivningsmaterial till skogsägare.

Hushållningsstrategin

Tanken med åtgärdsstrategier är naturligtvis riktig. Det samlade strategiarbetet är viktigare än att jobba sig svettig över enskilda delmål! LRF Skogsägarnas åsikt är att arbetet med strategin behöver ske utanför de centrala myndigheternas sfär i ett annat forum där även kommuner, näringsliv och intresseorganisationer deltar.

Statskontoret träffar rätt

LRF Skogsägarna delar i huvudsak Statskontorets slutsatser och överväganden i rapporten **Skyddet av Levande skogar (2007:14)**. Den kompletterar förtjänstfullt Miljömålsrådets rapport och belyser möjligheter att göra miljöpolitiken mer flexibel och stärka incitamenten för samarbete och samverkan.

Naturvårdsinstrumenten

LRF Skogsägarna delar Statskontorets syn att det måste råda balans mellan beslutade mål och anslag till markåtkomst och personal. Naturvårdsavtal förespråkas framför biotopskyddsområden och reservat, dock måste flexibiliteten i avtalsinstrumentet öka. Härtill behövs, enligt LRF Skogsägarna, nya och mer flexibla och markägarinitierade former för markavsättning.

Rapporten föreslår både ökad och riktad rådgivning gällande frivilliga avsättningar. Förbundet vill understryka att markägarens val består i att välja mellan att frivilligt undanta marken från skogsbruk eller att bruka den, inte att antingen frivilligt avsätta området eller att upplåta det för formellt skydd. Staten ska inte styra vilka områden som avsätts frivilligt. Förbundet håller också med om att frivilliga avsättningar utgör en delmängd av olika sätt att bevara biologisk mångfald, och det är därför ointressant att titta isolerat på vad frivilliga avsättningar skyddar.

Statens skogar

LRF Skogsägarna instämmer i Statskontorets anmärkning att det är viktigt att uppgörelsen mellan Naturvårdsverket och Sveaskog om reservatsbildning fullföljs och att statens egna åtaganden till måluppfyllelsen av delmålet ”Långsiktigt skydd av skogsmark”, synliggörs samlat. Det är bra om Sveaskog får nya ägardirektiv som öppnar för ökad medverkan till att överlåta ersättningsmark vid reservatsbildning. Förbundet avstyrker dock att statliga avsättningar huvudsakligen ska utgöras av frivilliga sådana, eftersom detta på ett orimligt vis skulle öka trycket på formella avsättningar på privatmarken. Förbundet menar till skillnad från rapporten att Sveaskogs Ekoparker bör redovisas inom de formella avsättningarna.

Incitamenten för medverkan

Statskontoret konstaterar att mjuka skyddsåtgärder och delaktighet minskar konflikter mellan myndigheten och markägare och att större flexibilitet i skyddsarbetet med anpassade lösningar stärker skogsägars vilja till medverkan.

Statskontoret rekommenderar staten att

- avskaffa beskattningen på realisationsvinst vid marköverlåtelse eller intrång för naturvårdsändamål
- avskaffa beskattningen på ersättningen för naturvårdsavtal
- avskaffa det skattemässiga toleransavdraget vid intrångsersättning

Detta är krav som LRF Skogsägarna tidigare ställt till statsmakten varför förbundet samtycker.

Projektet SKA-VB 08

Skogsstyrelsen fick i uppdrag att i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) och i samråd med andra aktörer utföra **Skogliga Konsekvensanalyser och Virkesbalanser, SKA-VB 08**. Uppdraget beskrivs som ett hållbarhetsprojekt.

I **Rapport 25, 2008, om Skogliga konsekvensanalyser (SKA 08)** analyseras utfall för samhället vid skiftande skogspolitik och här öppnas för olika strategiska överbåganden i näringen. Totalt har fyra scenarier och sex effektanalyser studerats. Marken är uppdelad i tre klasser som benämns Reservat, Hänsynsmark och Virkesproduktionsmark. Scenarierna är valda för att studera den sammanlagda effekten av fyra kombinationer av åtgärder. Regeringens skogsproposition och Miljömålsrådets FU av miljökvalitetsmålen har påverkat utformningen av scenarierna. Effekten av ett förändrat klimat är medräknad i samtliga scenarier:

Referens - nuvarande skogsskötsel plus beslutad miljöpolitik.

Miljö – nuvarande skogsskötsel plus höga miljöambitioner.

Produktion – större ambitioner skogsskötsel plus beslutad miljöpolitik

Miljö + Produktion – en kombination av dessa scenarier.

I scenarierna faller den potentiella avverkningsnivån ut som resultat av beräkningarna. Den är baserad på Virkesproduktionsmarken. Ansatsen innebär att avverkningsalgoritmen söker en så hög avverkningsnivå som möjligt utan att den framtida tillväxten, och därmed den framtida avverkningen, ska minska. Värt att nämna är att efter några decennier får klimatförändringen mycket stort genomslag i tillväxten och virkesförrådet för samtliga scenarier. Och därmed för den potentiella avverkningen.

Under de närmaste decennierna skattas den potentiella avverkningen till 90 milj. m³sk för Referens, ungefär detsamma för Produktion, 85 milj. m³sk för Miljö samt för Miljö plus Produktion, men då ingår 5 milj.m³sk på Hänsynsmark. Om 50 år har klimatförändringen slagit igenom med en kraftig tillväxtökning i alla scenarier så att den potentiella avverkningen blir 110 milj. m³sk för Referens, 100 milj.m³sk för Miljö, 128 milj.m³sk för Produktion och 115 milj.m³sk för Miljö plus Produktion. Av ökningen i scenariot Produktion efter 50 år faller hälften, 20 milj. m³sk, på satsningar i intensivare skogsskötsel. Detta kräver stora investeringar under lång tid. Effektanalyserna ska söka belysa effekten av några viktiga faktorer. Man har t.ex. tittat på effekten av klimatförändring, förädlingsvinster, beskogning av nedlagd åkermark och intensivskogsskötsel. Nytt i SKA 08 är studier av potentialen av skogsbränslen. Effektanalysen visar att

ifall den antagna klimatförändringen inte medräknas förblir dagens potentiella avverkningsnivå gällande även på längre sikt utom i de scenarier där det gjorts ökade investeringar i skogsskötseln.

På lång sikt får alltså dagens val stora effekter på avverkningsmöjligheterna. På landskapsnivå ökar virkesförrådet betydligt mer i Miljöscenarierna, men det sker också en strukturell ”utklyvning” inom dessa med mycket höga förråd på markslagen Reservat och Hänsynsmark. Rapporten påminner att bakom scenarierna ligger antaganden om acceptabel lönsamhet i näringen, vilket betyder att den inte belyser vad förändrad lönsamhet torde få för effekter i de olika scenarierna. Kvalitetsfrågor i skogen behandlas inte heller. Däremot uppmärksammas att potentialen för skogsbränslen påverkas starkt av den tekniska och ekonomiska utvecklingen på energiområdet och att den ökade kolbindningen i skogen nästan helt och hållet är knuten till Hänsynsmark och Reservat. Marginellt tar rapporten upp sårbarhetsaspekter, t.ex. den ökande andelen gran, betesskador och andra skador samt behovet av riskspridning. Osäkerhet råder om miljöscenariots ambitioner räcker för att bevara den biologiska mångfalden.

En redogörelse för vad som krävs för att tillgodose virkesbehovet i landet återfinns i Skogsstyrelsens **Meddelande 4, 2008 om virkesbalanser**. Den avverkning som krävs för att tillgodose virkesanvändningen (bruttoanvändningen) jämförs med den potentiella avverkningen från SKA-analyserna. Dessa jämförelser utgör virkesbalanserna.

I meddelandet görs en noggrann beskrivning av den faktiska avverkningen och virkesanvändningen 2007 för hela landet och för fyra balansområden. Bruttoanvändningen, som kan inkludera import och faktisk avverkning i Sverige, jämförs med den potentiella avverkningen som då justeras för avverkning på andra trädslag än skogsmark. Detta högkonjunkturår var bruttoanvändningen 101 milj. m³sk och faktiska avverkningen 97 milj.m³sk. Balansen visar att under de närmaste decennierna uppgår den potentiella avverkningen till 95 resp. 90 milj. m³sk för Referens och Miljö.

På femtio års sikt når den potentiella avverkningen i Referens och Miljö med klimatförändringens hjälp nivån för bruttoanvändningen 2007. I scenarierna Produktion och Miljö + Produktion har den potentiella avverkningen då stigit så pass att den balanserar en virkesanvändning på 120 milj. m³sk.

Eftersom 2007 var ett extremt år antar Skogsstyrelsen att bruttoanvändningen kommer att ligga runt 95 milj. m³sk de närmaste decennierna. I så fall kommer den potentiella avverkningen att räcka i scenarierna Referens och Produktion, men inte i Miljöscenarierna. Skulle virkesanvändningen stiga räcker inte den potentiella avverkningen, utan landet blir importberoende i alla scenarierna.

Skogsstyrelsen diskuterar hållbarhetsperspektivet. *Med hållbar avverkningsvolym menas en avverkningsvolym som är lika med eller mindre än den högsta volym som kan avverkas med en god balans mellan de tre dimensionerna i hållbarhetsbegreppet.* Den högsta hållbara avverkningsvolymen behöver alltså klarläggas för att få ett kriterium på om ”överavverkning” sker. Detta görs med stöd av bl.a. långsiktiga skogliga konsekvensanalyser (SKA). Kriteriet är ett sätt att ”mjukstyra.

Skogsstyrelsens slutsatser av SKA-VB 08:

- Ett hållbarhetskriterium bör införas som avser avverkningen i landet som helhet. Under nuvarande förutsättningar bedömer Skogsstyrelsen att ”hållbarheten” ligger i intervallet 95-100 milj. m³sk per år. Men skattningen kan komma att ändras efter nya klimat- och miljöpolitiska beslut.
- Något utrymme för att öka den *genomsnittliga* virkesanvändningen, f.n. skattad till 95 milj. m³sk, under de närmaste decennierna finns inte utan att förlita sig på import. Vid oförändrad virkesanvändning bedöms den potentiella avverkningen räcka i scenarierna Referens och Produktion. Läget ser emellertid olika ut såväl mellan balansområdena som mellan trädslagen. I scenariet Miljö däremot räcker inte den potentiella avverkningen till.
- Det finns en potential att öka produktionen av skogsbränsle (grot och stubbar) från 10 till 35-60 TWh per år. Huvuddelen av detta är stubbar.
- Skogen kan i framtiden fortsätta att starkt bidra till att förbättra Sveriges koldioxidbalans genom att leverera klimatneutrala råvaror och förnybar energi. Härtill kommer kolackumulering i skogen, främst i reservaten, under ett antal decennier.

- Med tanke på långsiktig virkesproduktion är det angeläget att det övergripande produktionsmålet i skogspolitiken konkretiseras och att det uttrycker en ambition att öka virkesproduktionen på den mark som brukas.

SKA-VB 08 blir inte remissbehandlad. Statsmakterna drog därmed inte nytta av projektet för att avväga mellan de två jämförbara målen i skogspolitiken. Enligt skogsutredningens direktiv skulle Skogsstyrelsen konkretisera det övergripande produktionsmålet. Regeringen framhöll i sin skogsproposition ”att ökad tillväxt i skogen bör främjas inom ramen för skogspolitikens jämförbara mål”. Men myndigheten hävdar att den inte fått något tydligt uppdrag och produktionsmålet fick därför anstå. Däremot medverkade Skogsstyrelsen i Miljömålsrådets arbete rörande miljömålet.

Rättsosäkert artskydd

LRF och LRF Skogsägarna svarar på Naturvårdsverkets remiss om **handbok för artskyddsförordningen (2008)**. Förbundet finner att Naturvårdsverket riktar sin handbok till sektorsmyndigheterna, varför det blir svårt att bedöma följderna av handboken. Förbundet hade hellre sett att de centrala myndigheter som berörs, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Skogsstyrelsen, hade arbetat gemensamt i denna fråga. Erfarenhetsmässigt får dock handböcker stort genomslag hos berörda myndigheter. Det gäller särskilt när lagstiftningen i sig är komplicerad och svåröverskådlig. Eftersom den föreslagna handboken har karaktär av ett allmänt råd, borde en konsekvensbeskrivning med en redogörelse för ekonomiska följder för jord- och skogsbruksföretag av ändrad tillämpning bifogats remissen. En sådan beskrivning skulle högst sannolikt visa på orimligheter i tillämpningen och på stor rättsosäkerhet för den enskilde brukaren.

Förbundet reagerar kärt när Naturvårdsverket nu, tio år efter EU-inträdet, så kraftfullt betonar de kategoriska skrivningar som finns i 4§ artskyddsförordningen och som i en strikt tolkning kan leda till orimliga tillämpningar i jord- och skogsbruket. En vid tolkning av begreppet ”fortplantningsområde” skulle t.ex. kunna innebära att stora arealer skogsmark under tider av året inte kan brukas. Många fågelarter och mindre däggdjursarter präglas av mycket krafti-

ga naturliga fluktuationer. Hur ska en lokal nedgång hos en viss art bevisligen kunna kopplas till brukandet av marken? Förbundet kommenterar lakoniskt att det kommer att behöva ställas utomordentliga kunskapskrav på berörda myndigheter ifall den strikta tolkning som Naturvårdsverket gör skulle få genomslag. Det minsta som fordras för tydlighetens skull är att myndigheten meddelar brukaren om en art med ogynnsam bevarandestatus finns i ett område och att den riskerar påverkas negativt. Uppenbart är, menar LRF, att handbokens tillämpning i förlängningen bäddar för stor rättsosäkerhet för den enskilde.

Ohållbart om växtskydd

LRF Skogsägarna lämnar synpunkter på Jordbruksverkets **förslag till handlingsplan för växtskydd i skogen**. Verket vill införa starka restriktioner mot användningen av växtskyddsmedel inom områden där allmänheten har tillträde. Begränsningar och förbud för användning av växtskyddsmedel på skogsmark skulle i dagsläget kunna få mycket allvarliga konsekvenser för skogsbruket och måste därför bestämt avvisas, svarar LRF Skogsägarna.

De viktigaste användningsområdena är framför allt insekticidbehandling mot snytbagge och stubbehandling mot rotröta. Andra behov som berörs är behandling mot viltskador och insekticidbehandling av virke i samband med stormfällningar mm.

Årligen behandlas ca 100 milj. plantor mot snytbagge med syntetiska pyretroider. Ett förbud skulle leda till sämre skogsförnyringar och mindre tillväxt på sikt. LRF Skogsägarna konstaterar att forskning och utveckling nu har lett fram till metoder som ger motsvarande skydd som insekticiderna, men ännu finns ingen som biologiskt, tekniskt och ekonomiskt kan ersätta insekticiderna. Risken att insekticidbehandling skulle kunna vara en fara för allmänheten måste bedömas som försumbar, menar förbundet, och arbetsmiljöfrågan anses också vara under kontroll. Trots att pyretroider är mycket giftiga för fisk finns inget konstaterat fall med skador på fisk på grund av snytbaggebehandling av plantor.

Rotröta är ett av de allvarligaste skogsskadeproblemen. Angrepp förebyggs genom behandling med pergamentsvamp i samband med avverkning under sommarhalvåret. Ett förbud skulle medföra kraftigt

ökade angrepp i skogen eller att avverkning bara kan göras under vintern. Det skulle få mycket svåra ekonomiska konsekvenser för skogsbruket och samhället.

Med tanke på att skogsbrukets andel av den totala kvantiteten växtskyddsmedel är mindre än en halv promille bedömer förbundet att miljöeffekterna av ett förbud inom skogsbruket är ytterst begränsade. I avvaktan på relevanta alternativ i skogsbruket måste LRF Skogsägarna bestämt avvisa Jordbruksverkets tankar.

Skogen i klimatpolitiken

LRF har beretts tillfälle att lämna remissynpunkter på Klimatberedningens mycket omfattande betänkande **Svensk klimatpolitik (SOU 2008:24)**. LRF:s utgångspunkt är att de gröna näringarna har ansvaret för att vidta åtgärder mot klimatförändringar. Nedan fokuseras främst på skog och skogssektorn i klimatpolitiken.

I förslaget till EU:s energi- och klimtpaket ska andelen förnybar energi inom gemenskapen vara 20% år 2020. EU föreslår ett beting för Sverige att öka andelen förnybar energi från dagen 167 TWh till 216 TWh år 2020. LRF bedömer att svenskt jord- och skogsbruk under rätt ekonomiska förutsättningar kan bidra med en stor del av denna ökning. Möjligheterna att i Sverige hållbart producera förnybar energi från de gröna näringarna ska utnyttjas fullt ut. Bioenergi står för den största potentialen, men även vind och småskalig vattenkraft har stor potential. LRF anser att åtgärder för att nå klimatmålen ska samspela så att även andra samhällsmål kan nås.

Utvecklingen

Energisystemet har genomgått en markant förändring med utbyggnad av vatten- och kärnkraft under 1970- och 80-talen samt en gradvis ökning av bioenergi sedan mitten av 1980-talet. Användningen av biobränslen har ökat starkt i fjärrvärmesektorn, och utbyggnaden av kraftvärme pågår, vilket effektiviserar energianvändningen. Oljekommissionen anger potentialen till 228 TWh, medan andra bedömare ligger betydligt lägre. Även om den ekonomiska och teknis-

ka utvecklingen är mest avgörande, vill LRF framhäva vikten av en fortsatt framsynt energi- och klimatpolitik och delar uppfattningen att en parlamentarisk utredning behövs om den framtida energipolitiken.

Det är också viktigt, anser LRF, att biodrivmedel fortsätter att utvecklas och det gäller att såväl nya som befintliga biodrivmedel stimuleras vad gäller forskning, pilotanläggningar och styrmedel.

Skogen är den största bioenergiressursen. Tillförseln av biobränsle från skogen är ca 100 TWh per år. Skogsbruket och skogsindustrin levererar alltså redan idag betydande energimängder, och det finns potential att öka energiproduktionen under förutsättning att ökningen sker i symbios med produktionen av sågade trävaror och massa/papper. Enligt LRF måste uthållighetsprincipen leda till viss försiktighet. Viktiga beting som läggs på skogsbruket får inte leda till att miljömål riskeras.

Mål och måluppfyllelse

Beredningen gör bedömningen att Sveriges nationella klimatmål för perioden 2008-2012 ser ut att nås med dagens styrmedel samt att Sveriges åtaganden enligt Kyotoprotokollet kommer att nås.

Det är LRF:s åsikt att i en framtida global klimatregim bör upptag i kolsänkor, t ex skog, omfattas tydligare. LRF anser att beredningens förslag till nationellt miljömål "Begränsad klimatpåverkan" är väl avvägt och att tänkbara sektorsmål för minskning av utsläppen ska utformas i samverkan med berörda intressen.

Tvarsektoriella åtgärder

Samhällets styrmedel och åtgärds paket för att minska utsläppen av klimatgaser och öka tillförseln av förnybar energi ska vara långsiktiga, medföra minimal administration och stimulera stora och små företag till att investera i nya lösningar. Beredningen resonerar om att nedsättningen av de generella skattesatserna för vissa sektorer bör ses över. Den nedsättning av koldioxidskatten som jord- och skogsbruket har på diesel är, enligt förbundet, väl avvägd och bör tillämpas även fortsättningsvis. LRF delar bedömningen att den klimatrelaterade forskningen behöver uppgraderas, inte minst inom de gröna näringarna, samt att

beteendeförändringar och effektiviseringar behöver uppmuntras.

Utsläpp inom ramen för EUs handel med utsläppsrätter

Beredningen föreslår en harmonisering och centralisering av EU:s system för handel med utsläppsrätter samt att taket för utsläppen sätts mer restriktivt. LRF menar att handelssystemet utifrån förutsättningarna har spelat, och kommer att spela, en viktig roll i EUs klimatpolitik och att systemet bör utvecklas i linje med beredningens förslag.

Utsläpp utanför EU:s system

Beredningen föreslår att skatten på diesel och bensin höjs och diskuterar en kilometerskatt. Den vill pröva mer långtgående mål än 10 % inblandning av biodrivmedel. En handlingsplan för energieffektivisering ska vara den fortsatta utgångspunkten för industrier. Klimatåtgärder föreslås få högre prioritet i Landsbygdsprogrammet.

Det svenska transportsystemet måste bli effektivare om vi ska nå de uppsatta klimatmålen. Sverige är ett mycket transportberoende land. För att hela landet ska kunna utvecklas krävs såväl bra vägar, utökad spårbinden gods- och passagerartrafik samt en styrmedelspolitik som inte missgynnar företagande och boende på landsbygden.

Beredningen diskuterar kilometerskatter som styrmedel för att minska koldioxidutsläppen vid landsvägstransporter. Det är väl känt att denna styreffekt uteblir för jord- och skogsbrukets transporter, eftersom alternativa transportmedel saknas och avstånden är opåverkbara. Med tanke på skogsbrukets centrala roll för energiomställningen skulle det vara olyckligt att belasta näringens transporter med en kilometerskatt. I stället lyfter LRF fram vikten av energisnålare teknik i drivning och transporter och mer samarbete när det gäller logistik.

Ett handelssystem som inkluderar skogen har två dimensioner. Den ena är hur skogens kollagringskapacitet används i nationella åtaganden. Den andra är hur skogsägaren kan ersättas för att man tillhandahåller denna tjänst. Om det skulle vara möjligt att skapa

ett fungerande handelssystem som är internationellt accepterat är LRFs grundinställning positiv.

LRF anser att betänkandet ännu tydligare borde ha diskuterat det produktiva skogsbrukets potential som kolsänka. Skogsekosystemet är vår i särklass viktigaste kolsänka, som binder stora mängder kol både i de växande träden och i marken. LRF ser inget motsatsförhållande mellan ambitionen att stärka kolsänkan och det nuvarande miljömålet om biologisk mångfald. Eftersom de svenska skogarna binder i storleksordningen dubbelt så mycket kol som Sverige släpper ut från fossila bränslen ter det sig rimlig att denna kapacitet i framtiden uppmärksammas och utvecklas, sammanfattar LRF.

Regeringen presenterar en sammanhållen klimat- och energipolitik (**Prop. 2008/09:162,163**). Den vänder sig till hela samhället om en förändring för att klara klimatutmaningen och föreslår bl.a. att andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 50 % av den totala energianvändningen. Möjligheterna att genom landsbygdsprogrammet 2007-2013 stödja och utveckla produktion och förädling av förnybar energi bör utnyttjas. I propositionen föreslås skärpt beskattning av diesel, däremot läggs inget förslag på km-skatt för tunga fordon. Politiken för att främja produktion av förnybar energi är viktig även för att uppnå de klimatpolitiska målen. En framtida internationell klimatöverenskommelse bör ge starkare incitament för att främja kolsänkor och hindra avskogning. Den nationella skogspolitiken behöver i högre grad ta hänsyn till skogens roll för klimatet. Idag kommer ungefär 90 % av den bioenergi som används i Sverige från skogssektorn. Regeringen återkommer i förslaget till åtgärder som föreslagits redan i skogspropositionen (prop. 2007/08:108) för att stimulera ökat uttag av biobränsle från skogen, framför allt i form av avverkningsrester (s.k. grot). Här tas också behovet upp att minska risken för avgångar genom skogsskador.

Våra värden i stora världen

LRF Skogsägarnas chef Linda Hedlund spanar framåt i Vi Skogsägare nr 6/2009. Året är 2009 och Sverige står som EU:s ordförandeland. Ordföranden i LRF Skogsägarna presiderar i Europeiska skogsägarorganisationen (CEPF). Detta ger möjligheter och Linda Hedlund ser chansen att förevisa familjeskogsbrukets

fundament för vår omvärld. Ett sådant är äganderätterns innebörd, ett annat det spridda ägandet av skogen.

– *Vi behöver sprida vetskapen om det småskaliga familjeskogsbruket, annars kan det bli problem för Sverige i det globala politiska umgänget.*

– *På den kommande världsskogskongressen i Argentina får vi, genom ordf. Christer Segerstéen, äntligen kliva fram och tala för oss själva. Det är en arbetsseger för svenskt familjeskogsbruk. Att kunna berätta om vårt sätt att sköta skog, att bruka men inte förbruka, och vårt sätt att samverka inom den kooperativa företagsformen, det är målet.*

Linda Hedlund ser också fram emot FN:s stora klimatkonferens i Köpenhamn, och hon hoppas få uppleva när vår närmare omvärld är mogen för en förutsättningslös debatt om naturvård i en föränderlig värld.

Vissa samepolitiska frågor

I departementspromemorian **Vissa samepolitiska frågor (Ds 2009:40)** bockar alliansregeringens arbetsgrupp för samefrågor av vissa frågor från tidigare utredningsförslag. Den drar slutsatsen att rennäringslagen bör kvarstå i nuvarande form, vilket LRF och skogsägareföreningarna tillstyrker. Arbetsgruppen föreslår en allmän hänsynsregel, där markägare och renägare ska visa skäligen hänsyn till varandra vid markanvändningen. LRF är i princip positivt till en sådan portalparagraf. I en utförlig genomgång visar LRF emellertid att det lagda förslaget innebär stor risk för att äganderätten inskränks genom rättighetsförskjutningar, varför LRF och föreningarna avstyrker förslaget. Till största delen handlar promemorian annars om interna frågor för samebyarna som väcker reaktioner från Sametinget.

Regeringen går inte vidare med någon proposition baserad på promemorian.

Miljömålen i nya perspektiv

Enligt direktiven skulle utredningen om miljömålssystemet föreslå förändringar i systemets struktur och organisation. Som särskild utredare utsågs GD Rolf Annerberg. I betänkandet **Miljömålen i nya**

perspektiv, SOU 2009:83, föreslår utredaren som ett mer realistiskt generationsmål i form av ett inriktningsmål. Delmål ersätts med etappmål, som beslutas av regeringen, och som blir av mer övergripande karaktär. Men för de flesta delmål behövs bara ett byte av beteckning till etappmål. Miljömålsrådet med dess strategier utgår ur systemet. Det bedöms att systemet är alltför myndighetsfokuserat och alltför lite inriktat mot genomförande. Naturvårdsverket tar över Miljömålsrådets roll som samordnare av miljömålsuppföljningen. En fördjupad utvärdering (FU) av miljökvalitetsmålen görs en gång per mandatperiod.

Utredaren vill se en parlamentarisk beredning, Miljömålsberedningen, med huvuduppgift att ge råd till regeringen och på beställning utveckla strategier. Det bör då handla om särskilt angelägna miljöområden och frågor som kräver politiska avvägningar. Strategierna ska rymma tydliga etappmål och förslag till styrmedel, eventuellt underlag för förhandlingar med EU och internationellt. Beredningen organiserar arbetsgrupper som tar fram konsekvensanalyserat beslutsunderlag. Där ingår företrädare för både myndigheter, näringsliv och ideella organisationer. Och beredningen har ett sekretariat.

Myndigheterna lämnar underlag till beredningen, men kan även som hittills utveckla egna strategier och lämna förslag. De får ett tydligare ansvar för att miljökvalitetsmålen nås inom sektorn. Beslut om regionala miljömål ska fattas efter samråd med länets regionala självstyrelse eller samverkansorgan. Därigenom stärks den politiska förankringen.

Konjunkturinstitutet föreslås få i uppdrag att utveckla tillämpningen av samhällsekonomiska analyser i strategiarbetet. Utredaren bedömer att föreslagna förändringar sammantaget ger icke-statliga aktörer bättre möjligheter till delaktighet.

LRF bedömer att utredarens förslag ökar det politiska inflytandet och att näringslivet kommer att få större möjlighet att bidra med förslag. Detta ligger i linje med synpunkter som LRF Skogsägarna tidigare fört fram och förbundet stödjer förslaget som helhet.

Regering och riksdag följer utredningens förslag. Regeringen tillsätter en parlamentarisk kommitté, **Miljömålsberedningen (MMB)**. Till beredningens första uppgifter blir att göra en översyn av miljökvalitetsmålen och preciseringar. Regeringen ber även beredningen lämna förslag till strategi för en långsiktigt hållbar markanvändning med redovisning 2014.

Expropriationsersättning

Då förhållandena vid användningen av expropriationsinstitutet med tiden kom att förändras, ledde detta till att LRF tog kontakt med regeringen om ersättningsreglerna. 2005 tillsattes en särskild utredare som skulle se över ersättningsreglerna. Efterhand specificerades nya utredningsuppgifter som gällde, förutom marknadsvärdeprincipen, bl.a. influensregeln, det s.k. toleransavdraget, presumtionsregeln, vinstfördelning mellan den exproprierande och den vars mark tas i anspråk samt möjligheter till ersättning vid lantmäteriförrättning.

Det är mycket positivt att **Utredningen om expropriationsersättning (SOU 2008:99)** vill förändra grundsynen på hur expropriationsersättning ska bestämmas, anser LRF. Det är viktigt att ersättningen vid expropriation och annat tvångsförfogande av mark uppfattas som skälig och rättvis och att den fastställs på ett rättssäkert sätt.

Marknadsvärdet ska även fortsättningsvis vara den grundläggande utgångspunkten vid bestämmandet av ersättning vid expropriation eller annan form av tvångsförvärv av fast egendom. Utredningen föreslår att utöver detta ska ersättningen även innefatta kompensation för fastighetens *individuella värde* för fastighetsägaren. Förslaget är att denna ersättning bestäms som ett schablon tillägg, som uppgår till 25 % av marknadsvärdet. Vid markåtkomst för sådana ändamål, som bedrivs på i huvudsak marknadsmässiga villkor, föreslås att ersättningen dessutom ska omfatta s.k. *vinstfördelning*. Denna ersättning ska bestämmas efter vad som är skäligt i det enskilda fallet med hänsyn till egendomens nytta för förvärvaren.

LRF ställer sig i allt väsentligt bakom utredningens överväganden rörande marknadsvärdeprincipen. Förbundet tillstyrker också förslaget om kompensation för markägarens individuella värde genom ett procentuellt schablon tillägg. Värnandet om den enskilda äganderätten talar emellertid för ett högre procentpåslag än 25 % vid t.ex. tvångsförvärv av skogsfastigheter. Förbundet anser att påslaget ska sättas till 50 % av summan av marknadsvärdet och värdet för övrig ekonomisk skada. LRF tillstyrker vidare att det införs en särskild ersättningspost, s.k. vinstfördelning, som blir tillämplig vid exempelvis distributions- och överföringsledning för el.

Enligt gällande rätt finns två undantag från principen att ersättning ska betalas för marknadsvärdet,

nämligen *presumptionsregeln* och *influensregeln*. Utredningen föreslår att presumptionsregeln upphävs, eftersom det inte längre finns några bärande skäl för att förväntningsvärden inte ska ersättas vid tvångsförvärv. Den anser också att skador till följd av ändamålet ersätts fullt ut och inte som idag, enligt influensregeln, reduceras med hänsyn till vad som måste tålas av andra fastighetsägare (toleransavdrag). LRF menar att förslaget att upphäva presumptionsregeln är väl underbyggt. Förändringar i samhället har gjort att de ursprungliga skälen till regeln inte längre är gällande. LRF biträder också förslaget om att s.k. toleransavdrag enligt influensregeln inte längre ska göras vid bestämmande av ersättning. En *följdändring* blir att bestämmelsen i 31 kap. 6 § miljöbalken upphävs, vilket medför att något toleransavdrag inte görs vid t.ex. inrättande av naturreservat. Förslaget överensstämmer med tidigare yrkande från LRF. Förbundet bifaller en särskild regel om kostnadsersättning vid sådana *lantmäteriförrättningar*, där expropriationslagens ersättningsbestämmelser är tillämpliga.

Regeringen lämnar i **Prop. 2009/10:162** förslag som innebär höjningar av den ersättning som betalas vid expropriation och andra åtgärder där fastigheten tas i anspråk med tvång. Förslagen syftar till att stärka äganderätten. Presumptionsregeln upphävs. Toleransavdraget tas bort. Det tillkommer ett schablonpåslag på expropriationsersättningen med 25 % av marknadsvärdet. Härigenom tas det vid värderingen av fastigheten ökad hänsyn till att fastighetsägaren ofrivilligt blir av med sin fastighet.

Riksdagsbeslutet innebär en stor framgång för LRF såtillvida att äganderätten och ersättningsrätten stärks. Besvikelsen var att regeringen inte tog förslaget om s.k. vinstfördelning till sig och var återhållsam angående schablonpåslaget.

... och egendomsskyddet ses över igen

En enig **Grundlagsutredning** lade 2008 fram en samlad översyn av regeringsformen (RF) i sitt betänkande **En reformerad grundlag (SOU 2008:125)**. Bestämmelsen om egendomsskyddet i RF reformeras. Huvudprincipen om rätt till full ersättning vid expropriation skrivs in i bestämmelsen. Vidare införs

ett undantag för s.k. rådighetsinskränkningar som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- och säkerhetsskäl.

Det uppstod en juridisk diskussion om grundlagsändringen 1995 (se 2 kap.18§) vad gäller skyddet vid rådighetsinskränkningar. Frågan var om ersättning ska utgå vid rådighetsinskränkningar som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl. Förarbeten och bokstavstolkning av den nya bestämmelsen ansågs strida mot varandra. Grundlagsutredningen stannar vid att det bör införas en undantagsregel rörande ersättning vid inskränkningar av dessa skäl. Utredningen inför därför ett nytt tredje stycke i bestämmelsen om egendomsskyddet, nu benämnd 2 kap.15§. Men samtidigt menar utredningen att det finns situationer där en rätt till ersättning ändå är rimlig. En detaljerad avgränsning av dessa fall får göras i vanlig lag. Rätten till ersättning i vissa fall vid sådana ingrepp ska utredas vidare. Utredningen skickar med vissa principiella kriterier för avgränsningen. Ett exempel är att ersättningsrätt bör kunna gälla vid återkallelse av tillstånd.

Utredningsförslaget om Egendomsskydd och allemansrätt, 2 kap.15§.

Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose allmänna intressen.

Den som genom expropriation eller något annat sådant förfogande ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. Ersättningen ska bestämmas enligt grunder som anges i lag.

Vid inskränkningar i användningen av mark och byggnad som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl gäller dock vad som följer av lag ifråga om rätt till ersättning.

Alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten oberoende av vad som föreskrivits ovan.

LRF väljer att belysa utvalda avsnitt i det digra betänkandet. LRF tillstyrker förslag rörande normkontrollen, vilket betyder att det inte längre i grundlag uppställs krav på att en uppenbar motstridighet ska föreligga mellan vanlig lag och grundlag för att en grundlagsbestämmelse ska få företräde i rättstillämpningen. Utredningen anses ta för lätt på frågan om anpassning till Europakonventionen. En särskild svaghet ligger i att RF inte behandlar egendom likvärdigt utan främst skyddar fast egendom. Förbundet tillstyrker att huvudregeln ska vara full ersättning vid ingrepp i äganderätten genom expropriation eller annat sådant förfogande. Detta är en klar förstärkning av äganderätten. Utredningens förslag om att rådhetsinskränkningar som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- och säkerhetsskäl inte längre ska regleras i RF utan i vanlig lag är å andra sidan en försvagning av egendomsskyddet. Det är i och för sig förståeligt att utredningen velat komma till rätta med nuvarande osäkerhet i tolkningen av 2 kap. 18§ genom oförenligheten mellan ordalydelse och motivuttalande. Dock får inte lösningen ske till priset av upphävt grundlagsskydd vad gäller rätten till ersättning vid ifrågasatt rådhetsinskränkningar. LRF stödjer ett förslag att detta i stället bör ske genom följande tillägg till andra stycket: *Ersättning behöver inte utges för inskränkningar som syftar till att skydda människors liv eller hälsa eller den omgivande miljön mot väsentlig skada, såvida inte särskilt angelägna enskilda intressen talar för detta.* Restriktivitet måste sålunda iaktas när det gäller vad som ska läggas in i dessa skydds- och säkerhetsskäl. Det förtar inte behovet av en översyn av de lagar som medför rätt för det allmänna att inskränka användningen av mark och byggnad av nyssnämnda skäl. Denna utredning bör tillsättas utan dröjsmål, anser LRF.

Naturvårdsverket menade i sitt remissvar tvärtom att stor restriktivitet bör iaktas med att införa ersättningsrätt vid rådhetsinskränkningar på miljöområdet. Skogsstyrelsen efterfrågade förtydligande av tröskelregeln ”avsevärt försvårande”.

I Prop. 2009/10:80 ”En reformerad grundlag” fullföljs förslaget om full ersättning vid expropriativa ingrepp i ägandet. Regeringen följer även utredningens reformförslag när det gäller ersättning vid ingrepp för skydd av miljön m.m. och avvisar LRFs alternativ om ett tillägg till andra stycket. Vid stiftande av sådana skyddslagar får det, enligt regeringen, övervägas om en rätt till ersättning ska införas. Den vill se över underliggande lagstiftning och ringa in de

fall där ersättning trots allt bör lämnas. När det gäller ”tröskelregeln”, om vad som menas med ”avsevärt försvårande”, lägger inte regeringen något ändringsförslag.

Det politiska landskapet

Som ett led i länsstyrelsernas genomförande av miljö kvalitetsmålet ”Ett rikt växt- och djurliv” uppdrar regeringen åt Naturvårdsverket att presentera en **vägledning** för länsstyrelsernas arbete med **regionala landskapsstrategier**.

Det kan finnas vetenskapliga skäl för planering i landskap och det finns exempel, t.ex. Östra Vätternbranterna, där myndigheterna hamnat i rätt dialog med markägarnas organisationer och andra intressenter, menar LRF Skogsägarna. Organisationen vill inte motsätta sig planering över stora arealer, men gör vissa tydliga markeringar. Det vore oacceptabelt ifall planeringen sker över huvudet på den enskilde markägaren, och diverse intresseorganisationer likställs med markägarna vad avser inflytandet. LRF slår fast att landskapsperspektivet inte får innebära att markägarens rätt till marken förskjuts. Regelrätta parter i en landskapsplanering är bara markägaren och staten.

LRF yttrar sig över förslag till nationellt genomförande av den **europiska landskapskonventionen**, som kräver att landskapet ska erkännas som väsentlig del i människornas omgivning och att detta ska stadgas i lag. LRF pekar direkt på den stora oklarheten om vad föreslagna författningsändringar egentligen får för konsekvenser i praktiken. Innan beslut fattas måste detta belysas bättre. LRF ställer upp på konventionen men ifrågasätter Riksantikvarieämbetets inställning att Sverige ska ha en mycket hög ambition. Förvisso kan formuleringen av en nationell landskapspolitik ända i ett sätt att se landskapet i ett helhetsperspektiv, men en sådan process måste inkludera de aktörer som brukar marken och får inte utvecklas till enbart en angelägenhet för organisationer. LRF hissar varningsflagg för risken att äganderätten begränsas och är mycket tveksamt till att stärka kraven på andras delaktighet när det gäller skydd, förvaltning och utveckling av landskapet. Slutligen vänder sig LRF mot ytterligare planeringsinstrument i form av landskapsplaner. Bättre är att införa landskapsaspekten i redan existerande instrument.

Skog utan gräns?

Regeringen tillsätter en utredning för att se över gränsdragningen och regelverket som gäller för svår- förnygrad skog och fjällnära skog och samtidigt beakta relevanta bestämmelser som berör rennäringen och natur- och kulturmiljövården. LRF och skogsägareföreningarna yttrar sig över **Gränsskogsutredningens** betänkande **Skog utan gräns? (SOU 2009:30)**. Utredningen föreslår att gränsen för svår- förnygrad skog upphävs, men att det införs en informationsplikt till samebyar som ger dessa möjlighet till samråd vid avverkningar inom hela renskötselområdet. Nuvarande gräns samt bestämmelser för den fjällnära skogen föreslås ska finnas kvar medan bestämmelserna om skyddsskogar upphävs i sin helhet. Utredningen lägger förslag om ett "renskogsavtal" genom en ändring i jordabalken enligt samma modell som naturvårdsavtalen.

LRF och skogsägareföreningarna tillstyrker att gränsen för svår- förnygrad skog upphävs. Det ursprungliga behovet av tillståndsprövning utifrån förnygringsaspekter inom området för svår- förnygrad skog kvarstår inte idag. Förslaget att låta tillståndskravet bestå inom den del av det svår- förnygrade området, som utgörs av fjällnära skog, är enligt organisationerna svagt motiverat. Prövningen är inte nödvändig för att kunna prioritera natur- och kulturmiljön eftersom det redan finns ett antal effektiva styråtgärder som kan följa på en avverkningsanmälan. Men det fjällnära området bör vara prioriterat vid myndighetens handläggning på samma sätt andra särskilt hänsynskrävande områden. Det tillstyrks att begreppet skyddsskog utmönstras.

Dagens krav på samråd med berörd sameby enligt 20§ skogsvårdslagen är inte knuten till gränsen för svår- förnygrad skog utan till året-runt-markerna. Utredningen går därför utanför ramen för sitt uppdrag när den vill införa en ny informationsplikt med vidhängande möjlighet till samråd inom hela renskötselområdet. Att genom lagstiftning öka dagens regleringar med ett sådant areellt samrådskrav komplicerar administrationen och riskerar att skapa misstro mellan näringarna. Förslaget att vidga gällande hänsyn till rennäringen som enskilt intresse (21§ SVL) till att gälla utanför året-runt-markerna går utöver direktiven, är utmanande och avstyrks å det bestämdaste.

LRF och skogsägareföreningarna underkänner utredningens samlade förslag till utvecklat anmälnings-

förfarande. Organisationerna konstaterar att utredningsförslaget innebär en oacceptabel förskjutning av gällande rätt. Det samlade förfarandet blir mycket komplicerat och framstår som oklart och ogenomtänkt. Utredningen misslyckas med sitt egentliga syfte – att åstadkomma regelförenkling i skogsbruket.

Det huvudsyfte som förslagen i utredningen ytterst har, nämligen att säkra hänsynen till rennäringen och särskilt tillgången på renbete, kan uppnås inom ramen för dagens 20, 21 och 31 §§ skogsvårdslagen. Det krävs dock en aktivare tillämpning av dessa bestämmelser än vad som skett hittills.

LRF och skogsägareföreningarna tillstyrker utredningens förslag till avtalsmodell, som en av flera tänkbara modeller för avtal, samt att Skogsstyrelsen ges i uppdrag att under en försöksperiod pröva instrumentet renskötsel/renskogsavtal. Sådana avtal kan åstadkommas med nya bestämmelser i jordabalken.

Regeringen lyssnar till skogsägarrörelsens synpunkter och ändringsförslag utom beträffande den fjällnära skogen.

Mellan hopp och förtvivlan

Att arbeta med näringspolitik handlar om att slitas mellan hopp och förtvivlan, säger Jonas Eriksson till Vi Skogsägare, nr 3/2009. Han ansvarar för det näringspolitiska arbetet i Norra Skogsägarna och kombinerar uppgiften med skogsbruket på familjens skogsgård i Bjurholm. Han tittar fram bakom två gigantiska förslag om vattendirektivets svenska tappning. – *Nu handlar det mycket om vatten och glädjande nog visar en ny undersökning en positiv trend när det gäller hänsynen till vatten hos familjeskogsbruket.* En annan fråga som ständigt återkommer är relationerna till rennäringen. – *Jag upplever att vi har en bra dialog med samebyarna. Skogsbruksområdet har nyckelrollen. Parallellt med dialogen fortgår lokalt den rättsliga processen om rätten till vinterbete.*

Nytt försök i älgförvaltningen

Utredningen om uthållig älgförvaltning (SOU 2009:54) har haft i uppdrag att föreslå förändringar

som syftar till en ”ekosystembaserad lokal förvaltning”. Målet är en produktionsbaserad älgjakt i balans med betesresurserna. Utredningen tecknar bilden av en nationell älgförvaltning som mer eller mindre havererat. Huvudproblemen för LRF är att förvaltningen dels släppt fram oacceptabla skador på skogen, dels att markägarnas möjligheter att styra älgstammens storlek i praktiken brister.

Enligt utredningen behöver den nya älgförvaltningen en annorlunda struktur med tydliga roller och ansvarsområden. Statens roll ska inte sträcka sig längre än vad som krävs. Utredningen förordar större områden för älgförvaltningen, s.k. älgförvaltningsområden (ÄFO). En älgförvaltningsgrupp för området tar fram en långsiktig förvaltningsplan, som fastställs av länsstyrelsen. Planen ska sedan utgöra grunden för de skötselplaner som upprättas av älgskötselområdena (ÄSO). Bestämmelserna för älgskötselområdena ses över av Svenska Jägarförbundet i samverkan med markägarnas organisationer. Naturvårdsverket blir sektorsmyndighet för älgförvaltningen. Skogsstyrelsens uppgift blir att tillhandahålla skogsfakta på ÄFO-nivå. Skydds jakt handläggs som tidigare av länsstyrelsen.

I sitt remissvar backar LRF upp förslaget att avskaffa dagens licensjakt och satsa på jaktlig samverkan. Samtidigt konstateras att ÄSO blir för små för effektiv adaptiv, anpassad, förvaltning. Trots detta kan LRF ställa sig bakom ÄSO, eftersom de bygger på lokalt ansvar och praktisk samverkan kring jakten. En översyn av regelverket för ÄSO tillstyrks. Förbundet varnar för risken att utredningsförslaget inte leder till önskat resultat, om det reella inflytandet kommer att ligga inom ÄSO och inte i ÄFO. Det är nödvändigt att kvaliteten på älgskötselplanerna höjs och att planerna revideras vid behov. Och det måste till ett samspel med ÄFO, understryker LRF. En annan allvarlig invändning är att markägare som kommit att stå utanför denna jaktsamverkan förvägras jakt på vuxen älg.

LRF stödjer förslaget att markägarna ska ha majoritet i älgförvaltningsgruppen och att gruppen får ett avgörande inflytande över förvaltningen inom området, även om länsstyrelsen fattar de formella besluten. En påtaglig svaghet med utredningen är att det saknas tillräckliga incitament att uppfylla målen. Därför förordar LRF att det skapas möjlighet till avlysningsjakt inom ÄFO, ifall jakten inte leder till uppsatta mål för avskjutningen. Genom avlysningsjakt under del

av jakttiden kommer sannolikt behovet av en trubbig skydds jakt att falla bort, menar LRF. I stort delar LRF utredningens syn på länsstyrelsens, Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens roller i en kommande älgförvaltning. Till skillnad från utredningen, anser LRF, att faktaunderlaget om foderprognoser och betesskador i huvudsak ska finansieras av Skogsstyrelsen, viltvårdsfonden och de länsvisa fällavgifterna. Förbundet stödjer vidare förslaget angående enhetlig jakttid och att fällavgift enbart ska tas ut på vuxna djur. Härutöver menar LRF att jakten på älgkalv bör vara fri.

Departementet remitterar ett utkast till lagrådsremiss - **Promemoria om älgförvaltning** – som LRF också kommenterar. Här understryker LRF vikten av att älgförvaltningsgruppen, förutom att följa upp mål inom ÄSO, även under jaktsäsong vid uppenbart behov ska kunna vidta åtgärder när det gäller ökad avskjutning. Det är en förutsättning för adaptiv älgförvaltning. LRF reagerar på att viltförvaltningsdelegationens och därmed länsstyrelsens roll visavi ÄFO är oklar. Delegationen ska, enligt LRF, normalt inte kunna ändra ÄFOs planer, och det behöver inrättas ett särskilt klövviltsutskott i viltförvaltningsdelegationen. Med tillfredsställelse noteras regeringens förslag angående jakt utanför ÄSO. LRF tillstyrker förslaget att Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen utarbetar riktlinjer för handläggningen av skydds jakt.

Regeringen biföll alltså i stort utredningens förslag. Möjligheten att jaga vuxet djur utanför ÄSO behölls. LRFs tankar om avlysningsjakt avsågs, i stället underströks behovet av skyndsamt skydds jakt.

Komet lyser upp

Regeringen presenterar med **Prop. 2008/09:214, Hållbart skydd av naturområden**, sin nya naturvårdspolitik. Nu ska naturvårdsarbetet breddas och effektiviseras och det lokala inflytandet öka. En ny möjlighet för markägare att själva ta initiativ till formellt skydd av natur införs genom **Kometprogrammet**. Inspirationen kommer från det finska Metso-programmet. Skogsägarna ska bl.a. tipsas av myndigheterna om vilka naturvärden som är prioriterade inom området och som man är intresserade av att få formellt skyddade. I ett tidigare remissvar på försöket understryker LRF och LRF Skogsägarna att

programmet kan bli en mycket viktig del av den framtida naturvårdspolitiken och resultera i ökade inslag av frivillighet och markägariaktivitet. Komet ska testas under fem år inom fem områden i landet med början 2010. LRF poängterar vikten av att de områden som väljs som försöksområden är tillräckligt stora och har passande geografisk placering och att det ges en rikstad och lokalanpassad information i de områden försöksverksamhet bedrivs. LRF föreslår att ett område bör vara hela Västerbottens län.

Regeringen betonar att avskaffande av toleransavdraget, vid beräkning av intrångsersättning, bidrar till en snabbare process, och ersättningen till markägare höjs vid bildande av naturreservat och andra områdesskydd. Lagändringen i miljöbalken och skogsvårdslagen ska gälla från 2010. Naturvårdsavtal ska användas i större utsträckning. Länsstyrelser och Skogsstyrelsen ska kunna teckna både långa och korta avtal, en översyn av ersättningarna ska ske, och ersättningarna ska kunna betalas ut årligen eller som engångsbelopp. En modell för fastighetsavtal tas fram. En annan nyhet är att enskilda markägare ska kunna få ersättningsmark också när reservat bildas med intrångsersättning. Arbetet med regionala landskapsstrategier ska fortsätta.

I en strategi för att nå delmålet om formellt skydd breddas naturvårdsinsatserna. Regeringen konstaterar att skyddet tidigare gått alldeles för långsamt. Vid sidan av de nya metoderna ska bl.a. Fastighetsverkets naturskogar överföras till naturvårdsmyndigheten. Därmed har 184 000 ha skog fått långsiktigt skydd, och det är mer än som gjorts under de två tidigare mandatperioderna. Delmålet 400 000 ha skyddad produktiv skog ligger inom räckhåll, säger miljöminister Andreas Carlgren.

Det mesta av förslagen är synpunkter som sedan länge förts fram av oss, säger Christer Segerstéen till Vi Skogsägare, nr 4/2009. – *Vi är väldigt glada att regeringen lyssnar på markägarna. Om dessa åtgärder genomförs tror jag vi kan minska konflikterna och öka förståelsen för skogsskyddet.*

Riksdagen antog propositionen.

Profilen

Arne Lindström, ordf. LRF Västerbotten, är en verklig profil, en reagerande regional tillgång för jord- och skogsbrukare i sambandsdebatten i och om Norrland. Arne sticker ut i den försiktiga mängden, är aktiv och uppdaterad, en slagfärdig

och rolig debattör. Allmänbildad och en snidare med pennan som han är, får han arroganta kontrabenter att snart inse att de inte räknat med förtroendemannen från Umeå. Bland näringspolitiska frågor på skogens område har Lindström särskilt skjutit in sig på de uppslitande processerna när staten, påbejvad av miljöorganisationer, samtidigt som den talar om ansvar, dialog och samverkan tvingar fram uppgörelser om reservatsavsättningar. Arne Lindström är en tydlig inspiratör till Komet-programmet!

De mjuka värdenas tyngd

Redaktör Pär Fornling på Vi Skogsägare uppehåller sig vid skogsbrukets mjuka värden.

– *För en bra relation till skogsägarna är det viktigt att förstå tidens värderingar. Ett gott exempel är de nya skogsbruksplanerna där planläggaren inte pekar med hela handen, utan anpassar planerna till individuella önskemål med brukandet. Ett riktigt dåligt exempel är myndigheternas arbete med att bilda reservat och andra skyddsområden.*

Alla konflikter har inte sin grund i plånboken, eller ens sakfrågan. Här har konflikter eskalerat genom att myndigheten inte talat skogsägarens språk och inte haft respekt för värderingarna. I elfte timmen har man fått en viss insikt och förhoppningsvis blir det bättre, hoppas redaktören. (Vi Skogsägare nr 3/2009)

Polytaxfrågan söker lösning

Skogsstyrelsen sökte en metod för att följa upp hur skogsvård och naturhänsyn utvecklades med den nya skogspolitiken. 1999 kom Polytaxinstruktionen som ett mycket ambitiöst inventeringsverktyg. Den innehöll algoritmen LIT, Lagen i taxeringen, för att avgöra om lagkravet uppnåtts på ett inventeringsobjekt. En samlad utvärdering av resultaten presenterades på riksnivå. Beträffande naturhänsynen gjordes sammanvägningar av många subjektiva bedömningar, vilket ställde krav på hög kompetens hos inventeraren och en pålitlig metodik. LRF Skogsägarna såg ett större värde i att Polytax orienterades mot att följa trender i miljöarbetet och för att ge brukarna information om vilka hänsynsåtgärder som släpar efter.

LIT var egentligen inget korrekt sätt att tolka lagen i enskilda fall, och det fanns en uppenbar risk för svepande och generaliserande utlåtanden rörande

laguppfyllelsen i media och i politiken. Någon egentlig debatt om polytaxresultaten blir det emellertid inte förrän 2007, när Skogsstyrelsen söker dra nytta av inventeringen i sin rådgivning genom objektvis återkoppling till markägaren. Skogsnäringen som utvecklat liknande inventeringsverktyg för sin skogscertifiering känner inte igen sig vid en jämförelse med Polytaxresultaten. Det förorsakar tvivel i skogsbruket även till de nationella resultaten. Den ideella naturvården börjar hänvisa till polytaxresultaten i sin kritik av näringens miljöarbete.

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket får 2010 ett regeringsuppdrag att ta fram en kunskapsplattform för att nå bättre uppfyllelse gällande miljörelaterade mål. En av orsakerna till bristande hänsyn anges vara att Polytax är ett alltför otydligt och osäkert uppföljningssystem. Ett efterföljande projekt blir Dialog om miljöhänsyn, där det ingår att utveckla ett nytt uppföljningssystem.

Skogsstyrelsen genomför kontrollinventeringar av Polytax som visar på betydande brister, framför allt skiljer det sig mellan olika inventerare. Detta leder till att LIT-delarna i systemet tas bort och att LIT-sammansättningar därmed avslutas. Polytaxinventeringen fortsätter i avvaktan på ett nytt uppföljningssystem, men nu med målsättningen att kunna följa upp trender och att skapa ett effektivt pedagogiskt verktyg för den lokala återkopplingen till markägaren. Hur hänsynen utvecklas i förhållande till lagstiftningen på området får utvärderas via ordinarie tillsynsverksamhet.

Surdeg till regelverk

En kartläggning inom Södras område visar att endast 1/3 av befintliga skogsdiken fungerar och sannolikt ser det inte bättre ut i andra delar av landet. Det finns med andra ord ett stort underhållsbehov.

I **Skogsstyrelsens rapport om dikesrensningens regelverk** (2009) möter LRF Skogsägarna en håglös skogsmyndighet. I ett bistert yttrande kritiserar förbundet den negativa synen som Skogsstyrelsen uppvisar, med en onödigt problematisering av en värdefull åtgärd där det finns stor praktisk erfarenhet. Rapporten pekar mycket riktigt på många otydligheter i gällande regler. Det är därför inte rimligt att lägga hela ansvaret för en riktig tillämpning på skogsägaren,

menar LRF Skogsägarna. Förbundets grundinställning är att dikesrensning är en tillåten och angelägen åtgärd, och att brukaren bara ska behöva kontakta myndigheten om det råder speciella och tydligt definierade omständigheter. Dagens regelverk håller tillbaka den önskade aktiviteten, och förslagen i rapporten minskar sannolikt intresset ännu mer.

Tolkningen av uttrycken ”bibehållande av dikens djup och läge” samt ”nytt naturtillstånd” är de främsta anledningarna till osäkerheten. Förbundet finner det orealistiskt att gamla handgrävda diken ska rensas så att de ser ut som de ursprungliga! Och det kan vara lämpligt att ta upp nya diken såvida de inte fördjupar grundvattenytans läge. ”Nytt naturtillstånd” är både svårtolkat och svårdefinierat och rapporten klargör ingenting. Enligt LRF Skogsägarna bidrar inte Skogsstyrelsen och rapporten till att göra skogsskötseln enklare för skogsägarna. Regeringsuppdraget är sålunda inte slutfört. Det måste utvecklas eller göras om. Men då måste också regeringen först formulera om uppdraget, så att det inte bara ska handla om att förtydliga gällande regler utan även ge nödvändigt klartecken till översyn av själva regelverket.

Yttranden i skogsbruksfrågor

2010 får LRF Skogsägarna besvara ett antal politiska förslag om skogsbruk.

Intensivodling av skog (MINT)

I MINT-utredningen (2009) har **SLU utrett möjligheter till intensivodling** på nedlagd jordbruksmark och skogsmark med låga naturvärden. På sikt skulle avverkningen kunna öka med 6 milj. m³ på jordbruksmarken och 30 milj. m³ på skogsmarken. För att få ut mera betydande effekter är väntetiden ca 30 år. Miljöeffekterna är både positiva och negativa. SLU sammanfattar att intensivodling av skog kan bidra positivt till landets välfärd och bör därför vara ett intressant komplement till dagens skogsbruk.

LRF Skogsägarna tillstyrker att intensivodling under en period av 20 år ges möjlighet att utvecklas inom ramen för en samlad strategi för adaptiv skötsel.

När det gäller förslagen till reglering förordas alternativ 2, som innebär att intensivskogsbruk betraktas som pågående markanvändning och att det vid behov kan göras undantag i skogsvårdslagen. Alternativ 1 skulle innebära en rättsförskjutning vad avser markanvändningen som är helt oacceptabel. Om det finns betydande intresse att dra nytta av de möjligheter som intensivodlingen innebär, behövs en snar genomgång av regelverk och effektiva rådgivningsinsatser. LRF Skogsägarna bedömer att den föreslagna strategin för en adaptiv skötsel innebär betryggande möjligheter att följa och kontrollera utvecklingen.

Vi Skogsägare nr 2/2010 har läst remissvaren. Vad säger dessa? Jo, det väntade. Instanserna rullar på i gamla inkörda hjulspår. Jägarförbundet säger sig vara ”klart negativt”. Man tänker på viltfodret. Naturskyddsföreningen är kategorisk och avfärdar utredningen ”med skärpa”. Världsnaturfonden avvisar rapporten på alla punkter. Skogsindustrin är rätt reservationslöst positiv, även om man håller på balansen mellan miljö och produktion. En trist total läsning! I grunden är förslaget annars ganska trevande, vilket ofta ändå kan vara en bra utgångspunkt. Men hur regeringen resonerar kring den här utredningen återstår att se. Måhända med en travesti på dansbandet Sven-Ingvars –” Säg inte nej, säg kanske, kanske, kanske”.

Främmande trädslag

LRF Skogsägarna välkomnar regeringsuppdraget till Skogsstyrelsen att se över **Regler om användning av främmande trädslag (2010)**. Det är då att beklaga att det saknas en definition av främmande trädslag. Myndigheten diskuterar framsynt möjligheterna till ökad odling av contorta-tall. Hade man tagit fasta på vikten av beprövad odling med främmande trädslag så borde t.ex. sitkagran och douglasgran placeras i en låg riskklass. Förbundet anser att dispens för användning av vissa främmande trädslag bör kunna ges nära reservat. Den föreslagna anmälningsplikten bör begränsas till nyanläggning och gälla enbart odling och dominerande trädslag för att göra bestämmelsen hanterbar.

Område för bekämpningsåtgärder

LRF Skogsägarna och skogsägareföreningarna svarar Skogsstyrelsen i anledning av **stormskadorna i Mellannorrland** att en utökning av området för bekämpningsåtgärder mot granbarkborre är bra, men att föreslaget område är för litet. Förbundet har inga synpunkter vad gäller de framlagda allmänna råden. Det är nu ytterst viktigt att Skogsstyrelsen samordnar insatser för bekämpning, tillhandahåller prognoser för skadeutvecklingen och tar sitt ansvar för att sprida information till berörda markägare om situationen.

Systemfel i vattenförvaltningen

Den första förvaltningscykeln med vattendirektivet avslutades 2009. Arbetsviljan hos vattenmyndigheterna är det inget fel på, men LRF riktar stark kritik mot det etablerade förvaltningssystemet i sitt yttrande om **vattenmyndigheternas förslag till miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplaner**. Enligt LRF avviker den svenska modellen från tanken bakom direktivet när regelverket implementeras som ett juridiskt normsystem. Beslutanderätten har i alltför hög grad lämnats till vattenmyndigheterna och deras tjänstemän. Vattendelegationerna är inte lämpade att göra de politiska avvägningarna och de prioriteringar som behövs, t.ex. i åtgärdsprogram. Systemet innehåller inga tydliga funktioner för intresseavvägningar och ger inte heller tillräckliga rättssäkerhetsgarantier för enskilda. LRF lämnar i sitt utförliga yttrande 16 systemkritiska synpunkter. Den svenska modellen framstår som direkt olämplig, anser LRF. Första förvaltningscykeln bör ses som en försöksomgång och leda till en omarbetning av hela vattenförvaltningssystemet.

Åtgärdsprogram i skogen

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2009 redovisar åtgärder som myndigheter behöver vidta om miljökvalitetsnormerna ska uppnås. Skogsstyrelsen behöver, efter samråd med Naturvårdsverket, ta fram underlag och utveckla föreskrifter och/eller andra

styrmedel för ändamålsenliga skyddszoner och andra skyddsåtgärder intill vattenförekomster så att god kemisk och god eller hög ekologisk status bibehålls eller uppnås. Dessutom behövs uppgifter av mer utredande karaktär. En åtgärd, som inte är riktad till Skogsstyrelsen men som kan komma att beröra stora arealer skogsmark, är skyddande av dricksvattentäkter.

Parallellt med vattenmyndigheternas åtgärdsprogram har Skogsstyrelsen fått ett regeringsuppdrag att analysera vilka konsekvenser den nya vattenförvaltningen får för skogsbruket och dessutom lämna förslag på förändringar av lagar och andra styrmedel som behövs med anledning av vattendirektivet. LRF Skogsägarna och skogsägareföreningarna lämnar gemensamma synpunkter på **Skogsstyrelsens slutrapport**. Myndigheten har arbetat positivt och transparent, men rapporten saknar en bedömning av i vilken omfattning skogsbruket är en del av problemen bakom nedklassificeringen av vattenförekomster. Utan en sådan analys är det inte möjligt att bedöma vilka krav på eventuella förändringar, som direktivet ställer på det praktiska skogsbruket, och det blir svårt att analysera konsekvenser. Det är också svårt att utläsa i vilken omfattning som de föreslagna ”mjuka” åtgärderna bedöms bidra till uppfyllelsen av kraven i vattendirektivet. Skogsstyrelsen föreslår omformuleringar i föreskrifter och allmänna råd till 30§ skogsvårdslagen som en naturlig följd av arbetet med vattendirektivet. LRF och föreningarna ser även positivt på förslaget att Skogsstyrelsen får ett samordningsansvar för skogsbruksåtgärder inom vattenskyddsområden. Förslag att omprioritera resurser till vattenfrågor i myndigheten kan vara befogade.

Skogsstyrelsen har redan registrerat skogsägareföreningarnas initiativ såsom nya interna miljömål, utveckling av traktidirektiven, investering i tekniska hjälpmedel, blå målklassning vid planläggning samt utbildningsinsatser. Därför är det förvånande att rapporten ger uttryck för en bristande tilltro till skogsbruket. Sektorn, inklusive sektorsmyndigheten, behöver nu i stället använda de samlade resurserna till kunskapsuppbyggnad, ökad medvetenhet och attitydförändringar, menar LRF. Det var näringen som tog de första stegen till ”Skogsbrukets nationella vattenråd” och till en gemensam strategi för ökad vattenhänsyn. Förbundet välkomnar i detta läge en mer kreativ hållning från Skogsstyrelsen.

Aktualiserade avtal

LRF Skogsägarna och skogsägareföreningarna har beretts tillfälle att lämna synpunkter på Skogsstyrelsens förslag till **nya former för naturvårdsavtal** (2010) och nytt förslag om s.k. fastighetsavtal. Skogsägareföreningen är i grunden mycket positiv till mer flexibla naturvårdsavtal vad gäller avtalstider och ersättningsvillkor. Men ersättningsnivåerna för naturvårdsavtal i det remitterade förslaget är alltför låga. Materialet ger inte en tydlig bild av att naturvårdsavtal kan ersätta, inte bara komplettera, naturreservat. Det är en trovärdighetsfråga för naturvårdsavtal som skyddsinstrument. Principen om proportionerlig ersättning i förhållande till avtalets längd kan accepteras, men det kan behövas en lägsta ersättning för att korta avtal ska uppfattas attraktiva. LRF Skogsägarna är däremot av flera skäl avvisande till förslaget om fastighetsavtal.

Områdesskydd som skadeorsak

Mats Blomberg, erfaren näringspolitisk expert hos Södra, redogör kortfattat för de konsekvenser som skogsskötseln inom skyddade områden fick på granskogen efter stormarna Gudrun och Per, och resultaten av en gemensam framstöt från markägare och deras organisationer om ersättning för uppkomna skador.

”Myndigheterna blev tagna på sängen och visste inte riktigt hur man skulle hantera granbarkeborrens härjningar i naturreservat och biotopskyddsområden efter stormarna Gudrun och Per. Flera stora reservat ödelades i princip och all gammal granskog dog. Det gjorde att markägare med hjälp av Södra och LRF drev fram att staten var tvungen att ersätta de markägare som drabbades av angrepp från skyddade områden. Ersättningsprocesser pågick flera år efter att angreppen ebbat ut. Efter hand lärde sig myndigheterna att bekämpa angreppen. Men biotopskyddsområden var svåra att hantera eftersom lagstiftningen inte gav Skogsstyrelsen rätt att vidta några åtgärder alls. Senare gav regeringen rätt till dispens vid angrepp. Principerna för ersättning framförhandlades under stor tidspress, men fungerade sedan i stort och Kronobergsmodellen sanktionerades av Naturvårdsverket och Kammarkollegiet, vilket gjorde att många markägare i flera län fick sin kompensation. Gränsen för hur långt från reservatsgränsen som markägare kunde

keräva ersättning förlängdes efterhand när det visade sig att angreppen spred sig längre än vad man först trott. Återigen visade det sig att ett kraftfullt agerande från markägareorganisationer och faktiskt lyhörda myndigheter kunde bita en pragmatisk lösning tillsammans för att begränsa skadorna som enskilda drabbades av”.

Dessa erfarenheter följs upp när LRF Skogsägarna kommenterar Naturvårdsverkets **strategi för förvaltning av skog i skyddade områden** (2010). Förbundet uppmanar myndigheterna att i fortsättningen noga följa upp omfattning och spridning av barkborreangrepp. Även om insektsangrepp kan vara en intressant naturlig process att följa, får detta intresse inte leda till stora ekonomiska skador utanför de skyddade områdena, markerar LRF Skogsägarna.

EU-toppar hos Norrskog

Sverige har något att berätta. En chans kom vid ett EU-toppmöte med energiministrarna i Åre 2009. Näringsminister Maud Olofsson var värd och LRF Skogsägarna och Norrskog bjöd på skogliga fakta. Första överraskningen för ministrarna var att mötas och välkomnas av en yngre, blond skogsägande kvinna. Att hälften av skogen är familjeskogsbruk och andelen kvinnliga skogsägare en tredjedel slog uppenbart hål på en del myter. Nästa aha-reaktion kom när man såg den energirika grothögen, d v s skogens restprodukt! Christer Segerstéen, ordförande i den Europeiska skogsägarorganisationen (CEPF), inledde med en brant fjällpromenad för att sedan omedelbart uppmana energiministrarna att sprida den ut hålliga skogsbrukarmodellen till omvärlden. – *Europa har en enorm potential då vi bara skördar 60 % av tillväxten, peppade Segerstéen.*

EU:s förnybarhetsdirektiv - RES

EU antar 2009 ett direktiv om förnybara energikällor, det s.k. **RES-direktivet**, som medel för att öka andelen förnybar energi till 20 % inom unionen 2020. Andelen förnybart i transportsektorn ska vara minst 10 %. Kommissionen avvaktar med kriterier för fas-

ta biobränslen. Direktivets hållbarhetskriterier för biodrivmedel antas i ny svensk lag. LRF Skogsägarnas synpunkter lämnas i stort obeaktade. Energimyndigheten lägger förslag till implementering av lagen. LRF Skogsägarna bedömer, i likhet med Skogsstyrelsen, att den lagstiftning som finns i Sverige bör räcka för att skogsråvaran ska uppfylla hållbarhetskraven i RES-direktivet.

Tyvärr kan LRF Skogsägarna konstatera att regelverket, som grundas på förnybarhetsdirektivet, är för komplicerat och svårtolkat. Det blir svårt att bevisa att skogsproduktionen skett i enlighet med de fastlagda kriterierna, vilket gör att primärt skogsbränsle inte kan användas. Hållbarhetskrav (Artikel 17 i direktivet) på råvaran kan endast beskrivas av råvaruproducenten. Här måste en enkel självdeklaration vara tillräcklig ifall den nationella skogsvårds- och miljölagstiftningen inte duger. Förbundet reagerar principiellt mot att låta marknadsstyrda certifieringssystem fungera som garant för uppfyllande av lagkrav, vilket antyds i rapporten. Såvitt förbundet kan bedöma är Energimyndighetens förslag i övrigt rimliga i förhållande till EU-kommissionens direktiv. LRF Skogsägarna uppmanar stat och myndigheter att säkerställa en tolkning av direktivet så att en framtida produktion av biobränsle främjas.

Landsbygdspeng till skogen

Det handlar om EU:s pengar för landsbygden där skogen kommit med på ett hörn. Vad kan man då få stöd för? Det kan handla om ny ädellövskog, att utveckla skogens mångfald eller kompetensutbildning. En pott går till Kraftsamling Skog. – *Vi hoppas på väldigt många ansökningar*, säger landsbygdsdirektören på Skogsstyrelsen, Staffan Norin, till Vi Skogsägare, nr 1/2009. Skogsstyrelsen är själv med och ansöker om pengar man själv beslutar om, vilket kan verka märkligt. – *För att hanterandet har vi en öppen process och ett beredningsråd som får ge sina synpunkter på ansökningarna*, säger Norin.

Illegal avverkning - FLEGT

EU:s förordning för att hindra att illegalt avverkat virke når EU:s inre marknad, FLEGT (Forest Law Enforcement and Governance) beslutas 2005. En tidig åtgärd är frivilliga partnerskapsavtal (VPA) mellan EU och exportlandet, som ska garantera legaliteten med en FLEGT-licens. 2008 lägger Kommissionen sitt förslag om en kommande timmerförordning, som också innefattar relationen mellan säljare och köpare inom EU. Centralt i regleringen blir att det avverkande företaget ska visa att virket kommer från lagligt avverkade skogar (due diligence). Efter mangling mellan rådet och parlamentet fastställs en förordning 2010 (995/2010). Sverige ställer sig bakom denna. EU:s förordning ska träda i kraft 2013. Tills dess ska EU-bestämmelsen implementeras som lag i Sverige och den behöriga myndigheten, Skogsstyrelsen, ska i tillämpningsföreskrifter meddela vad legalitetskravet innebär för en skogsbrukare i Sverige. Certifieringsreglerna måste godkännas för att garantera legaliteten. Tillsynen av den nya lagen faller på Skogsstyrelsen. LRF:s och skogsägarföreningarnas ståndpunkt är att timmerförordningens syfte är att motverka den globala avskogningen. För Sveriges del ska gällande anmälningsförfarande vara tillfyllest.

Forest Europe

Ministerkonferensen för skydd av Europas skogar (MCPFE) döps 2009 om till Forest Europe. Den alleuropeiska processen, som startade under 80-talet och innefattar olika typer av möten, löper vid sidan av EU, och ordförandeskapet roterar mellan de 46 medlemsländerna. MCPFE betraktades som en regional "uttolkare" av globala överenskommelser om skog, t.ex. UNFF. För Europa finns en uppsättning kriterier och indikatorer för hållbart brukande (Sustainable Forest Management, SFM) under europeiska förhållanden. Forest Europe fungerar som politiskt forum för Europas skogsministrar och diskussionen där har ofta legat till grund för EU:s gemensamma syn i internationella sammanhang.

Ministerkonferensen beslutar 2007 om att utvärdera vilken strategisk inriktning det nya Forest Europe ska ha framöver och vill också utreda förutsättningarna för en skogskonvention på europeisk nivå.

Tanken är att 2011 ska inledas med förhandlingar om ett legalt bindande avtal (LBA). Sverige har under åren varit ett aktivt medlemsland, och framförhandlade kriterier och indikatorer är integrerade i svenska sektorsmål. LRF Skogsägarna och CEPF är positiva till en europeisk ramkonvention också av den orsaken att den kan ge stadga åt EU:s arbete med miljö- och energifrågor. Ett villkor är dock att Rysland ingår.

Mötet i Nagoya - CBD

Målsättningen med FN:s Konvention om biologisk mångfald (CBD) från Rio-mötet 1992 är i första hand att bevara biologisk mångfald och att hållbart utnyttja dess beståndsdelar. Sverige ratificerade konventionen 1993. Partsmöten är konventionens styrande organ och hålls vartannat år. Ett centralt begrepp är "ekosystemansats", vilket innebär att biologisk mångfald ska ses i ett landskapsperspektiv som inbegriper ekonomiska och sociala faktorer. Det finns sedan 1998 ett arbetsprogram för biologisk mångfald i skog. Genom Miljöbalken 1999 samlades de bärande elementen i CBD i en och samma lagstiftning. Bevarandearbetet bedrivs sedan dess med utgångspunkt från riksdagens miljö kvalitetsmål.

Partsmötet 2010 i Nagoya leder till en överenskommelse om en strategisk plan för biologisk mångfald 2011-2020 med 20 tillhörande mål. Sverige godkänner planen. Den ska utgöra ett flexibelt ramverk för att utveckla nationella och regionala mål. Enligt delmål 11 ska till 2020 minst 17 % av landarealen på global basis vara bevarade, särskilt sådana områden som är viktiga för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, inom ekologiskt representativa och väl sammanhängande system av skyddade områden samt andra områdesbaserade bevarandeåtgärder. Områdena ska enligt planen vara integrerade i landskapet och bevarandet ska vara effektivt och lokalt förankrat. Överenskommelsen i Nagoya ska, enligt Miljödepartementet, utgöra en utgångspunkt för uppdraget till Miljömålsberedningen att föreslå en strategi för en långsiktigt hållbar markanvändning.

Den svenska debatten efter Nagoya-mötet handlar mest om att undanta skog från brukande. – *Sverige behöver en helt ny skogspolitik som tar sin utgångspunkt i Nagoya-planens syn på hur vi hållbart använder våra ekosystem*, säger Mikael Karlsson, SNF, och Håkan Wirtén,

WWF. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen anser att varken de skogliga impedimenten eller miljöhänsyn ska inräknas. Skogsnäringen gör en gemensam uttolkning av Nagoya-överenskommelsen. Hur ska detta bindande avtal tolkas på nationell nivå? Frågan bränner.

Näringen menar i sin analys att det är rimligt att Sverige på nationell basis når 17 %-målet. Då ska medräknas även andra effektiva bevarandeåtgärder som terminologiskt inte brukar betecknas som ”skydd”. Arealen av lagstadgat skydd som syftar till att bevara växt- och djurlivet överstiger 25 % av landarealen. Till detta kommer strandskyddet, naturvårdsavtal, frivilliga avsättningar mm. Ser man i stället på vilken skogsareal som är undantagen från skogsbruk uppgår den f.n. till 26 %, och inkluderas den generella hänsynen blir siffran gott och väl 30 %. Skogsnäringen använder här den internationella definitionen av skog. Räknar man bara på den svenska definitionen av produktiv skogsmark blir den samlade siffran ungefär 15 %.

Skogsbruket understryker betydelsen av den lågproduktiva skogens struktur i landskapet. Det är felaktigt att, som politiken gör idag, söka gynna den biologiska mångfalden genom huvudsakligen fri utveckling av skogarna. Tvärtom har den produktiva skogsmarken alltid dominerats av små- och storskaliga störningar, naturliga eller åstadkomna av mänskligt brukande. Nagoya-målet innebär inte att 17 % av varje naturtyp ska skyddas, utan snarare bör länderna skydda sådana naturtyper som man har ett ansvar för i ett globalt perspektiv. Då är det högst relevant att Sverige prioriterar fjällnära skog och våtmarker, menar man från näringen. Skogsnäringen välkomnar att Miljömålsberedningen fått uppdraget att tolka Nagoya-överenskommelsen och kommer att delta med experter i arbetet.

Köpenhamnsmötet – UNFCCC

Sverige ratificerade klimatkonventionen (UNFCCC) 1993 och därtill knutna Kyotoprotokollet 2002. Den svenska klimatpolitiken innehåller mål och styrmedel som är nationella och vissa som är gemensamma för hela EU. Sveriges inställning har hela tiden varit att en hög och stabil tillväxt är grundläggande för att ta till-

vara skogens roll i klimatarbetet. Intresset för skogen har även ökat på global nivå. Kyotoprotokollet anger att parterna ska skydda och stärka ”sänkor” för växthusgaser. De ska enligt vissa ”bokföringsregler”, av stor vikt för skogslandet Sverige, rapportera utsläpp och upptag av växthusgaser. Eftersom avskogning kan stå för 10-20 % av växthusgaserna, initierades inom klimatkonventionen 2005 en diskussion under beteckningen REDD (Reduced Emission from Deforestation and Forest Degradation) med tanken att rika länder kompenserar fattiga för att de inte ska hugga ned sin skog.

2009 finns stora förhoppningar om att i Köpenhamn kunna nå fram till en framtida klimatöverenskommelse efter Kyotoprotokollet. Sverige är ordförordand och mötet blir en stor besvikelse. Ett centralt resultat som ändå faller ut är ett gemensamt mål om att begränsa klimatförändringen till 2 grader Celsius. Mötet uppmärksammar också skogens centrala roll för klimatfrågan.

Jan Heino, chef för FN:s skogsavdelning vid FAO i Rom, intervjuas om Köpenhamnmötet av Vi Skogsägare nr 1/2010. – *Eftersom det inte blev ett egentligt klimatavtal vore det fel säga att resultatet blev gott. Men ur skoglig synvinkel gick Köpenhamn bra*, säger Heino. Den arbetsgrupp som jobbade med frågor om avskogningen (REDD) hörde till de mest framgångsrika. Ett annat betydelsefullt resultat är att skogsfrågan faktiskt inte längre begränsas till avskogningen, utan klimatförhandlingarna tar alltmer fasta på de positiva effekterna av ett bärkraftigt skogsbruk i vidare bemärkelse. – *Det finns en bredare helhetsyn nu som utgår från konceptet uthålligt skogsbruk SFM (Sustainable Forest Management)*, sammanfattar Heino.

Global plattform - IFFA

Behovet av en global politisk plattform för familjeskogsbruket leder 2002 till bildandet av International Family Forest Alliance, IFFA. 2008 inleder IFFA ett samarbete med de internationella allianserna för byskogsbruk och ursprungsfolk i tropikerna och bildar en världsomfattande organisation för familjeskogsbruket, The Right Holders Group, Rättighetsgruppen. Gruppen tar härigenom plats i viktiga internationella fora såsom Världsskogskongressen. Utvecklingen leder till att utländska delegationer från

bl.a. Kina och Indien besöker Sverige för att lära hur svenska skogsägareföreningar verkar.

Århuskonventionen

Århuskonventionen trädde i kraft 2001 med bestämmelser som ska se till att allmänheten får fakta om miljön och sätt att påverka myndighetsbeslut som har inverkan på miljön. Även vissa miljöorganisationer ges dessa rättigheter. Konventionen riktar in sig mot beslut om tillstånd för vissa större miljöfarliga verksamheter som anges. Sveriges ratificering 2005 förbereds i en departementspromemoria om konventionens genomförande i svensk rätt. När det gäller den krets av miljöorganisationer som ska omfattas menar regeringen i prop. 2005/06:56 att miljöbalkens gällande regler är förenliga med konventionskraven. I sitt remissvar påminner förbundet om att LRF hela tiden ställt sig avvisande till miljöbalkens bestämmelser om miljöorganisationers talerätt. Dessa organisationer har goda möjligheter att få sina intressen beaktade i ett tillståndsärende genom aktivt deltagande i beslutsprocessen fram till och med den först beslutande myndighetens avgörande. LRF Skogsägarna fick i kontakter med departementet förklarat att vanliga skogsbruksåtgärder inte skulle uppfattas som "vissa större miljöfarliga verksamheter" i konventionens mening. Under de följande åren kommer riksdagen att ge även mindre och lokala miljöorganisationer talerätt och utvidga denna till att även avse tillsynsbeslut enligt 10 kap. miljöbalken om miljöskadlig verksamhet.

Kriterier för offentlig upphandling

Miljöstyvningsrådet är regeringens expertorgan inom miljöanpassad offentlig upphandling. Ett förslag till kriterier för svensk offentlig upphandling av träbaserade produkter presenteras 2010 av en expertgrupp inom rådet. Skogsindustrierna och LRF Skogsägarna reagerar starkt på Miljöstyvningsrådets **PM Angående upphandlingskriterier för skogsrelaterade produkter**:

Skogsindustrierna och LRF Skogsägarna stödjer Miljöstyvningsrådets arbete med att främja användningen av förnybara råvaror för att minska negativ miljö- och klimatpåverkan och ställer oss därför frågande till Miljöstyvningsrådets upphandlingskriterier för skogsrelaterade produkter. Vår tids största miljöfråga, klimatförändringarna, verkar inte ha legat till grund för prioriteringen av arbetet i denna fråga. De förslag till kriterier som Miljöstyvningsrådet skickat ut på remiss diskvalificerar i stort sett all den råvara som i andra sammanhang anses vara den enda råvara som till hundra procent är förnyelsebar och återvinningsbar samtidigt som den är mest energieffektiv i jämförelse med andra kompatibla råvaror som betong, stål och oljebaserade produkter. Att, mot denna bakgrund, belägga produkter baserade på skogsråvaror med kriterier som vida överstiger lagens krav anser Skogsindustrierna och LRF Skogsägarna som orimligt!

Sammanfattande synpunkter

Efter en kritisk granskning sammanfattar organisationerna att Miljöstyvningsrådet

- genom att bara ta fram upphandlingskriterier för skogsrelaterade produkter, men inte produkter baserade på andra material, sänker konkurrenskraften för de skogsrelaterade produkterna.

- inte följer sin egen policy för kriterierarbetet, t.ex. att kriterier ska vara baserade på vetenskaplig grund och vara mätbara och icke-diskriminerande.

- lägger upphandlingskriterier på sådan nivå att inte ens miljöcertifierad råvara godkänns, vilket är orimligt.

- bör avvakta med fortsatt arbete med upphandlingskriterier för skogsrelaterade produkter i avvaktan på resultatet av EUs grönbok om skydd av Europas skogar och "Due diligence".

- ska initiera motsvarande processer för andra material och lansera dessa upphandlingskriterier samtidigt med dem för skogsrelaterade produkter.

Den remitterade promemorian kom kort därefter att ligga till grund för Miljöstyvningsrådets digra förstudie av kommande upphandlingskriterier. Den siktar på att ta fram upphandlingskriterier med tre olika nivåer. Redan basnivåns grundläggande krav ska innefatta miljöprestanda som i de flesta fall överstiger lagstadgade krav. I ett andra steg ska utvecklas avancerade kriteriekrav på ett "hållbart" skogsbruk. Förstudien jämför hur kriterier för offentlig upphandling hanteras i olika europeiska regler. Miljö-

styrningsrådets expertgrupp lutar åt att kriterier för hållbar skogsråvara bör baseras på certifieringsregler, men den vill ändå tillsätta en expertfunktion för att vidareutveckla sådana kriterier i ett andra steg.

Miljöstyrningsrådets olämpliga hybridisering

LRF Skogsägarna har länge hävdad att marknadens frivilliga certifieringsregler, vilka emanerar från ett marknadsdrivet och intressentstyrt (korporativt) system, måste verka parallellt med samhällets politik och lagstiftning på skogsområdet. Virke från svenskt skogsbruk som produceras och levereras enligt kraven i skogsvårdslagen och annan relevant lagstiftning (lagenligt virke) ska självklart inte klassas som producerat på ett icke hållbart sätt.

För den skogsbrukare som vill vässa sin marknadsprofil och genomföra åtgärder som går utöver lagnivån finns frivilliga marknadsverktyg, bl.a. självdeklaration av egna insatser för hållbarhet och miljö, miljöstyrning med ständiga förbättringar enligt ISO 1401 och marknadsdriven tredjepartscertifiering enligt PEFC eller FSC. Skogsägarrörelsen står bakom ett eget frivilligt certifieringssystem för småskaligt skogsbruk (PEFC), men är samtidigt tydlig med att det inte får råda ett certifieringstvång på virkesmarknaden.

LRF Skogsägarna reagerade mot tidigare förslag i vissa EU-länder om att offentlig upphandling skulle kräva FSC-certifiering av företagen. Förbundet avvisar följaktligen Miljöstyrningsrådets tankar om att institutionalisera ett statligt baskrav för offentlig upphandling i Sverige eftersom detta ställer längre gående krav än vad som gäller för lagenligt virke, och likaså avvisas att de korporativa certifieringsreglerna görs obligatoriska vid offentlig upphandling. Sådana krav vid offentlig upphandling skulle innebära en ny typ av statliga handelshinder och komma att störa den fria marknaden. Förbundet uppmanar vidare att regeringen håller fast vid det legala råvaruursprunget i det harmoniseringsarbete om offentlig upphandling som pågår mellan länderna inom EU.

Den hybridisering av det demokratiska och det intressentstyrda systemens regelverk som Miljöstyrningsrådet utövar vad gäller offentlig upphandling av

skogsråvara är olämplig. Det är anmärkningsvärt att Miljöstyrningsrådet inom sitt myndighetsområde förespråkar en egen expertfunktion som ska utveckla kriterier för hållbar skogsråvara. För denna diskussion om hållbarhet finns skogs- och naturvårdspolitik etablerad där ekologiska, ekonomiska och sociala faktorer sammanvävs i politisk ordning och där den nödvändiga rättssäkerheten kan garanteras.

Segerstéen tackar för sig

Den avgående ordföranden i LRF Skogsägarna, Christer Segersteen, överlämnar efter elva år stafett-pinnen till Jan-Olof Thorstensson. Vad har då betytt mest under dessa år?

– Det finns naturligtvis mycket att välja på, men jag vill peka på skogsägarrörelsens utveckling och vår plats på den politiska agendan. Utan samverkan i den kooperativa företagsformen hade vi inte varit där vi är idag. Och vi har all anledning att fortsätta att utveckla den. Vårt idoga näringspolitiska arbete har gett bra resultat. För oss inom skogsägarrörelsen är det näringspolitiska arbetet ett adelsmärke. Om vi inte samverkade, vem skulle då föra den enskilde skogsägarens talan? Genom mitt mångåriga internationella engagemang för familjeskogsbruket ser jag att vi ligger långt före en stor del av övriga Europa, vilket ger oss visst ansvar som förebild och vägvisare. Dialogen med samhället som så här långt gett bra resultat ska vi värna om, lika mycket som vi värnar om äganderätten som grundsten för ett framgångsrikt familjeskogsbruk. (Vi Skogsägare nr 3/2010).

